RADU TEODORESCU

EVLAVIA ÎN CREŞTINISMUL ORTODOX

Cugir 2016

Cuprins

Introducere
1. Evlavia faţă de Dumnezeu
2. Evlavia faţă de sfinţii îngeri
3. Evlavia faţă de sfinţi
4. Evlavia faţă de Biserică
5. Evlavia opusă făţărniciei şi fariseismului
6. Evlavia creştin ortodoxă în indiferenţa lumii de azi
Concluzii

INTRODUCERE

Cartea de faţă este o carte despre evlavie. Acest lucru poate părea la prima vedere destul de nefondat: la ce bun o carte despre evlavie? La ce ne foloseşte evlavia? De ce avem nevoie de evlavie? Cum se manifestă evlavia? Aceste întrebări sunt cele la care se v-a strădui să răspundă această carte. În acest sens în definiţia termenului de evlavie avem două sensuri: „religiozitate profundă, exteriorizată printr-o scrupuloasă îndeplinire a practicilor bisericești; cucernicie.” Acesta se poate spune că ar fii primul sens al termenului de evlavie. Al doilea sens al termenului este de “comportare respectuoasă și admirativă față de cineva sau de ceva.”[1] Prin urmare există după definiţile termenului de evlavie două sensuri. Este adevărat că evlavia înseamnă foarte mult religiozitate. Omul religios este fără nici o îndoială un om evlavios. Acest lucru a putut fii remarcat de mai multe ori. Ceea ce este de evidenţiat aici este că sunt foarte mulţi oamenii în zilele noastre care nu sunt evlavioşi sau mai bine spus care nu sunt în nici un fel exemple de religiozitate. Acest lucru este aşa fiindcă trebuie să ştim că evlavia este un lucru pe care îl cultivăm. După cum am spus, nici un om nu se naşte evlavios, ci el devine evlavios. Este bine să fim evlavioşi? La această întrebare răspundem că da, este foarte bine să fim evlavioşi. De ce este acest lucru aşa? Există o foarte mare diferenţă în caracter şi în comportament între omul evlavios şi omul necredincios. Omul evlavios este un om moral, un om cucernic, un om care are frica lui Dumnezeu. Omul care este nepăsător faţă de evlavie este un om care este imun la orice vine şi la orice este viaţa religioasă.[2]

Prin urmare este evident că evlavia se manifestă concret în primul ei stadiu prin religiozitate. Omul evlavios este fără de nici o îndoială un om religios sau un om care este în legătură cu Dumnezeu. Aceste două lucruri sunt legate una de alta şi nu pot exista separat. Evlavia este un lucru care după cum se vede se manifestă concret prin acte de credinţă, prin fapte bune, prin participarea la slujbele bisericii şi multe altele. Prin urmare, evlavia nu este un lucru static ci ea este un lucru care se manifestă şi este în acţiune. Sunt mai multe concepţii care sunt de părere că omul evlavios este un om posac şi închis care în nici un fel nu se deschide faţă de Dumnezeu. Evlavia este deschidere faţă de Dumnezeu. Nu poate exista comuniune cu Dumnezeu şi lipsa de evlavie. Aceste două lucruri sunt complementare unul altuia.[3] Prin urmare, în această viaţa omul are libertatea de a cultiva evlavia sau de a fii un om necredinios şi un om fără de Dumnezeu. Această libertare este respectată chiar şi de Dumnezeu. Sunt mai mulţi care nu cultivă evlavia fiindcă ei ne spun că aceasta nu este de nici un folos.

1 A se vedea *Dicţionarul explicativ*.

2 Christos Yannaras, *Pietismul: o erezie în cadrul ecclesiologiei* (Tesalonic, 2008).

3 Vom insista mai mult în această carte despre ceea ce este şi cum se manifestă concret evlavia. Omul evlavios este un om care este uşor de recunoscut. Acest lucru este aşa fiindcă toată atitudinea lui faţă de restul este una care degajă evlavie. Sunt mai mulţi părinţi duhovniceşti care degajă în jurul lor evlavie şi de la ei este mult mai uşor să fie deprinsă evlavie decât de la restul. Ceea ce se poate vedea este că evlavia este un sentiment nobil şi un sentiment care îl înfrumuseţează pe om fiindcă ea este cea care nu îl face pe om să fie indiferent în probleme de credinţă şi de religie. Omul poate fii evlavios sau nu dar ceea ce trebuie să ştim că omul evlavios este mult mai câştigat decât omul care nu are nici un fel de evlavie. La fel de bine vom vedea că evlavia are o logică a ei pe care dacă vom ajunge să ne-o împropiem, ne v-a fii de mare folos.

Evlavia după cum se poate deduce este proprie celor care cred în Dumnezeu. Este greu să ne imaginăm un om care nu crede în Dumnezeu şi care este evlavios. Evalvios faţă de ce? Dacă el nu crede în Dumnezeu. În această carte vom vorbii mai mult despre faptul că evlavia este un sentiment care este alcătuit din mai multe nivele. Există evlavie faţă de Dumnezeu, de îngeri, de sfinţi, faţă de Sfânta Maria sau faţă de Biserică. După cum am spus, evlavia este un lucru care de cele mai multe ori se manifestă concret şi ea nu este o simplă vorbărie. Sfinţii lui Dumnezeu au fost cu toţii oameni ai evlaviei şi acest lucru a putut fii reperat din comportamentul lor. Evlavia nu este sfinţenie dar este un lucru care se leagă de sfinţenie sau mai bine spus este parte din sfinţenie.

Prin urmare, sfinţii lui Dumnezeu au fost întotdeauna exemple de evlavie şi de cucernicie deplină şi ei de mai multe ori au ajuns să fie modele şi pentru cei din jur. Deşi teoretic mai toată lumea ştie ceea ce este evlavia, practic sunt puţini care ştiu acest lucru. De la sfinţi învăţăm evlavia şi tot de la ei ajungem să o deprindem. Nu se poate separa noţiunea de evlavie de cea de sfinţenie. Aceste noţiuni sunt complementare una alteia. După cum am spus, evlavia este atât religiozitate care se manifestă prin îndeplinirea deplină a datoriilor bisericeşti şi la fel de bine ea este şi respect faţă de o persoană şi faţă de un lucru sfânt. Despre evlavie s-a vorbit şi în alte religii. Mai toate religiile din lume au aderenţi care îşi îndeplinesc cu minuţionzitate preceptele credinţei lor. Însă această evlavie este una falsă. De ce este aşa? Este aşa fiindcă evlavia prespune şi cunoaşterea învăţăturii de credinţă. Prin urmare, evlavia prespune un fond în care ea să se poate manifesta. Acest fond este de cele mai multe ori o profundă cunoaştere a învăţăturii creştine. Creştinismul este cel care este în cele din urmă izvorul adevăratei evlavii. Acest lucru v-a fii în centrul acestei cărţi. Am dorit să scriem o carte în care să vorbim pe larg cum se manifestă evlavia în creştinismul ortodox.[4]

Într-o mănăstire a venit din altă parte un monah foarte evlavios, în căutarea de atmosferă mai monahală decât în mănăstirea din care a plecat. I-a spus stareţului că el doreşte să trăiasca după Scripturi, numai cu cuvântul lui Dumnezeu; aşa că să i se îngăduie liniştea cuvenită lecturii şi rugăciunii. În mănăstiri este o regulă: oricine vine este primit şi omenit ca oaspete trei zile. Dupa trei zile trebuie să ia parte la muncă împreună cu obştea monahilor, care trăiesc după principiul din vechime stabilit, *„ora et labora”* ” roagă-te şi munceşte”. Stareţul l-a primit pe călugărul nostru, dar dupa trei zile călugărul s-a trezit cu economul mănăstirii care i-a spus cu binişorul:

- După tradiţia noastră, fii Cuvioşia ta bun şi du-te la câmp cu fraţii şi cu călugarii noştri. Acum ai împlinit trei zile de când ai venit, aşa că dacă vrei să mai rămâi, asta-i rânduiala din vechime.

Călugărul i-a spus cu blândete şi evlavie:

– Părinte econoame, am plecat din mănăstirea cealaltă pentru că eu vreau să trăiesc numai cu cuvântul lui Dumnezeu, cu lecturi sfinte şi în rugăciune, şi acolo nu puteam. Nu mă tulburaţi. Părintele stareţ mi-a îngăduit să ţin regula mea.

---

4 Hierotheos Vlachos, *Cugetul Bisericii Ortodoxe* (Bucureşti, 2000).

Economul se sfătuise înainte cu stareţul, aşa că, îngăduitor, n-a insistat.

- Bine, părinte, stai, citeşte şi roagă-te.

A venit vremea mesei. S-au dus toţi călugarii la masă, au mâncat, dar pe el l-au lăsat în chilie să citească şi să se roage. Aşa s-a petrecut şi la masa de seară, până ce l-a răzbit foamea şi, supărat, s-a dus la stareţ spunându-i:

– Părinte stareţ, mi se pare că Prea Cuvioşiile Voastre mâncaţi de două ori pe zi.

– Da, mâncăm.

– Dar pe mine de ce nu mă cheama trapezarul la masă? Sunt flămând de două zile.

– Eu i-am spus să nu te cheme. Nu mi-ai spus Prea Cuvioşia ta că eşti unul dintre aceia care trăiesc numai cu cuvântul lui Dumnezeu? Eu am înţeles: nu eşti un păcătos ca noi, care trebuie să şi muncim, ca să mâncăm. Că noi avem nevoie şi de mâncare. Noi am fost la câmp, am muncit, după aceea ne-am dus şi am mâncat din rodul muncii mâinilor noastre. Pe Prea Cuvioşia Ta, dacă trăiesti numai cu cuvântul lui Dumnezeu, te-am lăsat să te hrănesti cu el!

Tânărul monah şi-a cerut iertare şi a mers cu ceilalţi la muncă! Şi apoi şi la masă.

Pilda de mai sus ne spune că evlavia nu este un lucru care ne face numai să stăm şi să nu mai lucrăm nimic ci ea este un fapt şi o realitate care de cele mai multe ori este activă. Evlavia nu este statică ci este o stare de acţiune şi de activitate. Acest fapt se cuvine să îl ştim şi să îl avem în vedere. Omul evlavios nu este un om care trăieşte pe spinarea altora.[5] Sunt mai mulţi care evită să fie evlavioşi şi la fel de bine să cultive evlavia fiindcă acest lucru spun ei că îi face să fie oamenii fără de activitate. De mai multe ori auzim tot felul de scuze din partea mai multora care spun că nu sunt oamenii evlavioşi fiindcă acest lucru este numai o scuză de a re ferii de problemele lumii în care trăieşti. După cum se poate vedea există o profundă legătură între evlavie şi moralitate. Omul evlavios este un om moral. Acest lucru de mai multe ori este trecut cu vederea şi nu este luat în considerare. Pentru lumea noastră care este învăţată cu violenţa şi cu agresivitatea de cele mai multe ori evlavia este un lucru străin. Este adevărat că în lumea noastră este încurajat un comportament agresiv şi nonşalant. Acest lucru de mai

5 După cum am spus, sunt mai multe trăsături generice a ceea ce înseamnă să fii un om evlavios. Omul evlavios este un model şi un exemplu pentru cei din jur. El este supus, ascultător şi harnic. Aceste lucruri sunt cele care reies în mod logic din evlavie. Prin urmare, evlavia nu implică cu sine pasivitate ci ea aduce cu sine activitatea şi tot ceea ce este dinamic. Evlavia este o stare de spirit dinamică şi ea îl face pe om să acţioneze în vederea mântuirii lui. Este adevărat că există o legătură dintre evlavie şi mântuire. Mântuirea este adevărat că implică cu sine evlavia. La fel de bine, evlavia ne ajută în procesul mântuirii. Este bine să ştim că mântuirea şi evlavia sunt două noţiuni care sunt extrem de greu de separat una faţă de celalaltă.

multe ori este promovat împotriva evlaviei. Omul evlavios de mai multe ori este desconsiderat şi trecut cu vederea în zilele noastre. El este văzut mai mult ca şi un om posac şi un om care nu are nici un fel de interes. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă omul modern fiind un om centrat pe câştig şi ajunge la concluzia că nu are nimic de câtşigat în sens material de pe urma evlaviei. Omul modern de cele mai multe ori este interesat numai de ceea ce aduce câştig şi bani cât mai mulţi. Evlavia este văzută în acest sens ca şi o metodă de a sărăcii. Omul evlavios cu siguranţă că nu este bine văzut în marile centre comerciale sau la birourile marilor corporaţii din zilele noastre. Pentru lumea din zilele noastre şi pentru mentalitatea care o defineşte, evlavia este de mai multe ori un lucru ridicol. La ce bun să fii un om evlavios? La ce bun să facem actele evlaviei într-o lume care supravieţuieşte şi se dezvoltă pe valută? Aceste lucruri sunt de mai multe ori cele care fac din evlavia creştin ortodoxă un lucru şi o realitate care nu are nici un sens şi nici un rost. A fii evlavios pentru lumea secolului al XXI-lea este un lucru neactual şi care nu are nici un fel de importanţă. Să fie chiar aşa? Vom vedea că nu.[6]

În acestă carte vom insista mai mult asupra faptului că nu poate exista evlavie fără de credinţă în Dumnezeu. Acolo unde nu există credinţa în Dumnezeu de mai multe ori se poate vedea un fel de refulare a evlaviei care este un sentiment înnăscut în om în diferite alte activităţi. Aşa se face că acolo unde nu există credinţă în Dumnezeu de mai multe ori omul ajunge de ridică un fel de piedastal la ideologie, la ştiinţă, la avansarea tehnică sau la reflecţiile psihologice şi psihanalitice. Acest fapt este de mai multe ori un fel de înlocuire a nevoii de evlavie a omului. După cum am spus, omul este o fiinţă religioasă şi pentru acest motiv evlavia este în cele mai multe cazuri o manifestare a vieţii religioase. Este adevărat că evlavia atunci când este cultivată îi face numai bine omului. Ea este un sentiment care potenţează mai multe energii pozitive în om. Oamenii din biserică ştiu ceea ce este evlavia şi la fel de bine ştiu ceea ce aduce ea în om. Evlavia nu aduce decât lucruri bune în om lărgindu-i acestuia orizonturile în ceea ce priveşte viaţa religioasă. Viaţa religioasă după cum am spus este definită de sentimentul evlaviei. Avem evlavie la Dumnezeu, la sfinţii îngerii, faţă de sfinţi sau faţă de anumite persoane duhovniceşti care au ajuns să ne marcheze viaţa. Aceste lucruri sunt cât se poate de fireşti pentru cei care cred în Dumnezeu. Adevărul este că sunt mai mulţi care nu cred în Dumnezeu şi evident pentru aceştia evlavia este un sentiment nul. În această carte nu vom vorbii despre necedincioşi şi despre atei care nu au nici un fel de sentiment de evlavie faţă de nimic, ci vom vorbii mai mult despre oamenii credincioşi care evident ştiu foarte bine ceea ce este evlavia.[7]

Prin urmare se poate vedea că evlavia este un sentiment care aduce energii pozitive în om. La fel de bine evlavia este un sentiment care de mai multe ori îl face conştient pe om de anumite diferenţe majore care există în lumea noastră. Evlavia este cea care ne spune că sunt lucruri şi persoane care merită să fie cinstite şi sunt lucruri şi

---

6 Constantin Coman, *Ortodoxia sub presiunea istoriei* (Editura Bizantină: Bucureşti, 1995).

persoane care merită să fie evitate. Evlavia este cea care ne spune că un sfânt al lui Dumnezeu nu poate fii tot acelaşi lucru cu un criminal. Aceste realităţi de mai multe ori ajung să fie definite de sentimentul evlaviei. După cum se poate vedea evlavia nu este numai un sentiment ci de mai multe ori ea este o practică. Auzim de mai multe ori că ni se spune că la slujbele bisericii trebuie să stăm cu evlavie. Ce înseamnă a sta la slujbele bisericii cu evlavie? Acest lucru înseamnă că trebuie să fim atenţi la slujbele bisericii. Biserica mai mult decât orice implică şi aduce cu sine un sentiment profund în om. Acest sentiment este sentimentul evlaviei. Fără de evlavie în biserică omul se simte ca şi la un meci de fotbal sau ca şi la o piesă de teatru. După cum am spus, evlavia nu este un sentiment absurd. Sunt mai mulţi care ne spun că evlavia este un sentiment absurd. Acest lucru fiindcă după cum ni se reproşează evlavia este fără de logică. De ce să ne facem cruce? De ce să îngenunghiem la biserică? De ce să ţinem sărbătorile? De ce să postim în cele patru posturi ale anului? Aceste lucruri sunt toate cele care ne spun că evlavia este un sentiment ridicol şi absurd. Ea nu ne duce în spre nici o logică. Adevărul este departe de a fii acesta. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia este logică şi că ea are întotdeauna o motivaţie precisă. Avem evlavie faţă de Domnul Iisus Hristos nu fiindcă El a adus în lume o învăţătură mai mult sau mai puin filosofică ci fiindcă El s-a jertfit pentru noi şi pentru mântuirea noastră. Acest lucru este un mare adevăr pe care mai multă lume îl uită şi îl ignoră. Avem evlavie faţă de Sfânta Maria fiindcă ea a fost un model de smerenie şi de ascultare. După cum am spus, evlavia este un sentiment logic şi raţional. Nu este nimic iraţional în evlavie dar sunt mai mulţi care ne spun că acest

7 Termenul de evlavie se înrudeşte foarte mult cu termenul grec de ευσέβεια (evsevia) care înseamnă tot evlavie. În acest sens se poate spune că sunt două rădăcini ale termenului de evlavie: una este greacă şi este reprezentată de evsevia şi alta este latină şi este reprezentată de termenul de pietate. Aceşti termeni sunt sinonimici dar nu sunt identici. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă din termenul de pietate s-a născut termenul de pietism. Ce este pietismul? Pietismul este „mișcare reformatoare în cadrul luteranismului german, fondată în 1671 și caracterizată prin reîntoarcerea la sentimentul pietății, rigorism în practicile religioase și ascetism.” (A se vedea Dicţionarul explicativ). Trebuie să ştim în acest sens că evlavia şi pietismul nu sunt unul şi acelaşi lucruri. Aceşti doi termini este cât se poate de adevărat că sunt deferiţi. În occident a apărut pietismul care după cum s-a spus a fost o încercare de a revenii la bazele creştinismului primar. Acest lucru a venit ca şi un fel de reacţie la feptul că reformatorii protestanţi dintre care Luther a avut un rol semnificativ au scos din cultul bisericii toate slujbele. Acest lucru a dus la o reacţie adversă care susţinea şi care meţinea că omul trebuie să se întoarcă la pietate. Cultul protestant este cât se poate de sumar. Fiind un cult sărac formele de exprimare ale evalviei şi ale pietăţii sunt minimale. Ori se ştie foarte bine că omul care crede în Dumnezeu are nevoie de evlavie şi de pietate. Acest fapt nu poate fii trecut cu vederea şi este bine să fim conştienţi de el. Pietismul şi evlavia nu sunt acelaşi lucru. În timp ce evlavia ţine de ortodoxie şi de cultul ortodox pietismul ţine de curentele protestante. Este adevărat că a existat pietism şi în ortodoxie. Sunt mai multe curentele pietiste în ortodoxie şi aceste lucruri de mai multe ori sunt trecute cu vederea. Pietismul este accentuarea unui fel de sentiment dolorist referitor la tot ceea ce ţine de biserică. Acest lucru a fost de mai multe ori respins de ortodoxie. Evlavia creştin ortodoxă nu este pietistă.

lucru nu este adevărat. La ce bun să avem evlavie faţă de Domnul Iisus Hristos, faţă de sfinţi şi de biserică? Tot ceea ce a ţinut de Domnul Iisus Hristos a avut loc acum 2000 de ani. Iisus Hristos nu mai este actual pentru zilele noastre şi acest lucru este un fapt evident. Să ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos a înviat din morţi şi prin învierea Lui el este contemporan cu toţii oamenii. Aceste lucruri sunt cele care ajung să definească evlavia şi tot ceea ce ţine de ea. Evlavia după cum am spus este un sentiment care aduce foarte multă logică în viaţa noastră. Acest lucru este aşa fiindcă ea este cea care ne spune că sunt lucruri pe care trebuie să le cinstim şi lucruri asupra cărora nu trebuie să insistăm deloc.[8]

> Un tânăr dornic de aleasă învăţătură s-a dus odată la o mânăstire, să-i ceară sfat unui bătrân călugăr
> - Părinte, daţi-mi, vă rog, o carte din care să pot învăţa cel mai bine cum trebuie să fie un creştin; cum trebuie să gândeasc, ce trebuie să fac; o carte care să-mi explice toate aceste lucruri!

Călugărul i-a spus că are o asemenea carte în chilia sa şi s-a dus să o aducă. Însă, după câteva clipe, s-a întors ţinând în mână o cruce pe care i-a întins-o tânărului. Văzându-l mirat, i-a spus:

- Fiule, crucea este cea mai de seamă învăţătură pe care Dumnezeu i-a dat-o omului. Pentru noi, Mântuitorul S-a jertfit pe cruce, arătându-ne astfel ce înseamnă să iubeşti, fiindcă a făcut acest lucru din dragoste pentru oameni. Crucea înseamnă tocmai calea pe care omul ajunge la iubire, adică la Dumnezeu. Cel ce ştie să-şi poarte crucea, poartă cu el, în acelaşi timp, harul şi iubirea Domnului. De aceea, crucea nu este o povară, ci o bucurie; când te dăruieşti celui drag, nu o faci cu tristeţe şi cu reţinere, ci cu bucurie şi entuziasm. Crucea înseamnă, deci, curaj, răbdare, dar, mai ales, dragoste. Doreai o carte pe care să o citeşti cu ochii şi a cărei învăţătură să îţi lumineze mintea. Iată, în schimb, crucea, o carte pe care o vei citi cu sufletul şi a cărei învăţătură îţi va lumina întreaga viaţă.

Întâmplarea de mai sus este una care ne spune că de mai multe ori este posibil să căutăm un lucru în evlavie şi în realitate să descoperim altceva. Sunt mai mulţi care pun mai presus cunoaşterea religioasă decât evlavia. Trebuie să ştim că evlavia este mai presus de cunoaşterea religioasă. Acest lucru după cum se poate vedea este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere şi să ţinem cont de el. Evlavia este prin urmare o realitate care de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce se poate spune sensul şi expresia raţională a ceea ce simţim în sens religios. Este adevărat că nu tot timpul avem acelaşi nivel de evlavie sau mai bine spus sunt momente în care nu avem acelaşi nivel de evlavie. Sunt momente în care atunci când suntem iluminaţi de harul lui Dumnezeu ajungem să trăim în evlavie şi în sfinţenie. Aceste momente sunt mai rare

8 Radu Teodorescu, *Discernământul duhurilor în pnevmatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2016).

dar ele sunt existente.[9] Ceea ce doreşte această carte este să aducă sentimetnul şi gândul că este bine să fim oamenii ai evlaviei şi că nu avem nimic de pierdut atunci când suntem oamenii evlavioşi. Adevărul este că omul modern este un om mult prea ocupat să se gândească la evlavie şi la tot ceea ce ţine de ea. Ni se spune că de mai multe ori că lumea în care trăim este o lume a crizei de timp. Criza de timp după cum se poate vedea nu este un lucru care trebuie să ne facă să simţim că nu avem timp să ne dedicăm pentru evlavie. În cele din urmă trebuie să ştim că avem numai de câştigat de pe urma evlaviei. Evlavia este un lucru pe care trebuie să îl cultivăm sistematic şi pentru acest lucru trebuie să fim conştienţi de ceea ce este evlavia. După cum am spus, au existat sfinţi care au ajuns la grade mari de evlavie. Evlavia în cazul sfinţilor se manifestă divers: metanii, privegheri de toată noaptea, pelerinaje, închinăciuni, posturi aspre, nevoinţă sau retragerea din lume. Ceea ce s-a putut vedea este că de mai multe ori atunci când sfântul ajunge de avansează în cunoaşterea lui Dumnezeu el ajunge de se nevoieşete mai mult şi la fel de bine devine şi evlavios. Nu putem concepe sfinţenia fără de evlavie şi acest mare adevăr a fost de mai multe ori experimentat de ascetica şi mistica creştin ortodoxă. Evlavia şi sfinţenia sunt două lucruri cât se poate de strânse şi de legate unul de altul. De la sfinţi ajungem de deprindem de cele mai multe ori ceea ce este evlavia profundă şi autentică. Evlavia este în acest sens un lucru care defineşte de mai multe ori starea de spirit al sfântului. Fără de evlavie nu poate exista sfinţenie. Acest lucru a fost negat de mai multe ori de mai multe religii necreştine dar ceea ce defienşte de mai multe ori sfinţenia în creştinismul ortodox este evlavie. Acesta este fără doar şi poate postulatul de bază al acestei cărţi. Creştinismul ortodox este o credinţă şi o religie a evlaviei şi acest lucru nu într-un mod orbesc ci într-unul raţional. Există o raţionalitate a credinţei şi a evlaviei pe care în cele mai multe cazuri ajungem să o experimentăm prin comuniunea cu Dumnezeu.[10]

---

9 Există o categorie de oamenii care caută evlavia din pricina disciplinei pe care o aduce. Este adevărat că există o strânsă legătură între evlavie şi disciplină. Acest lucru este aşa fiindcă după cum se poate vedea evlavia este cea care menţine în noi o strictă disciplină religioasă. Acest fapt trebuie să îl avem în vedere şi să ţinem cont de el. Evlavia este cea care de mai multe ori ajunge să îl disciplineze pe călugăr care după Sfântul Ioan Scărarul trebuie să fie o lumină pentru laici. Aceste lucruri după cum am spus sunt realităţi pe care de mai multe ori nu le luăm în considerare. Evlavia este prin urmare un lucru care ne duce la disciplina religioasă şi la fel de bine la viaţa religioasă. Acest lucru i-a făcut pe mai mulţi să ajungă să stimuleze evlavia şi tot ceea ce ţine de ea. După cum am spus, trebuie să căutăm mai mult la conţinutul evlaviei mai mult decât la manifestările ei externe. Aceste fapte după sunt cele care definesc şi care conturează ceea ce este evlavia creştin ortodoxă. Evlavia este un lucru care ne duce în spre disciplină. Nu poate exista un mod de viaţă evlavios acolo unde nu există disciplină. Aceste două aspecte în cele mai multe cazuri se intercondiţionează reciproc. Prin urmare, disciplina evalviei este un lucru care în cele mai multe cazuri ajunge să ne definească în viaţa noastră şi mai ales în credinţa noastră. Credinţa se manifestă prin fapte bune fiindcă dacă nu ea este moartă. Evlavia este o faptă bună.

CAPITOLUL 1

EVLAVIA FAŢĂ DE DUMNEZEU

Încă de la început trebuie să spunem că evlavia faţă de Dumnezeu se numeşte *adorare.* În limba greacă acest adorare se traduce prin λατρια. Prin urmare, ne exprimăm evalvia pe care o avem faţă de Dumnezeu prin faptul că Îl adorăm pe Dumnezeu. Evident sunt mai mulţi care nu împărtăşesc această opinie. Se aud mai multe voci care ne spun că nu trebuie să Îl adorăm şi nici să avem evlavie faţă de Dumnezeu. Ce a făcut Dumnezeu pentru noi pentru ca noi să avem evlavie faţă de El? Adevărul este că Dumnezeu a făcut multe lucruri pentru noi. El este Cel care ne-a creat sau mai bine spus El este făcătorul nostru. Ca şi fiinţe create de Dumnezeu suntem produse ale iubirii lui Dumnezeu fiindcă Dumnezeu a creat tot ceea ce a creat din iubire. În mod clar trebuie să avem evlavie faţă de Cel care ne-a creat şi ne-a dat viaţă. Acest lucru este un mare adevăr pe care trebuie să îl evidenţiem mai mult. Evlavia faţă de Dumnezeu după cum am spus se manifestă prin adorarea pe care o aducem lui Dumnezeu. Acest lucru se face în două feluri:

1. În privat şi
2. În public.

În acest sens, cultul adorării lui Dumnezeu se face în privat prin diferitele rugăciuni de cerere şi de mulţumire pe care i le aducem lui Dumnezeu. Biserica ne îndeamnă ca să facem zilnic rugăciunile de seară şi cele de dimineaţă. Acest lucru este fără doar şi poate o manifestare a adorării pe care o aducem lui Dumnezeu. La fel de bine sunt mai mulţi care fac mai multe rugăciuni în privat cum sunt acatistele care sunt şi ele tot o manifestare a adorării lui Dumnezeu.[11] Adorarea este cea care ne facem să

10 Virgil Gheorghiu, *Cum am vrut să mă fac sfânt: alte amintiri dintr-o copilărie teologică* (Sibiu, 2008).

11 Cultul de adorare a lui Dumnezeu este adevărat că este cel mai mare pe care îl poate face un om. Dumnezeu singur se cuvine să fie adorat de om fiindcă acest lucru este cel care îl pune într-o relaţie sănătoasă cu Dumnezeu. Avem toate motivele să Îl adorăm pe Dumnezeu. Se ştie că şi îngerii din ceruri aduc un cult de adorare a lui Dumnezeu şi ei îi cântă lui Dumnezeu continuu cântarea: „Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot plin este cerul şi pământul de mărirea lui Osana întru cei de sus.” Atunci când ajungem să Îl adorăm pe Dumnezeu fără doar şi poate ajungem să ne asemănăm îngerilor. Acest fapt trebuie să ne fim un motiv în plus pentru a fii în comuniunea îngerilor lui Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu se manifestă prin mai multe lucruri dar ceea ce este cât se poate de evident şi de clar este că toţii sau cu toţii suntem chemaţi în spre acest

fim în comuniune cu Dumnezeu şi ea ne duce în acest sens la ceea ce am putea denumii ca şi cunoaşterea lui Dumnezeu. Prin adorarea lui Dumnezeu facem un lucru firesc şi nu un lucru nefiresc. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu este vrednic de evlavia noastră. Dumnezeu este Cel care a creat tot ceea ce există pentru noi şi la fel de bine El este Cel care proniază această lume pentru ca în ea să domine armonia. Prin faptul că ajungem la adorarea lui Dumnezeu ajungem la sensul şi expresia finală a vieţii noastre. A doua modalitate în care Dumnezeu este adorat este cultul public care se manifestă prin slujbele bisericii. În Biserica Creştin Ortodoxă sunt 3 slujbe care sunt extrem de importante şi care ne duc în spre ceea ce este adorarea lui Dumnezeu: vecenia, utrenia şi liturghia. În aceste slujbe întâlnim mai multe imne care cuprind în sine adorarea lui Dumnezeu. Aceste imne sunt făcute în public pentru ca toţi credincioşii să i-a parte la ele. Adorarea lui Dumnezeu după cum am spus este centrul vieţii duhovniceşti a creştinului ortodox. În Biserica Creştin Ortodoxă aducem un cult de adorare numai lui Dumnezeu. Acest lucru a fost stabilit în vechime de sfinţii părinţi ai ortodoxiei. Aceste realităţi este adevărat că de mai multe ori sunt trecute cu vederea de contemporanii noştrii. Sunt mai mulţi semeni de ai noştiri care Îl iubesc pe Dumnezeu dar nu ştiu cum să Îl adore sau să aibă evlavie faţă de El. Aceasta a fost cauza pentru care mai multe secte au început să apară în lumea noastră. Evlavia faţă de Dumnezeu este un lucru pe care sfinţii l-au experimentat la un grad maxim. Poate unul dintre cele mai celebre cazuri a fost cel al Sfântului Ioan Hrisostom. Chiar în ultimele sale momente mai înainte de a murii, Sfântul Ioan Hrisostom a murit spunând: „mărire lui Dumnezeu pentru toate.” Este de remarcat aici că Sfântul Ioan Hrisostom a adus mulţumire lui Dumnezeu şi la fel de bine l-a adorat pe Dumnezeu şi pentru cele bune şi pentru cele rele. În acest sens, el s-a asemănat lui Iov care şi el a mulţumit lui Dumnezeu şi pentru cele bune la fel ca şi pentru cele rele. Ceea ce se întâmplă de mai multe ori în lumea noastră este că atunci când omului îi merge din plin el ajunge de Îl adoră pe Dumnezeu şi îi mulţumeşte din toată inima. Însă atunci când omul trece prin greutăţi şi necazuri de cele mai multe ori el ajunge de îşi întoarce faţa lui de la Dumnezeu. Adevărul este că atunci când trecem prin momenete grele acestea nu sunt aduse peste noi de Dumnezeu ci de Cel rău sau diavolul. Dumnezeu ne vrea numai binele şi tot ceea ce face El pentru noi este spre binele nostru. De mai multe ori noi însă de ambiţionăm şi stăruim în ceea ce credem noi că este bine. Aşa se face că mai mulţi renunţă la evlavia faţă de Dumnezeu.[12]

Pe vremea stăpânirii otomane, sultanul, îndemnat de unul din neamul celor care l-au răstignit pe Hristos, l-a chemat pe un episcop ce se afla în cetatea cucerită de ei şi l-a întrebat:

– Evanghelia voastră este adevărată?

---

lucru.

12 Constantin Virgil Gheorghiu, *Ioan Gură de aur: atletul lui Hristos* (Sibiu, 2004).

– Da, este adevărată, răspunse episcopul.

– Atunci să bei acest pahar cu otravă că scris este: *„De veţi bea otravă, nu vă va vătăma”.*

Episcopul a cerut răgaz trei zile pentru rugăciune şi, după trei zile, s-a adunat din nou ceata turcească cu sultanul în frunte, care-i dădu episcopului să bea un pahar plin cu otravă, dar cerându-i să nu facă Sfânta Cruce pe pahar, căci auzise sultanul că puterea crucii îndepărtează moartea. Episcopul, care era om înţelept, luă paharul şi îl întrebă pe sultan din care parte să bea, de aici, de aici, de aici sau de aici, făcând astfel cu cele trei degete semnul Sfintei Cruci pe gura paharului, iar sultanul ia zis că poate să bea de unde doreşte. Episcopul a băut şi nu a fost vătămat deloc, dar a cerut puţină apă ca să clătească paharul şi i-a spus sultanului:

– Dă-i acum să bea şi vrăjmaşului lui Hristos care ţi-a propus să faci aceasta.

Acela a băut şi a murit pe loc.

Se poate vedea aici lucrarea evlaviei. Acolo unde este evlavie multă faţă de Dumnezeu de mai multe ori s-au produs lucruri supranaturale. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu este alături de cei care cred în El. De mai multe ori omul simte că este păsărit şi că nu mai are pe nimeni în jurul său. Acest lucru este cât se poate de fals şi de eronat. Dumnezeu este alături de cei care sunt evlavioşi şi care cred în el fiindcă ei fac un lucru bun. Evlavia faţă de Dumnezeu de mai multe ori în cazul sfinţilor a lucrat minuni după cum ne dovedeşte şi întâmplarea de mai sus. După cum se poate vedea în zilele noastre cei care sunt evlavioşi de mai multe ori sunt socotiţi fanatici şi excentrici. Se spune că ei iau prea în serios adevărurile legate de Dumnezeu.[13] Concepţia de viaţă pe care de mai multe ori ne-o impune modernitatea este una superificală şi atunci când

13 Lumea de azi tratează superficial evlavia. La ce bun să ne rugăm? La ce bun să îi cântăm imne de laudă şi de mărire lui Dumnezeu? La ce bun să ne nevoim pentru Dumnezeu? La ce bun să fim punctuali la slujbele bisericii? La ce bun să ne rugăm în privat lui Dumnezeu? Toate aceste acţiuni de mai multe ori auzim că ni se spune că nu au nici un sens. Sunt foarte mulţi care sunt cât se poate de nepăsători faţă de evlavia pe care s-ar cuvenii să o avem faţă de Dumnezeu. Nu puţini au fost filosofii care ne-au spus de mai multe ori că tot ceea ce ţine de iubirea lui Dumnezeu este o neactual şi nu este deloc la modă. Mai mult decât atât, au fost mai mulţi gânditori care în istorie s-au demonstrat că sunt duşmanii şi oponenţii lui Dumnezeu. Ce tragic şi totuşi cât de adevărat! Ceea ce trebuie să ştim este că în mare sunt puţine filosofiile care au noţiune de evlavie. Evlavia de mai multe ori este considerată un lucru care nu este conform fondării şi existenţei lumii noastre. Acest lucru are loc fiindcă se poate vedea că în sine ea nu îl ajută cu nimic pe om: nu îi aduce bani, averi şi nici un câştig imediat. Să ne aducem aminte că şi păgânii şi idolatrii aveau evlevia faţă de zeii lor. Nu puţine sunt cazurile în care acestor zei falşi li se aducea un cult de adorare ca şi lui Dumnezeu. Aceste lucruri nu pot să ne lase indiferenţi. Evlavia este un lucru care a fost prezentă şi în cazul politeismului păgân, dar este foarte adevărtat că acest gen de evlavie este unul desfigurat şi fals.

nu este superificială este una sincretică. De ce spunem că este sincretică? Fiindcă trebuie să fim deschişi egal faţă de toate religiile din lume. Este de interes aici să ne întrebăm câte religii din lume sunt deschise faţă de creştinismul ortodox? În realitate vom vedea că sunt foarte puţine dacă nu nici una. La fel de bine sunt mai mulţi care ne spun că în realitate este cu totul nepotrivit să aducem adorare lui Dumnezeu fiindcă acest lucru este total nepotrivit. Suntem mult prea păcătoşi pentru a Îl adora pe Dumnezeu. Realitatea este că nu există om fără de păcat. Faptul că suntem păcătoşi nu trebuie să ne depărteze de la adorarea lui Dumnezeu ci mai mult să ne facă să luptăm cu natura noastră păcătoasă. Faptul că suntem păcătoşi nu trebuie să ne fie un motiv pentru a sta departe de Dumnezeu. Trebuie să Îl adorăm pe Dumnezeu şi atunci când suntem păcătoşi. Prin urmare, este de afirmat că păcătoşenia nu este un lucru care ne împidică de la a Îl adora pe Dumnezeu. Mai mult decât atât, adorarea lui Dumnezeu este cea care are o funcţie catarctică sau mai bine spus ea este cea care ne purifică de păcatele noastre. Adorarea noastră despre care vorbim în rândurile de mai sus este adorarea creştin ortodoxă. În ortodoxie avem din fericire foarte multe imne şi cântări pe care i le înălţăm lui Dumnezeu cu speranţa că El se v-a milostivii asupra noastră. Prin urmare este adevărat că omul este ca şi fiinţă la mila lui Dumnezeu şi acest lucru nu trebuie să ne descurajeze şi nici să ne arunce în deznădejde.[14] Prin urmare, omul trebuie să aibă evlavie faţă de Dumnezeu indiferent dacă este un mare păcătos sau nu. Prin evlavie el v-a ajunge să se curăţe de păcatele sale. Acest fapt de mai multe ori este ignorat în lumea noastră şi sunt mai mulţi care îl contestă. Să ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos a mâncat şi s-a veselit cu vameşii şi păcătoşii. Să ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos a primit pocăinţa Mariei Magdalena care era o desfrânată. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că nu trebuie să ne pierdem speranţa în privinţa celor care păcătuiesc. De mai multe ori în cele din urmă ei şi-au venit în sine şi s-au pocăit.[15]

La un sens generic fără nici o îndoială că tot creştinismul ortodox este o adorare continuă a lui Dumnezeu. Ceea ce ştim din trecut este că în secolul al IV-lea odată cu încheierea persecuţiilor anticreştine s-a ajuns ca o categorie de oamenii să ajungă să fie în stare de doxologie continuă pe care ai să o aducă lui Dumnezeu. Aceşti oamenii au ajuns să fie cunoscuţi în istoria Bisericii ca şi călugări creştin ortodocşi. Călugării sunt cei care ajung la un fel de doxologie continuă a lui Dumnezeu. Acest lucru ei îl fac prin

14 Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei* (Sibiu, 1998 reeditare).

15 Ilarion Felea, *Pocăinţa* (Sibiu, 1939). Este adevărat că şi pocăinţa este dincolo de toate mai mult un fel de stare de adorare a lui Dumnezeu. Se întâmplă ca de mai multe ori omul să i-a pe cărări străine de evlavia faţă de Dumnezeu şi să devină victima patimilor şi a păcatelor. Totuşi, Dumnezeu iasă în întâmpinerea omului şi îi oferă şansa pocinţei. Acest fapt a fost de mai multe ori experimentat în viaţa bisericii. Ceea ce se poate vedea este că păcatul şi patima este cea care îi aduce omului un fel de discomfort moral şi de mai multe ori omul doreşte să scape de acest disconfort. Aceste lucruri sunt cât se poate de evidente şi nu trebuie să ne tratăm cu superficialitate.

rugăciunea inimii: „Domne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă pe mine păcătosul.” Această rugăciune este o rugăciune atât de laudă a lui Dumnezeu cât şi de cerere a ajutorului lui Dumnezeu pentru ca El să ne ajute să ajungem la nepăcătuire. Rugăciunea inimii este rugăciunea pe care o fac călugării ortodocşi şi la fel de bine şi unii laici mai evlavioşi. Acest fapt este un lucru care trebuie să ne dea speranţă. Călugării sunt cei care ajung la un fel de stare de „doxologie continuă.” Doxologie este un termen grecesc δοξολογια şi înseamnă a aduce laudă lui Dumnezeu. Călugării sunt oamenii care şi-au dedicat viaţa în spre preamărirea lui Dumnezeu. Au fost mai mulţi care au considerat că acest lucru nu este bun. În perioada de stăpânie sovietică care s-a extins în special în estul Europei au fost mai mulţi care au negat rolul călugărilor ca fiind nişte fiinţe ce nu sunt necesare societăţii sovietice. Aşa se face că mai mulţi călugări au fost întemniţaţi şi prigoniţi. Prin urmare, fenomentul monahal este mai greu de înţeles pentru o lume care de cele mai multe ori este străină de noţiunea de adorare a lui Dumnezeu. Sunt mulţi în zilele noastre care găsesc adorarea lui Dumnezeu o simplă banalitate sau un lucru care nu este necesar. Omul este chemat în această lume nu să Îl preamărească pe Dumnezeu ci mai mult să se ocupe de viaţa şi de nevoinţele sale cotidiene. După cum se ştie omul este o fiinţă care se defineşte de mai multe ori prin religie sau mai bine spus prin credinţa în Dumnezeu. În acest sens, el are nevoie de a fii în legătură cu Dumnezeu.

Un prin nivel al legăturii pe care o avem cu Dumnezeu este adorarea lui Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu este forma tehnică la drept vorbind pe care o avem atunci când vorbim de evlavia faţă de Dumnezeu. După cum vom vedea în capitolele care vor urma, evalvia este o noţiune mai amplă şi mai vasă şi de mai multe ori ea este cea care trebuie să ne ducă în spre Dumnezeu. Nu putem avea evlavie faţă de Dumnezeu şi nici nu Îl putem adora pe Dumnezeu dacă nu Îl iubim pe Dumnezeu. Sunt mai mulţi care sunt de părere că pe Dumnezeu nu trebuie să Îl iubim ci mai mult trebuie să ne temem de Dumnezeu. Mai mult decât atât, mai multe mentalităţi orientale sunt cele care ne spun că faţă de Dumnezeu trebuie să simţim teroare. Aceste opinii sunt false. Ca şi autor al existenţei este foarte adevărat că avem toate motivele să Îl iubim pe Dumnezeu. Mai mult decât atât, în Vechiul Testament chiar Dumnezeu ne-a chemat la iubirea faţă de El. Prima poruncă pe care a primit-o Moise pe muntele Sinai a fost „să nu ai ailţi dumnezei afară de Mine.” Acest lucru implica cu sine iubirea faţă de Dumnezeu. Atunci când Îl iubim pe Dumnezeu ajungem de Îl adorăm pe Dumnezeu. Acest lucru a necesitat din cele mai vechi vremuri un anume cult. Aşa se face că în Vechiul Testament s-a făcut cultul de la templul lui Solomon şi mai apoi în timpurile care au urmat acest cult a fost din ce în ce mai mult extins. În acest sens, este foarte greu să ajungi să Îl adori pe Dumnezeu fără să Îl iubeşti. Iubirea faţă de Dumnezeu nu este ca şi iubirea unui amorez faţă de concubinele sale ci este iubirea agapică sau iubirea curată pe care la fel de bine o resimţim că există în familie. Noul Testament ne spune că Dumnezeu iubeşte lumea şi El este deschis în spre lume. La fel de bine şi noi trebuie să fim deschişi faţă de Dumnezeu şi să îi primim iubirea pe care acesta o revasrsă peste noi. Iubirea de Dumnezeu este cea care dă naştere rugăciunii, a

doxologiei, a binecuvântării lui Dumnezeu şi a sentimentelor religioase pozitive care reies din comuniunea cu Dumnezeu. Tot Noul Testament ne spune că Dumnezeu Tatăl a ieşit în căutatea noastră prin faptul că a trimis în lume pe Unul Născut Fiul Său care a fost născut mai înainte de facerea lumii din veşnicie. Aceste lucruri sunt fără doar şi poate lucruri care de mai multe ori ajung de plasează cadrele în care putem vorbii despre iubirea de Dumnezeu. Atunci când nu există iubire faţă de Dumnezeu adorarea lui Dumnezeu este formală sau mai bine spus o simplă formalitate. Acest lucru a putut fii experimentat de mai multe ori în trecutul Bisericii Creştin Ortodoxe.[16]

Era odată un general care, cu toate că nu avea suflet rău, era însă supus mâniei. Din te-miri-ce îl cuprindea mânia. Şi cu toate acestea, el o biruia. De fiecare dată când simţea că se apropie valul acesta rău, el se oprea din vorbă şi încet, îşi băga mâna dreaptă în buzunarul tunicii. De îndată, ca prin farmec, mânia se potolea - şi el, zâmbind, dojenea părinteşte pe cel care-l supărase. Pentru aceasta, era foarte iubit şi cinstit de toţi ofiţerii şi soldaţii. Unul din tinerii ofiţeri de sub comanda lui, care băgase de seamă mişcarea pe care generalul o făcea ori de câte ori vreo pricină de mânie se ivea, fu prins de-o vie curiozitate să afle taina acestei mişcări. Mergând într-o zi la casa generalului spre a-i aduce nişte hârtii, văzu în cuierul din vestibul una din tunicile lui. Dorind cu putere să, afle dezlegarea întrebării, vârî mâna în buzunarul drept al tunicii. Dădu peste un mic obiect. Îl scoase. Uimit, privi: era o cruciuliţă de abanos. Atunci ofiţerul pricepu de unde venea puterea de stăpânire a generalului.

Întâmplarea de mai sus are două semnificaţii: prima este că trebuie să stăpânim mânia şi a doua este cea care ne spune că trebuie să avem evlavie. Evlavia este un sentiment care atunci când este cultivată de cele mai multe ori îi aduce omului liniştea şi pacea sufletească. Acest fapt este un lucru care a putut de mai multe ori să fie experimentat. Pacea sufletească este rezultatul concret al evlaviei. Sunt mai mulţi oameni care de mai multe ori sunt neliniştiţi şi se poate vedea pe ei că sunt în durere. Există dureri sufleteşti. O astfel de durere este separarea de Dumnezeu. Atunci când omul se separă de Dumnezeu el ajunge la suferinţă. După cum se poate înţelege, evlavia faţă de Dumnezeu este un lucru care se manifestă concret şi ea este cea care îi aduce omului liniştea internă. Sunt mai multe cazuri de acest fel. Atunci când omul este în comuniune cu Dumnezeu totul în viaţa lui este frumos şi greutăţile sunt mai uşor de purtat. Ortodoxia este credinţa care ne spune că adorarea lui Dumnezeu trebuie să fie un mod de a fii al omului. Omul este chemat să fie în comuniune cu Dumnezeu şi odată ce a ajuns la acest lucru este evident că totul se schimbă pentru el. De ce se schimbă? Se schimbă fiindcă omul a ajuns la originea existenţei şi la sursa creaţiei. Atunci omul începe să fie profund şi la fel de bine începe să îşi dea seama cât de mult îi datorează lui Dumnezeu. Adevărul este că lui Dumnezeu îi datorăm totul. Fără de Dumnezeu nu suntem decât nimic.[17] Prin urmare, este adevărat că atunci când omul ajunge la conştiinţa nimicniciei sale el devine evlavios. În realitate sunt puţini cei care afirmă nimicnicia lor în faţa lui Dumnezeu. De mai multe ori orgoliul umanist sau antropocentric ne spune că omul poate exista şi fără de Dumnezeu şi la fel de bine el îşi poate croi un „destin” sau o soartă şi dincolo de comuniunea cu Dumnezeu. Sunt mai multe curente şi tendinţe în zilele noastre care ne spun că în realitate omul poate trăi bine şi fără de Dumnezeu. Acest gen de concepţie a fost foarte răspândit la începutul modernităţii în deism. Deismul era credinţa care sugera că Dumnezeu a creat această

16 Radovan Bigovic, *Orthodox Church in the 21st century* (Belgrad, 2013).

lume după care a lăsat-o să fie singură şi pe cont propriu. Există în zilele noastre mai multe concepţii şi moduri de a privii lumea care sunt puternic deiste.

Realitatea este că omul are nevoie de comuniunea cu Dumnezeu. Această comuniune de cele mai multe ori este întărită de adoararea pe care o aducem lui Dumnezeu. Această adorare a lui Dumnezeu nu a fost statică în istorie ci ea a fost dinamică şi se cunosc mai multe forme în care ea s-a manifestat. În Vechiul Testament omul îi oferea lui Dumnezeu jertfe de sânge. Aşa se ştie de paştele Vechiului Testament că era sărbătorit cu sacrificarea unui miel. La templu se aduceau alte animale care erau sacrificate pentru a putea ca omul să fie împăcat cu Dumnezeu. În Noul Testament nu mai sunt acceptate jertfele de sânge ci se aduce o jertfă nesângeroasă de pâine şi vin. Această jertfă este una care îl menţine pe om în comuniune cu Dumnezeu. Tot cultul creştin ortodox este un fel de exerciţiu de adorare pe care omul îl face. Acest lucru este negat de mai multe lume care nu vede nici un fel de funcţie a bisericii. Biserica este locul în care omul se duce să Îl adore pe Dumnezeu. Pentru acest motiv biserica nu poate fii o simplă casă cum cred mai mulţi sectari. Biserica ca şi loc al adoraţiei lui Dumnezeu trebuie să fie un spaţiu special care să îl facă pe om să se simtă în stare să îl adore pe Dumnezeu. În acest sens, cântările, tămâia, icoanele, arhitectura şi gesturile de închinare şi de prostrare trebuie să fie toate un fel de preludiu la actul de adorare la care este chemat omul.[18]

Adorarea lui Dumnezeu după cum am afirmat are şi un aspect privat prin rugăciunile şi viaţa de evalvie pe care o duce omul singur. Acest fapt este o realitate care de mai multe ori este subiectivă. Odată cu întruparea Fiului lui Dumnezeu care este Iisus Hristos fără nici o îndoială că acest cult privat al adorării lui Dumnezeu a primit noi semnificaţii şi noi sensuri. Acest cult a ajuns să fie unul care s-a axat pe persoana Domnului Iisus Hristos. Lui Iisus Hristos îi sunt adresate mai multe rugăciuni şi mai multe imne. Poate unul dintre cele mai cunoscute este acatistul Domnului Iisus Hristos. Acest acatist este fără nici o îndoială o dovadă a adorării lui Dumnezeu de care am dat dovadă şi de care trebuie să dea dovadă creştinul ortodox. Trebuie să ştim că trăim într-o lume care este divizată în sens religios şi pentru acest motiv de mai multe

---

17 De mai multe ori în istorie omul a ajuns să considere că el poate exista şi fără de Dumnezeu. Sunt mai multe curente ateiste care ne spun că în realitate putem trăi şi fără de Dumnezeu. De cele mai multe ori atunci când este confruntat cu problema morţii omul ajunge de consideră că nu mai este nevoie să creadă în Dumnezeu. Ceea ce ne spune ortodoxia este că Dumnezeu este prezent şi dincolo de moarte. Moartea nu poate rupe definitiv comuniunea pe care omul ajunge să o aibă în această viaţă cu Dumnezeu. Este adevărat că omul este o fiinţă muritoare şi există foarte multă durere atunci când cineva moare. Să nu uităm însă că Dumnezeu este mai presus de moarte. Moartea nu îl poate oprii pe Dumnezeu dea fii în comuniune cu omul şi pentru acest motiv se spune că pentru Dumnezeu sufletele morţilor sunt vii. Acest sentiment a fost trăit cu intensitate maximă de sfinţii lui Dumnezeu. De mai multe ori sfinţii sau unii dintre sfinţi au ajuns să se bucure de moarte fiindcă în acest fel ei ajungeau mai repede să se unească cu Dumnezeu. Este adevărat că noi nu avem credinţa sfinţilor şi având o credinţă slabă în Dummnezeu de cele mai multe ori moartea ni se pare o problemă insolubilă. După cum am spus, moartea nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu. Ca şi Dumnezeu, El are stăpânia asupra morţii. Acest lucru a fost atestat de învierea Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos. Prin urmare, moartea nu este un lucru care ne opreşte în a avea evlavie faţă de Dumnezeu.

18 Alexander Schmemann, *Euharistia: taina împărăţiei* (Bucureşti, 2012, reeditare).

ori adorarea lui Dumnezeu diferă ca şi formă şi ca şi expresie. Unii sunt de părere că trebuie adorat Buda, alţii Mohamed, alţii Zoroastru sau alţi marii iniţiaţi hinduşi cum a fost Pantajali. Acest lucru este unul care crează mai multe probleme teologice. Există un singur Dumnezeu şi nu mai mulţi dumnezei şi acestui Dumnezeu se cuvine să îi aducem un cult de adorare. Acest fapt este simplu şi evident. Faptul că sunt mai multe religii este mai mult o neputinţă a omului şi acest lucru nu trebuie să fie o piatră de poticnire în drumul nostru spre Dumnezeu.[19]

Ortodoxia este cea care ne spune că adorarea lui Dumnezeu nu este un act sau un fapt abstract care ţine mai mult de un fel de experienţă pe care nu o putem exprima. Adorarea lui Dumnezeu ne duce la cunoaşterea lui Dumnezeu. În acest sens este adevărat că adorarea lui Dumnezeu este un lucru care se leagă de cunoaşterea lui Dumnezeu. Ajungem prin adorare fără nici o îndoială să cunoaştem mai multe lucruri despre Dumnezeu. Din adorarea lui Dumnezeu ajungem la o concluzie evidentă: Dumnezeu este de deschis în spre om şi la fel de bine Dumnezeu este Cel care doreşte ca noi să ne deschidem în spre El. Acest lucru nu este în nici un caz o experienţă amară şi dureroasă. Cunoaşterea lui Dumnezeu este un lucru care nu poate exista dincolo de adorarea lui Dumnezeu. La fel de bine din adorarea lui Dumnezeu aflăm că Dumnezeu este smerit. El nu obligă pe nimeni să Îl adore ci oferă omului libertate. Aşa se face că mai mulţi îşi întorc spatele lui Dumnezeu. Evident, acest lucru nu este deloc firesc. Trebuie să fim deschişi faţă de Dumnezeu şi acest lucru este un fapt care ne duce în spre comuniunea cu El. Sunt mai mulţi care consideră că nu trebuie să Îl adorăm pe Dumnezeu fiindcă nu avem nici o obligaţie faţă de Dumnezeu. Este bine să ştim aceste lucruri şi să fim conştienţi de ele.

Adorarea lui Dumnezeu este un lucru care de mai multe ori ajunge să egalizeze legătura sau relaţia pe care noi o avem cu Dumnezeu. Sunt mai mulţi care consideră că nu trebuie să avem nici un fel de legătură cu Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este obligat să vadă de noi sau mai bine spus să ne aibă în grijă şi în pază. Acest fapt este fals. Dumnezeu nu a creat pe om şi lumea din obligaţie ci El a creat-o din iubire. Prin urmare, omul şi lumea nu erau necesităţi absolute pentru Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu este bun şi El este bunătatea întruchipată, El a prefat să ne creeze sau să ne facă. Acest lucru este în cele din urmă cel care ne duce la concluzia că este bine să Îl adorăm pe Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu este lucrul care ne pune în raport de egalitate şi de dreptate cu Dumnezeu. Acest lucru nu în sensul că omul ar putea să completeze lucrarea lui Dumnezeu ci mai mult fiindcă Dumnezeu a creat omul şi lumea din iubire. Tot din iubire El susţine în existenţă lumea. Pentru acest motiv noi trebuie să ajungem la adorarea lui Dumnezeu. Evlavia este cea care ne ajută să ne perfecţionăm adorarea faţă de Dumnezeu. Locul care este menit în sens fizic pentru ca noi să Îl

19 Adorarea poate fii definită ca şi o stare de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Aceste lucruri de cele mai multe ori au fost realităţi care au fost ignorate de cei care sunt potrivnici lui Dumnezeu. Se ştiu în acest sens mai multe modalităţi de a fii opuşi lui Dumnezeu şi stării de a fii în comuniune cu El. Ceea ce trebuie să ştim este că orice om de bună credinţă este bucuros atunci când are ocazia să Îl adore pe Dumnezeu şi la fel de bine prin acest lucru să ajungă să fie în comuniune cu Dumnezeu. Pentru mai mulţi dintre oamenii a fii în comuniune cu Dumnezeu prespune un act mistic. Aşa s-a născut mistica. Mistica este şi ea la un anumit nivel comuniune cu Dumnezeu care este prilejuită de adorarea lui Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să fim conştienţi că există o legătură extrem de strânsă între adorarea lui Dumnezeu şi comuniunea cu Dumnezeu. Aceste lucruri sunt unele care se presupuna şi se implică unul pe altul. Trebuie să ştim că în ortodoxie adorarea lui Dumnezeu implică comuniunea cu Dumnezeu.

adorăm pe Dumnezeu este Biserica. Biserica este un loc de adorare a lui Dumnezeu. Pentru acest motiv trebuie să avem în vedere mai mult Biserica. În această carte vom vorbii mai pe larg despre ceea ce înseamnă Biserica Creştin Ortodoxă şi care este locul ei în adorarea pe care trebuie să o aducem lui Dumnezeu.[20]

Un soldat credincios, îşi puse în gând să facă cunoscut camarazilor săi pe Domnul Hristos. Cum ei nu erau în stare a primi deodată lumina adevărului, soldatul se rugă lui Dumnezeu să-i arate calea ce avea de urmat. Şi primi luminată poruncă. Luă aşadar o carte de poveşti şi, seara, după ce toate se sfârşeau în cazarmă, el începea să citească celorlalţi, din această carte. Toţi ascultau cu mare plăcere. Pe nesimţite, după o bucată de vreme, soldatul începu să le citească nişte cărţi cu povestiri religioase, în care se vorbea despre Domnul Hristos, ca despre cel mai bun prieten al oamenilor necăjiţi. Soldaţii, fără să-şi dea seama, fură prinşi de dulceaţa povestirilor şi ascultau fermecaţi. Şi mai trecu o vreme, după care soldatul cel credincios aduse o Biblie, din care începu să citească povestirea cea minunată si dumnezeiască. Soldaţii nu numai că nu se împotriviră, dar cerură camaradului lor să le citească din ce în ce mai mult din această carte. Pe urmă, acei soldaţi deveniră cei mai buni din întregul regiment, iar când comandantul întrebă pe căpitan cui se datoreşte aceasta, acesta îi arătă o Biblie şi-i spuse:

- Această carte i-a făcut aşa ...

Din pilda de mai sus deducem că acolo unde nu există evlavie faţă de Dumnezeu ea poate fii deprinsă. De mai multe ori acest lucru a avut loc în lumea noastră. Pentru ca omul să ajungă la evlavie de cele mai multe ori el trebuie să înţeleagă evlavia. Adevărul este că trăim într-o lume a diferenţelor. Lumina nu este identică cu întunericul, dreptatea cu nedreptatea, răul cu binele şi păcatul cu virtutea. Acest lucru îl face pe om să înţeleagă că sunt lucruri pe care el se cuvine să le cinstească. În mod natural orice om simte că trebuie să Îl adore pe Dumnezeu. Dumnezeu este cel care a făcut toate stelele şi galaxiile, El este Cel care a creat pământul, a făcut vegetaţia, a creat animalele şi în cele din urmă l-a făcut pe om. Acest lucru ne spune că Dumnezeu este o fiinţă care este vrednică de adorarea noastră. După cum am spus, adorarea nu poate avea loc oricum şi oriunde. Pentru acest lucru s-au instituit bisericile. Bisericile sunt locurile care sunt special amenajate pentru ca noi să putem să Îl adorăm pe Dumnezeu. Deşi Dumnezeu este atotprezent convenţioal s-a ajuns la concluzia că trebuie să Îl adorăm pe Dumnezeu la biserică. Acest lucru evident a fost găsit inconvenient de mai multe ori în lumea noastră. Pentru acest motiv sunt mai multe biserici care toate pretind că sunt locuri în care Dumnezeu este sau se cuvine să fie adorat. Acest fapt după cum am spus este un lucru care ne duce la concluzia că trebuie să fim deschişi cu cei care nu împărtăşesc convingeri ortodoxe în ceea ce priveşte adorarea lui Dumnezeu.[21] După cum se poate deduce adorarea lui Dumnezeu este un lucru care ne duce în spre ceea ce poate cunoaşte ca şi un profund simţ al valorilor. Valoarea este un lucru care de mai multe ori este desconsiderat în zilele şi timpurile noastre. După cum am spus, nu toţii semenii noştrii sunt de părere că trebuie să Îl adorăm pe Dumnezeu şi acest fapt s-a manifestat prin tot felul de combinaţii de sincretisme religioase.

Adorarea lui Dumnezeu este un lucru care a creat mai multe controverse în lumea noastră. Au existat astfel oamenii care au fost de părere că trebuie să Îl adorăm pe Dumnezeu în timp ce alţii sunt de părere că nu se cuvine să aducem nici un fel de cult de adorare lui Dumnezeu. Aceste concepţii din urmă sunt de sorginte seculară şi

20 Anthony Koniaris, *Taina persoanei. Calea către Dumnezeu* (Bucureşti, 2012).

secularistă. Secularismul este concepţia care spune că omul poate să trăiască şi fără să Îl adore pe Dumnezeu. Ortodoxia însă ne spune că Dumnezeu este vrednic de adorare fiindcă tot ceea ce a creat El nu a creat din obligaţie ci mai mult din iubire. Trebuie să răspundem iubirii lui Dumnezeu care ne cheamă la Sine şi acest lucru Îl face prin faptul că Îl adorăm pe Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu este un act care ajunge să ne dinamizeze şi să ne însufleţească. Adorarea lui Dumnezeu a creat în lumea noastră mai multe capodopere litereare, mai multe poezii sublime, mai multe catedrale majestuoase, mai multe picturi şi icoane spendide şi mai multe melodii nespus de frumoase. Acest lucru ne spune că adorarea lui Dumnezeu nu este un act static ci este mai mult un act dinamic care ne duce în spre sensul de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Aceste lucruri sunt realităţi pe care trebuie să le avem în vedere. Iubirea pe care omul o are faţă de Dumnezeu se manifestă prin faptul că omul este liber să Îl adore pe Dumnezeu sau nu. Din nefericire acest lucru a fost de mai multe ori prilej la mai multe dezbinări şi la mai multe secte care s-au dovedit a fii nefaste. Au fost mai mulţi care au tins să fie exclusivişti şi individualişti în ceea ce priveşte adorarea lui Dumnezeu.[22]

În zilele noastre se poate vedea că adorarea lui Dumnezeu de mai multe ori este o temă de periferie a societăţii noastre. Acest lucru după cum am spus este o realitate. Omul este mult prea preocupat în zilele noastre de ceea ce am putea spune sensul şi exprimarea ultimă şi deplină a nevoii sale de a duce o viaţă în cât mai multe plăceri. Acest lucru a făcut ca în ortodoxie să fie elaborată o concepţie ascetică a adorării lui Dumnezeu. Atunci când omul ajunge să Îl adore pe Dumnezeu el ajunge să fie un ascet. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă cel rău sau diavolul nu se bucură atunci când omul Îl adoră pe Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu este mai mult decât toate o formă de fii în comuniune cu Dumnezeu. Acest lucru noi îl facem prin cântări sfinte şi prin rugăciune. Evident, cel rău doreşte ca noi să nu Îl adorăm pe Dumnezeu. Aşa se face că mai multă lume simte o mare greutate atunci când doreşte să Îl adore pe Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu este un lucru pe care trebuie să îl evidenţiem mai mult şi asupra căruia se cuvine să insistăm mai mult. Avem motive să Îl adorăm pe Dumnezeu şi este bine să fim conştienţi de acest fapt.[23] În lumea noastră se poate vedea că a vorbii de adorarea lui Dumnezeu ne face să ne simţim penibil. În restaurante când unii se apucă de mâncat găsesc ruşinos să îşi spună rugăciunile mai înainte de masă. Acesta este numai un exemplu referitor la ceea ce înseamnă şi la ceea

21 Adorarea lui Dumnezeu este un sentiment care este mai mult combinaţia dintre iubire faţă de Dumnezeu şi cinstire faţă de El. Prin urmare adorarea nu este doar un fel de cinstire distantă faţă de Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu a fost prezentă din vechime în ceea ce trecutul a cunoscut ca şi templul de la Ierusalim şi sinagogile iudaice. În aceste locuri oamenii Vechiului Testament s-au întâlnit pentru a fii în comuniune de iubire cu Dumnezeu. Pentru acest motiv trebuie să demosntrăm că locul unde se face o biserică nu este un loc obişnuit. În zilele noastre de mai multe ori omul este prins în ceea ce se cunoaşte ca şi torentul de evenimente şi întâmplări zilnice şi cotidiene. Aceste lucruri de mai multe ori Îl prezintă pe Dumnezeu mult prea distant ca să intrăm în contact cu El. În realitate adevărul este că Dumnezeu iubeşte lumea şi se interesează de ea. Acest lucru ne spune că trebuie să avem o cinste anume faţă de locul unde Dumnezeu este adorat. Adorarea lui Dumnezeu este un lucru pe care de cele mai multe ori ajungem să îl vedem deplin şi total experimentat de sfinţi. Sfinţii sunt cei care ajung la o adorarea totală sau deplină a lui Dumnezeu.

22 Radu Teodorescu, *Bucuria de a fii în comuniune duhovnicească* (Cugir, 2016).

ce este adorarea lui Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu după cum am spus este un lucru care nu este de interes pentru mai mulţi dintre noi fiincă sunt mai mulţi care consideră că acest lucru este pierdere de vreme. La ce bun să ne pierdem timpul cântând imne de laudă lui Dumnezeu? Se cuvine să îi cântâm imne de laudă lui Dumnezeu fiindcă El este Cel care proniază tot universul. Aceste lucruri sunt de mai multe ori trecute cu vederea. Sunt mai mulţi care la fel de bine consideră că este imposibil să ajungi să Îl adori pe Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este total inaccesibil. Realitatea este că Dumnezeu nu este total inaccesibil ci El se deschide pentru noi.

După cum am spus, mai înainte de a începe să Îl adore pe Dumnezeu omul trebuie să fie conştient că Dumnezeu doreşte acest lucru. În decalogul lui Mosie, una dintre porunci ne spune că trebuie să ţinem ziua de odihnă. Această ziuă de odihnă este o zii care este dedicată lui Dumnezeu şi adorării Lui. După am afirmat, adorarea lui Dumnezeu este un lucru care începe în această viaţă şi care continuă în viaţa de apoi. Nu există un final în adorarea lui Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este infinit. Aceste fapte de mai multe ori au fost contestate de cei care cred că nu există viaţă de apoi. Unii din sfinţi atunci când l-au adorat pe Dumnezeu au ajuns în stări de extaz. Sfântul Pavel ne spune că într-o astfel de stare a fost răpit până la al treilea cer. Aflat în exil pe insula Patmos din Grecia, Sfântul Ioan Evanghelistul a căzut de mai multe ori în extaz şi a avut descoperirea apocalipsei care este cartea care ne spune cum se v-a încheia lumea. Aceste lucruri sunt realităţi care trebuie să le avem în vedere şi de care trebuie să ne informăm. La fel de bine în patericul egiptean ne este relatat un caz despre un părinte care atunci când se ruga îşi ridica mâinile în sus şi din degetele lui ieşeau nişte flăcări care ajungeau până la cer. Aceste lucruri sunt fapte care au avut loc în stare de adorare a lui Dumnezeu. Adorarea lui Dumnezeu este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere atunci când vorbim despre viaţa cotidiană a omului. În acest sens, omul este o fiinţă care este chemat la adorarea lui Dumnezeu. Această chemare este adresată tuturor. Ceea ce trebuie să ştim este că a Îl adora pe Dumnezeu nu trebuie să ne ducă la acte de fundamentalism. Sunt mai mulţi în lumea noastră care plecând de la experienţa adorării lui Dumnezeu ajung la concluzia că numai ei sunt cei care se cuvine să Îl adore pe Dumnezeu. Acest lucru a dat naştere la mai multe concepţii fundamentaliste. Trebuie să ne ferim de fundamentalism fiindcă acest lucru nu este bun. În numele fundamentalismului religios s-au curmat mai multe vieţi şi s-au luat mai multe decizii care ulterior au fost renegate. Adorarea lui Dumnezeu nu este un fapt sau un lucru fundamentalist. Trebuie să ştim că omul are libertatea de a Îl adora sau nu pe Dumnezeu. Acest lucru este o realitate pe care trebuie să o avem în vedere atunci când vorbim despre care este sensul adorării lui Dumnezeu.[24]

Un arab creştin a cumpărat de la un turc, o cămilă. Când scoaseră şeaua de pe cămilă, copiii arabului găsiră sub ea o pungă cu aur. Se bucurară şi ziseră tatălui:

23 Ascetismul este un lucru care este derivat adorării lui Dumnezeu fiindcă atunci când ne apropriem de Dumnezeu ajungem la concluzia că avem nevoie de o anumită disciplină. Aceast disciplină estea ascetica creştin ortodoxă. Pentru mai multă lume a fii un om ascetic este un lucru care nu are nici un sens. Este bine să ştim că atunci când suntem în actul de a adora pe Dumnezeu de mai multe ori trebuie să renunţăm la tot ceea ce ne separă de Dumnezeu. Separaţia faţă de Dumnezeu este un lucru care duce în cele din urmă la anihilarea omului şi a existenţei sale. Aceste lucruri de mai multe ori sunt trecute cu vederea în zilele noastre. Adorarea lui Dumnezeu este ascetică fiindcă ea ne face să vedem viaţa şi existenţa în ceea ce este esenţial sau mai bine spus adorarea lui Dumnezeu reduce existenţa umană la esenţial. Acest lucru este ceea ce avem nevoie şi de el trebuie să ţinem cont cel mai mult.

- Iată ce-am găsit: de acuma suntem bogaţi.
Tatăl le răspunse:
- Aţi cumpărat şi această pungă de la turc?
- Nu ...
- Atunci ea nu este a noastră, ci a turcului. Mergeţi aşadar şi duceţi-i-o, căci aşa-i cinstit şi frumos.
Copiii ascultară şi duseră turcului punga cu aur. Turcul le mulţumi, zicându-le:
- Cu adevărat mare este Dumnezeul căruia vă închinaţi voi.

Şi dădu fiecăruia, câte un dar.

Pila de mai sus se potriveşte şi relaţiei pe care noi o avem cu Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a dat nouă tot pământul cu tot ceea ce există în el: câmpii, dealuri, munţi, râuri, mări şi oceane. Pentru acest lucru trebuie să îi fim recunoscători lui Dumnezeu. În alte cuvinte trebuie să fim mulţumitori faţă de Dumnezeu. Acest lucru îl facem în tradiţia ortodoxă prin cultul de adorare care este adus lui Dumnezeu Tatăl. Evident sunt mai mulţi care aduc mai multe obiecţii cum că Dumnezeu ar trebuie să fie adorat. Acest fapt a creat de mai multe ori probleme şi obiecţii. Adorarea lui Dumnezeu Tatăl prespune un act de iubire totală faţă de El. Acest lucru de mai multe ori omul contemporan nu este dispus să îl facă. Auzim de mai multe ori din partea mai multora că este demodat să ne adunăm la biserică şi să îi mulţumim lui Dumnezeu pentru toate binefacerile lui. Ceea ce trebuie să ştim este că adorarea lui Dumnezeu nu se produce în biserică în mod spontan şi în mod neaşteptat. Au existat mai mulţi sfinţi părinţi care au compus imne de laudă şi de preamărire a lui Dumnezeu. Aceste fapte trebuie să le avem în vedere şi să ţinem cont de ele.[25]

---

24 Sandu Frunză, *Fundamentalismul religios şi noul conflict al ideologiilor* (Editura Limes, 2003).

25 Dintre toate religiile lumii cultul ortodox este unul dintre cele mai bogate. El a fost elaborat de mari sfinţi părinţi cum au fost Sfântul Roman Melodul, Sfântul Cosma Melodul sau Sfântul Ioan Damaschin. Contribuţii la cultul ortodoxa au avut şi sfinţii Nicodim Aghioritul sau Nectarie din Eghina. Aceste fapt ne spune că toate stările pe care le simte un credincios în cadrul cultului au fost foarte bine sintetizate de mari sfinţi părinţi. Prin urmare cultul ortodox nu este un cult arhaic sau anarhic ci el este un cult foartte bine organizat care urmăreşte să îl pună pe om într-o relaţie de comuniune şi de adorare cu Dumnezeu. La fel de bine, Dumnezeu este Cel care s-a descoperit pe Sine sfinţilor părinţi şi le-a transmis care sunt modalităţile prin care El trebuie adorat. Evident, sunt mai multe culte care au respins metodele tradiţionale ale adorării lui Dumnezeu. Dintre aceste culte amintim în special cultele neoprotestante. Aceste culte spun că adorarea lui Dumnezeu trebuie să se face fără nici un fel de îngrădire şi fără nici un fel de text stabilit în prealabil. Acest lucru a fost considerat ca fiind eronat de ortodoxie. Ortodoxia consideră că în cultul public trebuie să fim ascultători faţă de ceea ce ne învaţă biserica şi să nu apucăm pe căile noastre proprii la fel ca şi sectanţii. Evident, au fost mai mulţi care în ortodoxie au respins acest lucru şi au preferat să treacă pe la alte secte.

S-a spus din vechime că cultul ortodox de adorare a lui Dumnezeu este un cult mistagogic. Ce înţelegem prin mistagogic? Înţelegem că prin cult dacă îl respectăm aşa cum l-am primit din tradiţia ortodoxă vom ajunge să cunoaştem mai multe taine a lui Dumnezeu. Este adevărat că există mai multe taine în ceea ce Îl priveşte pe Dumnezeu. Acest fapt a fost descoperit sfinţilor care sunt aleşii lui Dumnezeu. Prin urmare, cultul are o funcţie mistagogică fiindcă el ne învaţă care este modul de a trăi plăcut lui Dumnezeu. În lumea noastră care este una liberă sunt mai multe moduri în care oamenii aleg să îşi trăiască viaţa. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu este Cel care ne-a desoperit modul în care trebuie să trăim: a Îl adora pe Dumnezeu nu prespune a renunţa total la tot ceea ce este din această lume ci mai mult a face un echilibru între ceea ce este adorarea lui Dumnezeu şi viaţa zilnică. Trebuie să fim conştienţi de acest lucru şi să Îl avem în vedere în zilele noastre în care de mai multe ori ni se spune că putem să trăim viaţa şi fără adorarea lui Dumnezeu. Adevărul este că sfinţii părinţi ne spun că avem toate motivele să Îl adorăm pe Dumnezeu. De ce este acest lucru aşa? Dumnezeu este inspiraţia tuturor poeţilor din lume. Dumnezeu este frumuseţea pe care toţi pictorii vor să o imortalizeze în picturile lor. Dumnezeu este conţinutul formelor tuturor scultpurilor pe care marii sculptori vor să le facă. Dumnezeu este creator la frumuseţii răsăritului şi al apusului. Dumnezeu este autor al frumuseţii stelelor şi al bolţii cereşti. Ceea putem afirma despre Dumnezeue este că în El frumuseţea este cosmică. Există o frumuseţe care ţine de această lume. Ei bine, Dumnezeu este mai mult decât această frumuseţe. El este Cel care transcende tot ceea ce există şi tot ceea ce a fost creat şi umple cerul cu frumuseţea Sa. Dacă voim să cunoaştem originea frumuseţii din această lume o vom găsii în Dumnezeu şi mai mult decât atât, vom descoperii după cum am spus că frumuseţea lui Dumnezeu este cosmică. Aceste motive sunt suficente pentru a ne spune că merită să Îl adorăm pe Dumnezeu. Ortodoxia are o întragă tradiţie a adorării lui Dumnezeu. Această tradiţie a rămas de la sfinţii părinţi şi de mai multe ori ea sintetizează tot ceea ce am experimentat în ceea ce Îl priveşte pe Dumnezeu.[26]

În acest context trebuie să amintitm că o parte integrantă a adorării lui Dumnezeu a fost posibilă prin întruparea Domnului Iisus Hristos care a fost Fiul lui Dumnezeu. Domnul Iisus Hristos este prin urmare Cel care ni l-a descoperit pe Dumnezeu Tatăl. Acest lucru după cum am spus este un fapt care de mai multe ori a fost greşit înţeles. Persoana Domnului Iisus Hristos este centrală creştinismului care a venit cu mai multe sensuri şi înţelesuri. Avem evlavie faţă de Domnul Iisus Hristos fiindcă El ne-a făcut posibilă mântuirea. Fără Domnul Iisus Hristos mântuirea nu este posibilă. Este bine să ştim acest lucru şi să îl enunăm în contextul unei lumi care uită acest lucru fundamental: nu este posibilă mântuirea fără de credinţa în Domnul Iisus Hristos. Pentru faptul că Domnul Iisus Hristos este mântuitorul nostru trebuie să avem evlavie faţă de El. După cum am spus evalvia faţă de Domnul Iisus Hristos se manifestă în mai multe forme dar ceea ce s-a convenit de către sfinţii părinţi este ca toate aceste

26 Georges Florovsky, *Biblie, biserică, tradiţie: o perspectivă ortodoxă* (Alba Iulia, 2005).

forme să fie ortodoxe. Sunt mai multe concepţii neortodoxe în ceea ce Îl priveşte pe Domnul Iisus Hristos. Acestea au fost manifestate şi dovedite prin mai multe erezii. Trebuie să ştim că aceste învăţături sunt deformate şi trebuie să le evităm. Domnul Iisus Hristos este o persoană centrală nu numai a cultului adorării lui Dumnezeu ci a întregii istorii umane.[27] Este de amintit că în timpul vieţii Sale pământeşti Domnul Iisus Hristos a fost aproape anonim. Acest lucru nu a îmnpiedicat ca după moartea şi învierea Lui să ajungă să fie cunoscut de toată lumea. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să avem evlavie faţă de Domnul Iisus Hristos. Sunt mai multe motive care ne fac să facem acest lucru şi acest fapt. După viaţa Sa pământească lucrurile s-au schimbat în ceea ce Îl priveşte pe Domnul Iisus Hristos. Acum se face pelerinaje pe la locurile sfinte şi sunt mai mulţi care ajung acolo pentru a se închina locrurilor pe care a călcat Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Aşa se face că deşi la un moment dar misiunea şi activitatea Domnului Iisus Hristos a fost parcă sortită eşecului în cele din urmă acest lucru s-a rectificat prin învierea Sa. Totul părea pierdut atunci când Hristos a fost răstignit. Acest lucru avea să se schimbe prin învierea lui Hristos.

Ceea ce este mai greu de înţeles în adorarea lui Dumnezeu în cultul ortodox este faptul că Dumnezeu este treimic şi tot cultul ortodox este treimic. Ce înţelegem prin aceasta? Prin aceasta înţelegem că deşi există un singur Dumnezeu el este întreit în persoane. Acest fapt de cele mai multe ori a dus la mai multe controverse. Unii au susţinut că Biserica Creştin Ortodoxă adoră trei dumnezei. Dogma ortodoxă avea să stabilească că există un singur Dumnezeu întreit în persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Aceste persoane există din veşnicie şi sunt realităţi care ţin de existenţa lui Dumnezeu. Primul sinod ecumenic de la Nicea din anul 325 Sfântul Spiridon al Trimitundei a explicat acest lucru împotriva arienilor care susţineau că nu poate exista un Dumnezeu Treimic. Atunci se spune că Sfântul Spiridon a luat o cărămidă. Prin rugăciunile sfântului focul din cărămidă s-a ridicat în sus, apa din ea a căzut la pământ şi în mâna sfântului a rămas numai pământul cărămidei. Aceasta a fost o minune pe care sfântul a făcut-o pentru a demonstra că deşi există un sigur Dumnezeu el este în trei persoane.

27 S-a postulat de mai multe ori în cultul ortodox termenul de hristocentric sau de hristocentrism. Acest lucru este unul care ne spune că Hristos este în centrul a toate. Acest mod de a gândii a fost propriu sfinţilor. Sfinţii sunt cei care au raportat tot ceea ce există la Hristos. La fel de bine şi noi trebuie să facem acest lucru. Atunci când vom face acest lucru vom putea vedea că viaţa noastră v-a primii un alt sens sau mai bine spus v-a avea noi valenţe. Confuzia lumii actuale ne face să trăim separat de Hristos şi la fel de bine să fim străini de un mod de viaţă hristocentric. În realitate cu cât vom devenii mai hristocentrici cu atât mai bine. Acest fapt se poate vedea că este un lucru care a fost de mai multe ori negat de cei care pretind un mod de viaţă antropocentric în care omul este măsura tuturor lucrurilor sau mai bine spus omul este centrul universului şi al pământului. În acest sens, este foarte adevărat că cultul creştin ortodox este hristocentric. Se fac mai multe referiri la ceea ce înseamnă acest lucru în mai toate cântările pe care le ridicăm în cinstea lui Dumnezeu. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere pe fondul unei lumi care de mai multe ori rătăceşte pe cei stărine de Dumnezeu şi de existenţa Lui.

Prin urmare, cultul adorării lui Dumnezeu este treimic şi pentru acest motiv poate una dintre cele mai des întâlnite formule de adorare a lui Dumnezeu în cultul ortodox este doxologia mică: „mărire Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh şi acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.” Este prin urmare adevărat că acest cult ortodox este un cult treimic şi lui Dumnezeu cel în Treime slăvit şi închinat de mai multe ori i se aduc laude şi preamărire. Faptul că atunci când omul îl adoră pe Dumnezeu se aseamănă îngerilor din ceruri este un lucru pe care îl mărturiseşte şi Noul Testament în Evanghelia după Sfântul Luca care ne spune că la naşterea Domnului Iisus Hristos îngerii lui Dumnezeu s-au descoperit unor păstori din apropierea locului naşterii cântând un imn de mărire lui Dumnezeu: „mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bună voire.” Prin urmare, la fel cum oamenii sunt chemaţi să Îl adore pe Dumnezeu, îngerii din ceruri şi ei fac acest lucru. De mai multe ori îngerii lui Dumnezeu s-au descoperit sfinţilor lui Dumnezeu cântând imne de laudă lui Dumnezeu. Acest lucru ne spune că îngerii şi ei Îl adoră pe Dumnezeu. Dacă îngerii lui Dumnezeu îl adoră de ce să nu o facem şi noi. La muntele Athos un înger din cer i-a descoperit unui călugăr imnul „cuvine-se cu adevărat să te fericim Născătoare de Dumnezeu cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Domnului nostru.” În acest sens atunci când omul în preamăreşte pe Dumnezeu el se aseamănă îngerilor.[28]

Într-o zi, în mijlocul corbilor, s-a aflat unul alb. Când l-au văzut, corbii cei negri au început asupra lui un croncănit nemaiauzit:

- Ce cauţi în mijlocul nostru? Cine eşti tu? Ai venit să ne ruşinezi?

Corbul cel alb nu înţelegea de ce se pornise prigoana aceasta împotriva lui. Pe urmă, a înţeles el că toate acestea erau din pricină că nu semăna cu ei. Aşa se întâmplă şi cu omul credincios care-şi duce viaţa între necredincioşi. Corbul cel alb este o necontenită dojană pentru cei negri.

În lumea noastră de mai multe ori sunt mai mulţi care se angajează în cultul adorării lui Dumnezeu care este un cult ce implică mai multe elemente din viaţa omului. Aşa se face că aceşti dintre noi care ajungem să fim ortodocşi să ţinem de mai multe ori de cultul ortodox ajungem să fim descosideraţi de oamenii seculari ai acestei lumi care în programul lor nu găsesc nici un loc pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Cultul creştin ortodox al adorării lui Dumnezeu prespune mai mult decât orice comuniune. Nu putem să mergem la biserică având duşmănie unii pe alţii şi acolo să ne unim în cântări sfinte pe care le aducem lui Dumnezeu. Faptul că în cultul adorării lui Dumnezeu de mai multe ori ajungem să ne unim unii cu alţii este un lucru care a putut fii experimentat de mai multe ori. Acest lucru ne spune că trebuie să fim deschişi nu numai spre Dumnezeu ci şi în spre semenii noştrii. Aceste lucruri de cele mai multe ori ajung să definească pentru noi ceea ce este cu adevărat iubirea de Dumnezeu.[29] Ceea ce este remarcabil şi

---

28 Sfântul Roman Melodul, *Imne teologice* (Editura Doloxogia: Iaşi, 2012).

29 Trebuie să ştim că iubirea de Dumnezeu este un lucru reciproc şi el are loc de cele mai multe ori prin ceea ce înţelgeme ca şi cultul ortodox. Cei care vor să se dedice deplin şi fără nici un fel de oprelişte acestui cult ortodox sunt liberi să aleagă calea mănăstirii. Această cale este mai grea şi mai anevioasă dar ea nu este imposibilă. Ne dedicăm lui Dumnezeu şi acest lucru îl face prin rugăciune şi adorarea în comun. Nu ar putea exista nici un fel de adorare a lui

ceea ce trebuie să aducem ca şi mărturie aici este că în epoca persecuţiilor anticreştine mai mulţi creştini au întâmpinat moartea martirică cântând imne de laudă lui Dumnezeu. Acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi şi trebuie să fim conştienţi că mai mulţi creştini şi-au vărsat sângele pentru ca noi să putem să Îl adorăm pe Dumnezeu în tradiţia ortodoxă. Acest fapt nu poate să ne lase indiferenţi. Trebuie să aducem laudă lui Dumnezeu şi trebuie să fim conştienţi de acest fapt. Aducem laudă lui Dumnezeu nu numai când toate ne merg din plin ci şi în momente în care ajungem să fim de mai multe ori în necazuri şi în greutăţi. Evident acest lucru este mai greu dar el nu este imposibil. Primii creştini considerau cu adevărat un privilegiu să poată să Îl adore pe Dumnezeu. Nici noi nu trebuie să fim mai prejos de ei. Nu trebuie să facem din acest lucru un motiv de bravură dar la fel cum de mai multe ori adepţii mai multor religii pervertite şi adoră dumnezei lor falşi la fel şi noi trebuie să aducem mărire lui Dumnezeu celui în Treime lăudat.

Atunci când omul ajunge de lauda lui Dumnezeu şi la adorarea lui Dumnezeu de mai multe ori el nu face decât să dea curs unor sentimente cât se poate de fireşti şi de naturale care există în el. Acest lucru după cum am spus este un fapt care nu poate să ne lase indiferenţi. Ortodoxia din tradiţia ei de 2000 de ani ne spune că Dumnezeu este vrednic de lauda şi de adorarea noastră. Pentru mai mulţi acest cuvânt de a Îl adora pe Dumnezeu este găsit mai inconveniet. Trebuie să ştim că nu este nimic straniu şi nimic ciudat în a Îl adora pe Dumnezeu. Mai mult decât atât, acest lucru nu este în nici un caz un lucru care ne costă. Ce ne costă, care este preţul pentru a Îl adora pe Dumnezeu? Nici unul. Adorarea lui Dumnezeu este de gratis. Acest fapt trebuie să ne încurajeze să Îl lădudăm şi să îl preamărim pe Dumnezeu. Facem acest lucru destul de eficent dacă urmărim preceptele cultului ortodox. Este bine să fim conştienţi de acest lucru şi să îi facem şi pe cei din jurul nostru să fie conştienţi de el. După cum am spus deja, Dumnezeu este vrednic de lauda şi adorarea noastră. Avem toate motivele să Îl adorăm pe Dumnezeu. Acesta este şi unul dintre mijloacele prin care ne apropriem de Dumnezeu şi suntem în comuniune cu El. Au fost mulţi sfinţi care au ajuns la sfinţenie prin faptul că L-au adorat pe Dumnezeu. Pe cine dorim să urmăm atunci: pe cei care sunt potrivnicii lui Dumnezeu şi care îşi petrec viaţa în răutăţi şi fărădelegi sau pe cei care L-au adotat pe Dumnezeu şi prin aceasta şi-au găsit mântuirea? Este evident, că cea mai preferabilă este a doua alternativă. Trebuie să fim încredinţaţi de acest lucru şi să nu avem nici un fel de îndoială în privinţa lui. Dumnezeu este alături de noi atunci când Îl preamărim şi când Îl adorăm. Sfinţii sunt cei care au experimentat cât se poate de evident acest lucru.[30]

CAPITOLUL 2

EVLAVIA FAŢĂ DE SFINŢII ÎNGERI

Dumnezeu dacă nu am avea iubire faţă de Dumnezeu. Acest mare adevăr a fost experimentat de sfinţii lui Dumnezeu. Sfinţenia este o stare care se trăieşte în şi din iubirea faţă de Dumnezeu. Sfinţii sunt cei care ajung de răspund chemării depline a iubirii de Dumnezeu şi astfel ei se unesc cu Dumnezeu. În acest sens, cultul adorării lui Dumnezeu este unul care este fondat şi întemeiat pe iubirea de Dumnezeu. Fără de iubire nu poate exista nici un fel de adorare a lui Dumnezeu. Iubirea este motorul pe care se bazează cultul adorării lui Dumnezeu.

30 Benedict Ghiuş, *Doctrina răscumpărării în imnografia Bisericii* (Bucureşti, 1946).

Ceea ce ne spune ortodoxia încă de la început este că sfinţilor îngeri li se aduce un cult de cinstire la fel ca şi sfinţii. Pe linie ierarhică îngerii sunt mai presus de sfinţii lui Dumnezeu. Acest lucru a fost de mai multe ori afirmat de învăţăturile creştin ortodoxe. Ortodoxia este cea care ne spune că cu toţii avem un înger păzitor. Acest înger este primit după unele opinii în momentul naşterii în timp ce alţii sunt susţin că după momentul botezului. Îngerii sunt fiinţe nevăzute care sunt puse să protejeze anumite persoane sau anumite regiuni. Sunt mai mulţi de părere cum că îngerii sunt cei care păzesc mai multe ţări sau continente. Prin urmare, existenţa îngerilor este afirmată de mai multe tradiţii ortodoxe. Deşi Biblia a afirmat de mai multe ori existenţa sfinţilor îngeri, cu numele a denumit numai pe trei arhangheli: Mihail, Rafail şi Gavriil. Faptul că îngerii sunt prezenţi în cultul Bisericii Creştin Ortodoxe o demonsterază mai multe imne care le sunt dedicate. Încă de mici copii suntem îndemnaţi să ne rugăm îngerilor. Rugăciunea „Înger, îngereul” meu este poate una dintre cele mai cunoscute în tradiţia ortodoxă.

[Înger, îngererul meu
ce mi te-a dat Dumnezeu,
totdeauna fii cu mine
şi mă învaţă numai bine.
Eu sunt mic tu fămă mare,
eu sunt slab tu fămă tare
şi-n tot locul mă păzeşte
şi de rele mă fereşte.][31]

Ceea ce ne spune ortodoxia este că nu trebuie să aducem adorare îngerilor. Îngerii sunt doar cinstiţi în ortodoxie. Termenul grecesc pentru această acţiune este de δουλια. Prin urmare lui Dumnezeu îi aducem un cult de adorare în timp ce îngerilor lui Dumnezeu le aducem un cult de cinstire. Acest lucru este o mare diferenţă care de mai multe ori a provocat mai multe dispute şi neînţelegeri de ordin religios în trecutul lumii. Ştim de la Sfântul Ioan Teologul că atunci când se afla în exil pe insula Patmos un înger i s-a arătat şi sfântul a dorit să i se închine. Îngerul l-a oprit de la acest lucru spunându-i că închinarea i se cuvine numai lui Dumnezeu. Prin urmare nu vom adora niciodată îngerii lui Dumnezeu ci pe ei numai îi vom cinstii. Evident, sunt mai mulţi care neagă existenţa îngerilor cum la fel de bine neagă existenţa lui Dumnezeu. Îngerii sunt menţionaţi de mai multe ori în Biblie. Acest lucru ne spune că ei s-au descoperit pe sine de mai multe ori anumitor persoane sfinte din istoria sfântă a mântuirii. Ştim prin urmare că termenul înger în limba greacă este de anghelos αγγελος care literal înseamnă trimis sau mesager. Acest lucru se leagă foarte mult de faptul că îngerii sunt

31 Această rugăciune este una care este cel mai bine cunoscută de copii creştin ortodocşi. Trebuie să ştim că sunt mai mulţi care sunt cât se poate de inconştineţi de folosul rugăciunilor faţă de îngerul păzitor. Adevărul este că la îngerul păzitor nu ne rugăm numai când suntem copii ci şi în timpul vieţii de adulţi. Acest lucru este un fapt care ne poate ajuta. Îngerii pot fii chemaţi şi învocaţi în rugăciune. Ei sunt la drept vorbind alături de noi şi trebuie să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere. Rugăciunile faţă de îngeri este bine să se concentreze pe ajutorul acestora în procesul mânturii. Îngerii sunt cei care pot să ne ajute să ne mântuim deşi această mântuire este posibilă numai în Domnul Iisus Hristos. Acest lucru demonstrează o strânsă legătură dintre Domnul Iisus Hristos şi sfinţii îngeri. Fără doar şi poate acestei legături trebuie să fim şi noi părtaşi şi să o avem în vedere. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că trebuie să avem evlavie faţă de îngerii lui Dumnezeu.

mesageri dintre Dumnezeu şi oameni. Prin urmare una dintre funcţiile îngerilor este de a fii purtători de cuvânt sau mai bine spus crainici. Acest lucru este demonstrat de faptul că la Bunavestire, Sfintei Maria i s-a descoperit Sfântul Arghanghel Gavriil care i-a adus mesajul că v-a naşte pe Mesia care este mântuitorul nostru. Misiunea Arhaghelului Gvriil a fost să îi spună Sfintei Maria că ea Îl v-a naşte pe Mesia. Acest lucru este un fapt care ne spune că îngerii sunt cei care de mai multe ori anunţă care sunt intenţiile lui Dumnezeu. Este adevărat că de mai multe ori şi diavolii se pot preface în îngeri şi pentru acest motiv ortodoxia ne îndeamnă să fim precauţi în ceea ce priveşte anghelofaniile. Mai înainte de a continua cartea noastră trebuie să lămurim următoarea întrebare: ce este o aghelofanie? O anghelofanie este o arătare a unui înger. Mari sfinţi de mai multe ori s-au ferit de arătări de îngeri fiindcă după cum ne demonstrează mai multe cărţi cu caracter aghiografic diavolii au înşelat pe mai mulţi luând chip de înger.[32]

Într-o familie de oameni credincioşi din Scandinavia, tatăl obişnuia ca în fiecare seară să citească din Biblie tuturor celor din casă adunaţi în jurul mesei. Într-o seară, tatăl deschise şi citi vorbele Mântuitorului: "Iată Eu stau la uşă şi bat." Auzind acestea, copilul cel mai mic al casei se sculă repede şi, pe deplin încredinţat că aşa este precum citise tatăl, se duse către uşă să deschidă.
Tatăl îi zise:
- Ce vrei să faci?
Copilul răspunse:
- Mă duc să deschid Domnului, că dacă nu mă duc, El pleacă.
Toţi ai casei se cutremurară de credinţa copilului. Aşa trebuie să ne grăbim şi noi să deschidem uşa inimii noastre, Celui ce ne spune fără încetare şi cu dragoste: "Iată Eu stau la uşă şi bat."
Întâmplarea de mai sus ne spune că după cum Domnul Iisus ne caută pe noi la fel de bine şi noi trebuie să îi căutăm pe sfinţii îngeri. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori este trecut cu vederea în zilele noastre. Îngerii lui Dumnezeu nu sunt o simplă imaginaţie bolnavă a omului ci ei sunt mai mult realităţi. Ştim că de exemplu la chemările unui tânăr pe nume Arhip care era slujitor la o biserică ortodoxă din Colose arhanghelul Mihail a intervenit. Ce s-a întâmplat? Locuitorii din acea regiune unde locuia tânărul Arhip au dorit să distrugă o biserică creştin ortodoxă. Au hotărât că vor face acest lucru prin a muta albia unui râu care astfel urma să inunde biserica. Arhip s-a rugat la Sfântul Arghanghel Mihail şi ca şi prin minune apele au trecut pe lângă biserică şi nu au inundat-o. Mai apoi albia rîului s-a mutat la locul ei. Iată aici o intervenţie concretă a Sfântului Mihail în torentul de evenimente al istoriei omului. Acest lucru ne spune că îngerii şi arhanghelii lui Dumnezeu sunt alături de noi. Evlavia faţă de sfinţii îngeri este foarte largă şi mare dar poate una dintre cele mai cunoscute rugăciuni pe care o rosteşte creştinsimul ortodox este troparul arhaghelilor Mihail, Gavriil şi Rafail care se cântă pe 8 noiembrie: „Mai-marilor Voievozi ai oştirilor cereşti, rugămu-vă pe voi, noi nevrednicii, ca să ne acoperiţi pe noi, prin rugăciunile voastre, cu acoperământul aripilor măririi voastre celei netrupeşti, păzindu-ne pe noi cei ce cădem cu deadinsul şi strigăm: Izbăviţi-ne din nevoi, cei ce sunteţi mai-mari peste cetele puterilor de sus.”[33]
Fără doar şi poate nu este nimic rău a avea evlavie la sfinţii îngeri. Sunt în acest sens mai multe studii care ne spun şi ne ceritfică că există îngeri şi că aceştia de mai multe ori au operat şi au acţionat în lumea noastră. Este prin urmare un lucru cât se poate de adevărat că îngerii sunt existenţe personale. Ei se pot arăta ca şi simpli oamenii. Un

32 Mănăstirea Paraklitou, *Minuni ale sfinţilor îngeri* (Atena, 2000).

astfel de caz este relatat în Vechiul Testament în cartea lui Tobie. În această carte Arhanghelul Rafail s-a prezentat pe sine ca şi un tânăr care l-a însoşit pe Tobie într-o călătorie. Aceste fapte sunt prin urmare cele care ne spun că îngerii sunt altături de noi şi la fel de bine ei nu sunt simple imaginaţii ci sunt existenţe adevărate. În lumea noastră omul şi-a manifestat evlavia de mai multe ori în mai diferite feluri faţă de sfinţii îngeri. Sunt mai multe picturi şi sculpturi celebre care sunt dedicate sfinţilor îngeri şi acest lucru trebuie să ne fie un reper în ceea ce priveşte evlavia pe care omul o are faţă de sfinţii îngeri. Nu se ştie un număr exact al îngerilor dar se ştie că el este foarte mare. După cum ne spun sfinţii părinţi de mai multe ori îngerii sunt alături de noi în mod nevăzut. Dacă sunt nevăzuţi, cum se poate ca îngerii să intre în contact cu noi? Adevărul este că şi Dumnezeu este nevăzut. Acest lucru ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenţi cu sugestile care le avem. De mai multe ori îngerii îşi fac simţită prezenţa prin diferitele gânduri şi sugestii care ne vin. Sfinţii părinţi sunt de părere că în timp ce îngerii lui Dumnezeu sădesc în noi gânduri şi intenţii bune, diavolii sunt cei care de îndeamnă la rău şi sădesc în noi gânduri rele.[34]

Ceea ce se poate spune este că în cele mai multe cazuri cultul sfinţilor îngeri poate fii dedus în ortodoxie prin ceea ce am putea denumii ca şi rugăciunile pe care de mai multe ori omul şi mai ales creştinul ortodox le-a adus îngerilor lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu sunt invocaţi de mai multe ori în rugăciune şi acest lucru vine să ne spună că se poate vorbii cu adevărat de o evlavie pe care creştinul ortodox o are la sfinţii îngeri. Este bine să avem evlavie la sfinţii îngeri şi să nu ne îndoim de existenţa lor. Sfinţii lui Dumnezeu au fost cei care de mai multe ori s-au întâlnit cu îngerii lui Dumnezeu şi în Vieţile sfinţilor avem mai multe mărturii care atestă că cu adevărat îngerii există şi ei se interesează de noi. Noul Testament ne spune că îngerii se bucură. Se bucură mai ales atunci când un păcătos se întoarce prin pocăinţă de la păcatele lui la Dumnezeu. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl cunoaştem mai amănunţit. Îngerii lui Dumnezeu după cum am spus sunt alături de noi din momentul naşterii şi chiar şi dincolo de moarte. Ortodoxia este cea care mărturiseşte că îngerii sunt cei care în momentul morţii despart sufletul de trup şi duc sufletul în rai. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori a putut fii văzut în lumea noastră.[35] În acest sens rugăciunea este cea care accentuaiază prezenţa sfinţilor îngeri. Sunt mai multe rugăciuni pe care le facem sfinţilor îngeri dintre care cea mai cunoscută este rugăciunea pe care o facem în

---

33 A se vedea Mineul pe noiembrie. Aceasta este una dintre cele mai cunoscute rugăciuni pe care o adresăm sfinţilor arghengheli şi de care este bine să fim conştienţi. Ceea ce trebuie să ştim este că chiar dacă sfinţii arhangheli nu s-au arătat diresc nouă acest lucru nu înseamnă că ei nu s-au arătat la mai multe alte persoane sfinte. Una dintre aceste anghelofanii a avut loc cu Balaan care a fost chemat să blesteme pe israeliţi. El mergea călare pe o mărăgiţă. La un moment dar mărăghiţa s-a oprit şi Balaam a bătut-o de trei ori. În cele din urmă lui i s-a deschis ochii şi a putut vedea că în calea lui stătea un înger care a oprit drumul. Acest înger i-a spus lui Balaam că ceea ce face el nu este un lucru care este pe placul lui Dumnezeu. Iată prin urmare că şi animalele pot vedea îngeri. Trebuie să fim conştienţi că în trecut au existat mai multe anghelofanii şi de acest fapt trebuie să ne folosim pentru a ne întemeia mai mult şi mai bine credinţa noastră în sfinţii îngerii. Sfinţii îngeri vin în ajutorul nostru dacă le cerem acest ajutor fiindcă în acest mod ei ştiu că avem nevoie de ei. Îngerii sunt lăsaţi de Dumnezeu pentru a ne ajuta. Acest lucru nu trebuie să îl uităm şi să îl avem în vedere.

34 Radu Teodorescu, *Îngerii în marile religii ale lumii* (Cugir, 2013).

rugăciunile de dimineaţă: „Îngerule cel sfânt al lui Hristos, către tine cad şi mă rog, păzitorul meu cel sfânt, care eşti dat mie de la Sfântul Botez spre păzirea sufletului şi a păcătosului meu trup. Iar eu, cu lenea mea şi cu obiceiurile mele cele rele, am mâniat preacurată lumina ta şi te-am izgonit de la mine prin toate lucrurile cele de ruşine: cu minciunile, cu clevetirile, cu pizma, cu osândirea, cu trufia, cu neplecarea, cu neiubirea de fraţi şi cu ţinerea de minte a răului, cu iubirea de argint, cu desfrânarea, cu mânia, cu scumpetea, cu mâncarea cea fără de saţ, cu beţia, cu multa vorbire, cu gândurile cele rele şi viclene, cu obiceiurile cele rele şi cu aprinderea spre desfrânare, având osebită voire spre toată pofta cea trupească. O, rea voire a mea, pe care nici dobitoacele cele necuvântatoare nu o au! Dar cum vei putea să cauţi spre mine sau să te apropii de mine, cel necurat? Sau cu ce ochi, îngerule al lui Hristos, vei căuta spre mine, cel ce m-am încurcat aşa rău în lucrurile cele întinate? Sau cum voi putea să-mi cer iertare pentru faptele mele cele amare, rele şi viclene, în care cad în toate zilele şi nopţile şi în tot ceasul? De aceea cad înaintea ta şi mă rog, păzitorul meu cel sfânt, milostiveşte-te spre mine, păcătosul şi-mi fii mie într-ajutor şi sprijinitor asupra pizmaşului meu celui rău, cu sfintele tale rugăciuni, şi împărăţiei lui Dumnezeu mă fă părtaş, cu toţi sfinţii, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.”[36]

Din textul de mai sus se poate vedea nu numai că îngerii nu stau în jurul nostru atunci când păcătuim ci la fel de bine că ei sunt o prezenţă care de mai multe ori a fost dorită de cei care sunt evlavioşi. Evlavia faţă de sfinţii îngeri se manifestă prin urmare aproape zilnic prin rugăciunile pe care le facem sfinţilor îngerii. Una dintre altele funcţii ale îngerilor este să prezinte rugăciunile noastre în faţa lui Dumnezeu. Prin urmare, rugăciunile noastre nu sunt în van chiar dacă de mai multe ori nu primim un răspuns imediat. Pentru cei care nu ştiu cum să comunice cu îngerii lui Dumnezeu este adevărat că una dintre metodele cele mai sigure şi cele mai eficente este rugăciunea. De mai multe ori cei care au fost tulburaţi de încercări şi de mai multe greutăţi ale vieţii au aflat uşurare prin rugăciunea faţă de îngeri. Rugăciunea către îngeri de mai multe ori aduce un sentiment de pace şi de linişte în sufletele noastre. Acest lucru este de mai multe ori experimentat de cei care doresc să intre în comuniune cu sfinţii îngerii. Aceste lucruri ne spun că evlavia noastră faţă de Dumnezeu nu este în van. Avem evlavie faţă de sfinţii îngerii fiindcă ei sunt modele de sfinţenie. Totuşi, trebuie să fim

35 Calitatea îngerilor de a lua sufletele în momentul morţii şi a le duce în lumea de dincolo se numeşte o calitate psihopompă. Îngerii sunt fiinţe psihopompe. La fel de bine ei au puteri supranaturale. Se pot deplasa extrem de rapid dintr-o parte în cealaltă a universului. Totuşi, numai Dumnezeu este atotprezent. Aceste lucruri ne spun despre îngeri că ei sunt superiori omului. Au fost mai multe mărturii în creştinism care ne-au spus că îngerii au fost alături de muribunzi şi că în momentul morţii îngerii au fost alături de ei şi i-au ajutat. Acest lucru este poate una dintre multele alte funcţii pe care le au îngerii. Evident, după cum am spus, sunt mai mulţi care neagă existenţa îngerilor. Acest fapt se poate vedea din mai multe punct de vedere ca fiind firesc: cum să crezi în ceva pe care nu îl vezi? Totuşi, sunt mărturii nu numai din Biblie ci şi din alte cărţi de aghiografie creştin ortodoxă care ne spune că îngerii sunt alături de noi în momente grele. Un astfel de moment este momentul morţii. Îngerii nu ne părăsec în momentul morţii. Acest lucru mai ales dacă noi am dus o viaţă creştin ortodoxă. Este adevărat că ceea ce îi îndepărtează pe îngerii lui Dumnezeu de noi sunt păcatele şi patimile care în anumite momente ale vieţii ajung să ne stăpânească.

36 A se vedea Ceaslovul.

atenţi că diavolii se pot şi ei preface în îngeri ai lumii pentru a ne înşela. Prin urmare nu trebuie să credem orice din lumea duhovnicească sau cea spirituală. Despre aceste lucruri ne averiza Sfântul Apostol Pavel în 2 Corinteni 11, 14-15: „Nu este de mirare, deoarece însuşi satana se preface în înger al luminii. Nu este deci lucru mare dacă şi slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptăţii, al căror sfârşit va fi după faptele lor.” Acest lucru nu înseamnă că noi nu mai trebuie să mai avem evlavie faţă de îngerii lui Dumnezeu. Trebuie să ştim că diavolul sau cel rău din ură faţă de noi care suntem făpturile lui Dumnezeu poate ajunge să se prezinte un înger de lumină. De mai multe ori au fost mai mulţi mari părinţi duhovniceşti care au experimentat acest lucru. Cum putem să ne dăm seama că suntem înşelaţi? Ne putem da seama că suntem înşelaţi după scopul pe care aşa zişi îngeri ajung să îl ceară de la noi. Scopul lor este de cele mai multe ori de a ne duce departe de Dumnezeu. Prin urmare, când diavolii i-au chip de înger scopul lor este sub un fel sau altul de a ne separa de Dumnezeu şi de a ne duce pe o cale străină de Dumnezeu.[37]

Un creştin l-a întrebat pe duhovnicul său:

– Părinte, aş vrea să fiu un bun creştin, să am o viaţă fără păcate. Ce trebuie să fac mai întai, ce este cel mai important ?

- O, fiule, totul este important. Ia spune-mi, dacă ai o grădină în care plantezi tot felul de flori frumoase, aştepti să crească ? Aşa, fără să faci nimic, or să răsară ele ?

– Nu, părinte, trebuie să le ud …

- Dar dacă le uzi şi atât, vor creşte ele mari si frumoase ?

– Nu, părinte, trebuie şi să muncesc, să am grijă de ele, să nu fie distruse de buruieni …

- Dar dacă le dai toate acestea, şi nu vor avea lumină, pot ele sa crească ?

– În nici un caz, părinte, atunci toata munca mea nu-şi are rostul, florile nu vor creşte niciodată.

– Acum ai inţeles, fiule ?! Sufletul nostru este asemenea unei grădini, în care sunt semănate cele mai frumoase flori: dragostea, credinţa, bunatatea, cumpătarea, omenia … Noi, insă, trebuie să avem grija de această gradină din sufletul nostru, ca tot ce este acolo să înflorească. Doar astfel sufletul omului se umple de frumuseţe. Ce trebuie sa facem pentru toate acestea? Să avem grijă ca buruienile păcatelor să nu prindă rădacini în suflet, să veghem mereu ca răul să nu se cuibăreasca în noi, fiindcă, odată intrat, este foarte greu să-l mai scoţi. Şi ce mai trebuie să facem pentru grădina sufletului ? Să o udăm mereu cu apa dătătoare de viaţă, care este rugăciunea. Dar ele tot n-ar creşte, dacă nu le-ar încălzi pe toate lumina binefăcătoare a dragostei dumnezeieşti. Şi unde ar putea găsi sufletele noastre mai multă căldură şi lumină dumnezeiască, dacă nu în Biserică ?! Ei, poţi tu să-mi spui, fiule, ce este mai important ? Toate sunt importante. Fii mereu atent la sufletul tău, ai grija de el, fiindcă atunci şi Dumnezeu te va ajuta. Doar aşa, prin munca noastră şi cu ajutorul Domnului, florile minunate din sufletele noastre, adică dragostea, credinţa şi toate lucrurile bune pe care Dumnezeu ni le-a dăruit, vor creşte nestingherite, iar viaţa ni se va umple de fericire.

Pilda de mai sus ne spune că pentru a putea beneficia de ajutorul îngerilor şi noi trebuie să ne rugăm lor şi să fim în comuniune cu ei. De mai multe ori sunt mai mulţi care trăiesc în păcate şi spun că îngerii orişicum sunt alături de ei. După cum am spus, trebuie să fim conştienţi că îngerii nu sunt alături de noi atunci când păcătuim. Acest lucru este un fapt care este trecut cu vederea extrem de uşor de cei care nu au nici un

---

37 Rangar H. Cline, *Ancient angels: Hellenic angel veneration and the Christian reaction (CA 200-450CE)* (Pennsylvania, 2005).

fel de conştiinţă a păcatului. Este adevărat că cei care au ajuns mai avansaţi în viaţa duhovnicească au fost inspitiţi prin mari înşelăciuni şi mai ales prin prezenţe diavoleşti care au spus că sunt în realitate îngeri. Aceste lucruri de mai multe ori sunt trecute cu vederea. Sunt mulţi care sunt siguri că odată ce au ajuns avansaţi în viaţa duhovnicească vor fii în contact cu sfinţii îngeri. Acest lucru este fals.[38] După cum ne spun patericele creştin ortodoxe de mai multe ori sfinţii îngeri sunt cei care sunt alături de noi în momente grele dar Dumnezeu lasă ca pentru cei care sunt avansaţi în viaţa duhovnicească ispitele să fie mai mari şi la fel de bine să fie cât se poate de potrivite pentru gradul de încercări prin care au trecut ei. Aceste lucruri după cum am spus sunt tratate mai pe larg în aghiografia creştin ortodoxă. Sunt în acest sens mai mute resurse care pot fii consulate şi pe care le putem citii pentru a ne putea da seama de modul în care diavolii îi asaltează pe marii nevoitori creştin ortodocşi. Aceste lucruri după cum am spus sunt realităţi care sunt de mai multe ori experimentate de cei au ajuns să fie în comuniune cu Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu după cum am spus sunt un lucru care de mai multe ori este dorit de oamenii dar sunt puţini care sunt gata să îşi asume rigorile unui mod de viaţă care să fie pe placul îngerilor. Îngerii sunt fiinţe ale virtuţii. Acest lucru este mai greu de acceptat pentru cei care sunt prinşi în robia patimilor.[39]

O altă rugăciune pe care o facem către sfântul înger păzitor al vieţii noastre este cuprinsă în rugăciunile de seară şi care este aşa: „îngerul lui Hristos, păzitorul meu cel sfânt şi acoperitorul sufletului şi al trupului meu, iartă-mi toate câte am greşit în ziua de astăzi, şi de toata viclenia vrăjmasului meu celui potrivnic mă izbăveşte, ca să nu mânii cu nici un păcat pe Dumnezeul meu; şi te roagă pentru mine păcătosul şi nevrednicul rob, ca să mă arăţi vrednic bunătaţii şi milei Preasfintei Treimi şi Maicii Domnului meu Iisus Hristos şi tuturor sfinţilor. Amin."[40] Iată ce ni spune în această rugăciune că îngerul păzitor este acoperitor al trupului şi al sufletului noastru. Prin urmare, îngerii atunci când ne rugăm cu credinţă în ei sunt alături de noi chiar şi trupeşte. A ne ruga sfinţilor îngeri este un lucru cât se poate de firesc şi la fel de bine este o dovadă de evlavie. Avem evlavie faţă de îngeri fiindcă ei pot să ne ajute în lupta noastră împotriva păcatului. Îngerii pot să izgnorească diavolii care ne împing la patimi şi la păcate. Aceste lucruri sunt prin urmare realităţi care au fost experimentate de sfinţii părinţi. Îngerii prin urmare sunt acolo unde noi nu ne aşteptăm. Ceea ce s-a putut vedea de mai multe ori a fost că atunci când cineva a fost luptat de diferite patimi şi acest om şi-a luat angajamentul de a se ruga sistematic sfinţilor îngeri în cele din urmă acel om a fost în cele din urmă ajutat de sfinţii îngeri şi el a ieşit biruitor în patimile cu care se lupta.

---

38 Este adevărat că mai mulţi mari călugări şi mari nevoitori s-au confruntat cu această încercare şi această mare încercare prin care diavolii s-au prezentat pe sine ca şi îngeri şi au oferit tot felul de lucruri celor care au devenit ţinta lor. Totuşi, în mai toate cazurile marii nevoitori ajutaţi de harul şi de mila lui Dumnezeu au ajuns în cele din urmă să biruiască ispitele şi încercările pe care cursele diavoleşi le-au ridicat asupra lor. Aceste fapte sunt realităţi pe care de mai multe ori lumea de azi le trece sub tăcere. Sunt mai mulţi care sunt nemulţumiţi că îngerii nu li se alătură lor şi nu sunt cât se poate de mult prezenţi în mod concret în viaţa lor. Am putea spune că îngerii lui Dumnezeu se descoperă pe sine atunci când consideră că este cel mai bine pentru noi.

39 Elena Cociş, Nicolae Oprică, *Razele iniţiatice ale arhanghelilor* (For you, 2006).

40 A se vedea Ceaslovul.

Patimile care îl bântuie cel mai mult pe om sunt legate de desfrânare, iubirea de bani şi avuţii şi lăcomia pântecelui. Acest lucruri sunt prin urmare cele care de mai multe ori ajung să facă ravagii în lumea noastră. Viaţa noastră sufletească are foarte mult de suferit atunci când omul este robit de patimi.[41]

La fel de bine o altă funcţie pe care o au îngerii sunt acea de a media între oameni şi Dumnezeu. Noi ne rugăm îngerilor lui Dumnezeu şi aceştia ca şi unii care au îndrăzneală faţă de Dumnezeu ajung de prezintă cererile noastre lui Dumnezeu. Acest fapt este un lucru care după cum am spus este ceea ce defineşte una dintre funcţile mai puţin cunsocute ale îngerilor. Îngerii lui Dumnezeu sunt cei care stau în faţa lui Dumnezeu şi mijlocesc pentru noi oamenii. Acest lucru ei îl fac atunci când ştiu că noi oamenii suntem persoane care ne-am definitivat ca şi oameni ai binelui. Prin urmare îngerii nu sunt numai purtătorii de cuvânt ai lui Dumnezeu ci la fel de bine ei sunt cei care de mai multe ori ajung să medieze pentru noi şi să ne înveţe tot ceea ce este bine şi tot ceea ce este frumos. Pentru ca să medieze pentru noi la Dumnezeu noi trebuie să le cerem în primul rând acest lucru. Îngerii prin urmare sunt persoane care după cum am spus ajung să definească relaţia noastră cu Dumnezeu şi la fel de bine atunci când suntem în lipsă ei ajung să ne modeleze caracterul nostru. Îngerii după cum am spus sunt cei care în mod discret inspiră în noi sentimente şi gânduri pozitive. Noi putem să nu primim aceste lucruri. Îngerii pot să ne sugereze de mai multe ori să mergem la biserică. Sunt mai multe persoane care de mai multe ori au mărturisit că au simţit un fel de tendinţă de a merge şi a se ruga la biserică. Îngerii sunt cei care ne pot sugera prin gânduri să mergem să ne spovedim şi să ne împrătăşim. Îngerii ne pot sugera să ajutăm pe cei nevoiaşi. Aceste lucruri sunt cele care de mai multe ori sunt lucruri pe care noi nu ştim că îngerii au fost cei care au stat în spatele acestor sugestii. Aceste lucruri sunt cele care în străvechea ortodoxie au dus la evlavia faţă de îngeri. Acesta este motivul pentru care în ortodoxie s-au elaborat mai multe rugăciuni care sunt adresate sfinţilor îngeri. Îngerii după cum ne spune Sfântul Dionisie Areopagitul sunt împrăţiţi într-o ierarhie de 9 cete:

1. Serafimii, heruvimi, tronurile
2. Stăpânirile, virtuţile, puterile
3. Principalităţile [începătoriile], arhanghelii, îngerii.

41 Ţelul la care ajunge tinde creştinul ortodox în această viaţă este la apatia. Ce este apatia? Apatia sau nepătimirea nu este o stare de apatie faţă de lumea din jur ci mai mult eliberarea de păcatele care îl robesc pe om. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori este mai greu de realizat. În acest proces îngerii lui Dumnezeu sunt cei care ne pot ajuta şi la fel de bine ei sunt alături de noi. Îngerii lui Dumnezeu nu ne părăsesc niciodată atunci când suntem în luptele cu patimile chiar dacă de mai multe ori noi cădem în ele. Ceea ce este important pentru îngerii lui Dumnezeu este ca omul să fie determinat să nu mai cadă în păcate. Acest fapt este o realitate şi un lucru care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Viaţa duhovnicească este prin urmare un lucru care de mai multe ori se amplifică prin evlavia pe care o avem faţă de îngerii lui Dumnezeu. Îngerii lui Dumnezeu sunt prin urmare şi ei în centrul evlaviei creştin ortodoxe dar trebuie să ştim că ei nu sunt dincolo de adorarea lui Dumnezeu. Ortodoxia ne-a avertizat în acest sens de faptul că trebuie să fim conştienţi de faptul că angelolatria αγγελολατρια sau adorarea îngerilor ca şi Dumnezeu este un lucru care este respins de ortodoxie şi considerat un păcat. Prin urmare, putem să avem evlavie la sfinţii îngeri dar nu putem să îi adorăm ca şi pe însuşi Dumnezeu. Acest lucru a fost subiectul la mai multe sinoade locale din trecutul Bisericii.

Sfântul Dionisie Areopagitul a fost cel care a oferit mai multe explicaţii referitor la care sunt funcţiile pe care diferitele ierarhii de îngeri le au şi acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl ştim mai bine. Acest lucru el l-a exprimat într-o lucrare celebră care a influenţat mai mulţi teologi creştin ortodocşi: Ierarhia îngerească.[42]

Elena, fiica unui mare bogătaș, mort de câțiva ani, era nespus de mândră față de toată lumea. Locuia într-un frumos castel și disprețuia pe toți vecinii. Într-o zi, MARIA, fiica unui sărman țăran, veni în fugă mare la castel și ceru să vorbească ELENEI.

-DOMNIȘOARĂ, zise Maria, tata e pe moarte și vă rog să veniți să-l vedeți, având să vă spuna ceva de mare folos pentru dumneavoastră.

-Ce mare lucru o fi, răspunse în batjocură Elena, dacă un om așa de sărac îndrăznește să-mi ceară a-i face onoarea să mă ostenesc până la el! Pleacă de aici, n-am ce căuta în coliba voastră sărăcăcioasă. Maria plecă, dar după câtva timp veni înapoi.

-Domnișoară, zise MARIA, vă rog veniți în grabă la noi. Tatăl dumneavoastră în timpul războiului, a ascuns o cutie cu aur și argint, pe care numai tatăl meu o știe. Dânsul a avut poruncă să nu vă spună de cutie până veți împlini 20 de ani. Cum el e pe patul de moarte, înțelegeți bine, că trebuie să împlinească dorința tatălui dumneavoastră acum.

La auzul acestor cuvinte, Elena aleargă într-un suflet la sărăcăcioasa colibă a Mariei, dar era prea târziu. Bătrânul murise, tocmai când ELENA intra pe poartă. Ce jale, ce necaz pe Elena, că n-a venit la întâia chemare! Ea puse de sapă în tot castelul, prin ziduri, dar totul fu zadarnic. În plânsete sfâșietoare, Elena înțelese unde a dus-o mândria și pe viitor, a fost bună cu toată lumea.

Întâmplarea de mai sus ni se potriveşte foarte bine şi nouă tuturor. În această viaţă de mai multe ori auzim chemarea sfinţilor îngeri. Această chemare ne spune să avem evlavie faţă de sfinţii îngeri. Ceea ce trebuie să facem noi este să dăm răspuns acestei chemări pentru ca ea să nu fie în van la fel ca şi cu bogătaşa din pilda de mai sus. În realitate sunt mai mulţi care ne spun că au evlavie la sfinţii îngeri dar ceea ce se poate vedea este că de mai multe ori ei nu dau răspuns acestei chemări pe care o avem de la Dumnezeu.[43] În această viaţă este imposibil ca să nu auzim chemarea îngerilor. Mănăstirile de mai multe ori fac această chemare cât se poate de vizibilă. S-a spus de mai multe ori că viaţa monahală este viaţa îngerească. Această viaţă îngerească este prin urmare un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Monahii sunt chemaţi la o viaţă îngerească şi pentru acest motiv trebuie să fie cât se poate de atenţi la modul în care trăiesc. După cum am spus, pentru oamenii care nu cred în îngeri este foarte greu să înţeleagă de ce unii dintre noi se retrag din lume. Aceşti oamenii se retrag pentru ca prin post şi prin ruăgciune să fie în comuniune cu

42 Dionisie Areopagitul, *Opere complete* (Editura Paideia, 1996).

43 După cum am spus, cu toţii cei care suntem chemaţi avem datoria să îi invocăm pe sfinţii îngerii. Într-un fel sau altul îngerii vor fii altături de noi. Mai nou o altă modalitate de a avea evlavie faţă de îngeri este cinematografia. Sunt mai multe filme în care îngerii lui Dumnezeu sunt portretizaţi într-un anume fel sau altul. Îngerii după cum am spus sunt fiinţe care au scopul de a ne ajuta în procesul mânturii. Acest lucru este ceea ce îi face ca de mai multe ori să îşi concentreze eforturile şi încerăcrile în acest sens. Mântuirea este un proces care începe odată cu naşterea omului şi se termină cu moartea lui. Trebuie să ştim acest fapt şi să îl avem în vedere mai ales în contextul unei lumi care are în istoria religiilor o concepţie defomată despre ceea ce înseamnă mântuirea omului.

îngerii lui Dumnezeu. A fii în comuniune cu îngerii lui Dumnezeu este un lucru pe care oricare dintre noi îl poate face prin rugăciune şi prin asceză. Este bine să ştim aceste fapte şi să insistăm mai mult asupra lor. În zilele noastre de mai multe ori se poate vedea un fel de aspect comercial al îngerilor. Pe îngeri îi putem găsii în ornamente pentru pomul de crăciun sau pe diferite lumânări. La fel de bine sunt mai multe produse care ne prezintă îngerii lui Dumnezeu. Aceste lucruri ne spun că în lumea noastră există o puternică conştiinţă a prezenţelor îngereşti. Trebuie să ştim că după ortodoxie însuşi diavolul sau cel rău a fost la început un înger. Din mândrie acesta s-a voit dumnezeu şi pentru acest motiv el a fost pedepsit cu iadul. Aceste lucruri le ştiu mai mulţi dintre noi şi din fericire în zilele noastre apar din ce în ce mai multe publicaţii pe această temă. Sfinţii părinţi estimează că aproape o treime din numărul îngerilor s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu şi ei au fost cu toţii trimişi în iad. Prin urmare, se cuvine să avem evlavie faţă de îngeri fiindcă ei au rămas în slujirea lui Dumnezeu şi la fel de bine nu i-au întors spatele lui Dumnezeu. Sfinţii părinţi ne spun că spre deosebire de noi oamenii îngerii când păcătuiesc o fac pentru veşnicie. Este adevărat că diavolii ar putea să se pocăiască de răutatea lor, dar mândria este cea care îi face să nu o facă fiindcă acest lucru înseamnă să îşi recunoască propriile lor greşeli. Mândria este cea care îi ţine fixaţi etern pe diavoli în rău şi în răutate şi acest lucru cu timpul a dus la un proces ireversibil. Îngerii lui Dumnezeu de mai multe ori au fost cei care au purtat lupte şi războaie cu diavolii. Nu este de mirare acest lucru fiindcă Apocalipsa ne spune că în ceruri Sfântul Arhanghel Mihail şi îngerii Săi au fost cei care l-au biruit odată pentru totdeauna pe diavol sau cel rău.[44]

Este bine să ştim însă că există îngeri şi ei nu sunt o simplă invenţie a minţii umane. Îngerii după cum am vorbit în rândurile de mai sus s-au descoperit de mai multe ori oamenilor. Primii oamenii Adam şi Eva au fost persoane care au văzut îngeri fiindcă Biblia ne spune că un înger i-a scos afară din rai sau grădina Edenului. Prin urmare, existenţa îngerilor este un fapt care a fost dovedit. Având în vedere că trăim într-o epocă în care totul trebuie să fie dovedit şi ştiinţific sunt mai mulţi care ne spun că îngerii lui Dumnezeu sunt simple invenţii sau mai bine spus imaginaţii ale omului. Îngerii după cum se poate vedea nu sunt atestaţi nu numai de creştinsim ci ei au fost atestaţi şi de alte religii şi credinţe. După mărturiile bblice îngerii au o importantă funcţie eshatologică. Ce să înţelegem prin „funcţia eshatologică”? Prin funcţia eshatologică înţelegem că îngerii vor fii cei care la sfârşitul lumii şi al timpului vor face o separaţie ultimă între cei răi şi cei buni. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori a fost atestat de sfinţii părinţi în scrierile lor.[45] Prin urmare îngerii lui Dumnezeu sunt vrednici de evlavia noastră. Ne arătăm evalvia prin mai multe lucruri dar ortodoxia a recomandat din cele mai vechi timpuri a cinstii pe sfinţii îngeri prin icoane. Sunt astfel mai multe icoane celebre ale sfinţilor îngeri. Aceste icoane sunt puse în biserici unde oamenii se închină în faţa lor. Acest lucru prin urmare ne spune că îngerii sunt de partea noastră atunci când ajungem să fim în legătură cu ei. Viaţa duhovnicească este prin urmare un lucru care ne spune că trebuie să fim atenţi la modul în care îi cinstim pe sfinţii îngeri.

Una dintre cele mai cunoscute rugăciuni pe care o aducem îngerului păzitor este aceasta: „sfinte îngere, cel ce stai înaintea pătimașului meu suflet și al vieții mele celei ticăloase, nu mă lăsa pe mine, păcătosul, nici nu te depărta de mine pentru neînfrânarea mea. Nu da loc diavolului celui viclean, ca să-mi stăpânească cu silnicie acest trup muritor. Întărește mâna mea cea slabă și neputincioasă și mă îndreptează la

44 Savvas Agouridis, *Comentariu la Apocalipsă* (Editura Bizantină: Bucureşti, 2004 reeditare).

calea mântuirii. Așa, sfinte îngere al lui Dumnezeu, păzitorul și acoperitorul sufletului și al trupului meu celui ticălos, iartă-mi toate cu câte te-am mâhnit în toate zilele vieții mele și orice am greșit în această zi. Acoperă-mă în această noapte și mă păzește de toată ispita celui potrivnic, ca să nu mânii cu nici un păcat pe Dumnezeu; și te roagă pentru mine către Domnul, ca să mă întărească întru frica Sa și vrednic să mă arate pe mine, robul Său, bunătății Sale. Amin.”[46] Din rugăciunea de mai sus înţelegem că îngerii sunt cei care se opun diavolilor. Îngerii sunt prin urmare fiinţe care se află în atagonie cu diavolii şi pentru acest motiv lor se cuvine să le cerem ajutorul când suntem asaltaţi de puterile întunericului. Aceste lucruri sunt extrem de bine conturate în ortodoxie şi ortodoxia este credinţa care ne spune că trebuie să fim alături de sfinţii îngeri. Este adevărat că evlavia faţă de sfinţii îngeri este uneori mai mare şi alteori mai mică. Unii i-au denumit pe îngeri prietenii omului. Îngerii sunt alături de noi în momente grele şi ei ştiu că noi trebuie să avem curaj şi să mergem înainte. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spune că trebuie să avem încredere în sfinţii îngeri. Pentru cei care se îndoiesc de existenţa îngerilor, trebuie să ştim că sunt mai multe mărturii în viaţa Domnului Iisus Hristos care ne spun că îngerii au fost altărui de Domnul Iisus Hristos. Un înger i-a spus Sfintei Maria şi dreptului Iosif să plece din Palestina şi să meargă în Egipt fiindcă regele Irod dorea să omoare pruncul. Îngerii au fost cei care au venit alături de Domnul Iisus Hristos imediat după ispitirea din pustiul Carantaniei. Un înger a venit la Domnul Iisus Hristos când era în agonie în grădina Gheţimani mai înainte de a fii răstignit. Tot un înger a vestit femeilor mironosiţe că Domnul Iisus Hristos a înviat. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun că îngerii au fost atestaţi că există chiar şi ştiinţific. Îngerii au fost extrem de aproape în ceea ce teologia creştin ortodoxă denumeşte ca şi „istoria mântuirii omului.” După cum se poate vedea îngerii sunt cei care doresc ca noi să ne mântuim dar în acelaşi timp ei ne respectă voinţa şi tot ceea ce ţine de libertatea noastră proprie. Îngerii au fost şi ei ispitiţi de lucarera celui rău dar au preferat să rămână în slujba binelui. Acest lucru este ceea ce îi face pe îngeri să fie fiinţe ale binelui. Ca şi fiinţe ale bineului îngerii îi ajută pe toţi cei care şi ei devin slujitori ai binelui. Aceste lucruri sunt prin urmare bine să fie cunoscute atunci când vorbim despre îngeri. Îngerii au fost catalogaţi de teologie într-o ramură aparte care se numeşte angelologie. Angelologia este ramura din teologie care studiază existenţa îngerilor şi tot ceea ce ţine de îngeri.[47]

---

45 Este adevărat că îngerii sunt fiinţe eshatologice. Eshatologia este ramura din teologie care se ocupă cu evenimentele care vor avea loc la sfârşitul timpului. Acest lucru este un fapt care ne spune că îngerii lui Dumnezeu sunt existenţe care îi vor ajuta pe cei drepţi şi buni să obţină mântuirea. Eshatologic ceea ce trebuie să ştim este că îngerii lui Dumnezeu sunt de partea celor buni şi drepţi şi sunt împotriva celor răi şi fărădelege. Acest lucru a fost atestat de de Noul Testament. Noul Testament vorbeşte de o acţiune cât se poate de concretă a unui înger de-al lui Dumnezeu care l-a ucis pe Irod Antipa care a ajuns la concluzia că este de origine dumnezeiască. Un înger l-a lovit pe Irod Antipa cu o boală în care acesta a murit instantaneu şi virmii au ajuns să îi mănânce carnea. Prin urmare, este adevărat că îngerii sunt cei care vor ajunge să facă dreptate în această lume în care aparent de mai multe ori nu există nici un fel de dreptate. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spune că îngerii sunt fiinţe eshatologice. Sfinţii de mai multe ori au simţit un fel de „fior eshatologic” în jurul îngerilor.

46 A se vedea *Canonul de rugăciune către îngerul păzitor*.

Se spune despre un băieţel că era de copil – după cum spunea el însusi – „un mic drac”, un adevărat coşmar pentru părintii săi. În loc să meargă la ore, se ocupa de „alte afaceri”. Odată, tatal său care era poliţist, i-a surprins pe el şi pe câţiva prieteni de-ai lui furând mere în timpul în care ar fi trebuit să fie la ore. Când m-a vazut, de departe a strigat:

-Stai!

Tovarăşii mei au început să alerge care încotro dispărând ca fulgerul. Am rămas singur, parcă lipit de pamânt, fără a mai putea face vreun pas. Tatăl meu s-a apropiat, nu m-a certat nici nu mi-a tras vreo palmă. Singurul lucru pe care l-a făcut a fost să mă apuce puternic de braţ şi să mă ducă până în sat fără a spune nici măcar un cuvânt. Înainte de a intra în casă, m-a dus la biserică. S-a dus direct la altarul Maicii Domnului şi s-a pus în genunchi. Eu, aproape fără să-mi dau seama de ceea ce faceam, am îngenuncheat lângă dânsul. Atunci, tatăl meu, cu devoţiune şi privind la icoana Maicii Domnului, a spus:

-Preasfântă Fecioara, Măicuţa mea! Tu ştii foarte bine tot ceea ce am făcut pentru a-l educa pe acest fiu nesimţit. Acum nu mai ştiu ce să fac… Ţi-l las în mâinile tale… Fă cu el ceea ce vrei tu.

S-a ridicat şi a plecat. Am privit la Preasfânta Fecioară. Acolo mi-am propus şi i-am cerut ajutorul pentru a mă schimba. Astazi, „micul hoţ de mere” este unul dintre cei mai îndragiţi episcopi din Canada. La câţiva ani după cele întâmplate, atunci când i-a spus tatălui său că ar vrea să meargă misionar, acesta, suspinând, a exclamat:

-Nu m-am gândit că Preasfânta Fecioară chiar va lua în serios cuvintele mele.

Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru fundamental. Există evlavie şi ea este una care dă rezultate. În cazul de mai sus evlavia tatălui la Sfânta Maria a dat rezultate. Aceste fapte ne spun că la fel de bine şi noi trebuie să avem evlavie la sfinţii îngeri. Ceea ce este tipic omului modern este ca el să dorească ajutorul sfinţilor îngeri imediat şi instantaneu. Acest lucru s-a putut vedea că nu are loc în cazul evlaviei pe care o avem faţă de sfinţii îngeri. De ce este acest lucru aşa? De ce de mai multe ori atunci când facem rugăciuni la sfinţii îngeri ele nu ajung de se realizează dintr-o dată? Ceea ce trebuie să ştim şi ceea ce trebuie să fim conştienţi este că spre deosebire de noi îngerii lui Dumnezeu acţionează pe un alt plan al existenţei. Ceea ce nouă ni se pare cel mai potrivit pentru noi, îngerii care sunt fiinţe superioare nouă pot să considere că în realitate nu ne este de folos. După cum am spus, experienţa şi trecutul au demonstrat că îngerii lui Dumnezeu ne-au voit şi ne doresc numai binele. Acest bine ei îl ştiu în cele mai multe dintre situaţii mult mai bine decât noi.[48] Un lucru care are loc în zilele noastre şi de care trebuie să fim conştienţi este că de mai multe sunt mai mulţi contemporani de ai noştri care în realitate nu sunt oamenii ai evlaviei care au ceea ce am putea denumii o un fel de „fascinaţie” faţă de îngeri. Aceşti oamenii nu au evlavie la îngeri ci ei sunt fascinaţi de îngeri. Ei cauză cărţi şi articole despre îngeri fiindcă sunt fascinaţi de aceste existenţe pe care le-a atestat Biblia şi sfinţii părinţi. Ceea ce trebuie să ştim este că fascinaţia faţă de îngeri nu este evlavie sinceră faţă de îngeri. Fascinaţia faţă de îngeri este asemenea fascinaţiei pe care un savant o are faţă de diferitele teme pe care le studiază în laboratorul său. Acest lucru după cum se poate înţelege nu este cu adevărat evlavie. Ortodoxia ne spune că trebuie să avem evlavie faţă de sfinţii îngeri şi nu trebuie să fim fascinaţi de existenţa lor. Trebuie să înţelegem că fascinaţia nu este indentică cu evlavia. Aceste lucruri sunt diferite şi au ca şi scop ţeluri separate. Lumea

---

47 Paola Giovetti, *Îngerii: fiinţe de lumină, mesageri celeşti, protectori ai omului* (Editura Ram, 1997).

de azi de mai multe ori este fascinată de îngeri. În Statele Unite ale Americii există chiar şi o mare metropolă care poartă numele îngerilor: Los Angeles [este spaniolul pentru îngeri]. La fel de bine în Rusia există o altă metropolă care este denumită Arhanghelsk care înseamnă arhanghel. După cum se poate vedea de mai multe ori omul modern a arătat că este fascinat faţă de îngeri.[49]

La cealaltă extremă a celor care susţin că sunt fasinaţi de îngeri şi de existenţa lor există o altă categorie de oamenii care susţin că în realitate nu se merită să fie intreresaţi de îngeri. Deşi mai multă lume a aflat de existenţa îngerilor sunt foarte mult care manifestă un dezinteres faţă de ei. Acest lucru este aşa fiindcă de mai multe ori auzim că ni se spune că noi trăim într-o lume materială şi prin urmare trebuie să fim interesaţi numai de cele materiale. Acest lucru evident este fals. Deşi trăim într-o lume materială noi suntem chemaţi de Dumnezeu să fim fiinţe spirituale, prin urmare trebuie să supunem materia spiritului. Acest lucru este mai rar întâlnit în lumea noastră. La ce bun să supunem materia spiritului? Este de interes aici că ceea ce trebuie să fim conştienţi este că materia şi spiritul de mai multe ori sunt antagonice. Una doreşte sufletul nostru şi alte doreşte trupul nostru. Sufletul nostru doreşte să fie liber de păcat şi să ajungă la nepătimire în timp ce trupul doreşte să se desfete de toate plăcerile acestei lumi. Ei bine, acest lucru este cât se poate de nefiresc. Sufeltul nostru trebuie să aibă primat asupra trupului. Pentru ca sufletul să fie stăpân pentru trup trebuie să postim, să ne rugăm şi să ne nevoim. În acest mod sufletul se supune trupului. Ceea ce trebuie să ştim este că în sens iniţial trupul şi sufeltul nu au fost lăsate de Dumnezeu să fie în antagonie însă atunci când omul a păcătuit armonia dintre trup şi suflet s-a stricat. Pentru a revenii la această armonie trebuie să ne nevoim. Îngerii sunt la fel de bine cei care ne ajută să restabilim armonia care a existat la începuturi când a fost creat omul între suflet şi trup.[50]

După cum am spus, evlavia faţă de îngeri este un lucru care a fost întâlnit încă de la începutirile creştinismului. Sunt în acest sens mai multe mărturii din vieţile sfinţilor care ne spun că îngerii au fost alături de primii creştini. În viaţa sfinţei Cecilia ni se spune despre faptul că ea putea să îşi vadă îngerul păzitor. Acest lucru a făcut-o să aleagă viaţa de feciorie. Totuşi un bărbat păgân s-a îndrăgostit de sfânta Cecilia şi a dorit să vadă acest înger. Acesta nu era singur şi convins că există cu adevărat îngeri.

---

48 Angelologia creştin ortodoxă ne spune că îngerii sunt fiinţe nemuritoare pentru care nu există trecut şi viitor ci numai un prezent continuu. Ca şi îngeri ei au o cu totul altă înţelegere a realităţii ţi a existenţei. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să avem încredere mai mult în voinţa şi dorinţele îngerilor decât în cele ale noastre. Să ne aducem aminte că atunci când Sfântul Arhangehl Gavriil a vizitat-o pe sfânta Maria i-a spus că Îl v-a naşte pe Mesia. Maria a rămas oarecum nedumerită la ceea ce i-a spus îngerul fiindcă ea nu ştia de bărbat şi era fecioară. Sfântul Gavriil i-a spus că Duhul Sfânt o v-a umbrii şi ea v-a naşte. Iată în acest caz exact ceea ce am dorit să atenţionăm mai sus. De mai multe ori anumite lucruri nouă ni se par potrivite şi corecte ceea ce din punctul de vedere al îngerilor este eronat şi fals. În aceste situaţii este mult mai bine să dăm crezare părerilor şi opinilor îngerilor decât celor proprii şi care ne aparţin. Îngerii lui Dumnezeu ştiu mult mai bine decât noi ceea ce este bine pentru noi. Chiar dacă acest lucru este lipsit de sens la prima vedere vom vedea că dacă ne axăm şi ne bazăm pe ceea ce voiesc îngerii lui Dumnezeu în cele din urmă vom ajunge să înţelegem de ce îngerii au acţionat într-un anumit mod faţă de noi.

49 Ioan Ică jr., *Arhangheli şi îngeri* (Deisis, 2011).

Sfânta i-a spus că dacă se v-a boteza v-a putea vedea pe acest înger. Bărbatul s-a botezat şi în cele din urmă a putut vedea şi el acest înger. Este prin urmare evident că îngerii s-au făcut pe sine cunoscuţi sfinţilor. Acest lucru noi trebuie să îl privim ca fiind adevărat şi să nu ne îndoim în credinţă. De mai multe ori sunt mai mulţi care sunt nemulţumiţi că îngerii s-au arătat numai sfinţilor şi nu s-au arătat oamenilor obişnuiţi. Aceştia ne spun că ei ar avea evlavie la îngeri dacă i-ar putea vedea. Trebuie să ne aducem aminte de un cuvânt plin pe duh pe care l-a rostit Sfântul Antonie cel Mare. El spunea la un moment dat că „a îţi vedea păcatele proprii este un lucru mare mare decât a vedea îngeri.” Ceea ce ne face să nu vedem şi nici să simţim pe îngerii lui Dumnezeu sunt păcatele noastre. La începuturi când au fost creaţi primii oameni Adam şi Eva ei putea vedea îngerii lui Dumnezeu fiindcă erau într-o stare de nepăcătuire. Odată ce au păcătuit vederea îngerilor a încetat. După cum am spus păcatul este cel care ne face să nu mai vedem şi să nu mai simţim prezenţa nici unui înger. Acest lucru nu înseamnă că nu există. Sfinţii lui Dumnezeu prin nevoinţă şi prin asceză s-au învrednici de mai multe ori să îi vadă şi să îi simtă pe sfinţii îngeri. Pentru noi care suntem păcătoşi fie cu fapta sau cu gândul trebuie să ne fie suficente mărturiile pe care le aduc sfinţii părinţi despre existenţa îngerilor lui Dumnezeu. Dacă au fost atât de mulţi sfinţi care au dat mărturie despre existenţa îngerilor trebuie să avem încredere în ei şi să nu ne îndoim de mărturia lor. În acest sens am spus de Sfânta Cecilia că ea a ajuns de vedea îngeri. Sfânta Cecilia este un caz special pe care trebuie să îl credem. Nu suntem de părere că Sfânta Cecilia avea un interes să ne mintă. Ea a spus că putea să îl vadă şi să vorbească cu îngerul ei păzitor. Iată prin urmare o mărturie cât se poate de adevărată despre faptul că îngerii s-au descoperit pe sine. Îngerii se descoperă pe sine nu atunci când dorim noi ci mai mult atunci când este nevoie sau când ei consideră că a sosit momentul. Aceste lucruri după cum am spus trebuie să le ştim şi să le acceptăm. Existenţa îngerilor a fost afirmată şi dovedită de sfinţii lui Dumnezeu. Aceste mărturii au fost lăsate pentru care noi să credem în ele şi să le acceptăm. Într-un anume fel mărturiile care există despre îngeri în vieţile sfinţilor sunt extrem de bine realităţi pe care trebuie să le vedem în adevărata lor valoare.[51]

---

50 Ceea ce s-a putut observa din experienţele pe care le-au avut sfinţii părinţi cu sfinţii îngeri este că îngerii sunt fiinţe ale armoniei. Ele nu vor să creeze şi nici să aducă discordie, lucru pe care diavolii îl fac din plin. Este bine să ştim că acest concept de armonie funcţioenază şi în cazul îngerilor lui Dumnezeu. Suntem în armonie cu Dumnezeu prin intermediul îngerilor. După cum am spus mai sus îngerii au şi menirea de a media între noi şi Dumnezeu. Ei sunt cei care ne doresc binele şi pentru acest motiv trebuie să avem încredere în ei. Evlavia faţă de îngeri este de mai multe ori un exerciţiu de încredere. Încrederea în îngerii lui Dumnezeu este extrem de slabă în zilele noastre. Acest lucru este aşa fiindcă în lumea noastră există puternică tedinţă materialistă care merge în defavoarea unei concepţii spirituale despre viaţă. De mai multe ori acest lucru poate fii extrem de bine văzut în lumea noastră. În lumea noastră cei care sunt oamenii duhovniceşti şi spirituali sunt cât se poate de desconsideraţi în timp ce cei care au averi şi bani mulţi sunt extrem de bine văzuţi şi de cinstiţi. Ortodoxia este concepţia de viaţă care ne spune că trebuie să avem o balanţă sau mai bine spus un echilibru dintre lumea materială şi lumea spirituală. Acest fapt este bine să îl ştim şi să vedem ortodoxia în acest sens sau cu aecst înţeles.

51 Prosper Gueranger, *Life of Saint Cecilia: virgin and martyr* (Philadelphia, 1866).

Era un creştin, care, ori de câte ori preotul îi făcea vreo chemare, răspundea la fel:

-N-am timp, părinte...

- Fiule, îi zicea părintele, de ce nu vii la biserică?

Iar el îi răspundea:

- N-am timp, părinte!

Altădată, părintele iar:

- De ce nu te spovedeşti şi nu te împărtăşeşti, fiule?

Şi el, la fel:

- N-am timp, părinte...

Şi a trecut, aşa, o vreme îndelungă, în care, omul nostru n-a avut timp deloc pentru sufletul său. Într-o zi, părintele îl întâlni, trist şi necăjit, blestemându-şi viata, zicând:

-Toţi m-au părăsit - sunt un nenorocit!

Atunci părintele, cu glas blajin de imputare, i-a zis:

- Fiule, iată că toţi aceia pentru care ai avut timp, te-au părăsit acum... Află că singur Acela pentru care n-ai avut niciodată timp, te aşteaptă, încă, să vii...

- Şi unde l-aş putea găsi, părinte?

- Este Cel pe care L-ai uitat tu: Iisus Hristos - Cel pururea viu pe altarele tuturor bisericilor Lui...

Şi de atunci, omul acela a avut timp pentru Dumnezeu şi a aflat fericirea vieţii. Adevărul este că în lumea noastră sunt puţini cei care îşi fac loc pentru Dumnezeu şi pentru sfinţii îngeri.

Grijile de zii cu zii, greutăţile cu care ne confruntăm şi pe care trebuie să le depăşim, sarcinile pe care le avem şi marile obligaţii de mai multe ori ne ţin departe de rugăciunea faţă de sfinţii îngerii. Pe sfinţii îngeri îi întâlnim în rugăciune şi acest fapt a fost atesta de mai mulţi sfinţi. Ceea ce trebuie să ştim şi ceea ce este un mare adevăr pe care ortodoxia l-a pus în faţa noastră este că de cele mai multe ori viaţa îngerească este un lucru care este posibil. Călugării sunt cei care duc viaţa îngerească. Acest fapt după cum am demonstrat în aceste rânduri este exprimat de faptul că după cum ne spunea Sfântul Ioan Scărarul: „lumina călugărilor sunt îngerii în timp ce lumina mirenilor [laicilor] sunt călugării." Călugării sunt cei care urmează sfinţilor îngeri şi pe bună dreptate s-a şi spus că viaţa monahală este viaţa îngerească. Această viaţă este în trei mari etape:

1. Luarea voturilor monahale: sărăcie, castitate şi ascultare
2. Schima mică
3. Schima mare.

Acestea sunt etapele prin care trece un călugăr pentru a ajunge să fie asemenea îngerilor. După cum am spus îngerii şi viaţa creştine sunt lucruri cât se poate de asemănătoare. Îngerii sunt într-un anume fel o parte din viaţa creştină. Este bine să ştim acest lucru şi să îl spunem la cât mai mulţi dintre noi. Viaţa călugărească este o viaţă care se bazează pe iluminarea pe care călugării o simt în rugăciune faţă de sfinţii îngeri.[52] Prin urmare trebuie să ştim că Biserica Creştin Ortodoxă spre deosebire de

52 Este foarte adevărat că rugăciunea la îngerii lui Dumnezeu aduce în sufletele noastre un fel de iluminare. La fel cum mineta se iluminează prin cunoaştere este adevărat că sufletul nostru se iluminează prin rugăciunea care o facem la sfinţii îngeri. Acest lucru a fost de mai multe ori evidenţiat de sfinţii părinţii. Avem nevoie de iluminarea sfinţilor îngeri fiindcă ea este cea care ne face să fim extrem de bine pregătiţi în marile încercări prin care vom trece prin mai multe

alte biserici şi alte religii a fost deplin conştientă că vor exista mai mulţi care vor dorii să adopte viaţa monahală. Acest lucru a dus în cele din urmă la ceea ce cunoaştem în zilele noastre ca şi călugării creştin ortodocşi. Călugării creştin ortodocşi sunt următori îngerilor şi ei doresc să ducă o viaţă cât mai asemănătoare cu a îngerilor. Acest lucru este un fapt care de mai multe ori a fost găsit inconvenient de mai multe tendinţe ale lumii noastre. Ceea ce trebuie să ştim este că viaţa monahală este posibilă şi ea este după mai mulţi sfinţi o viaţă care se aseamănă cu cea a îngerilor. Aceste lucruri prin urmare sunt centrul vieţii duhovniceşti în creştinismul ortodox. Călugării sunt cei care au cea mai mare evlavie faţă de sfinţii îngeri. Acest lucru după cum se poate deduce nu înseamnă că şi laicii nu pot avea evlavie faţă de sfinţii îngeri.[53]

CAPITOLUL 3

EVLAVIA FAŢĂ DE SFINŢI

Ortodoxia este credinţa care ne spune că faţă de sfinţi aducem un cult de cinstire. Pe sfinţi nu îi adorăm ca şi pe Dumnezeu ci mai mult îi cinstim. Evident, această cisntire a sfinţilor a luat în istorie chipul a ceea ce cunoaştem ca şi „cultul sfinţilor.” Ce este cultul sfinţilor? Cultul sfinţilor este cultul care ne spune că persoanele care s-au distins prin evlavie, prin credinţă, prin nevoinţă sau prin fapte bune sunt cinstiţi de Biserica Creştin Ortodoxă. Evident, cinstirea sfinţilor a creat mai multe obiecţii în istorie lumii şi mai ales în istorie religiilor. Sunt unii care consideră că sfânt a fost Buda, alţii consideră că sfânt a fost numai Zoroastru, alţii consideră a sfânt a fost Pantajali, alţii consideră că sfânt este numai Mahomed. Este clar că există mai multe viziuni despre sfinţenie şi pe parcursul timpului fiecare religie şi-a dezvoltat propria concepţie despre ceea ce este sfântul şi sfinţenia. Ceea ce trebuie să ştim este că sfinţii trebuie să respecte anumite criterii pentru a fii consideraţi sfinţi. După cum am spus, menirea ortodoxiei este să ne facă să fim conştienţi de care sunt adevăraţii sfinţi de falşii sfinţi. Sfinţii sunt oameni ai virtuţilor şi a tot ceea ce înseamnă faptă bună.[54]

Sfinţi au existat din primele zile ale umanităţii. Acest lucru ne spune că încă de la începuturi omul a înţeles şi a simţit ceea ce este şi modul în care este definită virtutea şi sfinţenia. Trebuie să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere. Sfinţenia este un lucru care după cum putem deduce este activă şi nu o stare pasivă. Starea de sfinţenie este un fapt care ne duce în spre unirea cu Dumnezeu. Sfinţii prin urmare sunt persoane care sunt vrednice de cinsitea şi de evlavia noastră. După cum am spus, trăim într-o lume a constrastelor: unii sunt conducători buni şi drepţi în timp ce alţii sunt tirani şi despoţi, unii sunt buni, în timp ce alţii sunt răi, unii sunt milostivi în timp ce alţii sunt zgărciţi, unii sunt frumoşi în timp ce alţii sunt urâţi. Acest lucru ne spune că nu putem

---

încercări. Este adervărat că se întâmplă ca de mai multe ori să ne confruntăm cu cursele diavoleşti care sunt ridicare pentru pierzania noastră. Acest fapt a putut fii văzut în lumea duhovnicească. Sfântul Antonei cel Mare este poate unul dintre cele mai cunoscute cazuri de acest fel. Retras în deşert Sfântul Antonie cel Mare a simţit un fel de stare de lehamite sau în termeni monahali de akedie [tristeţe]. Un înger i s-a arătat sub chipul unui tânăr Sfântului Antonie şi i-a spus să i-a şi să împletească coşuri din nuiele. În acest mod în cele din urmă sfântul a biruit starea de lehamite.

53 Jean Danielou, *Les anges et leur mission apres le peres de la Eglise* (Chèvetogne 1952).

trata cun criminal la fel ca şi un mare filantrop şi nu putem trata un om violent şi vulgar la fel ca şi un om moral şi onest. Aceste lucruri sunt preambulul la ceea ce cunoaştem în zilele noastre ca şi cultul sfinţilor. Cultul sfinţilor este un cult care este destul de vechi şi care în creştinism a început odată cu Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. După cum am spus, în timpul acestei vieţi pământeşti unii au comis fapte abdominabile: crime, violenţă, incracţiuni, sabotaj, furt. Alţii au fost cei care au comis fapte bune, au fost morali şi au fost corecţi faţă de cei din jur. Oamenii se deosebesc între ei la fel cum se deosebesc şi anotimpurile. Aceste lucruri ne spun că trebuie să fim conştienţi de existenţa sfinţilor lui Dumnezeu. Sfinţii lui Dumnezeu au fost persoane ale binelui care de mai multe ori au fost angajaţi în mari nevoinţe şi în mari încercări. Evident, ca şi oameni nu putem să rămânem indiferenţi la exemplele care ne vin de la sfinţi. Sfinţii sunt prin urmare modele pe care noi putem să le urmăm. Mai mulţi dintre sfinţi au fost în vechime martirizaţi pentru credinţa lor. Să nu uităm că modeul suprem de sfinţenie a fost Domnul Iisus Hristos care a fost răstignit la anul 33. Domnul Iisus Hristos este modelul suprem de sfinţenie pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Aşa se face că în teologia creştin ortodoxă s-a ajuns la concluzia că este necesară o ramură aparte care să se ocupe numai cu studierea sfinţilor părinţi. Această ramură a fost denumită aghiografie. Aghiografia este ramura teologică care se ocupă cu studiul vieţilor sfinţilor. Dintre toţi sfinţii creştin ortodocşi Biserica Creştin Ortodoxă a considerat că un loc aparte l-a ocupat Sfânta Maria, mama Domnului Iisus Hristos. Biserica Creştin Ortodoxă consideră că ei trebuie să îi aducem un cult de preacinstire [υπερδουλια]. În timp ce pe sfinţii lui Dumnezeu îi cinstim pe Sfânta Maria o preacinstim. Acest lucru este prin urmare un fapt care este mai puţin cunoscut.[55]

În vremea marelui război, un soldat austriac a căzut prizonier la ruşi. Soldatul acesta credea cu putere în Maica Domnului şi, când a plecat la război, şi-a atârnat de gât, sub haină, o iconiţă a Maicii Domnului, dăruită de mama lui. Ruşii se purtau foarte aspru cu prizonierii austrieci. Prinzând pe acest soldat, îi sfâşiară hainele de pe el şi se pregăteau să-l bată. El ceru ajutor Maicii Domnului. Despuindu-l, ruşii dădură cu ochii de iconiţa de la gâtul prizonierului. De îndată, se opriră: iconiţa strălucea cu putere. Atunci, fără să vrea, începură asupritorii să se închine la iconiţă. Mai veniră şi alţi ruşi

---

54 Pentru timpurile noastre de azi care după unii sunt „postmoderne” virtutea este un lucru plictisitor. Avem o psihologie foarte bine pusă la punct care ne spune că virtutea nu este în cele din urmă decât un simplu artificiu arhetipal sau un fel de prototip al persoanei. Cine poate să se opună unor astfel de concepţii? Omul modern cu siguranţă că nu. Aceste lucruri prin urmare ne spun că sfinţenia este un lucru care se înrudeşte cu lucrarea viruţilor dintre care primele 3 sunt: credinţa, nădejdea şi dragostea. La fel de bine în cazul sfinţilor întâlnim şi aceste virtuţi: înţelepciunea, smerenia, sinceritatea, cumpătarea, răbdarea, stăruinţa în bine, blândeţea, pacea, prietenia, iertarea, mila, dreptatea, hărnicia. Prin urmare, dincolo de ceea ce ne spun mai multe alte religii noi, trebuie să ştim care sunt adevăratele virtuţi de falsele virtuţi. Prin urmare, nu se poate face nici un fel de separare dintre sfinţi şi virtuţi şi acest lucru este un fapt care a putut fii văzut de toţi marii părinţi duhovniceşti ai Bisericii Creştin Ortodoxe. Faptul că mai multe religii susţin altceva decât ceea ce este firesc ne face să concluzionăm că evident sunt sfinţi falşi. Pe aceşti sfinţi nu trebuie să îi credem şi nici să îi luăm în considerare. Omul în mod natural ştie ceea ce este bine şi ceea ce este rău. Acest lucru îl face în cele din urmă să facă diferenţa dintre virtute şi viciu.

55 Maxim Mărturisitorul, *Viaţa Maicii Domnului* (Sibiu, 1998).

şi, cum veneau, se închinau şi ei. Pe urmă, luară pe prizonier şi-l îngrijiră, purtându-se bine cu el. Şi aşa, cu ajutorul Maicii Domnului, soldatul acela a scăpat teafăr din război, iar când a ajuns acasă, a povestit tuturor minunea aceasta.

Este prin urmare foarte adevărat că Sfânta Maria de mai multe ori şi-a făcut simţită prezenţa în lumea noastră şi avem mai multe mărturii care vorbesc în favoarea acestui fapt. Trebuie să fim încredinţaţi pentru acest lucru. Biserica Creştin Ortodoxă ne încurajează să avem evlavie faţă de Sfânta Maria. Să fie acest lucru mult prea mult pentru noi? Vom vedea că nu. Sfânta Maria este cea prin inima căreia a trecut o sabie atunci când a ajuns să îşi vadă fiul răstignit. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun că realitatea este cea care a demonstrat că sfânta Maria merită să fie preacinstită. Ea este un model de sfinţenie mai ales pentru femei. Sunt mai multe femei în zilele şi timpurile noastre care sunt confuze şi nu ştiu în ce direcţie să o apuce. Adevărul este că foarte puţine dintre femei se gândesc la sfânta Maria ca şi la un model. O formă de a avea evlavie la Sfânta Maria în creştinismul ortodox este de a lua numele de Maria. Maria este un cuvânt ebraic şi înseamnă doamnă. Prin urmare trebuie să ştim că avem evlavie faţă de Sfânta Maria atunci când îi purtăm numele.[56] Prin urmare, am stabilit că între sfinţi un rol aparte îl are sfânta Maria care are două mari sărbători în caldenrarul creştin ortodox: de 15 august când se sărbătoreşte Adormirea Maicii Domnului şi pe 8 seprembrie când se sărbătoreşte naşterea Sfintei Maria. La fel de bine o altă sărbătoare care este dedicată Maicii Domnului este pe 21 noeimbrie dată la care Sfânta Maria a fost dusă la templu şi afierosită lui Dumnezeu.

După cum am spus, Biserica Creştin Ortodoxă a fost conştientă că sfinţii lui Dumnezeu sunt persoane care nu sunt obişnuite şi pentru care mai multă lume o să aibă mai multă evlavie. Acest lucru a dus în cele din urmă la ceea ce cunoaştem ca şi caledarul creştin ortodox. În calendarul creştin ortodox sunt trecuţi toţi sfinţii lui Dumnezeu în diferite zile ale anului. Aceste lucruri sunt o dovadă de evalvie pe care este bine să o cunoaştem. Evlavia după cum am spus este un lucru care este cât se poate de natural în cazul sfinţilor. Sfinţii s-au nevoit, au postit, s-au rugat, unii dintre ei şi-au vărsat chiar şi sângele pentru Dumnezeu. Aceste lucruri ne spun că sfinţii lui Dumnezeu sunt lucruri care nu pot să ne lase indiferenţi. Este adevărat că sunt mai mulţi care ne spun că numai Dumnezeu este sfânt şi nu putem denumii pe nimeni sfânt

---

56 Ceea ce trebuie să ştim este că în teologie au fost mai mulţi care au dorit o sistematizare a cunoştinţelor pe care le avem nespre Sfânta Maria. Sunt mai multe tradiţii care ne spun despre sfânta Maria cine a fost ea. Aşa se face că s-a născut mariologia. Ce este mariologia? Mariologia este în teologia ortodoxă ramura aghiografică care se ocupă cu toate marile învăţături care se ocupă cu sfânta Maria şi tu tot ceea ce ţine de existenţa ei. Sfânta Maria prin urmare este subiect de studiu aghiografic în teologia creştin ortodoxă prin ceea ce cunoaştem azi ca şi mariologie. În acest sens au existat şi încă există mai multe tendinţe în teologia creştină care nu sunt ortodoxe. Aceste inovaţii au venit mai ales din partea Bisericii Catolice care ne spune că sfânta Maria a fost fără de păcat şi că ea prin naşterea lui Iisus Hristos nu a avut păcatul strămoşesc cu care ne naştem toţi. La fel de bine catolicii cred că Maria nu este nu numai o persoană sfântă ci ea este împreună mântuitoare cu Domnul Iisus Hristos. Termenul de specialitate în latină este de <u>coredemptrix</u>. Deşi Maria l-a născut pe Iisus ea nu poate mântui. Acest lucru îi revine numai Domnului Iisus Hristos. Acest lucru este ceea ce a făcut subiectul la mai multe dezbateri în ceea ce este mariologia creştină. Deşi sfânta Maria a fost sfântă ea s-a născut cu păcatul strămoşesc. Catolicii sunt că ea nu a avut păcatul strămoşesc într-o dogmă care în latină se numeşte *dogma imaculatei concepţii.*

în afară de Dumnezeu. Este adevărat că Dumnezeu este sfânt dar nu trebuie să uitm că Dumnezeu este un Dumnezeu al comuniunii şi El de mai multe ori îşi împrătăşeşte sfinţenia Lui celor care o doresc. Dumnezeu ne cheamă la sfinţenie şi acest lucru este bine să îl ştim şi să îl avem în vedere. Sfinţenia şi noţiunea de sfinţenie o avem de la Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este primul care este sfânt. Acest lucru este găsit inconvenient de mai mulţi care evident nu doresc să îi cintească şi nici să aibă evlavie la sfinţi. Vom vedea că evlavia faţă de sfinţi este un lucru pozitiv şi un lucru care face numai bine. După cum am spus, Dumnezeu Tatăl ne cheamă la sfinţenie şi pentru acest motiv şi noi trebuie să răspundem acestei chemări. Evident, nu toţi dintre noi vom ajunge la sfinţenie dar cu siguraţă că unii chiar vor ajunge la sfinţenie. Pentru acest motiv trebuie să avem evlavie faţă de sfinţi şi să le urmăm exemplul. Lumea de azi ne pune în faţă mai multe exemple: filosofi, savanţi, vedete, muzicieni, artişti sau actori. Biserica Creştin Ortodoxă ne pune în faţă pe sfinţi. Pe sfinţi este cel mai bine să îi urmăm fiindcă ei ne duc la mântuire.[57]

Unul dintre cele mai vechi obiceiuiri de a demonstra evlavia faţă de sfinţii creştini ortodocşi este de a lua numele sfântului la care cineva are evlavie. În acest sens se cunosc mai multe persoane care sunt denumite după un anumit sfânt. Acest lucru este un obicei care este ortodox şi care este destul de vechi. Ceea ce trebuie să ştim este că este foarte firesc să avem evlavie la numiţi sfinţi. Acest lucru este aşa fiindcă sfinţii sunt cu adevărat vrednici de acest lucru. Există sfinţi care au trăit în timpuri foarte tulburi şi în epoci extrem de grele pentru lume şi pentru societate în general. Cu toate acestea ei s-au dedicat drumului virtuţii. Ceea ce este cel mai impresionat este că unii sfinţi au ajuns să plătească cu propria viaţă credinţa lor creştin ortodoxă. Dintre sfinţii martiri care au plătit cu propria lor viaţă credinţa creştin ortodoxă trebuie să îi amintim pe apostoli care cu excepţia Sfântului Ioan Teologul cu fost martirizaţi cu toţii. Pe lângă sfinţii apostoli mai avem pe părinţii apostolici dintre care la fel de bine şi ei au ajuns să plătească cu propria viaţă credinţa creştin ortodoxă. Este vorba în special de Sfântul Ignatie Teoforul şi Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful.[58] Prin urmare, din secolul I până în secolul al IV-lea credinţa creştin ortodoxă a fost puternic persecutată. A te aduna la biserică şi a participa la slujbele bisericii era considerat un lucru ilegal şi nu era îngăduit. Sfinţii sunt cei care în antichitate au luptat pentru ca biserica să fie liberă. Acest lucru avea să se întâmple numai în secolul al IV-lea, secol în care creştinsimul v-a

57 Peter Brown, *Cultul sfinţilor* (Timişoara, 1996).

58 Ceea ce trebuie să amintim este că în primele trei secole după Hristos creştinsimul s-a lovit de marea încercare şi de marea ispită a politeismului sau a crezului în mai mulţi dumnezei. Acest lucru a făcut foarte multe victime în rândul creştinismului care a susţinut existenţa unui singur Dumnezeu. Pentru lumea antică crezul într-un singur Dumnezeu a fost considerat o anomalie sau eroare. Aşa se face că mai mulţi împăraţi în special din imperiul roman au dus o luptă furibundă împotriva creştinilor. Evident, au trecut multe sute de ani şi aceste lucruri sunt în zilele noastre uitate. Trebuie să ştim însă că sfinţii creştin ortodocşi sunt cei care au lutat pentru credinţa într-un singur Dumnezeu sau pentru monoteism. Aceste lucruri sunt destul de ciudate pentru noi care în zilele noastre ne confruntăm cu cu totul alte probleme. Trebuie să ştim că în vechime politeismul a fost cu adevărat o mare problemă. În zilele noastre această problemă este aproape încheiată. Este greu să ne imaginăm pentru zilele noastre că mai mulţi creştini au plătit cu propria viaţă crezul într-un singur Dumnezeu şi faptul că Domnul Iisus Hristos este Mântuitorul omului şi că nu există mântuire afară de Domnul Iisus Hristos.

fii recunoscut ca li religie de stat în Imperiul Bizantin. Este de amintit că imperiul roman a fost extrem de crud în ceea ce îi priveşte pe creştini. Romanii socoteau creştinismul ca şi o abdominaţie. Aceste lucruri vor înceta numai atunci când împăratul Constatin cel Mare a mutat capitala de la Roma la Constantinopol.

Prin urmare, dintre cei mai cunoscuţi sfinţi din secolul al IV-lea amintim pe Sfântul Ioan Hrisostom, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Casian sau Sfântul Grigorie de Nyssa. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun că sfinţii şi sfinţenie au fost un lucru cât se poate de firesc în trecutul şi în istoria Bisericii Creştin Ortodoxe. Aceste fapte sunt extrem de bine de a fii cunoscute. Evlavia faţă de sfinţi a fost destul de mare în secolele care au urmat încheierii persecuţiilor anticreştine. Este de amintit aici lupta creştinilor împotriva a ceea ce a însemnat politeismul şi idolatria antică. Mai multe dintre aceste culte politeiste erau imorale şi cereau lucru total opus învăţăturii creştine. Cineva trebuie să se ridice împotriva acestor învăţături eronate şi greşite. Aceştia au fost sfinţii creştinismului ortodox. Ceea ce mai multă lume nu ştie este că aceste culte păgâne ale antichităţii de mai multe ori practicau idolatria, prostituţia sau uneori chiar şi incestul. Aceste lucruri au fost cât se poate de inacceptabile pentru creştini care au fost persoane ale moralităţii şi a tot ceea ce este moral. Printre cele mai celebre cazuri de martiriu creştin este cel al Sfintei Sofia. Sfânta Sofia avea trei fete: Pistis, Elpis şi Agapis. La fel de bine toate erau creştine. Fiindcă nu au voit să renunţe la creştinism şi să se închine la zei şi la idoli, aceste sfinte copile au fost torturate şi omorâte. La fel de bine mama lor Sofia a murit la puţin timp după ce fetele ei au fost omorâte pe mormântul lor de durere că le-a pierdut. Sfânta Cecilia la fel de bine şi ea suferit moarte martirică fiindcă nu a voit să se închine în faţa zeilor. Un alt caz celeru de martiriul creştin a fost cel al Sfântului Hristofor care şi el a fost torturat şi omorât fiindcă nu a fost să se închine zeilor. Sfântul Gheorghe la fel de bine a fost torturat şi omorât fiindcă nu a voit să se închine zeilor. Sfântul Dimitrie a fost şi el nu sfânt care şi-a găsit moartea martirică fiindcă a respins închinarea la zei. Evident, enumerarea ar putea continua. Vom vedea că există un număr destul de impresionant care aduce mărtuie că sfinţii au fost activi în aitichitate. În zilele noastre se ştiu foarte puţini de sfinţii martiri ai primelor secole ale creştinismului. Aceste fapte sunt prin urmare cele care ne spun că trebuie să avem evlavie faţă de sfinţi. Acest lucru este aşa fiindcă sfinţii au fost cei care au luat foarte în serios credinţa lor în Domnul Iisus Hristos. O altă formă prin care s-a cultivat evlavia faţă de sfinţii creştini ortodocşi a fost a le face slujbe. În acest sens, cele mai cunoscute slujbe care sunt făcute în cinstea sfinţilor sunt acatistele. Mai toţii marii sfinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe au acatiste. Acest lucru este o dovadă care ne spune că din cele mai vechi timpuri creştinii au fost conştienţi că trebuie să aibă evlavie la sfinţi.[59]

Un creştin, nu prea tare în credinţă, întrebă într-o zi pe un preot:

- .Nu pot înţelege, părinte, cum de nu este batjocorită şi însuliţată dumnezeirea Domnului Hristos, când păgânii iau batjocorit şi însuliţat trupul?

Părintele i-a răspuns:

- .Fiule, se întâmplă aici întocmai ca şi cu pomul luminat de soare. Când tai pomul, oare tai şi lumina din jurul lui? Nu. Aşa e şi cu Mântuitorul. Oamenii puteau să-I batjocorească trupul Său de om, dar nu şi pe Dumnezeu Care sălăşluia în El.

Acestui Hristos care a fost răstignit şi care a pătimit pentru noi sfinţii lui Dumnezeu au urmat şi au încercat ca în viaţa lor să fie una cu El. Ceea ce trebuie să ştim este că nu există model de viaţă mai mare şi mai sfânt decât Domnul Iisus Hristos

59 Radu Teodorescu, *Aghiografie creştin ortodoxă* (Cugir, 2011).

care a fost Fiul lui Dumezeu întrupat. Acest mare adevăr este un lucru care este mai greu de înţeles pentru oamenii care nu sunt religioşi şi nici credincioşi. Este adevărat că de mai multe ori este bine să vedem şi să înţelegem că trebuie să fim cât se poate de conştienţi de faptul că nu există un ideal mai mare şi superior de viaţă decât Domnul Iisus Hristos. Ştim că Domnul Iisus Hristos a schimbat cursul omenirii şi că timpul se măsoară de la naşterea Sa. Sfinţii au fost persoane care au urmat Domnului Iisus Hristos şi au fost cât se poate de dedicaţi acestui scop. Mai mulţi dintre ei au fost făcători de minuni. Aceste lucruri prin urmare sunt bine să le ştim. Sfinţii au primit puterea de a face minuni prin marea lor credinţă. Un alt mare semn al sfinţeniei lor este că moaştele lor de mai multe ori au ajuns să nu putrezească ci să fie incoruptibile. Acest lucru este o altă mare dovadă de sfinţenie pe care de mai multe ori o putem vedea în aghiografia creştin ortodoxă.[60] După cum am spus, moaştele sunt cele mai bune dovezi că sfinţii lui Dumnezeu sunt o realitate şi un lucru cât se poate de adevărat. Sfinţii lui Dumnezeu de mai multe ori prin harul lui Dumnezeu au ajuns de au biruit legile şi rânduielile lumii. Acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi. Sfinţii creştin ortodocşi sunt persoane ale bucuriei. De mai multe ori în jurul sfinţilor se simte bucuria. Bucuria este un lucru care este propriu sfinţilor. Prin urmare imaginea pe care o avem faţă de sfinţi că ei sunt persoane posace şi îmbufnate este eronată şi greşită. De mai multe ori sfinţii au fost cei care au degajat lumină în jurul lor. Acest lucru a fost tema centrală a sfântului Grigorie Palama. Sfântul Grigorie Palama a fost un sfânt care a spus de mai multe ori că a văzut prin rugăciune lumina necreată a lui Dumnezeu. Acest lucru ne spune că sfinţii ajung de văd lumina necreată a lui Dumnezeu. După cum am spus, Dumnezeu este lumină şi această lumină de mai multe ori a putut fii văzută de sfinţi şi acest fapt în cele din urmă a ajuns să îi umple pe sfinţi de har. Aceste fapte sunt cele care ne fac să avem evlavie faţă de sfinţi. Un sfânt care este foarte cunoscut în ortodoxia este Sfântul Nicolae. Sfântul Nicolae a fost un sfânt care s-a concentrat foarte mult pe apărarea credinţei ortodoxe. Se poate vedea şi în zilele noastre că sunt mai mulţi care lovesc în credinţa ortodoxă şi la fel de bine în Biserica Creştin Ortodoxă. Aceste fapte ne fac să susţinem şi să menţinem crezul în faptul că sfinţii lui Dumnezeu sunt cei care au apărat credinţa ortodoxă. După cum se poate înţelege şi aceasta este o mare vritute. Într-o lume care de mai multe ori este indiferentă faţă de credinţa creştin ortodoxă sfinţii ajung să apere credinţa creştin ortodoxă.

Sfinţii creştini ortodocşi au fost atât de profunzi că de mai multe ori li s-a dat câte o zii pe an în care să fie cinstiţi de cei care îşi pot da seama de lucrarea lor. Sfinţii după cum am putut vedea de mai multe ori au rămas neputreziţi şi au depăşit legile lumii fizice. La mormântele sfinţilor de mai multe ori mai mulţi s-au videcat. Sfinţii au fost cei care prin credinţă şi evlavie au ajuns să se opună lucrării diavolilor. Acest lucru a putut

60 Este de amintit aici că de mai multe ori sfinţii au fost cei care au ajuns să îl vadă pe Domnul Iisus Hristos înviat. Acest lucru nu trebuie să fie un lucru care să ne surprindă. Vom ilustra acest lucru cu două exemple. Faptele Apostolilor din Noul Testament ne spune că pe dumul Damascului Domnul Iisus Hristos s-a arătat pe Sine Sfântului Apostol Pavel care mergea să îi persecute pe creştinii din Damasc. Acest lucru a avut loc în secolul I. În secolul al XX-lea la Muntele Athos a avut loc o altă arătare a aceluiaşi Hrisos înviat. De data aceasta a avut loc la Muntele Athos unui călugăr pe nume Siluan. Iată că la distanţă de aproape 2000 de ani Hristos s-a arătat pe Sine la două persoane diferite din medii diferite. Acest lucru ne spune că sfinţii sunt cei care de cele mai multe ori au ajuns să îşi extragă sfinţenia din comuniunea Domnului Iisus Hristos. Această comuniune este un lucru pe care trebuie să o analizăm mai mult şi asupra căreia trebuie să insistăm mai mult.

fii văzut de mai multe ori şi este o trăsătură a mai multor sfinţi creştini ortodocşi. Se cunosc în acest sens mai multe cazuri în care oameni care erau bântuiţi de duhuri necurate au ajuns în cele din urmă să fie vindecaţi de aceste lucruri. Sfinţii creştin ortodocşi sunt prin urmare realităţi care unesc cerul cu pământul şi trebuie să ştim că acest lucru ei îl fac prin rugăciune. De mai multe ori rugăciunea sfinţilor a fost una cât se poate de activă şi de lucrătoare.[61] Prin urmare de ce trebuie să avem evlavie faţă de sfinţi? Acest lucru mai ales pe fondul că de mai multe ori pe sfinţi nu i-au văzut mulţi oamenii şi ei au trăit retraşi. Aceste lucruri ne spun că sfinţii lui Dumnezeu sunt persoane care noi trebuie mai mult să le căutăm. Sfinţii au fost cei care în secolul al IV-lea au fost nemulţumiţi de viaţa laxă pe care o duceau mai mulţi creştini din lume şi au plecat şi au colonozat pustiul şi deşertul. Se cunosc astfel din secolul al IV-lea mari anahoreţi care au renunţat la lume şi s-au restrat în pustie, cum ar fii Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Sisoe cel Mare, Sfântul Pafnutie sau Sfântul Onufrie. Aceşti sfinţi de mai multe ori sunt mai greu de înţeles pentru lumea de azi. De ce să părăseşti lumea şi să te retragi din ea când ea îşi oferă atât de multe lucruri? Adevărul este că lumea ne oferă multe lucruri care numai în aparenţă sunt bune.[62]

Ceea ce s-a putut vedea din trecutul lumii este că de mai multe ori lumea a avut nevoie şi are nevoie de repere, de modele şi de exemple. Acest lucru este aşa fiindcă confuzia este un lucru care de mai multe ori ajunge să stăpânească lumea în care trăim. Ceea ce se poate vedea este că lumea noastră pune în faţa noastră mai multe modele pe care să le urmăm: actori celebrii, savanţi, filosofi, academicieni sau mari erudiţi sunt cu toţii cei care sunt puşi în faţa noastră pentru a le urma. Sunt mai mulţi care simt că acest lucru nu este suficent. Sunt mai mulţi dintre noi care dorim să avem persoane care să ne ispire şi care să ne ajute în drumul nostru spre Dumnezeu. Acest lucru a dus în cele din urmă la nevoie de a avea sfinţi. După cum am spus, în lumea noastră sunt mai multe categorii de sfinţi. Aceşti sfinţi provin din mai multe religii care ne spune că sunt sfinţi cei care urmează crezurilor şi doctrinelor lor. Aceste fapte ne spune că trebuie să avem în vedere că sfinţii sunt cei care mai mult decât orice trebuie să urmeze lui Dumnezeu. Urmăm lui Dumnezeu şi acest lucru ajunge în unele cazuri să se finalizeze în sfinţenie. Sfinţenia este un fapt care trebuie să ne ofere încrederea că este

61 Maria Pastourmadzis, *Sfântul* (Galaţi, 2015).

62 Ceea ce trebuie să ştim este că sfinţii nu au urât lumea ca şi creaţie a lui Dumnezeu ci mai mult au detestat păcatul care există în lumea noastră. Aceste lucruri se cuvine să le ştim şi să le avem în vedere. Prin urmare, sfinţii lui Dumnezeu iubesc lumea dar ei doresc ca lumea să ajungă să trăiască în nepătimire. Se poate vedea că în lumea noastră sunt mai multe lucruri rele: beţie, desfrânare, furturi, înşelăciuni, lupta pentru putere, lupta pentru bogăţie şi multe astfel de lucruri. Sfinţii sunt cei care au renunţat la aceste lucruri şi s-au dedicat în întregime unei vieţi în evlavie şi în credinţă în Dumnezeu. Aceste fapte sunt cele care în cele din urmă ajung să definească personalitatea sfinţilor. Prin urmare, trebuie să ştim cine sunt sfinţii lui Dumnezeu şi care sunt activităţile la care ai au participat ajungând la sfinţenie. Este bine să fim mai atenţi la aceste lucruri. După cum am spus, sfinţii au preferat de mai multe ori să rămână necunoscuţi fiindcă ei sunt persoane ale smereniei. Smerenia este un lucru care îi face pe sfinţi să stea departe de celebritatea care este atât de dorită de lumea noastră. Sfinţii sunt cei care sunt conştienţi că a duce o viaţă în comuniune cu Dumnezeu este un lucru mai presus de faima şi celebritatea lumii noastre.

bine să fim în comuniune cu Dumnezeu. Mai mulţi sfinţi au fost cei care au vândut tot ceea ce aveau şi s-au retras în pustie şi acolo au dus o viaţă de nevoinţă. Cei dintre noi care suntem mai sensibili ne putem da seama că nu toţi pot face acest lucru. Câţi şi-ar vinde averile şi ar putea sta toată viaţa într-o chilie sărăcăcioasă cum a făcut sfântul Arsenie cel Mare sau Sfântul Macarie cel Mare? Credem că foarte puţini. Este adevărat că pe sfinţi am putea să îi numim „eroi ci credinţei.” Sfinţenia este un fapt care ne duce la comuniunea cu Dumnezeu. Sfinţii sunt cei care de mai multe ori nu vorbesc despre sine ci faptele lor ajung să vorbească despre ei.

Adevărul este că trăim într-o lume în care se vorbeşte foarte mult şi se face foarte puţin. Sfinţii creştin ortodocşi nu au fost persoane care au filosofat despre ortodoxie şi despre credinţa creştin ortodoxă ci au ajuns să trăiască în această credinţă. Este bine să îi vedem pe sfinţi ca şi persoane care au ştiut să facă un echilibru dintre activitate şi contemplaţie. Sfinţii nu sunt nici persoane care stau departe de problemele lumii. Se ştie de exemplu despre un sfânt din Egipt că avea o mare putere în rugăciune. La un moment dat în regiunea lui a venit o mare secetă. Animalele mureau de sete şi planetele se uscau. Mai mulţi călugări s-au rugat pentru ploaie dar acest lucru nu a schimbat cu nimic situaţia. Mai mulţi călugări s-au dus la acest mare pustnic şi i-au spus că ar dorii să se roage pentru ploaie. Pustincul le-a spus să meargă spre casele lor fiindcă ploaia v-a venii. Pustincul s-a pus pe rugăciune şi în curând a venit o ploaie mare. Acest lucru ne spune că prin rugăciune sfinţii au fost cei care au ajuns să schimbe condiţiile de viaţă ale acestei lumii. Sfinţii sunt prin urmare persoane care merită evlavia noastră. Pentru acest motiv Biserica ne îndeamnă ca atunci când sunt zilele de pomenire ale sfinţilor să participăm la slujbe şi să nu uităm de sfinţi. Sfinţii sunt cei care pot mijlocii la Dumnezeu pentru noi. Au fost sfinţi care au avut darul proorociei. Se ştie despre Sfântul Cosma Etolianul care a proorocit cu 200 de ani mai înainte de descoperirea telefonului că omul v-a ajunge să vorbească unul cu altul la distanţe foarte mari. Tot sfântul Cosma Etolianul a fost o persoană care a suferit moarte martirică pentru Hristos. Fiindcă a propovăduit credinţa creştin ortodoxă în cele din urmă autorităţile turce musulmane din zilele lui au ajuns să îl condamne la moarte. Iată un nou sfânt care a fost omorât pentru Hristos. Este de remarcat că Sfântul Cosma Etolianul nu a schiţat nici un gest de frică în faţa morţii sale.[63]

A fost întrebat avva Antonie de un tânăr:
-Avva,cu ce să încep postul RĂSTIGNIRII? Atunci, avva Antonie i-a spus:
-Postul să-l începi cu trei gânduri:
a)-gândul simplităţii, îţi aduce aminte de smerenia DOMNULUI;
b)- gândul iertării, îţi aduce aminte că şi tu greşeşti;
c)-gândul iubirii, îţi aduce aminte că, dacă iubeşti pe cel de lângă tine, iubeşti pe DUMNEZEU. Gândurile acestea transformate în fapte te duc la calea mântuirii.

Iată prin urmare, că de mai multe ori sfinţii lui Dumnezeu au fost foarte de folos în a îndrume sufletele spre mântuirea. Acest fapt este trecut cu vedere de mai multă lume din zilele noastre. Sunt mai multe concepţii utilitariste care ne spune că tot ceea ce avem nevoie în zilele şi în timpurile noastre este să ducem o viaţă cât se poate de concretă care se manifestă în cât mai mult câştig. Acest lucru după cum se poate vedea este o realitate şi trebuie să avem în vedere că a câştiga cât mai mulţi bani şi cât mai multe averi nu sunt lucruri care sunt de folosul nostru. Sfinţii după cum am demonsrat în această carte sunt persoane care s-au ridicat la o viziune superioară a existenţei şi a vieţii. Aceste fapte se pot vedea din mai multe întâmplări pe care le ştim. Despre sfântul

---

63 Constantin Cavarnos, *Sfântul Cosma Etolianul: viaţa, învăţături, profeţii* (Bunavestire, 2012).

Benedict din Nursia există o întâmplare mai puţin cunoscută. Se spune că la un moment dat un rege străin a auzit despre el fiindcă i se dusese faima despre credinţa lui. Aşa se face că acest rege a dorit să îl testeze pe Sfântul Benedict. Ce a făcut acest rege pentru a îl testa pe sfântul Bendict? A îmbrăcat un soldat în hainele sale şi la trimis cu suita regală la sfânt. Se spune că Sfântul Benedict era în faţa chiliei sale. Când a venit suita cu soldatul deghizat în rege Sfântul Bendict i-a spus:

- Aruncă hainele tale de pe tine.
- De ce? A întrebat deghizatul.
- Fiindcă nu sunt alte tale.
- Dar ale cui?
- Nu tu eşti regele.
- Cum de ţi-ai dat seama de acest lucru?
- M-am rugat lui Dumnezeu şi El mi-a descoperit acest fapt.

  Ruşinat deghizatul s-a întors înapoi şi în cele din urmă a venit regele cel adevărat.

Iată un exemplu de sfinţenie creştin ortodoxă. Sfântul Benedict a fost un făctor de minuni. Se ştie despre el că a înviat un copil din moarte. Unui tată i-a murit un copil. A venit cu copilul şi l-a pus în faţa chiliei sfântului Bendict. Sfântul a venit de la câmp şi a văzut copilul mort. S-a aplecat peste el şi s-a rugat şi s-a ridicat cu copilul viu. Aceste lucruri ne spun că Sfântul Benedict este vrednic de evlavia noastră. Trebuie să ştim mai multe despre vieţile sfinţilor şi în acest sens vom ajunge să îi cinstim mai mult.[64] La fel de bine ceea ce mai trebuie să ştim este că sfinţii nu s-au făcut pe sine sfinţi. Ei au simţit chemarea lui Dumnezeu. Chemarea lui Dumnezeu o simţim cu toţii însă sunt foarte puţini cei care i se dedică deplin ei. Chemarea lui Dumnezeu este totală în cazul sfinţilor. Să nu uităm că sfinţii au fost şi ei oamenii cu patimi şi păcate ca şi noi. Sfântul Pavel a fost prezent atunci când a fost ucis Sfântul Ştefan. Este extrem de impresionat să amintim aici că în timp ce era omorât cu pietre de evrei Sfântul Ştefan s-a rugat lui Dumnezeu să nu le ţină acest păcat. La fel de bine Sfânta Maria Egipteanca şi ea a fost o sfântă care iniţial a fost desfrânată. A ajuns la locurile sfinte de la Ierusalim şi acolo a dorit să meargă să se închine la sfintele locuri. O putere a ţinut-o să nu poate intra în biserica învierii. Acest lucru nu a rămas fără consecinţe pentru Maria Egipteanca. Ea se v-a schjimba radical. Se v-a retrage în pustie şi v-a renunţa la viaţa ei de păcate şi de desfrânare. Iată prin urmare, în cele mai multe cazuri lucrarea lui Dumnezeu s-a făcut

64 Adevărul este că în zilele noastre există foarte multă ingoranţă în ceea ce îi priveşte pe sfinţi. De mai multe ori se poate vedea în lumea noastră un fel de „goană după miracole.” Au fost şi sfinţi care nu au făcut nici o minune. De exemplu despre Sfântul Ioan Botezătorul nu se ştie să se fii făcut minuni. Totuşi, sfântul Ioan Botezătorul a rămas în conştiinţa ortodoxiei şi a Bisercii Creştine ca şi unul dintre cei mai mari asceţi. Au fost puţini asceţi din istoria lumii şi mai ales din istoria ortodoxiei care au ajuns la un asemenea grad de nevoinţă la care a ajuns sfântul Ioan Botezătorul. Sfântul Ioan Botezătorul este prin urmare un exemplu pe care puţini dintre noi l-am putea urma. El se hrănea numai cu lăcuste şi miere sălbatică. Iată prin urmare că nu este nevoie să faci minuni pentru a ajunge sfânt. Ceea ce trebuie să ştim este că în termeni socratici trebuie să ne cunoaştem pe noi înşine. Trebuie să ştim dacă suntem capabili de acte de asceză mare sau nu? Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spune că la acte de mare ascetism ajung de mai multe ori numai sfinţii lui Dumnezeu. Acest lucru nu înseamnă că noi nu putem să nu fim asceţi. Avem chemarea de a fii asceţi în funcţie de propriile noastre puteri.

văzută extrem de bine în vieţile mai multor sfinţi. Sfinţii sunt într-o stare de „împreună lucrare” cu Dumnezeu. Acest lucru este bine să îl evidenţiem pe fondul unei lumi care este birutită de mândrie şi care crede că poate face totul pe cont propriu.[65]

Sfântul Ioan Hrisostom era de părere că „îi cinstim pe sfinţi imitându-i.” Acest lucru ne spune că trebuie să fim extrem de bine informaţi despre cine sunt şi despre modul în care şi-au dus viaţa sfinţii creştin ortodocşi. Mai multă lume ne spune că în realitate nu trebuie să îi imităm pe sfinţi. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă sfinţii sunt cei care se interpun între noi şi Dumnezeu. Acest fapt este neadevărat. Există o zicală populară extrem de falsă care ne spune că: „până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii.” Această zicală este greşită şi prostească. Din contră, sfinţii sunt cei care ne ajută să ajungem la Dumnezeu. Însă ceea ce trebuie să ştim este că drumul spre Dumnezeu nu este fără de pericole şi de probleme. Sunt mai multe curse pe care cel rău sau diavolul le scoate în faţa noastră pentru a ne bloca drumul spre Dumnezeu şi spre mântuire.[66] Putem afirma că în zilele noastre sunt mai mulţi care ascultă de biserică dar totul se rezumă numai la ascultare de ea. Acest lucru l-a făcut pe fericitul Augustin să spună: „nu este de nici un folos să ascultăm învăţăturile sfinte dacă nu le trăim.” Prin urmare, sunt mulţi care ascultă învăţăturile sfinte la fel cum şi Irod Antipa îl asculta pe Sfântul Ioan Botezătorul dar nu făcea ceea ce predica el. Această atitudine este mai des întâlnită în lumea noastră. Sunt mai mulţi care se poate vedea că ajung să asculte şi să cunoască foarte bine învăţăturile despre viaţa creştină. Atunci când vine vorba să le pună în practică ei se împotmolesc şi nu ajung să facă acest lucru. Prin urmare, nu este suficent numai să cunoaştem ceea ce este evlavia ci trebuie să trăim evlavia. Evlavia este un lucru care se trăieşte concret şi real. Aceste fapte sunt contestate în zilele noastre de acea categorie de oamenii care ne spune că este suficent numai să cunoaştem marile adevăruri despre sfinţi şi sfinţenie. Sfinţii lui Dumnezeu sunt persoane care sunt dedicate evlaviei. Se cunoaşte acest lucru în mai multe cazuri. Un caz celebru a fost cel al Sfântului Simeon Noul Teolog. Acest sfânt a avut o mare evlavie la părintele său duhovnicesc. De mai multe ori el a fost acuzat de erezie fiindcă Simeon Evlaviosul nu era un sfânt canonizat. Evlavia pentru mai multă lume trebuie să fie canonizată. Ceea ce trebuie să ştim este că sfinţii au fost oamenii ai evlaviei. Este un

65 Radu Teodorescu, *Sfântul şi sfinţenia creştin ortodoxă în timpurile de azi* (Cugir, 2014).

66 Sunt mai mulţi care consideră că sfinţii nu merită să fie cinstiţi. Ei nu au venit cu nici un fel de avansare sau de evoluţie ştiinţifică. Acest fapt este o realitate şi prin urmare sunt mulţi care găsesc că ai cinstii pe sfinţi este o pierdere de vreme. În acest moment trebuie să enunţăm o maximă care ne vine din partea lui Nichifor Crainic: „culmea umanului rămâne sfântul şi nu geniul.” Prin urmare, se cuvine să ştim că sfinţii sunt cei care au ajuns la punctul maxim al umanului. Acest lucru evident este negat de mai multe umanisme şi mai multe ideologii care încă mai bântuie lumea noastră. Prin urmare este bine să ştim că sfântul este un mod de viaţă şi el este plinirea umanului. Pentru acest motiv, chiar dacă nu am ajuns sfinţi se cuvine să îi cinstim pe sfinţi. Aceasta nu este o modalitate de a cintii umanul ci mai mult de a venii în contact cu Dumnezeu care este autor al sfinţeniei. Sfinţenia prin urmare este un lucru care îl duce pe om la realizarea lui deplină. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să avem credinţă în sfinţi şi să fim cât se poate de încrezători în ei. Trăim într-o lume în care de mai multe ori sfinţii ocupă un loc la periferia societăţii noastre. Ne este ruşine în cele mai multe cazuri să vorbim public despre sfinţi. În sine sfinţii sunt cei care au schimbat şi au transfigurat lumea noastră. Ei au fost cei care au făcut o lume mai bună şi o lume mai frumoasă.

anume paradox faptul că noi trebuie să avem evlavie pentru nişte oamenii care la rândul lor şi eu au fost plini de evlavie. Au fost sfinţi care au ajuns la sfinţenie prin evlavie. Un astfel de caz a fost Sfântul Ioan Scărarul care a scris o carte celebră în Ortodoxie: Scara. În această carte el a grupat avansarea spre Dumnezeu în 33 de trepe după anii vieţii pământeşti ai Domnului Iisus Hristos. Această carte pe lângă faptul că este foarte bună în îndrumările pe care ni le oferă este o dovadă de evlavie pe care Sfântul Ioan Scărarul a avut-o faţă de Domnul Hristos.

Sfinţii sunt sfinţi în mai multe cazuri prin lucruri mici. Acest lucru îl atenţiona Franz Kafka când spunea: „chiar şi cel mai mic gest este sfânt dacă este plin de credinţă.” Acest lucru ne spune că sfinţii sunt extrem de delicaţi şi din toate gesturile lor se poate citii sfinţenia. Aceste fapte sunt cele pe care trebuie să le avem în vedere într-o lume care este extrem de atentă la detalii. Prin urmare, sfinţii sunt modele noastre oamenii de la care învăţăm cum să ajungem la cer sau la Dumnezeu. După cum am spus sunt mai multe moduri în care este trăită evlavia faţă de sfinţii. Unii au evlavie faţă de sfinţii apostoli, alţii au evlavie faţă de martiri şi de mucenici, alţii au evlavie faţă de pustinici, alţii au evlavie faţă de sfinţii părinţi ai ortodoxiei. Nu trebuie să uităm că şi sfinţii au avut păcatele lor. Diferenţa este că ei s-au pocăit de păcatele lor şi aşa au ajuns la sfinţenie. Acest lucru la făcut pe părintele Arsenie Boca spună că: „Iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos este mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu.” După cum am spus, au fost sfinţi care au căzut în păcate. Sfântul Petru ştim că s-a lepădat de trei ori de Domnul Iisus Hristos în timpul patimilor. Totuşi, Hristos nu l-a uitat pe Petru şi după înviere l-a repus în drepturi. Aceste fapte sunt cele care ne demonstrează şi sfinţii au fost supuşi păcatelor. Totuşi, în cazul sfinţilor evlavia lor faţă de Dumnezeu a ajuns în cele din urmă să îi purifice şi să îi curăţească. Evlavia este o mare virtute a sfinţilor care este trecută cu vederea. Sfinţii au avut evlavie la Hristos, la Sfânta Maria, la biserică şi la tot ceea ce a ţinut de adevărurile de credinţă ale creştinismului ortodox. Aceste fapte sunt prin urmare cele care aduc mărturie cine sunt sfinţii lui Dumnezeu. Sfinţii lui Dumnezeu sunt sfinţi fiindcă au fost ridicaţi pentru meritele lor la această treaptă de Dumnezeu. Ceea ce s-a putut vedea este că prin evlavia faţă de sfinţi oamenii ajung să fie uniţi şi la fel de bine să trăiască în comuniune.[67]

Un împărat avea o întinsă împărăţie. Într-o zi, supuşii unui ţinut întreg se răzvrătiră împotriva împăratului.
Se ţinu atunci un sfat mare. Unii sfetnici ziseră că să se pornească război împotriva răzvrătiţilor, alţii ca să li se dea pedepse grele. Singur fiul împăratului, zise:
- Tată, lasă-mă să mă duc eu la ei. Cred că prin răbdare, bunătate şi iubire, să-i aduc iarăşi la ascultare.
Tatăl răspunse:
- Tu ai dreptate, fiul meu.
Şi fiul a plecat şi, făcând aşa precum a zis, a împăcat pe cei răzvrătiţi. Împărăţia întinsă e lumea, împăratul e Dumnezeu, cei răzvrătiţi împotriva împăratului suntem noi, iar fiul împăratului e chiar Mântuitorul nostru Iisus Hristos; prin jertfa Lui de iertare şi dragoste, ne poate împăca cu Dumnezeu, dându-ne astfel mântuirea din păcate.

După cum ne spune pilda de mai sus sfinţii lui Dumnezeu au acceptat pe Domnul Iisus Hristos şi au devenit şi ei modele de sfinţenie. Pentru acest motiv noi îi cinstim pe sfinţi şi suntem cât se poate de mult cu evlavie faţă de ei. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia faţă de sfinţi este diferită. Sunt sfinţi din mai multe categorii sociale. Unii au

67 Radu Teodorescu, *Diversitate şi unitate în pnevmatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2015).

fost învăţaţi, alţii au fost oameni simplii din popor. Ceea este sigur este că evlavia variază în lumea creştin ortodoxă şi acest lucru este un fapt care este tipic simţămintelor fiecăruia. Este trist că în creştinism sunt mari diviziuni şi fiecare ajunge să îşi aleagă proprii sfinţi. Adevăraţii sfinţi nu sunt cei care aşteaptă ca noi să îi descoperim şi să avem evlavie faţă de ei. Sfinţii lui Dumnezeu nu au făcut actele evlaviei pentru a fii cinstiţi de noi. Ei au făcut actele sfinţeniei pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Prin urmare trebuie să ştim că sfinţenia este un lucru care nu ţine de cinstirea sau nu a celor care îi recunosc pe sfinţi. Sunt mai mulţi care cred că sfinţii au făcut tot ceea ce au făcut pentru a putea în acest fel să primească cinstirea noastră. Acest fapt este fals. După cum se poate înţelege, sfinţii au făcut toate faptele sfinţeniei pentru a fii aproape de Dumnezeu şi pentru a menţine o relaţie de iubire cu Dumnezeu.[68] Adevărul este că lumea are nevoie de sfinţi. Lumea are nevoie de sfinţi fiindcă sfinţii sunt cei care ne inspiră şi ei sunt cei care ne duc în spre tot ceea este bine să frumos. Există multă răutate în lumea noastră şi acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi. Trebuie să luăm atitudine împotriva răutăţilor şi pentru acest motiv de mai multe ori recurgem la evlavia faţă de sfinţii. Sfinţii sunt aleşii lui Dumnezeu şi de mai multe ori asemenea îngerilor ei mediază între Dumnezeu şi lume. Este bine să ştim aceste fapte şi să le avem în vedere în contextul unei lumi care simte chemarea sfinţilor. După cum am spus, sfinţii au fost cei care au înfiinţat orfelinate, azile de bătrâni, case de ajutor social, parohii şi mănăstiri. De mai multe ori sfinţii sunt cei care au împăcat familii dezbinate şi la fel de bine când a fost cazul au ieşit în apărarea dreptei credinţe sau a ortodoxiei. Aceste fapte sunt realităţi pe care sfinţii lui Dumnezeu le-au făcut în lumea noastră. Sfinţenia este prin urmare un lucru dinamic care se concretizează prin fapte şi acţiune directe. Sfinţii după cum am spus, de mai multe au fost sursă de inspiraţie pentru lumea din jur. În epoci negre şi întunecare ei au fost cei care au adus lumina speranţei acolo unde totul părea pierdut. Aceste lucruri pe care sfinţii lui Dumnezeu le-au făcut nu pot să ne lase indiferenţi. După cum se poate înţelege sfinţii lui Dumnezeu au făcut toate aceste lucruri dezinteresaţi fără să aştepte ceva in schimb. Acesta este motivul pentru care noi ajungem să îi cinstim şi să avem evlavie faţă de ei. Mai mult decât orice sfinţii merită evlavia noastră. În lumea noastră se acordă mare atenţie celor bogaţi care deţin averi colosale şi sfinţii sunt lăsaţi la o parte. Acest fapt

68 Este foarte adevărat că motorul legăturii sfinţilor cu Dumnezeu este iubirea. Prin iubire ei ajung să se unească cu Dumnezeu şi să trăiască în Dumnezeu. Acest fapt este mai greu de acceptat pentru lumea de azi care este orientată mai mult în spre cele materiale. După cum s-a putut vedea nu toţi sfinţii sunt indentici. Unii au ajuns la grade mai mari de sfinţenie în timp ce alţii au rămas la grade mai mici. Acest lucru a fost descoperit într-o vedenie unui călugăr căruia i s-a arătat Sfântul Constantin cel Mare. Ştim despre Sfântul Constantin cel Mare că el a fost sfântul care a eliberat creştinismul şi l-a recunoscut ca şi o religie de stat în secolul al IV-lea. Întrebat de călugărul care a fost vizitat de sfânt cum este în rai, Sfântul Constantin a spus că el a ajuns în rai dar este într-un loc cu mai puţină desfătare decât cel al călugărilor. El s-a bucurat cât timp era în lume de faimă şi de celebritate şi acum a putut vedea că toţi călugării creştin ortodocşi sunt mult mai aproape de Dumnezeu decât este el. Iată prin urmare, că nu toţi sfinţii sunt la fel şi sunt unii care au ajuns la grade mari de sfinţenie. Acest lucru nu înseamnă că nu trebuie să avem evlavie faţă de sfinţi. Sunt mai mulţi sfinţi care dacă ar trăit în timpurile de azi ar fii consideraţi oameni simpli. De mai multe ori trebuie să privim la contextul generic în care au trăit sfinţii lui Dumnezeu. Acest context este cel care în cele mai multe cazuri defineşte ceea ce este sfinţenie şi modul în care ea a fost trăită de sfinţii lui Dumnezeu.

nu poate să ne lase indiferenţi. Sfinţii prin comportamentul lor îi depăşesc pe toţi cei care sunt mai marii lumii noastre la ora actuală. Acest lucru este aşa fiindcă ei au fost cei care au ajuns la ceea ce este esenţial: legătura şi comuniunea cu Dumnezeu.[69]

Sfinţii sunt cei care după Talasie Libianul: „prin cercetarea cuvintelor lui Dumnezeu îi aduce cunoştinţa de Dumnezeu, celui care a o caută întru adevăr, cu evlavie şi cu dor.” Prin urmare sfinţii sunt cei care au cercetat cuvintele lui Dumnezeu şi s-au hrănit cu ele. Sfinţii sunt prin urmare realităţi care s-au definit pe sine. Pe la începutul secolului al XX-lea la muntele Athos din Grecia s-a ridicat întrebarea cum vorbesc cei desăvârşiţi sau sfinţii? Răspunsul pe care l-au oferit oamenii lui Dumnezeu a fost că sfinţii lui Dumnezeu vorbesc numai ceea ce le dă Dumnezeu sau sub inspiraţia Duhului Sfânt a lui Dumnezeu. Prin urmare, ceea ce vorbeşte despre sfinţi sunt faptele lor. Faptele sfinţilor au fost culese în sens generic într-o colecţie de cărţi pe care o cunoaştem cu numele de Vieţile sfinţilor. În Vieţile sfinţilor sunt curpinse cele mai esenţiale relatări despre cine sunt şi ce au făcut sfinţii lui Dumnezeu ca să merite titlul de sfinţi. Iată ce spunea filosoful creştin Petre Ţuţea în acest sens: „un sfânt poate fi şi analfabet, dar e superior unui geniu, fiindcă ideea de sfinţenie e legată de ideea de minune. Un sfânt poate face o minune. Geniul face isprăvi, nu minuni. Lumea, acum e ancorată în cultul genialităţii ca slăvire a progresului în afară. Atât. Ori, cu cât suntem mai avansaţi, mecanic şi material, cu atât suntem mai departe de esenţa reală a lumii, de sfinţenie.”[70] Ceea ce trebuie să ştim este că în cele mai multe cazuri sfinţii fug de lauda şi de faima lumii. Este posibil ca în istorie să fie mai mulţi sfinţi pe care nu îi cunoaştem. Cunoaştem sfinţi care au dorit ei să fie cunoscuţi. Sfinţii sunt persoane care trăiesc discret de tumultul lumii. Pentru acest motiv lumea are nevoie de sfinţii. Lumea în care trăitm se lăfăie în multe cazuri în tumult şi în învolburare. Sfinţii sunt întotdeauna o oază a ceva care nu vine din această lume. Acest sentiment că sfinţii sunt din această lume dar nu ţin de această lume a fost trăit de mai multe ori în jurul lor. Sfinţii sunt cei care ne fac să vedem lumina mistică a lui Dumnezeu. Fără doar şi poate sfinţii sunt marii mistici ai lumii în care trăim. Aceste fapte ne spune că trebnuie să îi vedem pe sfinţi concomitet mistici şi asceţi. Prin aceste lucruri sfinţii sunt cei care ne duc în spre esenţial fiindcă ei ajung să trăiască ceea ce este esenţial: relaţia şi legătura cu Dmnezeu. Sfinţii îl iubesc pe Dumnezeu şi pentru acest motiv ei au renunţat de

---

69 Paisie Aghioritul, *Trezire duhovnicească* (Bucureşti, 2003).

70 Este foarte adevărat că atunci când lumea este departe de sfinţenie ea încearcă să suplinească acest lucru cu diferite alte lucruri: artă, cultură, ştiinţă, economie. Acest lucru nu poate suplinii nevoia omului de sfinţenie. Sfinţenia este un lucru care după cum îl înţelegem este un fapt care ţine de constituţia profundă a omului. Omul este ancorat în sfinţenie încă de la creaţia lui fiindcă Cel care l-a făcut pe om este sfânt. Dumnezeu fiind sfânt acest lucru ne spune că omul are un fel de „nostalgie a originilor.” Aceasta este sfinţenia după cum este înţeleasă în creştinismul ortodox. În jurul sfinţilor oamenii îşi descoperă adevăratul sine şi cine sunt ei cu adevărat. Acest lucru este aşa fiindcă în jurul sfinţilor pojghiţa patimilor şi a păcatelor cade de le noi. Prin urmare, este bine să ştim ceea ce este sfinţenie şi cum trebuie ea trăită. Ernest Renan spunea la un moment dat că: „omul pune sfinţenie în ceea ce crede aşa cum pune frumuseţe în ceea ce iubeşte.” Prin acest lucru înţelegem că şi noi putem ajunge la sfinţenie. Cum se face că nu toţi suntem sfinţii? Este greu să fii cu adeăvrat un sfânt fiindcă acest lucru este un exerciţiu care are loc zilnic şi în fiecare zii. Sfinţenia este o practică continuă şi ea nu se reduce numai la un anumit timp.

multe ori la tot ceea ce îi poate ţine departe de Dumnezeu: familie, pământ, averi, bani sau posesiuni. Aceste lucruri au devenit cu adevărat deşarte pentru sfinţii fiindcă ei au descoperit acum ceea ce este cu adevărat important. Sfinţii lui Dumnezeu sunt persoane care ajung să ne influenţeze şi pe noi şi acest lucru este bun. Influenţa sfinţilor în lumea noastră are loc prin evlaiva faţă de sfinţii lui Dumnezeu.

Mircea Vulcănescu spunea la un moment dat că: „ar fi trebuit să vezi pe baba pe care am cunoscut-o într-un sat îndepărtat, ai cărei genunchi lăsaseră urme pe pământul colibei ei, de atâtea metanii ce făcuse. Adevărata sfinţenie nu are nevoie să se arate şi să fie recunoscută." Este adevărat că în cele mai multe cazuri sfinţii lui Dumnezeu au fugit de lauda şi de faima lumii fiindcă aceste lucruri sunt trecătoare. Ei au dorit mai mult să se stabiliezele în Dumnezeu fiindcă şi-au dat seama că odată ce vor face acest lucru vor ajunge acolo unde nu v-a mai fii luată de la ei mărirea pe care o da Dumnezeu. De mai multe ori sfinţii lui Dumnezeu au putut fii văzuţi în lumină. În lumină s-a arătat pe Muntele Tabor Domnul Iisus Hristos sfinţilor apostoli. La fel de bine Sfântul Simeon Noul Teolog spune că a fost vizitat de mai multe ori de lumina necreată a lui Dumnezeu. El ne spunea că această lumină este atemporală şi aspaţială. Lumina lui Dumnezeu este un lucru care ne face să ne dăm seama că trebuie să ne împărtăşim de ea. Ea nu este o lumină fizică ci este mai mult o lumină spirituală. Lumina lui Dumnezeu este un fapt care aduce cu sine bucuria de a fii în comuniune cu Dumnezeu. După cum am mai vorbit sfinţii sunt cei care aduc în jurul lor bucuria. Acest fapt a putut fii experimnentat în mai multe situaţii. Sfinţenia este un lucru care este legat foarte mult de bucurie. Sfinţii au videncat pe cei bolnavi, au dat lumină orbilor, au dat auz surzilor, au dat glas muţilor. Aceste fapte ei le-au făcut prin marea lor credinţă în Dumnezeu. Sfinţenia este un lucru care este activ şi ea se concretizează în mai multe fapte şi mai multe acţiuni care au ca scop de a îi ajuta pe cei din jurul nostru. Sfinţii sunt persoane deosebite şi pe ei trebuie să îi cinstim pentru viaţa şi pentru virtuţile lor.[71]

Erau odată doi vecini: unul rău, care umbla în căile diavolului, şi celălalt era bun, umblând în cele ale lui Dumnezeu. Într-o zi vecinul rău, ca să-şi bată joc, umplu un coş cu tot felul de murdării şi-l aruncă în curtea celuilalt, zicând:

- Iacă, să aibă ce mânca!

Vecinul, văzând aceasta, s-a dus în târg, a luat un coş nou şi venind acasă, l-a umplut cu cele mai frumoase poame din grădina sa. Pe urmă, a chemat la gard pe copilul vecinului şi i-a zis aşa:

- Dă acest coş tatălui tău şi spune-i că fiecare dă ce poate şi ce are.

Tatăl, care ispitea în dosul uşii, văzu fapta vecinului şi-i auzi vorbele. Fu cuprins de-o grea ruşinare şi, simţind îndemnul lui Dumnezeu, veni la gard şi, întinzând mâna vecinului, îi zise:

- Tu, prietene, eşti mai bun ca mine... Iartă-mă, şi să fim prieteni buni.

Şi de-atunci, aşa au fost.

Pilda de mai sus este cât se poate de grăitoare prin sine. În timp ce unii oferă evlavie faţă de sfinţii şi le studiază viaţa şi tot ceea ce au făcut, sunt mai mulţi care din contră simt adversiune şi ură faţă de sfinţii lui Dumnezeu. De mai multe ori lumea de azi înjură şi îi blastămă pe sfinţii lui Dumnezeu fiindcă ne spun ei că în acest mod ei ajung de se descarcă. La fel de bine sunt mai mulţi care ne spun că a avea evlavie faţă de sfinţii lui Dumnezeu nu are nici un rost din moment ce toţi mergem în mormânt. Este adevărat că suntem muritori, dar acest lucru nu ne împiedică să fim atenţi cu cei dintre noi care toată viaţa s-au străduit să fie pe placul lui Dumnezeu. Adevărul este că sunt

71 Nichifor Crainic, *Sfinţenia împlinirea umanului* (Editura Trinitas: Bucureşti, 1993).

foarte mulţi cei care în lumea noastră trăiesc în indiferenţă faţă de Dumnezeu şi de tot ceea ce este sfânt. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenţi la atitudinea noastră. Ceea ce cultivăm este în cele din urmă ceea ce vom culege. Dacă cultivăm evlavia fără doar şi poate în cele din urmă vom ajunge să ne bucurăm de roadele ei.[72] Iată ce spunea Sfântul Simeon Noul Teolog despre sfinţenie: „să nu dispreţuim mântuirea noastră şi să nu ne îndreptăţim păcatele prin diferite pricini, spunând că în timpurile de azi nimeni nu mai poate ajunge la sfinţenie. Totul este posibil acum, ca şi în vechime, şi nu numai voinţa singură ne poate urca la acele înălţimi. Să pregătim voinţa. Dumnezeu este gata să ne îndumnezeiască, dar numai cu consimţământul nostru şi nu contra voinţei noastre. Iar noi fugim ca nişte laşi, respingând această fericire.” Sunt foarte mulţi care ne spune că sfinţenia este imposibilă şi că singurul care este sfânt este numai Dumnezeu. Această opinie este larg răspândită mai ales în bisericile protestante. Protestanţii ne spun că singur Dumnezeu este sfânt şi că sfinţii pe care îi propovăduieşte ortodoxia sunt doar simple iluzii. Cum se face atunci că mai mulţi sfinţi au făcut minuni? Cum se face că mai mulţi sfinţi au vindecat demonizaţi? Cum se face că mai mulţi sfinţi au făcut vindecări? Sunt mărturii despre sfinţi care nu pot să ne lase indiferenţi. A fost ceva cu totul special în cazul mai multor sfinţii şi acest lucru nu poate fii negat. După cum se poate înţelege, sfinţii au fost lucrători de minuni şi ei au fost aleşii lui Dumnezeu prin care El şi-a făcut lucrarea Sa în această lume.

Evlavia faţă de sfinţi este un răspuns al nostru faţă de faptele sfinţilor. Este adevărat că după cum am spus nu toţi sfinţii au fost făcători de minuni dar au existat şi sfinţi care au făcut minuni. Aceste lucruri nu ne pot lăsa indiferenţi. Trebuie să credem că sfinţii sunt aleşii lui Dumnezeu prin care Dumnezeu şi-a făcut voia Sa în lumea noastră. Pentru ca să poată ieşii în întâmpinarea noastră de mai multe ori Dumnezeu s-a folosit de sfinţi pentru ca noi urmăm lor să face voia Sa. În zilele noastre cei care au evlavie faţă de sfinţi şi au icoanele lor este adevărat că sunt consideraţi retrograzi şi înapoiaţi. Trăim într-un veac al tehnicii, electronicii şi ciberneticii. Roboţii sunt cei care vor determina viitorul nostru şi acest lucru ne face să fim extrem de îndoielnici faţă de cultul sfinţilor. Evlavia faţă de sfinţi este considerată de omul modern în mai multe cazuri ca şi o simplă superstiţie. Este cu adevărat un lucru învechit şi care nu este la modă să avem evlavie faţă de sfinţi. La ce bun? Şi cui mai îi este de folos? Vom vedea că acest lucru este departe de a fii adevărtat. Sfântul Dimitrie al Tesalonicului de mai multe ori atunci când a fost chemat a ajutat celor care i-au cerut ajutorul. La fel de bine

---

72 După cum am spus, evlavia este un lucru pe care îl cultivăm. Cum cultivăm evlavia faţă de sfinţi şi de ceea ce ţine de sfinţenie? Acest lucru îl facem prin două mari căi: 1. este să cunoaştem vieţiele sfinţilor şi a tot ceea ce ţine de existenţa lor, şi 2. este că punem mintea în acord cu inima noastră şi să simţim pe sfinţii lui Dumnezeu înrugăciune. În acest sens, Biserica Creştin Ortodoxă are mai multe rugăciuni care sunt extrem de frumoase şi care ne pot ajuta şi ne pot edifica. Rugăciunea este un lucru pe care trebuie să îl folosim atunci când dorim să comunicăm cu sfinţii lui Dumnezeu. Ca şi unii care s-au învrednicit de îndrăznire în faţa lui Dumnezeu sfinţii pot să ne ajute şi pe noi. Sunt mai multe cazuri de sfinţi care ne spune că ei sunt aproape de Dumnezeu şi pto mijlocii la Dumnezeu pentru noi. Adevărul este că din cele mai vechi timpuri Dumnezeu a avut aleşii Săi. Sfinţii lui Dumnezeu sunt persoane care ne duc în spre comuniunea cu Dumnezeu şi eiajung să Îl facă accesibil pe Dumnezeu. Acest lucru nu fiindcă Dumnezeu este inaccesibil ci fiiindcă ei sunt cei care au trăit mai multe mari adevăruri legate de existenţa lui Dumnezeu.

moaştele lui au izvorât de mai multe ori mir ceea ce este un fapt care depăşeşte legile fizicii. Toate aceste lucruri ne spun că nu trebuie să fim ignoranţi în ceea ce priveşte vieţile sfinţilor şi că cu cât vom avea mai multă evlavie faţă de sfinţi cu atât mai mult vom ajunge să îi cunoaştem mai bine.[73]

CAPITOLUL 4

EVLAVIA FAŢĂ DE BISERICĂ

Lumea noastră este o lume a templelor. Se cunoscut mai multe temple. Antichitatea a ridicat temple în cinstea diferiţilor zei şi în zilele noastre situaţia nu este departe de realităţile antice. În ziele noastre se cunosc aşramuri hinduse, moschee musulmane, sinagogi iudaice, temple masonice, sau case de adunare sectante. Aceste lucruri ne spun că deşi în adâncul său omul simte o atracţie faţă de locul sau de spaţiul sacru, totuşi el este superficial fiindcă îşi face mai mult locuri care îi sunt dedicate lui Dumnezeu. Aşa se face că în creştinism şi mai ales în creştinimul ortodox au ajuns să se facă biserici. Termenul de biserică este unul foarte des folosit dar adevărul este că sunt puţini cei care îi ştiu sensul. El este un termen grecesc care porivine din basileu βασιλεος care înseamnă împărat. De ce este termenul de biserică înrudit cu termenul grecesc de împărat? Acest lucru merge înapoi în secolul al IV-lea când împăraţii bizantini au început să se încreştineze. Ei au început să vină pe la casele de rugăciune ale creştinilor şi fiindcă de acum biserica a devenit locul în care venea şi împăratul ea a ajuns să se numească biserică sau casa unde era şi împăratul. Iată prin urmare care este pe scurt istoria termenului de Biserică. Evident, el este foarte diferite în mai multe ale limbi ale lumii. În greceşte biserică se spune ecclisia εκκλισια, în franceză se spune eglise, în spaniolă iglesia, în engleză church sau in germană kirke.[74] Ceea ce trebuie să spunem încă de la început este că Biserica a fost întemeiată de Domnul Iisus Hristos care a spus despre ea atunci când Sfântul Petru a mărturisit despre El că este Mesia Fiul lui Dumnezeu întrupat că: „pe această piatră [piatra credinţei lui Petru şi a apostolilor] voi zidi Biserica Mea pe care nici porţile iadului nu o vor birui.” Iată prin urmare că Domnul Iisus Hristos ne asigură că Biserica nu v-a fii biruită nici de porţile iadului. Evident, acest lucru este menit să ne ofere sepranţă. Biserica este prin urmare o instituţie care are menirea de a ne mântui. La fel de bine pentru a face acest lucru ea

---

73 Irineu Popa, *Experinţe mistice la părinţii orientali* (Craviova, 2012).

74 Este adevărat că până la urmă nu este importat termenul de proveninenţă al bisericii ci ceea ce desemnează el. Sunt mai multe biserici creştine şi acest lucru face ca problemă să fie şi mai confuză. Ceea ce trebuie să ştim este că există o puternică istorie a termenului de Biserică în creştinism şi ea este foarte veche. De la timpurile bazileilor bizantini s-au scurs mulţi ani dar în cele din urmă biserica a rămas cu denumirea de casă a împăratului în sensul că Dumnezeu este împăratul nostru sau mai bine spus El este stăpânul nostru. Se ştie în acest sens că una dintre primele biserici creştine a fost cea de la Constantinopol şi era denumită Biserica Învierii sau Anastasia. Până în secolul al IV-lea este foarte greu să vorbim despre o istorie a bisericilor creştine fiindcă până în acest secol au fost puţini cei care au avut curajul să ridice biserici mai ales în imperiul roman unde se ducea o aspră şi crudă prigoană anticreştină. În cele din urmă creştinismul a fost recunoscut ca şi religie de stat şi a dus la apariţia bisericilor, a mănăstirilor şi a catedralelor.

trebuie să ne elibereze de robia păcatelor şi a tot ceea ce ţine de patimi. S-a spus de mai multe ori că Biserica este o corabie a mântuirii care ne duce la mântuire pe valurile învolburate ale acestei lumi.

Ceea ce este propriu ortodoxiei în comparaţie cu alte biserici dintre care trebuie amintit pe Biserica Catolică sau Bisericile Protestante este evlavia pe care trebuie să o aibă creştinul ortodox faţă de biserică. Această evlavie se manifestă în două feluri: 1. Prin faptul că participăm la slujbele bisericii şi 2 prin faptul că ne îngrijim ca Bisrica să fie curată şi îngrijită. Aceste lucruri este adevărat că sunt mai greu de îndeplinit de mai mulţi cretinşi ortodocşi dar este adevărat că acestea sunt principalele datori pe care le avem faţă de biserică. Având în vedere că „biserica nici porţile iadului nu o vor biruit" înseamnă că mergem la biserică fiindcă dorim să ne mântuim. Este prin urmare un lucru strigător la cer că mulţi separă şi divizează biserica după bunul lor plac. Sunt mai mulţi care evident în istorie s-au folosit de biserică pentru a îşi atinge scopurile propii. Acest lucru este aşa fiindcă mai mulţi semeni de ai noştri sunt orbiţi de dorinţa de a stăpânii mulţumea care vine la biserică. Au fost împăraţi bizantini care au dorit ca incoana lor să fie pusă în biserică alături de icoana Domnului Iisus Hristos. Evident, aceştia sunt oamenii fără frică de Dumnezeu şi care uită care este menirea ultimă a bisericii în această lume. Biserica a fost lăsată în lume de Dumnezeu pentru a ne mântui sau mai bine spus pentru a ne duce la mântuire. Aceasta este evident una dintre principalele chemări ale bisericii. Nu trebuie să uităm această chemare şi trebuie să fim conştienţi de ea.[75]

Într-o zi de sărbătoare, în mijlocul Londrei, o doamnă de familie bună mergea spre biserică, având cu sine cartea de rugăciuni. Pe drum văzu o măturătoare de stradă, care stătea tristă. O întrebă:
- De ce eşti tristă?
Femeia răspunse:
- Cum să nu fiu? Am căzut de rând azi, - şi nu pot merge la biserică...
Atunci doamna aceea; fără să mai stea pe gânduri, zise măturătoarei :
- Te rog, dă-mi mie mătura. Îţi voi ţine locul până ce te întorci de la biserică. Iar d-ta ia cartea mea de rugăciuni.
Femeia primi. Doamna luă mătura - iar când trecu pe lângă ea o cunoscută, care, uimită, o întrebă:
- Ce faci? Mături tu, strada? ea îi răspunse simplu:
- Da - ca să poată merge măturătoarea la biserică.
Iată prin urmare ce înseamnă evlavia faţă de Biserică. Întâmplarea de mai sus este cea care ne spune că în biserică noi trebuie să ne ajutăm unii pe alţii şi la fel de bine să venim unii în sprijinul altora atunci când mergem la biserică. Acest fapt este un lucru care trebuie să ne fie foarte clar. Evlavia faţă de biserică este un lucru care ne spune că în biserică cu toţii suntem chemaţi să funcţionăm ca şi piesele dintr-un ceas. Pentru ca ceasul să funcţioneze toate piesele trebuie să lucre unit şi să se ajute una pe alta. Ceea ce este cel mai trist este că în zilele noastre biserica este privită ca şi un lucru de periferie. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere. Biserica este un lucru care ne cheamă la comuniune şi acest fapt a fost de mai multe ori experimentat de oamenii cu adevărat credincioşi. Trebuie să vedem în biserică un loc de vindecare de patimi şi de păcate. Biserica ne ajută să facem acest lucru prin taina spovedaniei. După cum se poate înţelege, este greu să spunem că avem cu adevărat evlavie faţă de

75 Jean Claude Larchet, *Biserica trupul lui Hristos. Natura şi structura Bisercii* (Bucureşti, 2013).

biserică dacă bisericile noastre sunt murdare şi îmbâcsite. Sunt mai multe biserici în care se simte un miros greu şi se poate vedea murdărie. Acest lucru ne spune că în acea biserică oamenii nu au evlavie. Acolo unde există evlavie faţă de biserică ea este curată şi frumos mirositoare. Trebuie să ne îngrijim bisericile noastre şi ele trebuie curăţate şi aerisite. Prin acest lucru ne demonstrăm că avem evlevie faţă de biserică.[76] Prin urmare, este puţin probabil că noi avem cu adevărat evlavie la biserică dacă bisericile noastre sunt murdare, neîngrijite şi îmbâcsite. Acest lucru de mai multe ori a putut fii văzut în lumea ortodoxă. Pentru mai multă lume biserica este o simplă formalitate de duminică. Sunt mai mulţi care nu merg la biserică fiindcă vor să se mântuiască ci mai mult se duc fiindcă aşa trebuie să se ducă ne spun ei. Aceste fapte sunt cele care trebuie să le cunoaştem şi să le avem în vedere. Mersul la biserică este fără doar şi poate o dovadă de evlavie pe care o avem faţă de biserică. Avem evalvie la biserică şi acest lucru îl demonstrăm că frecventăm biserica.

În ortodoxie există obiceiul ca bisericile să fie consacrate unui anumit hram. Acest lucru se face în cele mai multe cazuri în funcţie de evlavia pe care o au numiţi oamenii la anumiţi sfinţi sau la Domnul Iisus Hristos şi la Sfânt Maria. Sunt biserici care sunt închinate Domnului Iisus Hristos sau Sfintei Treimi şi la fel de bine sunt biserici care sunt închinate sfinţilor. Dintre cei mai cunoscuţi sfinţi cărora li se dedică biserici trebuie să amintim pe: Sfântul Gheorghe, Sfântul Nicolae, Sfântul Ilie, Sfântul Ioan Botezătorul, Sfântul Dimitrie sau Sfinţii Petru şi Pavel. Aceste lucruri ne spun că există o anumită libertate în ortodoxie în ceea ce priveşte modalitatea prin care ne demonstrăm şi ne arătăm evlavia. Evlavia faţă de ortodoxie este un lucru care se manifestă foarte mult în evlavia faţă de biserică. Suntem chemaţi să avem evlavie faţă de biserică. Acest lucru ne duce implicit la sunt slujitorii bisericii. Ştim că ierarhia bisericii este alcătuită din trei trepre: diaconi, preoţi şi ierarhi. În sens iniţial creştinul ortodox este îndrumat să aibă evlavie faţă de ierarhia bisericii. Adevărul este că sunt unii slujitori ai bisericii care excelează şi faţă de care lumea are mai multă evlavie în timp ce alţii sunt cei faţă de care lumea are mai puţină evlavie. Acest lucru ne spune că trebuie să ştim că în mai mult cazuri evlavia creindincioşilor i-a făcut pe slujitorii mai puţini vrednici să ajungă să fie cu adevătrat buni. Este posibil ca să existe slujitori mai slabi dar care prin evlavia pe care o arată şi o demonstrează credincioşii să ajungă să dorească să se schimbe şi să fie slujitori vrednici. Acest lucru a avut loc de mai multe ori. La fel de bine se poate întâmpla care slujitori vrednici să ajungă în comunităţi în care nu există multă evlavie şi aceştia să decadă din vrednicia lor fiindcă nu sunt

76 Se ştie că Biserica Creştin Ortodoxă este una dintre singurele biserici în care se pictează. Pictura este şi ea nu semn de evlavie. După cum ne spun erminiile picturii bisericeşti, pictura trebuie să fie un lucru ce respectă cerinţele canoanelor ortodoxe. În acest sens, pictura bisericească este făcută să placă ochiului, nu se folosesc culori strigente, nu se fac imagni nud şi multe alte lucruri de acest fel. În evul mediu în Renaşterea italiană s-a ajuns la concluzia că nudurile sunt foarte bine să fie reprezentate în biserică. Mai mulţi pictori celebrii s-au întrecut în a picta nuduri în biserică. Acest lucru nu este permis în Biserica Creştin Ortodoxă. Pictura creştin ortodoxă este o pictură care trebuie să îl îndemne pe credincios la evlavie faţă de persaonele care sunt reprezentate. În cele mai multe cazuri bisericile creştin ortodoxe sunt pictate în ulei sau în frescă. Acest stil de pictură bisericească mai este denumit şi neobizantin. Pictura bisericească trebuie să degaje căldură şi să îl facă pe om să aibă evlavie la cei care sunt reptezentaţi în ea.

încurajaţi. În acest sens, evlavia este o formă de a îi încuraja pe slujitorii bisericii de a fii buni şi credincioşi.[77]

Ortodoxia este credinţa care susţine că evlavia trebuie să existe mai ales la nivelul parohiei. Ce este parohia ştim cu toţii. Parohia este forma de organizare a bisericii într-o anumită comunitate. Acest lucru ne spune că pentru a fii oameni evlavioşi în primul rând trebuie să avem evlavie faţă de propria noastră parohie. Aecst lucru se poate manifesta în mai multe feluri: a face curăţenie în biserică, a ajuta la construcţia bisericii parohiei, a aduce flori pentru împodobirea bisercii, a aduce tămâie pentru a fii folosită la altar, a şterge praful de pe mobilerul bisericii. Acestea sunt gesturi dar ele sunt cele care demonstrează şi care ne spun despre cum este manifestată evlavia în viaţa de parohie. Viaţa de parohie este un exerciţiu de evlavie. Acest fapt a putut fii constatat în trecut. Prin urmare, ortodoxia este cea care ne încurajează să avem evlavie faţă de propria noastră parohie. Ştim că biserica unei parohii trebuie să fie alcătuită din trei părţi: altar, naos şi pronaos. Aici au loc toate slujbele în biserică. Se ştie că femeilor nu le este permis să intre în altar. Prin urmare este bine să ştim că pentru a ne putea manifesta evlavia trebuie să ştim ceea ce trebuie să facem şi ceea ce nu se poate face în biserică. În biserică nu este îngăduit să vorbim la tefefon în timpul slujeblor şi trebuie să avem o atitudine de smerenie. Compoortamentul din biserică trebuie să fie unul plin de seriozitate şi mai ales trebuie să fim cât se poate de atenţi la slujbe. Aceste fapte sunt cele care definesc modul în care ajungem să trăim evlavia şi să fim oamenii şi persoane evlavioase. Este adevărat că sunt mai multe parohii sărace în care posibilităţile sunt reduse. Acest lucru nu înseamnă că biserica nu poate fii curată şi îngrijită. A lucra pentru biserică este văzut în zilele noastre ca şi un lucru demodat. Prin urmare, trebuie să fim cu evlavie în primul rând pentru parohia noastră. Aceste fapte sunt cele care ajung ca în cele din urmă să ne definească evlavia care o avem faţă de parohia noastră.[78] Parohia este un exerciţiu de evlavie. În parohie ne botezăm şi în cele din urmă în parohie vom fii în cele din urmă înmormântaţi. Aceste fapte sunt cele care pot să ne motiveze să cultivăm evlavia. Aceste lucruri sunt realităţi pe care se cuvine să le cunoaştem. Evlavia este un lucru care se manifestă şi în modul în care este făcută

77 Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nazianz, Efrem Sirul, *Despre preoţie,* (Bucureşti, 2004 reeditare).

78 Este bine să avem evlavie şi faţă de preotul slujitor al parohiei noastre acest lucru fiindcă el este pus să dea seama de sufletele noastre. Se poate întâmpla ca preotul nostru paroh să nu fie un om excepţional şi să fie un om mediu. Acest lucru nu înseamnă că nu putem să avem evlavie faţă de el. Evlavia faţă de preotul paroh este un lucru care de mai multe ori dă rezultate. Sunt mai mulţi preoţi tineri care în mai multe cazuri sunt mai puţini cucernici. Acest lucru nu trebuie să ne oprească de a avea evlavie faţă de preotul paroh. Atunci când ne manifestăm evlavia faţă de preotul paroh de fapt evlavia noastră merge la Domnul Iisus Hristos. Preotul paroh este numai un reprezentat al lui Hristos. Prin urmare, trebuie să ştim că dacă preotul paroh nu este vrednic de evlavia noastră, evlavia noastră v-a merge direct la Domnul Iisus Hristos. Adevărul este că sunt preoţi care cu timpul s-au schimbat. Acest fapt ne spune că trebuie să fim atenţi cu slujirea. În tinereţe mai puţini preoţi ajung să fie dedicaţi slujirii bisercii. În cele din urmă, când ajung mai bătrâni evlavia faţă de biserică creşte şi ea. Trebuie să ştim că nu toţii preoţii sunt indentici. Unii cântă frumos şi au darul cântării, alţii predică foarte frumos, alţii sunt buni administratori şi enumerarea ar putea continua. Trebuie să vedem părinţi bune ale părinţilor noştiri parohi şi să insistăm mai mult asupra acestui lucru.

cântarea în parohie. Cântarea în parohie trebuie să fie lină şi duioasă şi să îi aducă omului sau credinciosului linişte şi odihnă. Acest lucru din nefericire nu are loc în mai multe dintre parohiile noastre. Parohia este o instituţie care este făcută pentru ca noi să putem experimenta mai bine şi mai profund sensul şi înţelesul evlaviei. Cântările, tămânia, ritualul şi tradiţiile sunt cele care sunt făcute pentru ca noi să creştem în evlavie şi să avem mai multă evlavie faţă de Dumnezeu. În sens real nu avem evalvie pentru biserică şi pentru pereţii din care este făcută ci mai mult avem evlavie pentru Dumnezeu. După cum s-a putut citii încă din Vechiul Testament Dumnezeu i-a cerut un loc sfânt în care poporul ales să se adune şi să se roage. Acest lucru l-au făcut şi cei care i-au urmat lui Moise.

Dacă în parohie evlavia este un lucru care variază este foarte adevărat că în mănăstiri se aşteaptă ca evlavia să fie la ea acasă. În mănăstiri călugării sunt chemaţi să trăiască în evlavie şi să fie oamenii ai evlaviei. Mănăstirea este un loc în care călugărul trebuie să fie de deplin conştient de ceea ce este evlavia şi de modul în care se manifestă evlavia. Evlavia este un lucru care a fost deprins din mănăstiri. Călugării sunt chemaţi să aibă evlavie faţă de superiorii lor. Evident, acest lucru a fost uneori nepotrivit fiindcă s-a demonstrat că şi în mănăstiri sunt probleme. Căugărul simplu trebuie să aibă evlavie faţă de egumenul său şi să fie ascultător faţă de acesta. Prin urmare, evlavia este un lucru care este în largul său în mănăstiri. În ortodoxia există o tradiţie a bătrânilor călugări care sunt oamenii plini de har. Ei se numesc în greceşte gheronda γερονδα. Bătrânii călugări sunt cei care ajung de mai multe ori să fie priviţi cu mare evlavie. Se aşteaptă din partea călugărilor mai bătrâni să fie evlavioşi şi cu mai multă atenţie faţă de cele sfinte. Bătrânii călugări din ortodoxie sunt marii duhovnici care sunt peroane care de mai multe ori s-au învrednici de darul vederii înainte.[79]

Într-o zi, un copil stătea Ia gura unei pivniţe întunecoase, în care se afla tatăl său. Tatăl îi zise:

- Copile, aruncă-te înăuntru şi eu te voi prinde în braţe.
- Dar nu te văd, tată.

El îi spuse:

- Nu-i nimic, sunt aici, aruncă-te, şi eu te voi prinde.

Copilul, încrezător în vorba tatălui său, se aruncă pe gura pivniţei, iar tatăl îl prinse în braţe**.** Aşa e şi cu Tatăl Cel ceresc, Care necontenit ne cheamă să ne încredinţăm Lui. Cu toate că nu-l putem vedea, să ne lăsăm cu încredere în braţele Lui.

Este adevărat că pe Dumnezeu nu Îl putem vedea dar acest lucru nu înseamnă că noi nu avem evelvie faţă de Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a cerut să mergem la biserică şi să fim oamenii ai bisericii. Se cuvine să ascultăm de Dumnezeu şi să fim supuşi. Evlavia faţă de Dumnezeu se manifestă prin faptul că mergem la biserică. Este nevoie ca în lumea noastră să fie şi spaţii sfinte în care să ne putem concentra mai mult pe relaţia şi legătura noastră cu Dumnezeu. Aceste locuri sfinte sunt bisericile noastre. La biserică ajungem să ne indentificăm cu cei de lângă noi. Biserica este menită să fie un loc al evalviei şi un loc în care să ne manifestăm evalvie. Acolo trebuie să avem evlavie faţă de imnele şi de lecturile sfinte care se fac. Trăim într-o lume care este din ce în ce mai nepăsătoare faţă de ceea ce este sfânt. Acest fapt duce ca în cele din urmă să nu mai aveam nici un sentiment de consideraţie faţă de slujbele bisericii. Slujbele bisericii sunt cele care sunt făcute pentru ca legătura şi relaţia noastră cu Dumnezeu să fie una firească ca şi cea care există între tată şi fiu. Biserica este un loc sfânt şi este bine să îl păstrăm aşa. Îl păstrăm aşa prin faptul că avem evlavie. Toată

---

79 Ioanichie Bălan, *Chipuri de călugări îmbunătăţiţi* (Sihăstria, 2009).

evalvia noastră pleacă şi merge în spre Dumnezeu dar ea are uneori intermediari. Dumnezeu nu este inaccesibil dar trebuie să ştim că el a rânduit toate în spre binele noastru. Aşa se face că Dumnezeu a rânduit biserica tot în spre binele nostru.[80]

Un alt lucru care ni-l cere ortodoxia este să avem evlavie faţă de sfintele icoane. Sectanţii ne spun că icoanele sunt idoli şi în Vechiul Testament să interzis să îşi faci un chip cioplit şi să te închini lui. Adevărul este că ortodoxia nu crede că noi ne închinăm la materia incoanei ci mai mult ne închinăm la persoanele care este reprezentată în icoană. Ortodoxia este credinţa care este la mare cinste incoanele. Ele sunt cele care înfrumuseţează biserica şi care fac biserica să fie un loc intim şi sfânt. Icoana este cea care reprezintă pe Dumnezeu cel în Treime, pe Domnul Iisus Hristos, pe sfânta Maria sau pe mulţi alţi sfinţi. Ceea ce ne spune ortodoxia este că icoana are o funcţie de a media. Ea este o reprezentare materială a unor realităţi de oridin spiritual. Prin urmare icoana nu este un idol. Se ştie foarte bine să în catolicim statuile sunt folosite şi acum. Icoanele în ortodoxie sunt menţinute şi prin ele oamenii se închină în realitate sfinţilor care sunt reprezentaţi în ele. Icoana este un lucru care trebuie să respecte anumite lucruri. Ea este cea care trebuie să ne îndrume în spre evlavie. Evlavia faţă de icoane se manifestă prin faptul că în toate bisericile creştin ortodoxe incoanele sunt puse la închinare. Prin urmare, atunci când ne închinăm în faţa unei icoane nu ne închinăm în faţa picturii ci ne exprimăm evlavia noastră faţă de persoana care este reprezentată în acea icoană. După cum am arătat mai sus, evlavia faţă de Dumnezeu este centrul cultului creştin ortodox. Toată evlavia noastră este în primul rând direcţionată în spre Dumnezeu. Totuşi, sfinţii în mai multe cazuri au ajuns şi ei prin nevoinţă şi uneori chiar prin martiriu să fie vrednici de evlavia noastră. Acest lucru nu înseamnă că evlavia noastră faţă de Dumnezeu se împuţinează ci mai mult că evlavia noastră creşte. În această viaţă avem şansa să cultivăm evlavia sau din contră să fim persoane imune la ceea ce este evlavia. Icoanele şi muzica bisericească sunt în special două elemente care ajung să ne facă persoane evlavioase. Sunt melodii bisericeşti care dacă sunt cântate cum trebuie nu fac decât să sporească în noi evlavia.[81]

Un alt lucru de care trebuie să fim conştienţi este că evlavia este un lucru pe care trebuie să îl comuncăm copiilor. Faptul că în zilele noastre sunt atât de mulţi oamenii

---

80 Faptul că evlavia în biserică este un lucru care este eficent şi viu ne-o spune o întâmplare din Grecia. La un moment dat în Grecia în Vinerea Mare o credincioasă a adus nişte flori care să fie puse pe sfânta masă din altar pentru Paşti. Până de Paşti florile s-au ofilit. Totuşi, a avut loc o minune fiindcă în duminica paştilor când preotul a început să slujească sfânta liturghie florile au început să înflorească din nou. Acest lucru a fost văzut de mai multă lume şi avem motive să credem că este un fapt adevărat. Evlavia din biserică este un lucru care nu rămâne indiferent în faţa lui Dumnezeu. La fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că evlavia este un lucru care se deprinde. Trebuie să deprindem evlavia fiindcă evlavia este un lucru bun. Printre faptele bune pe care le poate face un om în această viaţă este şi evlavia. În zilele noastre se vorbeşte foarte puţin de evlavie. Oamenii sunt mult mai interesaţi de modul în care sunt îmbrăcaţi şi de maşinile care le conduc decât de ceea ce este şi modul în care se manifestă evlavia. Aceste lucruri sunt prin urmare realităţi care ne duc în spre cultivarea evlaviei. Evlavia este un lucru care atunci când nu există ea poate fii cultivată. Trebuie să facem acest lucru cu răbdare şi să avem încredere că în timp vom obţine rezultatele scontate.

81 Vasile Grăjdian, *Teologia cantarii liturgice* în *Biserica Ortodoxa - Aspecte de identitate a cantarii liturgice ortodoxe*, (Editura Universitatii “Lucian Blaga”, Sibiu, 2000).

care nu au evlavie este fiindcă aceştia când au fost copii mici nu au primit nici un fel de educaţie religioasă şi duhovnicească. Ceea ce s-a putut vedea este că atunci când evlavia este implementată copiilor aceştia ajung să fie evlavioşi tot timpul vieţii. Acest lucru este un mare adevăr şi trebuie să fim conştienţi că este mult mai uşor să lucrăcăm cu copii în ceea ce priveşte evlavia. Copii sunt mult mai deschişi în spre evlavie mai ales când văd în jurul lor evlavie. Este foarte greu să îi învăţăm pe copii evlavia dacă noi nu suntem evlavioşi. Prin urmare avem aici un motiv dublu pentru care merită să fim evlavioşi. Ceea ce mai trebuie să ştim este că evlavia este un lucru care se comunică. Trebuie să cultivăm evlavia şi în acest mod vom ajunge să avem copii evlavioşi. S-a putut vedea că atunci când copii sunt educaţi şi crescuţi în spiritul evlaviei sunt mult mai cuminţi şi mult mai bine crescuţi. Evlavia este un lucru pe care trebuie să ne străduim să o comunicăm copiilor. În zilele noastre copii mai ales sunt supuşi la tot felul de experienţe media. Acest lucru ne face să fim extrem de circumspecţi în ceea ce priveşte creşterea copiilor. Sunt mai mulţi care ne spune că în realitate evlavia este un lucru care trebuie comunicat numai adulţilor. Acest lucru este bine să ştim că este fals. Copii sunt la fel de bine deschişi faţă de ceea ce îi învăţăm. Evlavia este un lucru care este prin urmare mult mai uşor de deprins în copilărie. În zilele noastre când există libertate ar trebuie să ne concrentrăm mai mult pe creşterea copiilor şi pe educarea lor în evlavie şi în frică de Dumnezeu.[82]

Ceea ce trebuie să ştim este că cei dintre noi care frecventăm biserica în mod constant în duminici şi sărbători trebuie să fim foarte conştienţi că cei din jurul nostru care nu sunt oamenii ai bisericii de mai multe ori ne judecă şi se uită la noi. Prin urmare, noi suntem sau ar trebuie să fim modele de evlavie pentru cei din jur. Sunt mai multe cazuri în care oamenii care nu mergeau la biserică au început să meargă la biserică fiindcă au văzut că vecinii sau prietenii lor au fost oamenii evlavioşi. Ceea ce mai trebuie să ştim este că dacă împărţăşim evlavia în jurul nostru acest lucru nu scade cu nimic evlavia noastră. Este asemenea cu faptul că aprindem o lumânare din lumînarea noastră. Evident, nu se pierde nimic. Mai mult decât atât, facem un lucru bun. Prin urmare ca şi creştini ortodocşi trebuie să fim cât se poate de conştienţi de ceea cee este evlavia şi să căutăm să fim un model de evlavie şi faţă de cei care nu sunt evlavioşi şi nici persoane de la biserică. Acest lucru înseamnă că noi noi nu trăim evlavia numai în biserică ci şi în viaţa de zii cu zii. Trebuie să le comunicăm şi celor din jurul nostru cât de frumoasă este evlavia. Adevărul este că evlavia este un sentiment frumos şi trebuie să fim conştienţi de acest lucru. Suntem evlavioşi şi este bine să ştim

---

82 Evlavia se leagă de frica de Dumnezeu. Acest lucru a fost afrimat de mai mulţi sfinţi părinţi. În zilele noastre sunt mai mulţi care ne spun că nu pot să aibă evlavie faţă de un Dumnezeu de care le este frică. Sunt mai multe opinii care ne spune că evlavia şi frica lui Dumenezu sunt două lucruri care nu pot fii în nici un fel reconciliate. Acest lucru este bine să ştim că este fals. Avem frică de Dumnezeu nu în sensul că Dumnezeu este un tiran care ne tiranizează ci mai mult ca şi de un drept judecător. Atunci când păcătuim sau mai bine spus când încălcăm voinţa lui Dumnezeu este drept ca Dumnezeu să ne pedepsească. Acest lucru este un adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere în contextul unei lumi care de mai multe ori înţelege frica de Dumnezeu ca şi frica de un tiran. Trebuie să ştim că Dumnezeu este iubire dar Dumnezeu este şi dreptate. Dumnezeu este un Dumnezu drept care răsplăteşte celor care merită în funcţie de faptele lor. Acest mare adevăr este trecut cu vederea în zilele noastre. De mai multe ori ni se spune că nu putem avea evlavie faţă de un Dumnezeu de care ne este frică. Aceste fapte sunt prin urmare cele care ne fac conturul unei relaţii sau a unei legături ortodoxe cu Dumnezeu.

că acest lucru nu poate decât să fie în favorea noastră. După cum am spus, locul unde suntem chemaţi să ne exprimăm evlavia şi unde se cuvine să ne manifestăm evlavia este biserica. Trebuie să ştim că la biserică nu putem merge decât într-o stare de evlavie. Evident, sunt mai mulţi care nu vin la biserică din evlavie. Acest lucru mai de vreme sau mai târziu v-a putea fii reperat. După cum am arătat, nu putem să le comunicăm celor din jur evlavia dacă noi nu suntem evlavioşi. Suntem evlavioşi şi nu trebuie să ne fie ruşine de evlavia pe care o avem faţă de biserică. Trebuie să avem evlavie faţă de biserică şi să ne interesăm de biserica din parohia noastră. Acest lucru este un fapt care este pe placul lui Dumnezeu. Este adevărat că lui Dumnezeu îi place pe oamenii evlavioşi. Acest lucru este aşa fiindcă oamenii evlavioşi sunt oamenii cuminţi. Să ne aducem aminte că oamaenii violenţi şi agresivi nu au nici un fel de evlavie. De mai multe ori acest lucru a putut fii văzut în lumea noastră. Oamenii inferiori sunt oamenii violenţi în timp ce oamenii superiori sunt oamenii evlavioşi. Aceste fapte trebuie să fie realităţi pe care trebuie să le cultivăm în viaţa noastră şi la fel de bine să fim mult mai conştienţi de ele. Nu avem nimic de pierdut atunci când suntem evlavioşi. Evlavia este un lucru frumos şi fără nici o îndoială se poate vorbii de o frumuseţe a evlaviei. Frumuseţea evlaviei este un fapt pe care îl trăim de colinzi la crăciun sau de paşti când cu toţii cântăm Hristos a înviat. Aceste lucruri au loc în biserică şi ele sunt cele care ne fac conturul bisericii ca şi a unui loc al evlaviei.[83]

Un necredincios zise unui om temător de Dumnezeu:
- Spune-mi lămurit cine este Dumnezeu şi voi crede şi eu.
Atunci, credinciosul "îi zise:
- Numără, te rog, până la trei. Acela zise:
- "Unu-doi-trei…
- Nu, nu aşa.
- Dar cum?
- Începe cu numărul de dinainte de unu.
- Nu, se poate.
Credinciosul îi spuse atunci:
- Tot asemenea îmi ceri şi tu să-ţi spun cine este Dumnezeu. El a fost mai înainte de a fi lumea, şi de aceea mintea noastră cea mărginită nu-L poate cuprinde.

Este foarte adevărat că în cele mai multe cazuri sunt mai mulţi dintre noi care spun că dacă ar ajunge să Îl înţeleagă pe Dumnezeu cu siguranţă ar avea evlavie faţă de El. Această categorie de oamenii este de părere că Dumnezeu este de neînţeles. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu nu se arată pe Sine. Trebuie să le spunem acestora că a Îl înţelege pe Dumnezeu nu este un lucru greu. Aceasta fiindcă Dumnezeu este Cel care ne-a conferit sau mai bine spus ne-a dat înseşi înţelegerea. Facultatea de raţionare sau de judecată este un lucru pe care l-am primit de la Dumnezeu. Prin urmare, Îl înţelegem pe Dumnezeu prin înseşi existenţa raţiunii noastre. Acest lucru este ceea ce ne face să avem evlavie faţă de Dumnezeu.[84] Prin urmare, este adevărat că pentru a înţelege credinţa creştin ortodoxă trebuie să cultivăm evlavia. Acest fapt este un lucru care este negat de mai multe ori şi de mai multă lume din timpurile noastre. Evlavia este un lucru care ne face să înţelegem credinţa nu pe bază raţională ci mai mult pe cale mistică. Este adevărat că marii mistici ai creştinismului ortodox au fost persoane ale evlaviei. Faptul că evlavia este un lucru mistic nu poate să fie trecut cu vederea. Acest lucru este un fapt care face mai greu de cuprins evlavia în zilele noastre. Prin

83 Radu Teodorescu, *Sfinţii părinţi ai ortodoxiei modele pentru contemporaneitate* (Cugir, 2015).

urmare, este bine să ştim că evlavia este un lucru care trebuie să domine bisericile noastre. Sunt mai multe biserici în zilele noastre în care nu există evlavie fiindcă lumea este mult prea prinsă în treburile lumeşti. Ni se spune: cum să fim oamenii ai evlaviei când noi trebuie să ne hrănim copii, să ne îngrijim casele şi să vedem de slujbele noastre? Adevărul este că ortodoxia a înţeles din cele mai vechi vremuri că nu trebuie să le cerem laicilor să fie la fel ca şi călugării. Totuşi, ortodoxia ne spune că putem să ne creştem copii, să vedem de casele şi de slujbele noastre şi în acelaşi timp să fim evlavioşi. Acest lucru îl demonstrăm prin faptul că în duminici şi să sărbători ne facem timp şi participăm la slujbele bisericii şi la fel de bine îi creştem şi pe copii noştrii în evlavie. După cum am arătat mai sus, copii care sunt crescuţi şi educaţi în evlavie sunt mult mai reuşiţi decât cei care nu sunt crescuţi în frica lui Dumnezeu. Iată că evlavia se dovedeşte un lucru care este bennefic pentru familia noastră. Biserica ne spune că trebuie să avem evlavie faţă de ea dar mai ales la slujbele care au loc în cadrul bisericii. Acest fapt este un lcuru care trebuie să ne întărească în credinţa noastră şi mai mult. Evlavia este un mod eficent de a ne înduhovnicii. Sunt mai mulţi oameni care vor să fie maim mult decât fiinţe trupeşti care sunt dominate de instinct. Cei care doresc şi cei care aspiră să fie oamenii duhovniceşti sunt persoane care trebuie să aibă foarte bine definit conceptul de evlavie. Pentru mai multă lume evlavia înseamnă fanatism. Evlavia nu este fanatism ci este recunoaşterea importanţei bisericii şi a tot ceea ce ţine de Biserică şi de existenţa ei. Credem în Dzumnezeu şi suntem oamenii ai bisericii şi acest lucru ne face să ne dăm seam că evlavia este un lucru benefic pentru noi. Evlavia este cea care ne ajută în drumul mântuirii. În zilele noastre se vorbeşte din ce în ce mai puţin despre evlavie fiindcă ea este un lucru care în realitate nu interesează pe mulţi. Dacă lucrurile sau aşa ce mai putem spune despre evlavia faţă de Biserică?[85]

După cum deducem acolo unde comunităţile ortodoxe sunt solide evlavia este un lucru care domină şi acest fapt face să fie o viaţă extrem de fumoasă în jurul bisericii. Sunt însă regiuni rău famate în care abea că se poate vedea câte o biserică. Ce facem cu aceste regiuni? Ceea ce trebuie să ştim este că în aceste situaţii trebuie să avem foarte multă răbdare şi trebuie să ne rugăm foarte mult. Sunt mai mulţi care la drept vorbind nu sunt deloc conştienţi de ceea ce este răbdarea. Prin răbdare aceşti oamenii pot fii aduşi la calea evlaviei. În primul rând trebuie să fim convinşi că evlavia este calea

---

84 Ceea ce trebuie să evidenţiem mai mult în aceste rânduri este că iniţiativa de a întemeia Biserica este un lucru care i-a aparţinut lui Dumnezeu. Prin urmare, nici un om nu a fost considerat ca şi întemeiator al Bisercii. Poate singurul lucru care face excepţie este natura umană a Domnului Iisus Hristos. Evlavia faţă de Biserică este o evlavie care în cele din urmă merge în spre Dumnezeu. Evlavia este un lucru firesc în ortodoxie. La fel de bine trebuie să sublinem că evlavie este la fel de bine un lucru raţional. Nu este nimic iraţional în evlavie. După cum s-a spus de sfinţii părinţi prin evlavie omul sau credinciosul ajunge la o stare superioară de vedere a lui Dumnezeu. Acest lucru ne spune că trebuie să fim deschişi în spre Dumnezeu. Evlavia faţă de Dumnezeu este un lucru de care trebuie să fim conştienţi şi pe care trebuie să îl avem în vedere atunci când vorbim de oamenii credincioşi. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă nu poate fii cu adevărat un om credincios care nu are evlavie. Evlavia este ceea ce defineşte pe omul credincios. Omul credincios prin urmare este un om care este definit de evlavie şi de ceea ce a ajuns să înţeleagă din evlavie. De mai multe ori pentru a îşi înţelege credinţa omul are nevoie de evlavie. Acest fapt este un lucru care a fost atestat de sfinţii părinţi.

85 Viorel Sava, *În biserica slavei Tale. Studii de teologie şi spiritualitate liturgică* (Iaşi, 2012).

pe care trebuie să păşim şi pe care dorim să apucăm. Confuzia este prezentă de mai multe ori şi în acest sens pentru mai multă lume nu este clar ceea ce este evlavia. Ştim că evlavia este un lucru care este foarte prezentă la cei care sunt mai în vârstă. Acest lucru trebuie să ne spună că nu numai bătrânii sunt chemaţi să fie oamenii ai evlaviei ci şi tinerii. În ceea ce îi priveşte pe tinerii din zilele noastre aceştia în cele mai multe cazuri tind să îi urmeze pe marile vedete de pe micul şi marele ecran. Tinerii şi mai ales adolescenţii sunt vurnerabili şi acest lucru trebuie să îl ştim. Adolescenţii trebuie educaţi în spiritul evlaviei creştine şi prin acest lucru vor avea foarte mult de câştigat. În cazul adolescenţilor este recomandat să facă mai multe metanii şi dacă sunt talentaţi să picteze icoane. La fel de bine cei care au voce pot lua parte la cântările din strană sau din corul bisericii. Adolescenţii nu trebuie ţinuţi departe de biserică ci ei trebuie să fie încurajaţi să ia parte cât mai activă la biserică şi la slujbele bisericii. Aceste fapte sunt prin urmare cele care pot să le confere adolescenţilor echilibru. Sunt mai mulţi adolescenţi care au multă energie. Ei pot face cât mai multe metanii şi în acest mod ei îşi disciplinează atât trupul cât şi sufletul.[86]

O altă formă de manifestare a evlaviei faţă de biserică este pelerinajul. Se fac mai multe pelerinaje la locuri sfinte şi la locuri unde au trăit diferiţi sfinţi ai lui Dumnezeu. Aceste fapte sunt toate dovezi ale evlaviei. Sunt extrem de cunoscute pelerinajele la locurile sfinte din Palestina. La fel de bine se fac pelerinaje şi la diferite locuri sfinte din fostul Constantinopol şi pe la Muntele Athos. Un alt loc în care mai mulţi creştini îşi manifestă evlavia este Muntele Sinai. Aceste locuri sunt spaţii sfinte în care mai mulţi îşi manifestă evlavia. Pelerinajul este în cele mai multe cazuri o manifestare a evlaviei şi a tot ceea ce ţine de ea. Sunt mai mulţi pelerini care prin pelerinaj ajung de descoperă evlavia. În ţările ortodoxe se fac mai multe pelerinaje la locuri sfinte şi aceste lucruri sunt bune fiindcă ele sunt o dovadă de evlavie. Nici un pelerin nu se înscrie într-un pelerinaj dacă nu are evlavie sau dacă nu este mânat de sentimetnul evlaviei. Aceste lucuri sunt prin urmare fapte care nu pot fii contestate. Evlavia unor credincioşi este mare şi ea se manifestă uneori prin mii de kilometrii pe care aceştia îi fac pentru a ajunge la locuri sfinte. Acest lucru nu trebuie oprit ci trebuie încurajat. Evlavia faţă de biserică este un lucru care îl înobilează pe om şi acest fapt trebuie să fie foarte bine definit. De ce îl înnobilează evlavia faţă de biserică pe om? Acest lucru este aşa fiindcă evlavia este un lucru care ne face să fim în comuniune unii cu alţii în biserică. Evlavia faţă de biserică este un lucru care ne motivează şi care ne face să mergem în pelerinaje împreună unde trăim experienţe duhovniceşti care în unele cazuri nu le vom uita niciodată. Evlavia este prin urmare un lucru care se leagă de biserică. Pentru acest motiv sunt mai multe comunităţi care lucrează la călădirile bisericii mai mulţi ani. Aceste lucruri evident sunt frumoase şi nu putem să nu le menţionăm. După cum

86 După cum ne învaţă Biserica adolescenţii sunt la fel de mult chemaţi să îşi găsească un părinte duhovnicesc şi să se sfătuiască cu el. Adolescenţii au tendinţa de a lua toate modelele negative din lumea din jur. La fel de bine părinţii duhovnici trebuie să fie conştienţi de acest lucru. Ceea ce are loc mai puţin în zilele noaste este faptul că părinţii sunt cei care în mod iniţial ar trebuie să îi crească pe adolescenţi în evlavie dar acest fapt nu are loc. Trebuie ca părinţii să le comunine cât mai mult elavia creştin ortodoxă copiiilor lor. Acest fapt este aşa fiindcă o educaţie completă nu este separată de educaţia religioasă. Prin urmare, de mai multe ori copii fac religie în şcoli în van fiindcă acasă ei nu sunt încurajaţi să ducă o viaţă religioasă a credinţei şi a evlaviei. Evlavia este un lucru pe care adolescenţii ar trebuie să îl deprindă de la părinţii lor. Din nefericire acest lucru are loc de foarte puţine ori în zilele noastre. Dorinţa noastră este să facem pe cât mai mulţi părinţi conştienţi de acest lucru şi de acest fapt.

înţelegem evlavia este un sentiment care ne ţine în comuniune şi amplifică comuniunea şi mai mult. Suntem chemaţi la comuniune şi pentru acest motiv trebuie să fim contienţi că atunci când este practicată evlavia generează comuniune. Comuniunea este un lucru care ne face să fim uniţi şi conştieţi de unitatea pe care o avem în faţa lui Dumnezeu. Evlavia faţă de biserică se manifestă în unele cazuri şi în evlavia faţă de ierarhii şi episcopii care ne păstoresc sufletele. Sunt mai mulţi ierarhi care sunt adevărate personalităţi duhovniceşti. Pentru aceştia nu se poate decât să avem evlavie. Evlavia este un lucru care ne face să ne dăm seama că prin ea îl ajută pe ierarhul care de păstoreşte sufletele şi ne duce la mântuire. Prin urmare, evlavia este un lucru care uneşte şi nu dezbină. Este o plăcere să ne întâlnim cu oamenii duhovniceşti fiindcă aceştia sunt ceu care degajă evlavie şi tot ceea ce ţine de ea. După cum ştim biserica este instituţia care este menită să ne ducă la mântuire şi pentru acest motiv trebuie să avem evlavie faţă de ea.[87]

Într-o zi, casa unui credincios fu călcată de hoţi, dar, ciudat: hoţul nu luă nimic. Toată casa fusese răsturnată pe dos, - hoţul ar fi putut lua bani şi alte obiecte - şi cu toate acestea, nu luase nimic. Şi doar ar fi putut lucra în voie, întrucât nu era nimeni acasă. Credinciosul îşi zise:

-M-a păzit Dumnezeu şi şi-a căutat de treabă.

După o bucată de vreme însă, el primi o scrisoare de la un străin, care zicea aşa:
-Eu sunt acela care am vrut să jefuiesc casa dumitale. Am căutat peste tot - am spart sertarele şi am răvăşit toată casa. Eram gata să iau cu mine lucruri şi bani, când am dat cu ochii de icoană. Atunci, s-a petrecut ceva cu mine. Mi-am adus aminte cum în copilărie mă ducea mama la icoană şi mă punea să mă închin. Şi n-am mai putut să fur. Am fugit ruşinat - şi de atunci, răscumpăr necontenit. Te rog şi pe domnia ta să mă ierţi.
Credinciosul a zis nevestei sale:
- Vezi ce putere au amintirile religioase din copilărie - şi ce tainică tărie poartă cu ele icoanele?!

Şi amândoi au mulţumit lui Dumnezeu pentru toate.

Întâmplarea de mai spus vorbeşte despre un mare adevăr pe care trebuie să îl avem în vedere. Evlavia este un lucru care lucrează în lumea noastră. Biserica ne îndeamnă să avem evlavie faţă de icoane şi faţă de slujbele ei. Acest lucru este aşa fiindcă odată ce am ajuns să deprindem evlavia ea ne ajută să avem o anumită disciplină. Evlavia este mai mult decât orice un exerciţiu de disciplină. Trebuie să fim disciplinaţi şi acest fapt este unul care ne spune că evlavia este folositoare. Sunt mulţi oamenii care nu au evlavie şi mai mult decât atât au fost unii care au luptat împotriva evlaviei. Istoria a cunoscut foarte mulţi iconoclaşti şi la fel de bine persoane care au distrus bisericile. Acest fapt ne spune că evlavia este un lucru care a fost găsit inconvenient în istorie. De ce să cinstim biserica? De ce să ne închinăm la icoane? De ce să stăm să ascultăm slujbele cu evlavie? Toate aceste lucruri sunt considerate fapte care nu merită să fie îndeplinite de cei care nu au nici un fel de credinţă şi nici un fel de evlavie. După cum am vorbit în rândurile de mai sus, evlavia este un lucru care se învaţă din familie. Dacă în familie nu există evlavie este foarte puţin probabil că cei care provin din acea familie vor avea evlavie. Aceste fapte sunt cele care ne spun că avem nevoie de familii evalvioase.[88]

87 Florin Mihăescu, *Simbol şi ortodoxie* (Pătrăuţi, 2012).

88 Adevărul este că în zilele noastre sunt foarte multe familii răzvrătite sau familii în care domneşte un duh de rebeliune. Acest fapt este o realitate şi trebuie să o avem în vedere. Fără

După cum am arătat în rândurile de mai sus, evlavia este un lucru care se cultivă din copilărie. Este adevărat că sunt mai multe cazuri de oameni care ajuns să aibă evlavie mai târziu în viaţa lor adultă. Acest lucru ne spune că cu adevărat este mai greu dar nu este imposibil ca evlavia să se stabilească în om atunci când acesta ajunge să se convertească. Se cunosc în zilele noastre mai multe convertiri. Sunt mai multe persoane care au stat în lipsă de interes faţă de ortodoxie şi de credinţa ortodoxă şi la un moment dat într-o anumită împrejurare ajuns să îşi schimbe atitudinea. În aceste situaţii de convertire evlavia este un lucru mult mai greu de cultivat. După cum am spus, ortodoxia insistă ca în primul rând copii să fie crescuţi în duhul evlaviei. Ceea ce s-a constat în practică este că cu mare greutate este deprinsă evlavia dacă ea nu a fost cultivată în familie. Prin urmare, evlavia este un lucru care ţine atât de familie cât şi de biserică. În mai multe situaţii s-a putut vedea că atunci când nu este cultivată evlavia în familie ea a putut fii depinsă la biserică. Acest fapt este o realitate care ţine de modul în care este înţeleasă evlavia de biserică. După cum se poate deduce sunt parohii în care evlavia este un lucru genuin şi ea este cultivată cu foarte multă ardoare. Aceste parohii sunt printre cele mai reuşite. Este greu să ne gândim la o parohie în care credincioşii nu au nici un fel de evlavie. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să avem evlavie nu numai în parohie ci şi în exteriorul ei. Sunt mai mulţi oamenii care sunt duplicitari: într-un anume fel se comportă când sunt în biserică şi în alt fel de comportă când sunt afară din biserică. Acest lucru nu este bun şi trebuie condamnat. Evlavia este un lucru care ajută comunitatea în care trăim. De ce este acest lucru aşa? Este aşa fiindcă evlavia este cea care aduce în cele mai multe cazuri conştiinţa sfinţeniei sau a ceea ce este sfânt. Realitatea este că trăim într-o lume în care sfinţenia este foarte rar întâlnită. Sfinţenia este un lucru care se înrudeşte cu evlavia. Nu poate exista sfinţenie acolo unde nu există evlavie.[89]

Sfinţii părinţi ne spun că rugăciunea este vorbirea sufletului cu Dumnezeu. În biserică ştim că se fac mai multe rugăciuni. Acest lucru ne spune că în biserică sufletele noastre sunt chemate să vorbească cu Dumnezeu. După cum ne putem da seama vorbirea cu Dumnezeu nu este indentică cu a vorbii cu o persoană sau cu un anumit om. Acest lucru ne spune că trebuie să înţelegem rugăciunea printr-o atitudine potrivită. Atitudinea cea mai potrivită pe care o avem în rugăciune este evlavia. Ce facem atunci când nu simţim nici un fel de evlavie în rugăciune? Lipsa de evlavie este întotdeauna lucrarea celui rău sau a diavolului. Acestuia nu îi place când un om se apleacă cu evlavie faţă de biserică şi pentru acest motiv caută prin orice mijloace să îl ducă pe om cât se poate de departe de rugăciunea cu evlavie şi de evlavia faţă de sfintele slujbe.

---

nici o îndoială că evlavia este un lucru care nu are nimic de a face cu duhul de remebiule sau duhul de răzvrătire. Sunt foarte mulţi care trăiesc într-o stare de nemulţumire continuă. Trebuie să ştim că omul care este evlavios este un om cât se poate de mulţimit. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă el ştie că există o ierarhie de valori în această lume. Evlavia este un fapt care ne duce cu gândul la starea de armonie în care trebuie să se afle omul cu cei din jur. Această stare este un fapt care este mai rar întâlnit în zilele noastre. Ceea ce trebuie să ştim este că ceea ce este omul interior sau lăuntric acea el v-a ajunge să proiecteze în exterior. Aceste lucruri sunt cele care fac ca atunci când omul este în rebeliune el să fie într-o continuă stare de ceartă şi de sfadă cu cei din jurul său. Trebuie să ştim că într-un asemenea om nu poate exista evlavie. Evlavia este un lucru care aduce linişte şi pace omului.

89 Asterie al Amasiei, *Omilii şi predici* (Bucureşti, 1946).

Aşa se face că de mai multe ori simţim un fel de uscăciune în timpul slujbelor din biserică şi parcă simţim că nu avansăm şi nici nu evoluăm în rugăciunea din cadrul slujbelor. Trebuie să ştim că aceasta este lucrarea celui rău. Cel rău face să pierdem mierea şi dulceaţa rugăciunii. Sunt mai mulţi oameni duhovniceşti care ne spun că atunci când roagă lui Dumnezeu simt un fel de dulceaţă care le inundă inima şi sufletul. Evident, cel rău sau diavolul nu se bucură de acest fapt. Este bine să ştim că rugăciunea este un lucru care trebuie să fie făcut cu evlavie. Atunci când nu există evlavie trebuie să fim atenţi foarte mult la cuvintele rugăciunii şi în acest fel în cele din urmă vom simţii evlavia. Este adevărat că în zilele noastre sunt foarte puţini cei care au evlavie la slujbe. Acest lucru are loc aşa fiindcă trăim într-o lume în care suntem asaltaţi de tot felul de oferte: televizor, radio, ziare, internet, teatru sau cinema. Trebuie să găsim timp şi să participăm la slujbe. Sunt mai mulţi cei care au dat mărturie că atunci când au participat la slujbe încet, încet evlavia a venit la ei. Acest fapt ne spune că rugăciunea este un lucru care aduce evlavie în sufletele noastre. De mai multe ori acest lucru are loc progresiv.[90]

În vechime Sfântul Ciprian al Cartaginei ne spunea că: „afară de Biserică nu există mântuire.” Biserica este locul în care ne găsim mântuirea. Pentru acest lucuru se cuvine să avem evlavie faţă de biserică. După cum se poate vedea în lumea noastră sunt biserici trainice şi mari şi sunt şi biserici mai mici şi mai modeste. Acest lucru ne spune că în biserică trebuie să fim deschişi în spre ceea ce ne oferă biserica: mântuirea. Acest lucru îi face pe mai mulţi să spună că deşi se duc la biserică nu pot avea evlavie faţă de biserică. Acest lucru este aşa fiindcă ei ştiu că fără de biserică nu se pot mântui. Fără doar şi poate acest lucru este un mare adevăr pe care trebuie să îl evidenţiem mai mult. Nu trebuie să avem evlavie forţat faţă de biserică ci mai mult trebuie să facem un exerciţiu raţional prin care să medităm mai mult la biserică. Vom vedea că în realitate biserica nu ne cere mult. Ea ne cere cel mai mult să fim prezenţi la slujbele care se fac în ea. Prezenţa la slujbe nu este un lucru rău şi acest fapt trebuie să îl ştim. După cum ne spun sfinţii părinţi, evlavia nu este un lucru iraţional ci ea este un lucru extrem de pe înţeles. Avem evlavie la biserică fiindcă aici de mai multe ori s-a făcut simţită prezenţa lui Dumnezeu şi a sfinţilor. Ştim de un astfel de caz în timpul asediului Constantinopolului de către turci. Atunci când turcii musulamni au invadat Constantinopolul mai mulţi creştini ortodocşi s-au dus şi s-au rugat Sfintei Maria în Biserica Vlaherne. În urma rugăciunilor Sfânta Maria s-a arătat şi i-a învăluit pe toţi cei

90 În mnetalitatea lumii de azi evlavia trebuie să ne vină dintr-o dată. Acest fapt este adevărat fiindcă omul din zilele noastre sau omul modern vrea ca totul să aibă loc dint-ro dată. Acest om nu este obişnuit să aştepte. Trebuie să avem răbdare atunci când dorim să ajungem cu adevărat să simţim ceea ce este evlavia. Sunt mulţi care gândesc că evlavia este un lucru ce trebuie să se instureze în noi imediat ce am partiticpat la prima slujbă din viaţa noastră. Acest lucru este adevărat că are loc mai rar. Ceea ce trebuie să ştim, este că atunci când omul ajunge să Îl cunoască pe Dumnezeu în sufeltul său se naşte dorinţa de a fii un om evlavios. Cunoaşterea lui Dumnezeu în mod natural totdeauna ajunge la evalvie. Acest fapt a fost experimentat de mai mulţi oamenii duhovniceşti şi prin urmare trebuie să îi credem. Evlavia este un lucru care nu apare dintr-o dată în om. Sau dacă apare dintr-o dată ea mai apoi se retrage fiindcă după cum am spus, cel rău sau diavolul nu se bucură când apucăm pe calea evlaviei. Acest lucru nu trebuie să nedescurajeze. Adevărul este că în diavoli nu mai există nici un sâmbure de evlavie fiindcă în ei nu mai există nimic sfânt. În cazul omului se ştiu de mai multe momente în care un anumit om a ajuns din necredincios să fie un om elvavios.

din biserică cu un mare voal şi le-a spus că această biserică nu v-a fii distrusă. Deşi turcii musulmani au făcut mai multe distrugeri în Constantinopol de biserici s-au atins foarte puţin. Atunci oamenii au fost încredinţaţi că aceasta a fost lucrarea Sfintei Maria. Iată că Biserica în mai multe situaţii a fost un loc în care sfinţii lui Dumnezeu şi-au făcut prezenţa. Tot o întâmplare de acest gen ne spune că un preot la un moment dat s-a dus la slujbă şi era numai el cu cantorul în biserică. Atunci când a început liturghia a putut auzii un cor care cânta cu cantorul. Preotul s-a gândit că poate este un cor dintr-o parohie vecină. Acest cor a cântat tot timpul slujbei şi mai apoi când preotul a ieşit după slujbă să îi salute pe corişti a putut vedea biserica goală numai cu cantorul în ea. Atunci a înţeles că acest cor pe care l-a auzit a fost un cor din cer al sfinţilor care au venit să participe la liturghie.[91]

Un cizmar merse la o nuntă.
Fiind evlavios, el îşi făcu cruce când se aşeză la masă. Câţiva tineri izbucniră în râs.
Unul din ei îl întrebă:
- Acasă la dumneata, se închină toţi când se aşează la masă?
- Da - răspunse cizmarul - afară de doi porci care încep să mănânce fără să se închine.
Tinerii, ruşinaţi, n-au mai râs.

Întâmplarea de mai sus, deşi este puţin mai dură ne spune că evlavia este în cele din urmă un sentiment furmos şi gentil. Sufletele rafinate sunt cele care cultivă evlavia şi la fel de bine ne duc şi pe noi într-o direcţie a evlaviei. În lumea noastră adevărul este că în mai multe cazuri sunt mulţi care spun că în realitate evlavia este un sentiment care poate fii înlocuit de erudiţie şi de elocinţă. Dacă un om este erudit cu singuranţă că el nu mai are nevoie de evlavie. Acest lucru este fals şi trebuie să ştim că nu este deloc adevărat. Evlavia este un sentiment care înnobilează sufletul la fel cum este înnobilat de alte sentimente frumoase. Este adevărat că în mai multe cazuri evlavia este mai mult sentiment. Ceea ce trebuie să ştim este că Biserica nu trebuie să încurajeze fenomentul dolorist. Ce este dolorismul? Este o„doctrină care atribuie o valoare morală și intelectuală bolii sau durerii." Sunt mai mulţi care sunt depţii acestei opinii. Dolorismul este din nefericire sau mai bine zis a ajuns la un fel de interpretare eronată a ceea ce este evlavia şi consideră că evlavia este a accentua tot ceea ce ţine de durerile pe care le găsim în viaţa Domnului Iisus Hristos. În acest sens sunt unii care consideră că cel mai important act din viaţa lui Hristos a fost răstinginea Lui. Unii chiar au mers atât de departe încă şi-au împlântat piroane în mâini şi în picoare pentru a simţii durerea pe care a simţit-o Hristos în momentul răstignirii. Aceste lucruri este adevărat că sunt deviaţii şi sub nici o formă nu sunt acte de evlavie. Se ştie că în evul mediu o formă de evlavie a fost consdierată flagelarea. Erau mai mulţi călugări mai ales catolici care se biciuiau şi se schingiuiau singuri pentru ca în acest mod să simtă durerea faţă de Dumnezeu. Ortodoxia a respins aceste practici ca fiind neortodoxe.[92]

Avem evlavie faţă de biserică fiindcă de mai multe ori biserica este o prefigurare a mântuirii noastre. Iată ce ne spune o rugăciune din cultul Bisericii: "În Biserica slavei tale stând, în cer ni se pare a sta, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce eşti uşă cerească; deschide-ne nouă uşile milei tale". Aici se poate vedea extrem de bine că în sens real biserica este o prefigurare a stării omului de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Trebuie să ştim că în occident s-a considerat că slujbele sunt prea lungi şi s-ai scurat foarte mult. În ortodoxie slujbele sunt mai lungi. Unii părinţi ne spune că în cele mai multe cazuri cu cât este evlavia mai mare a credincioşilor cu atât mai lungi sunt şi slujbele. Sunt şi locuri în ortodoxie în care slujbele sunt foarte scurte. Acest lucru este aşa

91 Radu Teodorescu, *Liturghia îngerească* (Cugir, 2012).

fiindcă oamenii ori nu vin ori nu au răbdare să stea până la sfârşit. Acest lucru ne spune că lungimea slujbelor este un lucru care mărturiseşte despre evlavia celor care sunt în biserică. Este adevărat că slujbele nu trebuie să fie exagerat de lungi fiindcă oamenii au gospodării şi au serviciu şi copii de care trebuie să se îngrijească dar la fel de bine sunt mai multe cazuri în care oamenii ar putea sta mai mult în biserică dar nu o fac. Acest lucru este aşa fiindcă nu există evlavie. Acolo unde nu există evalvie faţă de Dumnezeu şi de biserică în cele mai multe cazuri slujbele sunt prea lungi şi foarte obositoare. Sunt unii care ajuns să aibă elvavie şi să li se pară că slujbele din contră sunt prea scurte şi că ei ar sta şi s-au ruga mai mult în biserică. După cum se poate vedea există mai multe opinii şi mai multe păreri în ceea ce priveşte evlavia creştin ortodoxă. Ceea ce este evident, este că evlavia este un lucru bun şi este un sentiment moralizator. În comunităţile în care oamenii au elvavie faţă de biserică se poate simţii un duh de pare şi de înţelegere în care îţi este drag să stai şi să vieţuiesc. Acolo unde nu există nici un fel de duh de evlavie viaţa este în cele mai multe cazuri insuportabilă. Acest lucru este aşa fiindcă evlavia după cum am arătat aduce cu sine numai lucruri bune şi pozitive. Evlavia este cea care ne face să ne dăm seama că avem nevoie unii de alţii şi că trebuie să ne ajutăm în drumul bisericii pe care l-m apucat. Aceste fapte sunt cele care deifinesc sensul evalviei şi a tot ceea ce ţine de ea.[93]

CAPITOLUL 5

EVLAVIA OPUSĂ FĂŢĂRNICIEI ŞI FARISEISMULUI

Mai înainte de a vorbii despre fărţărnicie este bine să definim termenul de făţărnicie. Prin urmare, ce este făţărnicia? Iată care este definţia făţărniciei: „lipsă de sinceritate (în purtare, atitudini etc.); purtare, atitudine prefăcută, ipocrită; prefăcătorie, ipocrizie, falsitate, fățărie.” Acest gen de comportament se leagă foarte mult de evlavie. Ceea ce trecutul a demonstrat este că sunt mai mulţi care se prefac că sunt oamenii evlavioşi şi oameni credincioşi dar în realitate ei nu sunt aşa. Marea majoritate dintre cei care sunt făţarniei sunt în acest fel fiindcă au un scop sau mai bine

92 Fenomentul flagelării a fost extrem de răspîndit în occidentul catolic mediavel. Acest lucru ne spune că sunt învăţături cât se poate de greşite şi de eronate în ceea ce priveşte evalvia. Pentru flagelantul medieval a te tortura singur era un fel de act de evlavie prin care cel în cauză suferea pentru Dumnezeu. Aceste lucruri evident sunt departe de adevăr şi trebuie să le tratăm ca şi atare. Omul trebuie să aibă grijă de trupul să şi nu trebuie să ajungă să îşi facă singur rău. Acest fenomen este mai rar în zilele noastre dar trebuie să ştim că în evul mediu a te tortura singur era considerat un act de evlavie şi de mare pietate faţă de Hristos. De cele mai multe ori cei care se flagelau se biciuiau singuri. Este bine să ştim aceste lucruri şi nu trebuie să trecem chiar atât de uşor peste ele. Ortodoxia ne spune că dacă dorim să ne manifestăm evlavia faţă de Domnul Hristos care ne-a adus mântuirea putem să ne rugăm, să ne spovedim şi să ne împărtăşim. Aceste lucruri sunt fapte care pot fii o dovadă de evlavie. Trebuie să înţelegem că există o ortodoxie a evlaviei şi pe aceasta trebuie să o căutăm. La fel de bine ortodoxia a respins unele practici catolice cum este cultul inimii sacre a Domnului Iisus Hristos. Catolii sunt cei care adoră inima sacră a lui Iisus şi uneori şi a Sfintei Maria. Ortodoxia ne spune că trebuie să avem evlavie faţă de tot ceea ce este Hristos şi nu numai faţă de unele părţi din trupul Său.

93 Rafail Noica, *Celălalt Noica* (Bucureşti, 1993).

spus un motiv pentru care se comportă astfel. Fărţărnicia este un lucru grav şi este mai mult decât toate o pervertire a conştiinţei. De mai multe ori acest lucru a putut fii văzut în zilele noastre. La fel de bine şi în zilele din vechime mai mulţi s-au comportat cu făţărnicie. Este cunoscut în acest sens în mediile bisericeşti comportamentul fariseic. Ce este acest cimportament fariseic? Numele acesta vine de la o formaţie religioasă care exista pe vremea Mântuitorului Iisus Hristos şi care îndeplinea actele evlaviei faţă de Dumnezeu numai de ochii lumii. Acest lucru ei îl făceau fiindcă doreau să fie bine văzuţi de cei din jurul lor şi de semenii lor. Adevărul este că lumea ajunge în cele mai multe situaţii de îi apreciază pe oamenii evlavioşi. Acest lucru are loc fiindcă în plan social oamenii evlavioşi sunt oamenii de încredere.[94]

Fariseul modern este mai greu de reperat dar în mare el nu este departe de cei din timpul lui Hristos. Acesta iubeşte a fii în faţa mulţimilor, a da explicaţii şi indicaţii, a fii filmat şi a fii văzut de cât mai multă lume. Este trist că asemenea omeni există dar ei sunt cazuri adevărate. Pe fariseii moderni trebuie să ştim să îi depistăm. Se poate vedea că în multe cazuri „fariseul modern” este sectar şi umblă cu Biblia prin oraşe şi prin metropole pentru a putea fii văzut că el este un credincios care respectă cuvântul lui Dumnezeu. Fariseii moderni de cele mai multe ori la un moment dat se desprind într-un fel sau altul de Biserica Creştin Ortodoxă fiindcă consideră că ritualurile ei străvechi se adresează numai mulţimilor şi nu şi lor care sunt elevaţi şi extrem de bine versaţi în adevărurile biblice. De mai multe ori fariseul modern citează din Biblie şi îşi face cunoscută în toată lumea credinţa sa. El îşi face cruce în public ca să fie văzut de cât mai mulţi, când merge pe la mănăstiri anunţă pe toată lumea ca să ştie cât mai mulţi că el este un m evlavios şi are mare iubire faţă de viaţa monahală pe care evident nici pe departe el nu ar fii dispus să şi-o asume. Acest fariseu modern este o persoană care nu pierde nici o ocazie de a se afla în compania marilor ierarhi ai bisericii şi a fii văzut cu ei. Acest lucru este aşa fiindcă ştie că arată bine pentru imaginea lui. În realitate el nu face decât să îşi facă un postament pentru propria personalitate. Este bine să fii văzut un om credincios de semenii tăi. Acest lucru fariseul modern îl ştie foarte bine şi nu pierde nici o ocazia pentru a demonstra acest fapt. Vom vedea că dacă vom căuta mai mult cu toţii cunoaştem un fariseu. Aceştia sunt oamenii care în realitate nu sunt deloc interesaţi de biserică şi de evlavie, dar le este frică de faptul că lumea din jur v-a începe să îi judece pentru acest lucru şi atunci ajung să pozeze în oamenii ai credinţei. Ei fac donaţii la biserici şi pe la mănăstiri pentru ca toată lumea să poată afla de generozitatea lor şi de faptul că ei sunt cu adevărat oameni de bună credinţă. La fel de bine mai mulţi farisei moderni pozează în oamenii credincioşi atunci când vine vorba de

94 Deşi sunt mai mulţi care consideră că fariseismul este un lucru care s-a încheiat odată cu dispariţia tagmei fariseilor, acest lucru este fals. La fel de bine şi în zilele noastre se poate găsii o categorie de oamenii care sunt evlavioşi numai de ochii celor din jur în timp ce în realitate ei sunt departe de a fii cu adevărat persoane şi oamenii credincioşi. Aceste lucruri sunt realităţi pe care trebuie să la cunoaştem. Prin urmare, nu toţi dintre cei care se arată ca şi oamenii evlavioşi sunt cu adevărat aşa. Este mai greu să îi depistăm dar în cele din urmă vom vedea că aşa stau lucrurile. Prin urmare, fariseismul nu este un lucru care nu mai există. El este prezent şi în zilele noastre. Noi farisei sunt cei care îi vedem pe la mai multe evenimente religioase pentru a fii pozaţi şi daţi la televizor sau radio, la fel de bine ei se bucură de extrem de multă celebritate mediatică în zilele noastre. În realitate aceste persoane nu sunt cu adevărat evlavioase ci evlavia este un lucru care le repugnă. Trebuie să ştim care este adevărata evlavie faţă de falsa evlavie.

a gâştiga o funcţie mare publică sau nu. Atunci ei se duc pe la slujbe şi stau de mai multe ori în faţa bisericii pentru a fii văzuţi şi pentru ca lumea să îi cunoască şi în cele din urmă să aibă capitalul popular necesar pentru a obţine funcţia publică mult râvnită. Aceste lucruri au loc de mai multe ori în zilele noastre şi ar fii păcat să nu le prezentăm aşa cum sunt ele.[95]

Un farmacist fu trezit în mijlocul nopţii de un copil care-i ceru o doctorie**.** Farmacistul i-o făcu şi i-o dete. Copilul plecă în grabă. Punând la loc borcanele din care luase medicamentele, băgă de seamă cu groază că, din greşeală, pusese în doctorie o otravă puternică**.** Ieşi după copil, îl strigă, dar totul fu zadarnic. Atunci farmacistul, care era un om credincios, căzu în rugăciune, cerând lui Dumnezeu să împiedece această nenorocire. Abia se sculă din rugăciune şi se trezi cu băiatul întors înapoi. Îi zise:

- Ce este?

Copilul îi răspunse:

- Alergând prea repede, am căzut şi s-a spart sticla.

Farmacistul mulţumi lui Dumnezeu şi făcu o altă doctorie copilului.

Iată în rânudurile de mai sus o întâmplare care ne spune că Dumnezeu ascultă rugăciunile celor care se roagă cu credinţă şi evlavie. Acest farmacist s-a rugat pentru o minune şi acea minune a avut loc. De mai multe ori noi avem impresia că eventual nu ne este auzită nici o rugăciune. Sfinţii părinţi ne spun că Dumnezeu ascultă cu atenţie toate rugăciunile noastre. Există o categorie de oamenii care devin oameni credincioşi şi cu evlavie numai atunci când trec prin mai multe greutăţi. Aceşti oameni sunt imuni şi la fel de bine nu au nimic de a face cu evalvia şi cu biserica. La un moment dat în viaţa lor ei se confruntă cu mari probleme care îi depăşesc. Dintr-o dată aceşti oamenii se schimbă şi devin oamenii ai bisericii şi ai evlaviei. Adevărul este că acest lucru nu durează sau mai bine spus nu este ceva care ţine mult. Sunt mulţi oameni care atunci când totul le merge din plin nu au nici un fel de legătură cu credinţa şi cu evlavia. Când peste ei dă un necaz ei se schimbă şi încep să fie oameni credincioşi. Acest fapt a putut fii atesta de mai multe ori în lumea noastră. Odată ce necazurile au încetat aceşti oameni uită din nou de credinţă şi de evlavie.[96]

Prin urmare, am arătat în rândurile de mai sus că pentru mai mulţi dintre semenii noştiri evlavia este un lucru contextual sau mai bine spus un lucru care ţine de context. Acest gen de atitudine este un fapt care este prezent de mai multe ori în lumea noastră.

---

95 Nicolae Steinhardt, *Monologul polifonic* (Cluj Napoca, 1991).

96 Ceea ce trebuie să ştim şi ceea ce trebuie să fim conştienţi este că deşi în materie de credinţă putem îi înşelăm pe semenii noştrii acest lucru nu îl putem face şi cu Dumnezeu. Sunt mai mulţi care consdieră că îi pot înşela pe semenii lor şi de mai multe ori trec de la o indiferenţă crasă faţă de biserică şi de evlavia creştin ortodoxă la o credinţă şi la o evlavie profundă. Aceşti oamenii sunt de părere că ei sunt extrem de vicleni. Ceea ce uită ei este că Dumnezeu vede tot şi ştie tot ceea ce facem. După cum se poate înţelege, a dori să Îl înşeli pe Dumnezeu este un mare păcat. Atunci când unii dintre noi au nevoie de evlavie ei recurg la evlavie şi când nu au nevoie de ea ei se fac că nu ştiu nimic despre biserică. Dacă vom cerceta mai bine comunităţile din care facem parte vom vedea că acest gen de persoane ne sunt cunoscute şi nouă. Trebuie să ştim că nu este bine să ne jucăm de-a evlavia. Ori suntem evlavioşi ori nu avem nimic de a face cu elavia. În ceea ce priveşte practica evlaviei trebuie să ştim că nu există nici o cale de mijloc.

Este bine să ştim că cei care sunt evlavioşi în funcţie de context sunt persoane care sunt extrem de instabile. Pentru aceştia evlavia este mai mult un fel de modă. Ştim astfel de anumiţi oamenii care la anumite intervale din viaţa lor au ajuns să fie oamenii evlavioşi pentru ca mai apoi să uite acest lucru. Ei sunt oamenii care merg cum s-ar spune duşi de val. Aceşti oamenii privesc evlavia ca şi o probelmă de context şi în interiorul lor sunt ocupaţi cu alte griji şi alte interese: bani, poziţii sociale înalte, celeritate sau faimă, funcţii mari şamd. Aceste fapte au loc în mai multe cazuri în viaţa bisericii. La fel de bine sunt mai mulţi dintre cei care îi cunoaştem care atunci când au fost copii şi mai apoi adolescenţi au fost oamenii ai evlaviei pentru ca mai poi să uite acest lucru. Este bine să ştim că aceştia sunt oamenii care în mai multe cazuri îşi spală la propriu conştiinţa şi tot ceea ce ţine de amintirile lor. Ei sunt de părere că evlavia şi biserica sunt un lucru care ţine mai mult de copilărie şi de vârsta adolescenţei şi că atunci când au ajuns oamenii mani în nici un caz nu mai trebuie să urmeze calea evlaviei. După cum am putut vedea pentru mai multă lume evlavia este un lucru contextual şi ea este cea care este practicată numai în anumiet timpuri sau perioade de timp. Aceşti oamenii se dovedesc a fii fără de caracter. Un om de caracter ştie că evlavia este un lucru bun şi el este cel care o menţine şi o lucrează toată viaţa. După cum am spus, este adevărat că sunt mai mulţi care atunci când doresc un lucru ajung să imite evlavia. Sunt astfel persoane care sunt adevăraţi actori în ceea ce priveşte viaţa evalviei. Aceşti oamenii fac acest joc numai pentru a câştiga simpatia celor din jur. Trebuie să ştim că Dumnezeu ştie acest lucru şi în mai multe situaţii el a intervenit. Se ştie un caz mai puţin cunoscut în acest sens. Preşedintele Braziliei Tancredo Neves era la un moment dat în timpul campaniei prezidenţiale. La un moment dat el a declarat că dacă ar obţine 500.000 de voturi din partea partidului său „nici Dumnezeu nu l-ar mai putea oprii de la a ajunge preşedinte.” El a obţinut voturile, ceea ce nu a putut el prevede este că s-a îmbolnăvit cu o zii îniante de a devenii preşedinte şi a murit. Din acest lucru putem deduce că sunt mai mulţi oamenii care cred în Dumnezeu în funcţie de context şi la fel de bine ajung să exprime un fel de evlavie faţă de cele sfinte.[97]

Pentru mai mulţi semeni de ai noştiri evlavia este mai mult o modă. Acest lucru se manifestă pentru ei destul de superifical şi neautentic. Aceşti oamenii care privesc evalvia ca şi o modă sunt de părere că dacă toată lumea merge la biserică ar trebuie să meargă şi ei. Evident atunci când ajung la biserică nu sunt mulţumiţi de ceea ce descoperă acolo. Aceşti oamenii totuşi sunt pătruşi de mai multe lucruri pe care le are biserica: muzica biosericească sau icoanele. Sunt prin urmare multe cazuri de oamenii în care evlavia este doar de suprafaţă. Aceşti oamenii sunt aşa fiindcă pentru ei tot ceea ce ţine de evlavie şi de modul în care este amnifestată evlavia sunt lucruri cât se poate de mult legate de modă. Pentru mai mulţi a merge în pelerinaje pe la mănăstiri este la fel de bine un fel de modă. Sunt mai mulţi care fac pelerinaje pe la mănăstiri ca şi cum s-ar duce într-o excrusie. Cu singuranţă că dacă vom căuta în parohiile noastre vom găsii mai mulţii oamenii de acest fel. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia nu este o modă. Nu este la modă să mergi de paşti şi de crăciun la biserică ci mai mult trebuie să mergem la biserică pe tot parcursul anului. Acest lucru nu are loc cu mai mulţi semeni de ai noştiri. Sunt mai mulţi care consideră că este bine să mergi de paşti şi de crăciun la biserică fiindcă aşa este moda. De crăciun se fac cadouri pentru cei mici şi de paşti se mănâncă ouă roşii. Faptul că evlavia este o modă în lumea noastră nu este o noutate. Acest lucru sau mai bine spus acest fenomen a apărtu pentru prima dată în istoria bisricii în secolul al IV-lea. În secolul al IV-lea biserica a devenit oficial casa de

97 Dyonisos Tatsis, *Cuvintele bătrânilor* (Renaşterea, 2013).

rugăciune a întregului imperiu roman care era la timpul respectiv aproape toată lumea civilizată de la acel moment. În acest sens, mai multă lume a considerat că dacă înseşi împăratul a devenit creştin ar fii cazul ca şi ei să devină creştini. Aderenţa la creştinism a fost însă una formală fiindcă în cele mai multe cazuri modul de viaţă era unul lax şi foarte apropiat de cel păgân. Aşa se face că dintr-o dată în secolul al IV-lea a fii evlavios era o modă. Era la modă să ai icoane în casă, să mergi la biserică duminica sau să te împărtăşeşti. Acest lucru însă era făcut numai ca şi o simplă formalitate şi cu mult fariseism.[98]

Trebuie să avem în vedere că Noul Testament este cartea care a condamnat şi care a sancţionat fariseismul şi fărţărnicia. Acest lucru este aşa fiindcă Domnul Iisus Hristos s-a lovit de acest lucru în timpu vieţii Sale pământeşti. Iată ce ne spunea Domnul Iisus Hristos despre farisei care erau la timpul Său cele mai vrednice exemple de făţărinicie: „cărturarii şi farisei au şezut în scanul lui Moise. Deci toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi, că ei zic, dar nu fac. Că leagă sarcini grele şi cu anevoie de purtat şi le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu voiesc să le mişte. Toate faptele lor le fac ca să fie priviţi de oameni; căci îşi lăţesc filacteriile şi îşi măresc ciucurii de pe poale. Şi le place să stea în capul mesei la ospeţe şi în băncile dintâi, în sinagogi, şi să li se plece lumea în pieţe şi să fie numiţi de oameni: Rabi. Voi însă să nu vă numiţi rabi, că unul este Învăţătorul vostru: Hristos, iar voi toţi sunteţi fraţi.” (Matei 23, 2-9). Iată prin urmare ceea ce înseamnă făţărnice. Sunt mai mulţi preoţi care cer de la credincioşii lor mai multe lucruri în viaţa duhovniceacă fără ca ei să le facă. Acest lucru l-au făcut în vechime şi fariseii. Fariseimul şi fărţărnicia trebuie să ştim că sunt unul şi acelaşi lucru. Trebuie să ştim că fărţărnicia este un lucru care este extrem de prezent în lumea noastră. Sunt mai mulţi care mint şi calcă peste cadavre pentru a junge în funcţii de conducere şi odată ce au ajuns acolo uită de cei pe care i-au ajutat. Aceste lucruri sunt realităţi pe care trebuie să le ştim şi să le exprimăm. După cum am spus este dureos dar făţărnicia este un lucru care există în lumea noastră. Ce putem face atunci când ne confruntăm cu făţărnicia? Ceea ce trebuie să ştim este că foarte puţini dintre cei care sunt făţarnici recunosc acest lucru. Cei care sunt fărţarnici ştiu că sunt aşa şi dacă nu se tem de cei din jurul lor trebuie să se teamă de Dumnezeu. Prin Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu a condamnat făţărnicia. Acest fapt este un lucru care ni-l spune tot sfântul Matei: „Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că închideţi împărăţia cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intraţi, şi nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsaţi. Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că mâncaţi casele văduvelor şi cu făţărnicie vă rugaţi îndelung; pentru aceasta mai multă osândă

98 S-ar putea spune că cerem prea mult de la oamenii atunci când le cerem să fie oamenii evlavioşi. Evlavia este un lucru care trebuie să ştim, că se manifestă prin tot ceea ce este firesc. Evlavia nu este un lucru nefiresc. Pentru a pute a fii oameni evlvioşi prespune să ne cunoaştem foarte bine credinţa. Pentru marea majoritate a oamenilor din zilele noastre a fii un om credincios înseamnă a participa la slujbele de paşti şi de crăciun. Mai mult decât atât sunt mai mulţi care consideră că şi acest lucru este mult prea mult. După cum am spus, în realitate sunt puţini oamenii care sunt interesaţi de credinţa lor şi pentru acest motiv lumea este atât de dezbinată religios şi în probleme de credinţă. Trebuie să ştim că evalvia nu ne constă nimic. Nu ne constă nimic să ascultăm slujbele bisericii cu interes şi să ne curăţin minţile şi simţirile de pornirile păcătoase prin acest lucru. Pentru mai mulţi evlavia ne spun ei că ne i-a prea mult timp. Ni se spune de mai multe ori că evlavia este mult prea constisitoare. Acest lucru este aşa fiindcă aceşti oamenii sunt cei care sunt departe de a fii oamenii duhovniceşti.

veţi lua. Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că înconjuraţi marea şi uscatul ca să faceţi un ucenic, şi dacă l-aţi făcut, îl faceţi fiu al gheenei şi îndoit decât voi. Vai vouă, călăuze oarbe, care ziceţi: Cel ce se va jura pe templu nu este cu nimic legat, dar cel ce se va jura pe aurul templului este legat. Nebuni şi orbi! Ce este mai mare, aurul sau templul care sfinţeşte aurul?" (Matei 23, 13-17).[99]

Venind să-şi facă datoria ostăşească, un recrut, care era bun creştin, îşi păstră şi în cazarmă bunul obicei de a se închina dimineaţa şi seara. Dar chiar din ziua întâi camarazii începură să-şi bată joc de el, fluierându-l, aruncându-I în cap perne, râzându-i în faţă… El însă, ca şi cum ar fi fost singur, îşi căută de rugăciune, până o isprăvi. A doua zi, camarazii îi făcură la fel. Şi aşa, câteva zile la şir. După o săptămână, unul din camarazi, fiind mai înţelept şi văzând tăria de credinţă şi de răbdare a recrutului, zise către ceilalţi:

- Am râs noi, fraţilor, dar ăsta e un om tare, el va putea înfrunta cu curaj pe duşman, când va fi chemat să-şi apere ţara.

Şi de atunci, nimerii n-a mai râs de camaradul care îşi începea şi-şi sfârşea ziua, închinându-se.

Întâmplarea de mai sus ne spune că cei care sunt cu adevărat oamenii evlavioşi nu ţin cont foarte mult de împrejurătrile în care se află pentru a îşi putea duce la realizare evlavia lor. Evlavia este un lucru care se poate manifesta oriunde însă sunt mai multe situaţii când lumea din jur nu este dispusă să o accepte. La fel de bine, trebuie să arătăm în aceste rânduri că făţărnicia nu este un lucru care se manifestă numai în biserică. Lumea noastră este plină de oamenii fărţarnici. Aceştia în cele mai multe cazuri sunt persoane care sunt ahtiate de gustul puterii şi de gustul banilor. Pentru acest motiv ei ajuns să se prezinte în public ca şi oamenii ai evlaviei. Acest lucru îl fac fiindcă ştiul că lumea îi simpatizează pe cei evlavioşi. Cazul omului fărţarnic este foarte des întâltnit în zilele noastre. Mai ales în mas media se vede acest lucru extrem de bine. De ce spunem că în mas media se vede acest lucru? Se vede fiindcă în mas media sunt promovaţi mai mulţi oamenii mediocrii şi mai multe persoanlităţi care sunt repezentanţii subculturii. Ce este subcultura? Subcutura este un grad foarte mic de cultură care în cele mai multe cazuri ajunge să imite adevăratul act cultural.[100] Cei care promovează subcultura în mas media sunt în cele mai multe situaţii conştienţi că fac un lucru rău. Totuşi, fărţărnicia este cea care îi face să continue în lucrarea lor rea. După

99 Ioan Hrisostom, *Comentariu la Evanghelia după Matei* (Bucureşti, 1994).

100 Cultura este un act fundamental în viaţa omului. Ea este cel care îi luminează mintea omului şi la fel de bine îi deschide orizonturile cunoaşterii enciclopedice. În acest sens, cultura este un lucru care are un efect pozitiv asupra omului prin faptul că îl învaţă mai multe lucruri. Ceea ce îl duce pe om în cele din urmă la stricarea lui este incultura. Între cultură şi incultură există un război. sunt mai mulţi care din nefericire sunt adepţii inculturii. Un om incult este un om redus care are o viziune extrem de limitată despre viaţă şi despre existenţă. Incultura este un lucru care în cele din urmă se opune şi evlaviei. De ce este acest lucru aşa? Fgiindcă omul evlavios este un om care este interesat de cultură. Este adevărat că pe primul loc al omului evlavios este credinţa şi religie, dar omul evlavios nu este opus în mod pieziş culturii. Prin urmare trebuie să ştim că evlavia şi cultura sunt două lucruri care pot coabita într-o persoană foarte bine. Sunt mai mulţi care neagă acest lucru dar evident faptul în sine este fals. Evlavia şi cultura sunt două lucruri care nu se neagă una pe alta după cum vor să ne spună mai mulţi din mediul secular.

cum se poate înţelege, mas media are chemarea să îl ilumineze pe om, să îl educe, să îl culturalizeze. Prin urmare mas media nu are numai funcţia de a îl informa pe om. Pentru acest motiv spunem că cei care promovează subcultra în mas media sunt oamenii făţarnici. Acest lucru este aşa fiindcă ei ştiu că ceea ce trebuie să promoveze este cultura, ştiinţa, arta sau informţia. În mas media de mai multe ori ne întâlnim cu acest spectacol al fărţărniciei. Acest lucru este adevărat. La fel de bine în mai multe regimuri totalitare mas media a ajuns un intrument de represiune. Acest fapt a avut loc prin faptul că regimurile totalitare impun un anumit standard în mas media. Cei care fac acest lucru de cele mai multe ori sunt deplin conştienţi că fac un lucru dar fărţănicia este cea care îi face să continue şi să nu le pese de urmărilor actelor lor. Prin urmare, făţărnicia este un lucru extrem de prezent în mas media. A este cea care îi face pe artizanii mas media să dezinformeze, să mintă, să schimbe versiunea adevărată şi la fel de bine să facă multe alte minciuni care sunt menite de a îi ţine pe oamenii simplii în întuneric. Aceste fapte au fost văzute în zilele noastre în mai multe situaţii şi ar fii greşit dacă ne-am comporta ca şi cum aceste lucruri nu ar exista. Trebuie să ştim că de mai multe ori în mas media se promovează în zilele noastre non-valoarea ca şi un lucru firesc şi obişnuit. Aceste lucruri sunt prin urmare realităţi pe care trebuie să le cunoaştem şi să le spunem pe faţă. După cum se poate deduce mas maedia ar funcţia de a ilumina masele şi nu de a le ţine în întuneric. Atunci când se ajunga la promovarea subculturii în mas media este foarte adevărat că masele sunt ţinute în întuneric. Mas media are obliţigaţia de a îl ilumina pe om şi de a îi arăta drumul pe care trebuie să păşească. Atunci când mas media nu îl face este foarte clar că aceasta păşeşte pe drumul urât al făţărniciei. Este prin urmare bine să spunem că mas media este chemată să lupte cu făţărnicia. În acest sens, ea trebuie să ştie că facă o selecţie între oamenii sinceri şi oamenii fărţarnici. Aceste fapte sunt de mare actualitate pentru noi cei de azi având în vedere că o bună parte a timpului ne-o petrecem în faţa televizorului şi a internetului.[101]

Dar ceea ce trebuie să ştim este că făţărnicia nu este întâlnită numai în mas media ci sunt şi mai multe alte lucruri în care ne lovim de ea. Ceea ce s-a putut reamrca este că mai ales în cazul funcţilor sus puse făţărnicia este un fapt care poate fii foarte bine văzută. Acest lucru este aşa fiindcă în mai multe situaţii oamenii doresc funcţii mari şi care eventual le asigură un prestigiu şi o faimă. Pentru acest prestigiu şi faimă sunt mulţi care ajung de „calcă peste cadavre.” Mirajul funcţilor sus puse şi care aduc mulţi bani este un lucru care îi cuprinde pe mai mulţi dintre semenii noştiri. El este cel care îi face să nu mai ţine cont de competenţa lor în ceea ce priveşte funcţia dorită. Când îşi dau seama de acest lucru ei ajung de recurg la făţărnicie. Acest lucru a putut fii văzut în mai multe situaţii. Vom ilutra în acest capitol numai un singur exemplu. Sunt mai puţini cei care ştiu de împărăteasa Teodora a bizanţului care a domnit undeva prin secolele al V-lea sau al VI-lea după Hristos şi care a fost soţia împăratului Iustinian cel care a ridicat catedrala Sfânta Sofia. Ei bine, această Teodora [a nu se confunda cu celaltă Teodora care a trăit în secolul al VIII-lea în timpul luptelor inconoclaste şi care a fost trecută în rândul sfinţilor], a fost la origine o actriţă celebră a Constantinopolului. Ea a avut mai multe relaţii premaritale mai înainte de a se căsătorii. Din acest relaţii a ieşit şi un copil. Orbit de farmecul ei de actriţă împăratul Iustinian o v-a cere în căsătorie şi în cele din urmă se v-a casătorii cu ea. Ceea ce este de interes aici este că împăratul Iustinian ştia că Teodora are un copil, dar acest lucru nu a mai contat pentru ei. Cei doi aveau să se căsătorească şi împreună să ajungă să conducă un mare imperiu:

101 Bogdan Ficeac, *Tehnici de manipulare* (Nemira, 2004).

imperiul bizantin. Iată aici un exemplu de făţărnicia pe care am dorit să îl aducem în faţa cititorului. Dacă era ca legea şi bunul simţ să fie respectare, este foarte clar că Teodora care avea un copil dintr-o altă relaţie nu avea cum să se căsătorească cu împăratul Iustinian. Acest lucru evident, din motive care sunt evidente nu a mai contat.[102]

La nivel de conducere [preşedinţi, regi, împăraţi] s-a putut vedea mai multă făţărnicie. Aceştia au ajuns să abuzeze de cei conduşi pentru a îşi realiza scopurile proprii. Cea mai evident caz este tirania sau dictatura. În aceste cazuri conducătorii recug la stategii totalitare care se centrează în jurul propriei persoane. Trebuie să ştim aceste lucruri şi să le spunem pe nume. Sunt mult prea multe cazuri de abuzuri în istoria lumii în ceea ce îi priveşte pe cei care au ajuns să conducă. Trebuie să ştim că cel care ajunge să conducă are mai multe obligaţii decât privilegii. Aceste fapte sunt cele care ne spun că un conducător făţarnic este un tiran. De mai multe ori făţărnicia se manifestă prin minciuni. În lumea conducătorilor minciuna este în multe cazuri la ea acasă. Se minte pentru a obţine funcţia supremă în stat, se minte la nivelul celor care ajung să gestioneze şi să administreze un stat. Aceste lucruri ne spun că făţărnicia este un lucru care se manifestă prin minciună. Minciuna este un lucru care domnină de mai multe ori viaţa noastră publică. Atunci când cei care mint ajung să fie prinşi se poate vedea că în mai multe situaţii este mult prea târziu. Paguba a fost făcută. După cum am spus omul făţarnic ajuns pe o poziţie socială sau publică înaltă nu se gândeşte la responsabilităţile pe care le are în serviciul său ci ceea ce urmăreşte el cel mai mult este propriul inters. Aşa se face că mai multe ţări şi regiuni prospere au ajuns în cele din urmă la colaps. Minciuna şi făţărnicia sunt două lucruri care sunt cât se poate de înrudite. Atunci când omul făţarnic a ajuns pe o funcţie înaltă el îşi ascunde socpurile proprii sau pe cele mârşave prin minciună. Adevărul este că se minte foarte mult în lumea noastră. Aceste minciuni sunt cele care ne fac să credem că cei din jurul nostru evident ne vor crede. Trebuie să ştim că făţărnicia este întemeiată pe minciună, pe înşelătorie şi pe sabotaj. Toate aceste lucruri sunt cele care ne spun că trebuie să fim conştienţi de ceea ce este şi de modul în care se manifestă făţărnicia. Este adevărat că sunt mai mulţi care în naivitatea lor nu ştiu ceea ce este făţărnicia şi nici cum se manifestă ea. Acest lucru ne spune că trebuie să avem ochii deschişi la ceea ce are loc în jurul nostru. Trebuie să fim mult mai atenţi la cei care ajung să ne conducă. Aceştia de cele mai multe ori ajung să ne facă promisiuni care nu se vor realiza niciodată. Promisiunile sunt în multe situaţii o manifestare a făţărnicei. La fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că făţărnicia este şi „contagioasă.” Ce înţelegem din acest lucru?

---

102 Ceea ce s-a putut vedea din istorie este că cu cât funcţia este mai sus pusă cu atât mai mult sunt şi cei care doresc să o obţină şi cei care ajung să nu mai ţină cont de modul în care vor ajunge să o obţină. Acest fapt este un lucru care în mai multe situaţii este trecut cu vederea şi nu este luat în considerare. Ceea ce trebuie să ne gândim atunci când dorim o funcţie mare este dacă suntem capabili să o şi ducem la bun sfârşit. După cum se poate înţelege trebuie să ne opuem mirajului marilor funcţii şi al goanei după poziţii înalte. Pentru mai mulţi semeni de ai noştrii acest lucru este o problemă extrem de mare. Trebuie să ştim să ne abţinem şi să căutăm funcţii care ne sunt potrivite. Goana după funcţii este un lucru care i-a dus la pierzanie pe mai mulţi semeni de ani noştiri. Acest fapt nu poate să ne lase indiferenţi. Trebuie să ştim ce funcţie ni se cuvine şi după ce funcţie trebuie să mergem. Acest fapt este un lucru care evident este uitat de cei care se lasă „îmbătaţi” de funcţie mari şi în care totul ţine de a avea cât mai multă putere.

Înţelgem că dacă stăm în jurul şi în compania celor care sunt făţarnici în cele din urmă vom ajunge să fim şi noi fărţanici. Este bine să evităm compania oamenilor fărţanici fiindcă acest lucru ne duce în cele din urmă să ne păstrăm intactă integritatea.[103]

Un preot, care fusese într-un sat vecin pentru o slujbă, se întorcea ostenit spre casă. Pe drum, fu întâmpinat de patru derbedei, care, ca să-şi bată joc de el, îl opriră şi-i spuseră:
- Părinte, dacă zici că poţi citi în suflete, spune-ne de câţi ani suntem fiecare din noi?
Preotul, fără să-şi piardă cumpătul, le zise:
- Am să vă spun, dacă mergeţi cu mine. Cei patru primiră. Porniră cu preotul. Când ajunseră în dreptul bisericii, preotul le spuse:
- Ca să vă pot răspunde la întrebare, trebuie să intrăm aici.
Intrară. Preotul îşi puse patrafirul şi veni la ei.
- Să ne rugăm!
De voie, de nevoie, cei patru îngenunchează. Cu cât se ruga părintele, cu atâta cei patru se luminau în suflet, părându-le rău de ceea ce făcuseră. Când preotul isprăvi, le zise:
- Mai vreţi să vă spun de câţi ani sunteţi?
Ei răspunseră:
-Nuuu…
Şi nu mult după aceea, tuspatru se spovediră părintelui, făcându-se oameni de treabă.

Adevărul că există un alt grad de făţărnicia care se manifestă în jurul derbedeilor şi al şmecheilor. Acet lucru este un fapt care este mult mai uşor de reperat dar este mai greu de combătut. Dacă în cazul tiranilor şi al dictatorilor acest fapt este mai greu de depistat în cazul şmecherilor şi al derbedeilor faptul este mult mai uşor de constatat. Este bine să ştim că în zilele noastre sunt foarte mulţi derbedeşi şi şemecheri. Aceştia au un comportament reprobabil care în mai multe situaţii se manifestă prin tot felul de lucruri ieftine. Mentalitatea derbedeului este un care în cele mai multe situaţii i-a în râs lucrurile serioase şi face acest lucru care când ar fii serios. Sunt derbedei care nu au nici un fel de respect faţă de nici un lucru frumos din jurul lor.[104] Mentalitatea debedeului este una a făţărniciei. El este cel care în marea majoritate a cazurilor ajunge să îşi bată joc de principii şi de lucruri pe care sunt recunoscute ca şi adevărate valori de oamenii de bună credinţă. Derbedelul este un om care îşi manifestă fărănicia prin a

103 Ernesc Bernea, *Îndemne la simplitate* (Editura Vremea, 2006).

104 Este de amintit aici că un alt loc în care se poate vedea că făţărnicia este o realitate este în închisori. Mai toţi cei care ajung în închisori pe bună dreptate sunt cei care susţin că în realitate sunt nevonovaţi şi sunt o eroate a sistemului judiciar. Este posibil ca poate 1% din cei închişi să fie victime ale sistemului judiciar dar în mare marea majoritate sunt extrem de mult vinovaţi de actele lor. Ceea ce s-a putut vedea este că foarte puţini vinovaţi îşi recunosc vina lor. Acest lucru ei îl fac fiindcă vor să pară oamenii integrii şi credibili. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere în contextul unei lumi care face ca totul să pară fără nici o vină. Puşcăriaşii sunt oamnii care sunt în largul lor în făţărnicie. Ei nu recunosc, că au furat, să au jefuit, că au violat sau că nu delapidat mari sume de bani. Aceste fapte sunt cele pe care trebuie să le evidenţiem în contextul în care am ajuns să vorbim de făţărncie. A nu recunoaşte de ceea ce şti vinovat este o altă mare dovadă de fărărnicie. Făţărnicia este un lucru care este extrem de bine văzut în cazul celor care sunt certaţi cu legea şi care susţin că ei nu sunt cu nimic vinovaţi de ceea ce au făcut.

zeflemii tot ceea ce este bun şi sfânt. Deşi derbedeii ştiu ceea ce este bine şi ceea ce este rău în mai multe situaţii ei ajung să conteste ceea ce este recunoscut de toţi ca fiind valoare. Derbedeul este un făţarnic fiindcă el este cel care relativizează lucrurile de dragul de a se simţii el bine. În lumea noastră adevărul este că sunt mai mulţi derbedei. Sunt mai mulţi care atunci când se îmbeată în loc să o facă acasă unde nu sunt văzuţi de nimeni preferă să o facă pe stadă la drumul mare pentru a fii văzuţi de toată lumea. Nu numai că ei se arată beţi dar la fel de bine ajung să îi incomdeze şi pe cei din jurul lor prin urlete şi înjurături. După cum se poate deduce beţivul este o persoană care şi el dă dovadă de făţărnicie. Acest lucru este aşa fiindcă el ajung de se manifestă în beţie într-un fel şi cât este treaz în alt fel. Treuie să fim conştienţi că sunt mai mulţi care se îmbată pentru a putea fii cât mai inconvenienţi pentru lumea din jurul lor. Aceste lucruri sunt fapte care sunt extrem de bine realităţi ale lumii în care trăim. Ceea ce putem deduce din cele spune până acum este că făţărnicia este un lucru care se manifestă în mai multe feluri. Unul dintre modele de fărănicie mai des întâlnite în zilele noastre este derbedeul. Acesta nu are nici un fel de considerare pentru nimeni şi se bucură să facă rău celor din jur. Deşi spune că acest lucru nu îi face plăcere în realitate el se bucură dacă are ocazia să facă rău în jurul său şi să provoace mai multe necazuri celor cu care intră în contact. Este greu de crezut dar pe derbedeu cel mai bine este să îl ţinem la distanţă. El poate intra la biserică pentru a face gălăgie şi pentru a îi deranja pe cei de acolo. El este cel care urlă cât îl ţin plămânii pe stadă pentru ca lumea să îşi dea seama de cine este el şi de câtă tărie de caracter este el capabil să dea dovadă.[105]

La Rochefould spunea la un moment dat că: „făţărnicia [ipocrizia] este un omagiu pe care viciul îl aduce virtuţii." De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă făţarnicul sau ipoctirul este cel care încearcă să răstoarne ierarhia valorilor. Sunt mai mulţi care fac acest lucru şi este bine să fim conştienţi de acest fapt. În cele mai multe situaţii cei care sunt făţarnicii sunt persoane care au foarte bine conştiinţa binelui şi a ceea ce este virtutea fiindcă la o privire mai atentă ei o imită. Ceea ce nu vor să recunoască ei este că sunt oamenii ai binelui şi al virtuţii. După cum înţelegem omul făţarnic sau omul ipocrit aduce prin modul lui de a se comporta fără să vrea un omagiu binelui şi al virtuţii fiindcă lumea ajunge să vadă prin ceea ceea ce ei ar fii trebuie să fie dar în realitate nu sunt. Omul fărţanic este un om care se ascunde, un om care nu doreşte să fie văzut aşa cum este el ci mai multă să fie un adevărat model şi exemplu. Pentru acest motiv el ascunde tot ceea ce face rău şi are de grijă să îşi camufleze toate fărădelegile.[106] Cineva spunea la un moment dat că „făţărniacia este a vopsii mormintele numai la exterior." Acest lucru este un fapt pe care mai mulţi făţarnici îl fac. Aceştie după cum am arătat mai sus se prezintă pe sine ca şi oamenii buni, ca şi oamenii ai virtuţii, ca şi persoane de bine, ca şi exponenţi ai tot ceea ce este furmos şi sublim. Dacă vom căuta mai mult vom vedea că în realitate aceste lucruri sunt departe de a fii aşa. După cum se poate înţelege şi după cum am vorbit mai sus sunt mai mulţi care de mai multe ori sunt extrem de bine deghizaţi încât este foarte greu să îi prindem cu minciuna. Am vorbit mai mult despre faptul că mai ales persoanele publice sunt cele care apucă pe calea făţărniciei. Aceştia de mai multe ori şi în mai multe cazuri fac proiecte, lansează mai planuri de dezvoltare, se fac că îşi formază o echipă de oamenii de excepţie, se prefac că în realitate sunt înconjuraţi numai de prieteni excepţionali. În realitate toate aceste sunt numai minciuni. Omul făţarnic face totul numai aparent. În spatele lui nu se vede nici un rezultat.

105 Nicolae Steinhardt, *Drumnul către isihie* (Iaşi, 2014 reeditare).

William Hazlitt spunea că: „singurul viciu care nu poate fi iertat este ipocrizia. Pocăinţa unui ipocrit este în sine o ipocrizie.” Acest lucru este aşa fiindcă făţarnicul sau ipocritul este un om care îşi face rechizitoriul numai pentru a fii văzuţi de alţii. La fel de bine omul ipocrti atunci când spune că vrea să se schimbe acest lucru îl face numai pentru a fii văzut de cei din jur. Ceea ce înseamnă că el nu se schimbă cu adevărat. Au fost mai multe cazuri de mari ipocriţi şi de mari făţarnici care au fost prinşi asupra faptului. Acest lucru a dus în cele din urmă la un fel de dorinţă de a se schimba cu condiţia ca toţi cei din jur să i-a act de acest lucru. Despre împăratul Nero se ştie un lucru mai puţin cunoscut de lumea din jur. Acest împărat avea un obicei mai neobişnuit. Atunci când o situaţie din împărăţia lui îl făcea să plângă el avea mai multe sticluţe pregătite în care recolta toate lacrimile pe care le-a vărstat pentru acea situaţie după care pe sticulţă scria cauza care l-a făcut să plângă. De ce făcea acest lucru? El făcea acest lucru pentru ca să le amintească celor din jur de faptul că acest lucru i-a provocat durere şi cât de mult se ostenea el pentru împărăţia lui. Este cât se poate de adevărat că acest lucru era o dovadă de ipocrizie. Nero a fost fără nici o dovadă un exemplu de făţărnicie. Îşi aduna lacrimile vărsate pentru problemele imperiului şi în acelaşi timp dădea dovadă de o cruzime ieşită din comun faţă de imperiul său. Acest lucru este o dovadă extrem de puternică referitor la ceea ce este şi la modul în care se manifestă făţărnicia. Făţarnicul în mai multe situaţii este o persoană paranoică. El cu mare greutate îşi ascunde dorinţa de a fii adorat şi elogiat de cein din jur. Fărţanicul este un om care este perfect întotdeauna şi la el totul este bine în timp ce la cei din jurul său totul este rău. La Bruyere spunea că: „există o falsă modestie care este deşertăciune, o falsă glorie care este nesocotinţă, o falsă măreţie care este o micime, o falsă virtute care este făţărnicie, o falsă înţelepciune care este prefăcătorie.” Înţelegem din aceasta că sunt mai mulţi care se doresc a fii oamenii ai virtuţilor. Fiindcă ajung să îşi dea seama că nu pot fii fiindcă sunt mult prea mult atraşi de viciu aceşti oamenii ajung de se ascund sau mai bine spus sunt prinşi în propria lor plasă. Aceste lucruri ne spune că omul fărţarnic este conştient de care este calea şi drumul virutuţii dar este foarte departe de aăşi asuma această cale şi de a păşii pe ea. Trebuie să ştim că omul fărţanic

106 Moliere spunea la un moment dat că: „ipocrizia este un viciu privilegiat care astupă cu mâna ei gura tuturor şi se bucură în pace de o impunitate suverană.” După cum se poate înţelege, omul ipocrit sau omul făţarnic este un om care în mai multe situaţii este cel care ascunde tot ceea ce face rău pentru a afişa o imagine impecabilă în exterior. Acest lucru este în sine mai mult o luptă cu conştiinţa proprie fiindcă omul ipocrit ştie foarte bine că ceea ce face este un lucru rău. De cele mai multe ori ipocrizia este un fapt care poate fii uşor de reperat fiindcă la ipocrti totul este impecabil. El este un om care nu face nici o greşelaă şi nu are nici un fel de lucru să îi fie de reproşat. Acest lucru este modul în care îl putem repera şi la fel de bine găsii pe fărţarnic. În sine făţarnicul este un om care este dornic să exceleze dar îi este mult prea greu efortul pe care trebuie să îl facă în acest sens. Pentru acest lucru el face şi ascunde lucrurile în acest fel încât ân cazul lui totul să pară excepţional. Oamenii făţarnici sunt oamneii care la prima vedere sunt nexcepţionali şi împotriva cărora nu se poate găsii nici un fel de greşeală. Acest lucru este numai dacă avem o privire superficială la adresa lor. Cu cât vom căuta mai mult pe omul făţarnic cu atât mai mult vom descoperii mai multe greşeli şi mai multe minciuni. Evidedent, aceste lucruri sunt ascunse de el dar ele nu pot fii ascunse pentru totdeauna.

este un om care este în permanenţă neliniştitit. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă el ştie că poate fii descoperit oricând ca şi o minciună şi o fraudă.[107]

Discutând despre cele sfinte, un om îi spuse unui călugăr:

- Părinte, eu cred în Dumnezeu, însă nu prea merg la Biserică. Nu am mai fost la slujbe sau la Spovedanie de mult timp şi nu cred că este neapărat să mergi. Este suficient să crezi în Dumnezeu şi atât.
- Fiule, îi spuse atunci călugărul, ai o cămaşă foarte frumoasă.

Nedumerit, omul nu a mai ştiut ce să zică, însă călugărul a continuat:

- Spune-mi, porţi toată ziua această cămaşă?
- Da, răspunse omul.
- Dar două zile, o porţi?
- S-ar putea.
- Dar o săptămână sau o lună, o porţi?
- Nu, părinte, bineînţeles că nu.
- De ce? îl mai întrebă călugărul ca şi când nu ar fi priceput.
- Fiindcă se murdăreşte şi trebuie spălată. Abia după aceea o iau iarăşi pe mine, când este curată şi frumoasă.
- Păi, vezi, fiule! Aşa cum se murdăreşte cămaşa ta şi trebuie spălată pentru a o purta iarăşi, la fel şi sufletul se murdăreşte de păcate şi răutate şi cum l-ai putea curăţa dacă nu la spovedanie şi la slujbe, prin dragostea şi harul Domnului?!

Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru cât se poate de simplu dar în acelaşi timp extreme de valabil. Omul are nevoie de modalităţi de a se curăţii pe sine. Omul fărţanic neagă acest lucru. Pentru el el este în totdeauna curat şi nu are nevoie de nici un fel de pocăinţă.[108] Nicolae Iorga era de părere că: “omul fărţanic are două feţe şi nici un obraz.” Ce înseamnă acest lucru? Acest lucru înseamnă că dacă în cazul unui om simplu ruşinea faţă de faptele lui rele este un sentiment obişnuit în cazul făţarnicului acest lucru este departe de a fii adevărat. Omul fărţarnic nu are nici un fel de regret faţă de faptele lui rele. Sunt mai multe exemple de acest fel. În făţarnic nu există nici un fel de sentiment de ruşine faţă de cei din jur fiindcă dacă ar exista cu siguraţă că ei nu ar mai ajunge să fie făţarnici. Făţărnicia este un lucru care îi duce extreme de departe de ruşine. Acest lucru este aşa fiindcă tot ceea ce contează pentru fărţarnic este propria persoană. Este adevărat că fărţanici sunt personae cât se poate de individualiste şi de egoiste. Ei se gândesc numai la sine şi numai la modul în care pot ei câştigat mai mult

107 Radu Teodorescu, *Omul duhovnicesc sau antropoligia virtuţilor* (Cugir, 2015).

108 Realitatea este cea care ne spune că pentru omul fărţănic nu este nevoie de pocăinţă. Cum să recunoşti faţă de cei din jur că tu eşti un un care eşti supus greşelilor? Acest lucru nu poate să fie în nici un fel adevărat. Pentru acest motivul sunt mai mulţi care susţin că pocăinţa este un gest de slăbciune. Sunt în acest sens foarte puţini oamenii fărţanici care ajuns să se pocăiască cu adevărat. Acest lucru este aşa fiindcă acest oamenii sunt conştienţi că a te pocăi este ceea ce duce la schimbarea ta ca şi persoană. Pocpinţa prin urmare este mai mult o tautologie pentru un om făţarnic. Acest lucru este aşa fiindcă făranicul este cel care spune că se pocăieşte tot timpul ştiind că acest lucru este pe placul celor din jur. În realitate el nu se pocăieşte ci trăieşte bine mersi în lumea lui. Atunci când spune că se pocăieşte de faptele lui omul fărţarnic în realitate nu a face ci mai mult se ascunde. Pentru acest motiv fărţanici trăiesc o viaţă extrem de neliniştită fiindcă ei au conştiinţa că pot fii prinşi în orice situaţie. Aceste fapte sunt cele care ne spune despre care sunt rezultatele concrete ale făţărniciei.

şi eventual a aduna mai multe averi şi bogăţii. Când vine vorba să îi ajute pe cei de lângă ei făţarnicii sunt cât se poate de nepăsători. Acest lucru îi face pe făţarnicia adevăraţi monştiri. Ei nu au prin urmare nici un fel de remuşcare că pentru a se îmbogăţii de mai multe ori au călcat peste cadaver şi au ajuns să se suite peste ceilalţi pentru a îşi realize scopul dictorul că "scopul scuză mijloacele" este unul care funcţionează din plin în ceea ce îi priveşte pe fărţanici. La fel de bine în zilele noastre o altă formă de manifestare a făţărniciei este secularismul. Secularismul ne spune că viaţa socială sau viaţa de stat nu treuie să aibă nici un fel de amestec cu viaţa religioasă sau viaţa credinţei. Sunt în acest sens mai mulţi care sunt adepţii acestei teorii. Secularismul este genul de ideologie care se poate ca de mai multe ori să se manifeste făţarnic. Pe de o parte secularismul este conştient că Biserica Creştin Ortodoxă face foarte multe lucruri bune şi folositoare şi în acelaşi timp spune că toate aceste merite sunt mai multe ale statului. Acest gen de mentalitate este una care nu poate decât să ne arunce în întuneric. Sunt mai mulţi care sunt adepţii secularismului sau a ceea ce ei denumesc ca şi umanismul secular. Acest umanism secular deşi lasă biserica liberă să acţioneze într-un anumit stat spun că toate meritele bisericii sunt ale statului. Este bine să ştim acest lucru şi să îl evidenţeim în contextul în care au existat mai multe neînţelegeri dintre biserică şi stat.[109]

Simone de Beauvoir spunea că: „atunci când eşti făţarnic, Dumnezeu este atât de departe de tine că pare absent." Afrmaţia ne spune că sunt şi oamenii care ajung să fie făţarnici contextual. Acest lucru trebuie să fie înţeles şi trebuie să ştim că dacă o dată am ajuns să fim făţarnici în cele din urmă prin pocăinţă vom ajunge să ne îndreptăm. Este foarte adevărat că cei care ajung să fie fărţarnici în mod cronic sunt departe de Dumnezeu. Acest lucru este aşa fiindcă făţărnicia nu este un lucru care este pe placul lui Dumnezeu. Adevărul este că de mai multe ori în lumea noastră pentru a îşi atinge scopul omul ajunge să fie făţarnici şi să nu îi pese de cei din jur. În lumea afacerilor acest lucru este extrem de bine văzut. Este bine să ştim că omul de afaceri este un om care este dominat de dorinţa de scoate profit. Pentru acest motiv el nu se dă în spate de la nimic pentru a îşi atinge scopul. Evident, acest lucru este o dovadă de făţărnicie. Sunt mai mulţi oameni de afaceri care ajuns să se îmbogăţească de pe cei din jurul lor prin minciună şi hoţie. Acest fapt nu poate să ne lase în indiferenţă. Ceea ce trebuie să domine în lumea afacerilor este dorinţa de a câştiga ambele părinţi. Evident, acest fapt nu are loc. Atunci când omul este dominat de dorinţa de a cîştiga cât mai mult el nu mai ţine cont de cei din jurul său.[110] Ceea ce s-a putut vedea dintre trecut este că oamenii făţarnici iubesc să stea în jurul oamenilor mari. Acest lucru ei îl fac pentru ca îl acest fel să se bucure şi ei de gloria lor. Este bine să ştim că aceste fapte sunt realităţi pe care trebuie să le evităm. Acest lucru l-a făcut pe Jules Renard să spune că: „sufletele josnice nu se biziue decât pe nobţelea celorlalte." Fărţarnicii sunt cei care dacă au aocazia se folosesc de cei din jurul lor pentru a putea în acest fel ca ei să fie bine văzuţi. În lumea academică acest lucru se poate vedea din plin. Se ştie că sunt mai mulţii oamenii făţarnici carăra le place să fie consideraţi mari academicieni şi mai savanţi. Pentru a face acest lucru ei recurg în mai multe cazuri la plagiat. Ştim cu toţii ceea ce este plagiatul: a copia lucrări de referinţă care au fost scrise de alţii şi a le pune sub numele tău. Despre Thomas Edison se spune că atunci când a inventat becul şi-a luat un student de la prestigioasa Universitate din Princeton. Acesta avea mai multă şcoală decît Edison dar nu avea darul invenţiei. La un moment dat Edison i-a dat un bec şi i-a spus studentului de la Princeton că vrea să alfe volumul becului. Studentul a încecat tot

109 Philip E. Hammond, *The sacred în a secular age* (Berkley, 1985).

felul de modalităţi dar nu a reuşit. În cele din urmă când s-a dat bătut Edison a luat becul şi l-a umplut cu apă după care l-a dat studentului şi i-a spus că dacă v-a cântării apa v-a afla volumul becului.

Ceea ce trebuie să ştim este că omul făţarnic nu este în nici un caz un om sincer. El este un om care consideră că toţi ceilalţi mint în timp ce el singur deţine adevărul. Făţarnicul este prin urmare un om în care nu există sinceritate. Acest lucru este evident, dar ceea ce este mai greu este de reperat acest lucru. Fărţarncul este funcţionarul care ne spune că se v-a strădui să facă condiţii mai bune pentru oraşul nostru dar acestea nu apar nicioidată, este instalatorul care ne spune v-a instala cel mai bine conducta pentru ca să vedem că la puţin timp ea se parge, este văzătorul care ne spune că produsul lui este cel mai bun pentru ca atunci când am ajuns acasă să ne dăm seama că produsul pe care l-am cumpărat a expirat de mult, este ceasornicul care ne vinde ceasuri şi ne spune că sunt foarte bune pentru ca a doua zi să ne dăm seama că ceasul este stricat, este mecanicul de tren care spune că trenul v-a ajunge la timp pentru ca să ne dăm seama că a întârziat 45 de minute, este muncitorul care ne spune că v-a muncii dar tot ceea ce face este că tragă chiulul toată ziua, este reparatorul tv care ne spune că v-a repara televizorul nostru pentru ca la puţin timp să se strice din nou şi enumerarea ar putea continua. Este foarte probabil că acest lucru l-a făcut pe Angel Ganivet să spună că: „valorează mai mult un minut de siceritate decât o sută de ani de făţărnicie [ipocrizie].” După cum am spus în capitolele de mai sus ale acestei cărţi, omul evlavios este un om sincer. Acest lucru ne spune că făţărnicia şi evlavia sunt două lucruri care în nici un fel n u pot coabita unul cu altul. Sinceritatea este un lucru care în sens religios este cel care ne duce la evlavie. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă ne spune că virtuţile sfinţilor sunt mult mai mari decât virtuţile noastre, că au fost sfinţi care s-au nevoit mai mult decât noi, că au fost călugări care au trăit în mult mai multă nevoinţă decât o facem noi, că au fost mai mulţi care s-au dedicat mult mai mult lui Dumnezeu decât o facem noi. Aceste lucruri nu pot să ne ducă decât la evlavie. Omul fărţanic nu poate însă să fie un om evlavios.[111] De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă el nu este capabil de siceritate. Dacă făţarnicul se închină la icoane o face numai pentru a fii văzuţi de ceilalţi. La fel de bine, dacă

110 Iată ce ne spunea Giovanii Papinii despre făţărnicie: „făţarnici pentru că ridică monumente profeţilor şi împodobesc mormintele drepţilor din vechime, dar persecută pe drepţii care trăiesc în timpul lor şi se pregătesc să ucidă pe profeţi.” După cum am vorbit mai sus, omul fărţanic spune una şi face alta. Acest lucru este în cele mai multe situaţii descoperit mult prea târziu. În realitate toţi făţarnici spun că sunt mari iubitori de virtute dar cât este vorba să o cultive chiar ei acest lucru nu mai are rost. Făţarnici sunt cei care înaltă osanale şi ode binelui dar cât este vorba să îl pună ei în practică acest lucru nu mai are loc. În sine făţărnicia este un lucru care se manifestă întotdeuna prin falsitate. Este falsitatea care în cele din urmă v-a fii descoperită nu mai înainte de aface mai multe victime. Este bine să nu avem de a face cu oameni făţarnici fiindcă aceştia sunt cei care eventual când situaţia o cere se vor folosii de noi. Fărţanicul face totul şi orice pentru a îşi atinge scopul. El nu ţine cont de nimeni şi de nimic. Un exemplu celebru de fărţnicie a fost în secolul al XX-lea relaţia care a existat între alţii împotriva naziştilor. Împotriva naziştilor Rusia şi America au dus o luptă comună. În momentul în care nazismul a fost edaticat, Rusia şi America au devenit ţări rivale şi au trăit în ceea ce istoria cunoaşte ca şi ”războiul rece” mai bine de 40 de ani.

111 Mohan Miron, *Părintele Lvrentie: omul lui Dumnezeu. Mărturii* (Licentia, 2007).

fărţarnicul crede în Dumnezeu o face numai pentru a fii considerat un om credincios de ceilalţi. Acest lucru l-a făcut pe Pier Paolo Pasolini să spune un mare adevăr: „eşti atât de ipocrit încât, atunci când ipocrizia ta te va distruge, deşi vei fi în iad, tu vei declara că eşti în rai.”

Pe un drum de munte, s-au întâlnit doi agricultori. Unul dintre ei, mai răutăcios, l-a întrebat pe celălalt:

- Am auzit că mergi des la Biserică şi că te rogi mult. Dar de unde ştii tu că există Dumnezeu?

Ca şi când nu l-ar fi auzit, celălalt agricultor l-a întrebat la rândul său:

- Spune-mi, crezi că vitele noastre au fost astăzi la păşune?

- Da, cu siguranţă, priveşte pământul moale, este plin de urmele lor!

- E, acum priveşte şi tu soarele ce tocmai a răsărit peste dealuri, priveşte pădurea înverzită din faţa noastră, priveşte-te pe tine şi pe oamenii din jurul tău! Toate acestea sunt urmele mâinilor lui Dumnezeu Atotputernicul şi Atotţiitorul. Cum să fi fost făcute toate acestea, dacă nu din iubirea lui Dumnezeu, şi pentru ce să le fi făcut El aşa cum sunt dacă nu tot pentru iubire? Mai încape îndoială?

Adevărul este că există o tipologia a omului fărţarnic care este de părere că nu există Dumnzeu. În acest sens, este foarte adevărat că ateismul şi necredinţa este tot o formă de făţărnicie. Ateul la fel ca şi necredincisoul vede că există lumea şi viaţă în jurul său dar el neagă acestea ar ave au creator. Mai mult, sunt unii care ne spune că tot ceea cee există nu a fost creat de Dumnezeu şi a fost mai mult produsul evoluţiei. Se ştie că sunt mai mulţi care cred cu putere în teoria evoluţionistă. Aceste lucruri sunt fără doar şi poate în mai multe cazuri o dovadă de făţărnicie. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă după cum ştim nu poate exista ceva care să nu aibă un creator sau un făcător. Acest fapt este negat de atei care vin cu mai multe teorii care evident sunt false.[112]

Ceea ce este făţărnicia este un lucru care întotdeauna crează distanţe. Cel fel de distanţe? Este vorba despre distanţa dintre ceea ce eşti şi ceea ce ai dorii să fii. Toţi oamenii făţarnici sunt persoane care nu sunt mulţumite cu ceea ce sunt. Acest lucru ei îl neagă dar adevărul este că aşa simt ei. Oamaneii făţarnici simt că nu sunt mulţumiţi cu ceea ce sunt şi pentru a obţine ovaţii de la cei din jur de mai multe ori ajung să facă lucruri care evident nu sunt adevărata lor persoană şi persoanlitate. Prin urmare, oamenii fărţarnici de mai multe ori pozează în mari filatropi, în oamenii erudiţi, în

112 Sunt mai mulţi care ar putea considera că am dus discuţia mult prea departe. Ce legătură poate exista dintre atetism şi fărţărnicie. Ateii sunt oamenii făţarnici. Ei în loc să foloseacă ştiinţa care a fost lăsată de Dumenezu pentru a îl slujii pe Dumnezeu şi pentru a îii fii de folos omului ajung să susţină tot felul de aberaţii. După cum putem înţelege ateul este cel care deşi este conştient de existenţa lui Dumnezeu care i-a dat lui viaţă spune că în realitate Dumnezeu nu există. Ceea ce trebuie să ştim este că sub o formă sau alta au fost mai multe cazuri de atei în lumea noastră. La fel de bine sunt mai mulţi care deşi sunt conştienţi de existenţa lui Dumnezeu nu trăiesc pe placul lui Dumnezeu. Mai ales în ecologie se poate vedea acest lucru. Mai toţi dintre oamenii ştiu că natura a fost creată de Dumnezeu. Deşi toată lumea ştie că natura a fost creată de Dumnezeu sunt mai muţi care o distrug prin poluare: emiterea de gaze în atmosferă, defrişarea pădurilor, aruncarea de substanţe toxice în natură şamd. Aceste lucruri ne spune că cei care el fac evident dau dovadă de făţărnicie fiindcă în mod real el şitu cu să se poate faţă de natură care a fost creată de Dumneezu, dar evident nu o face şi nici pe viitor nu inteţionează să o facă.

academicieni, în savanţi sau oamenii de bine. Evident, ei nu sunt aceste lucruri dar totuşi le minează. Acest lucru ne spune că şi în cazul evlaviei se întâmplă acelaşi lucru. Omul făţarnic doreşte să fie un om evlavios nu pentru a îşi manifesta iubirea de Dumnezeu ci mai mult pentru a fii bine privit de cei din jurul său. Fărănicia este o stare de angoasă internă care îl face pe cel ce este stăpânit de ea să fie din ce în ce mai nemulţumit de ceea ce este. Acest lucru este cu adevărat dramatic. În sine trebuie să arătăm că făţarnicul suferă de un fel de stare de nelinişte continuă. Ceea ce este nu îl mulţumeşte şi ceea ce imită a fii îl nelinişteşte şi mai tare. Aceste lucruri le spunem pentru a face pe cât mai mulţi despre care este discomfortul pe care îl aduce făţărnicia în lumea noastră. Cu adevărat făţărnicia nu aduce linişte ci mai mult iluzia liniştii, este vorba de acea iluzie a cine ai dorii să fie şi nu a ceea ce eşti în realitate. Prin urmare în realţii sociale este de preferat un om singur decât un om care este ipocrit şi fărţanic deşi face acest lucru foarte bine. Pentru mai multă lume sinceritatea este mult prea simplă şi la fel de bine mult prea directă. Aceştia sunt cei care evident ascund adevărul. După cum se înţelege omul ipocrit şi fărţanic ştie ceea ce este adevărul dar întdeauna îl înlocuieşte cu minciuna. Sunt mai mulţi care spune că fărţanicii sunt persoane care nu ştiu ceea ce este adevărul şi pentru acest motiv trebuie să le dăm dreptate de cauză. Acest lucru este fals. Făţărnicia este cea care crede că poate câştiga prin minciună şi pentru acest motiv ea ne spune că trebuie să fim cât se poate de buni în a maniupula adevărul. Făţarnicii au fost întotdeauna buni manipulatori şi acest fapt a fost destul de mai multe ori în zilele noastre. Evlavia şi făţărnicia după cum se poate vedea sunt două lucruri care nu au mai nimic în comun.[113]

CAPITOLUL 6

EVLAVIA CREŞTIN ORTODOXĂ ÎN INDIFERENŢA LUMII DE AZI

Lumea din zilele noastre este o lume a contrastelor: unii sunt evlavioşi şi credincioşi în timp ce alţii sunt atei şi neceredincioşi, unii sunt buni şi milostivi în timp ce alţii sunt răi şi nemiloşii, unii sunt blânzi în timp ce alţii sunt agresivi, unii sunt deprimaţi şi trişti, în timp ce alţii sunt bucuroşi şi veseli şi în cele din urmă unii sunt indiferenţi în timp ce alţii sunt evlavioşi. S-a spus de mai multă lume că evlavia nu este prea compatibilă cu lumea modernă. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă lumea de azi este o lume a sateliţilor şi a celularelor, în timp ce evlavia este o lume ce ţine de fumul de tâmâie şi de icoane. Să fie lucrurile chiar aşa? Vom vedea că lucrurile nu sunt chiar aşa. Evlavia este un lucru actual şi pentru zilele noastre şi mai ales pentru secolul al XXI-lea. Acest fapt este aşa fiindcă omul are nevoie de evlavie. De ce este omul în nevoie de evlavie? Omul este în nevoie de evlavie fiindcă el este conştient de faptul că există o ierarhie a valorilor. Ceea ce trebuie să ştim este că nu există o ierarhie a valorilor numai în plan social, economic, artistic sau cultural ci şi în sens religios.[114] Prin urmare este bine să ştim că trăim într-o lume a valorilor şi a distincţiei dintre valoare şi non-valoare [nulitate]. În lumea noastră se postulează mai multe ideologii şi acest lucru nu este în mai multe situaţii clar. Sunt mai mulţi care ajung să promoveze lucruri de care nu ştiu foarte bine ce consecinţe pot avea. Pe acest fond confuz al lumii noastre trebuie să spunem că evlavia este considerată în multe cazuri un lucru arhaic şi învechit. El impune cu sine a fii un om credincios şi un om religios. Evident, aceste lucruri sunt cât se poate de greu de înţeles în zilele noastre.

113 Gabriel Liiceanu, *Despre minciună* (Bucureşti, 2006).

Trăim într-o lume care de mai multe ori a cultivat un alt tip de evlavie decât cel care ţine de religie şi de credinţă. Despre ce evlavie este vorba? În zilele noastre este cunoscută ceea ce se poate denumii ca şi „evlavia seculară" sau mai bine spus „evlavia de tip secular." Ce este această evlavie seculară? Această evlavie seculară este un gen de evlavie care ne spune că trebuie nu să Îl cinstim sau mai bine spus să Îl adorăm pe Dumnezeu ci mai mult anumite principii abstracte cumt sunt: adevărul, frumosul, dreptatea, egalitatea, fraternitatea, binele sau libertatea. Acestea sunt în cele mai multe cazuri un fel de principii abstracte pe care lumea seculară le are la mare cinste. Ceea ce le lipseşte acestor principii este sursa: cine este autorul acestor principii sau care este originea a tot ceea ce este bun şi frumos în lumea noastră? Cu singuranţă că Dumnezeu. Ei bine, acest lucru de mai multe ori este negat de umaniştii seculari şi de cei care sunt de părere că viaţa poate fii la fel de bine trăită şi fără a fii în comuniune cu Dumnezeu. Acest gen de mentalitate este foarte larg răspândit în zilele noastre. Aceşti umanişti seculari sunt de părere că omul poate trăi la fel de bine şi fără de Dumnezeu. În acest sens Dumnezeu este de mai multe ori „exilat" în cer sau în transcedenţă în timp ce omul trăieşte singur şi cât se poate de bine aici pe pământ. Acest gen de mentalitate este unul care uită de un singur lucru care este extrem de important: Dumnezeu este cel care a creat cerul şi pământul şi nu poate exista nimic afară de El. După cum se poate vedea foarte bine umanismul secular este o filosofie care nu este străină de evlavie. Din contră el propovăduieşte o evlavie dar această evalvie este o evlavie cât se poate de străină de Dumnezeu şi de existenţa Lui. Este o evlavie care are un cult al statului, al prosperităţii şi al bunăstării materiale. În cele din urmă aceste lucruri sunt văzute ca şi scopuri în sine şi nu ca şi lucruri care trebuie să fie îndreptate în spre Dumnezeu. Umanismul secular după cum se poate observa este un lucru care este străin de noţiunea de Dumnezeu. Dumnezeu este nevăzut şi prin urmare El este inexistent. Tot ceea ce trebuie să facem este să ne facem condiţii de viaţă cât mai bune aici pe pământ şi dincolo de acestea nu trebuie să ne mai intereseze nimic.[115]

La un dineu, se găsea, printre musafiri, şi un ateu, om rău, lipsit de credinţă, care l-a întrebat la un moment dat pe creştinul de alături:

- De unde ştii tu că Dumnezeu te-a iertat pentru păcatele tale sau că îţi ascultă

---

114 Trebuie să ştim că conceptul de ierarhie se înrudeşte cu cel de ordine. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun că trebuie să avem diferită noţiunea de ierarhie. Ierarhia este foarte mult un fel de cunoaştere a ceea ce înseamnă diferenţa de valoare. Trăim într-o lume în care unii au mai multă valoare decât alţii. Prin urmare, ierarhie este un lucru care ne face conştienţi că nu toţii sunt de aceiaşi valoare. Aceste fapte sunt cele care ne spun că pentru a avea noţiune de ierarhie este bine să avem foarte bine definită noţiune de ordine. Ordinea este un lucru care există în lumea noastră şi ea se manifestă cel mai bine în ierarhie. Ierarhia şi ordinea sunt două lucru care se condiţionează reciproc una cu alta şi sunt două lucruri care nu pot exista unul faţă de altul. Prin urmare, este bine să ştim că un om cu principii este un om care are în sine noţiunea de ierarhie. Acest fapt este contestat de cei care sunt adepţii anarhiei. Ceea ce este anarhia ştia mai toată lumea. Anarhia este un lucru extrem de rău şi ea se manifestă prin susţinerea haosului şi a distrugerii. Acest gen de concepţie este unul cât se poate de eronat şi de greşit. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le evidenţiem mai mult. Sunt mulţi care le fel de bine trăiesc în confuzie. Confuzia este un lucru care ne face să nu mai ştie care este diferenţa dintre ierarhie şi distrugere.

115 Alexandru Tănase, *Cultură şi umanism* (Junimea, 1973).

rugăciunile, când, de fapt, nu vezi nimic din toate acestea?
- Dar tu, îl întrebă la rândul său creştinul, de unde ştii dacă este zahăr în ceaiul pe care îl bei acum?
- Cum de unde? Simt gustul zahărului.
- Deci ştii că este zahăr în ceaiul tău, chiar dacă nu-l vezi. E, tot aşa simt şi eu dragostea lui Dumnezeu în inima mea. Sufletul meu îngreunat de păcate se simte izbăvit prin puterea Sfântului Duh. Sfânta Liturghie, Sfânta Spovedanie, rugăciunile îmi înalţă sufletul ce nu-şi găseşte liniştea decât la Dumnezeu. Dragostea nu o vezi cu ochii trupului, ci cu ochii sufletului.

Întâmplarea de mai sunt ne spune că chiar dacă marea majoritate dintre noi nu Îl vedem pe Dumnezeu acest lucru nu înseamnă că nu putem să Îl simţim pe Dumnezeu. Adevărul este că Îl simţim pe Dumnezeu şi acest fapt este un lucru cât se poate de evident şi de profund. Dumnezeu este alături de noi şi este bine să ştim acest fapt. Îl simţim pe Dumnezeu chiar dacă nu Îl vedem şi acest lucru ne face să avem evlavie faţă de El. Evlavia după cum am arătat în rândurile de mai sus este un lucru care este practic. Sunt mai mulţi care ne spun că în sine evlavia nu poate să fie un lucru concret ci este cel mult un sentiment. Acest lucru este foarte adevărat că este fals şi nu trebuie să îl privim ca şi pe un lucru adevărat. Evlavia este un lucru care după cum am spus trebuie să ne facă să credem în Dumnezeu şi să avem şi mai multă cinstire faţă de Dumnezeu. Dumnezeu trebuie să fie pe primul loc în viaţa noastră. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu este creatorul nostru şi tot ceea ce suntem sau ceea ce devenim suntem şi o facem prin El.[116] În zilele noastre auzim tot mai des faptul că evlavia este un lucru arhaic şi care nu se mai potriveşte cu cerinţele omului secolului al XXI-lea. Acest om este emancipat şi el are cu toul alte cerinţe şi cu totul alte modalităţi de a înţelege viaţa şi existenţa. Omul secolului al XXI-lea are multe reuşite în domeniul etnic, în economie, în ştiinţe şi arte. Acest om nu mai este la fel cu omul antic şi omul medieval. Sunt mai mulţi care consideră că evlavia este un fenomen care ţine de antichitate şi de evul meu. Nu mai este firesc ca în secolul al XXI-lea să mai fii un om evlavios. Timpurile sunt altele, vremurile s-au schimbat şi prin urmare noi trebuie să ne adaptăm. Aceste lucruri sunt postulatele mai multor mari filosofi şi la fel de bine ele se găsesc în umanismul secular. Este bine să ştim că deşi timpurile s-au schimbat în esenţa lui omul a rămas la fel sau mai bine spus nevoia lui Dumnezeu nu a scăzut. Pentru acest lucru modalităţile de a intra în comuniune cu Dumnezeu sunt indentice pentru toate timpurile. Aceste fapte este bine să le avem în vedere şi să le prezentăm mai mult. Lumea de azi este o lume care ne spune că în realitate omul poate trăi şi fără de

116 După cum putem înţelege sunt mai mulţi care susţin că nu poate exista nici un fel de legătură dintre evlavia ca şi sentiment şi evlavia ca şi practică. Sunt foarte mulţi care susţin acest lucru şi spun că el este adevărat. Adevărul este că evlavia este atât sentiment cât şi practică sau fapte. Trăim nu numai cu sentimentele ci şi cu lucrurile practice pe care le facem în această lume. Prin urmare este bine să ştim că evlavia este un lucru care ne face să fim aproape de Dumnezeu nu numai cu mintea ci şi cu sentimentele. adevărul este că Dumnezeu se descoperă şi se revelează pe Sine şi prin intermediul sentimentelor şi la fel de bine a ceea ce simţim. Aceste lucru au putut fii văzute în lumea noastră de mai multe ori şi în mai multe feluri. Evlavia este un lucru care ne duce în spre Dumnezeu chiar dacă fondul generic al lumii în care trăim este unul confuz. Sunt mai multe ideologii în lumea noastre care sunt cât se poate de confuze şi unele care au foarte mult potenţial sincretic. Aceste lucruri nu trebuie să ne lase indiferenţi.

evlavie. La ce bun să mai cinstească pe sfinţi când aceştia nu aduc nici un fel de câştig imediat la fel cum fac marile burse de valori? La ce bun să avem evlavie faţă de marii părinţi duhovniceşti din moment ce aceştia sunt cât se poate de departe de cerinţele noastre imediate. Toate aceste lucruri ne spun marii umanişti seculari sunt departe de nevoile şi necesităţile imediate ale omului. Omul trebuie să prospere economic şi prin urmare el nu mai are timp să fie prepcupat de superstiţii care ţin de religie. Noua religie a lumii noastre este ştiinţa şi tot ceea ce putem obţine prin ea. Aceste lucruri evident, sunt cele care ne spun că trebuie să fim extrem de atenţi la marile curente filosofice din zilele noastre. Unul dintre cele mai puternice curente filosofice din zilele noastre este materialismul. Acest curent neagă că ar exista o lume spiritual şi penavmtologică şi că tot ceea ce trebuie să facă omul este să se concentreze pe ceea ce îi oferă lumea material. Este foarte adevărat că acest gen de mentalitate este unul extrem greşit şi de eronat. Dumnezeu a creat această lume pentru a fii în armonie sau mai bine spus în stare de echilibru cu lumea spirituală. Prin urmare, nu suntem chemaţi să ducem numai o viaţă materială ci trebuie să ducem şi o viaţă spirituală.[117]

Ce facem prin urmare, în faţa acestui asalt de opinii care ne spune că evlavia este un lucru perimat şi că cei care sunt evlavioşi sunt de mai multă vreme demodaţi? În primul rând ceea ce trebuie să le spunem la aceşti oameni este că evlavia nu este un lucru care ţine de o anumită modă sau mai bine spus de o anumită filosofie a omului. Omul este liber să fie credincios sau la fel de bine să fie cât se poate de ignorant faţă de evlavie. Evlavia este un lucru care după cum se poate vedea nu ţine în nici un fel de anumite cerinţe ale istoriei sau ale filosofiei omului. Evlavia este o recunoaştere a faptului că există valori şi la fel de bine o ierarhie în lumea religiei. La fel cum în armată există o ierarhie care este compusă din sergenţi, ofiţeri, locotenenţi, colonei sau generali la fel de bine şi în religie există o ierarhie a valorilor. Această iearhie o încunoştinţăm şi o trăim prin ceea ce cunoaştem ca şi evlavie. Evlavia este cea care ne face să recunoaştem că sfinţii părinţi au fost oamenii mult mai duhovniceşti decât suntem noi. Este bine să ştim prin urmare că lumea religiei nu este o lume a hasoului ci în ea există ordine şi la fel de bine o foarte bună ierarhizare.[118] La fel de bine ceea ce trebuie să afirmăm este că pentru zilele şi timpurile noastre evlavia este un lucru care ne face să luptăm împotriva hasoului şi a anarhiei. Sunt mai mulţi care ne spune că în realitate evlavia nu ne ajută cu nimic. Ceea ce face evlavia pentru noi este să ne plaseze

---

117 Radu Teodorescu, *Speranţa creştin ortodoxă pentru lumea de azi* (Cugir, 2015).

118 Sfântul Dionisie Areopagitul, un sfânt extrem de contestat în occidentul creştin, este cel care ne spune că la fel cum îngerii sunt împărţiţi într-o ierarhie la fel de bine sunt împărţiţi şi slujitorii bisericii. Sunt mai mulţi care ne spune că structura bisericii este în sine una democratică. Se poate spune că structura bisericii este una ierharhică. Bsierica funcţionează ca şi o ierarhie şi acest lucru este bine să îl ştim. Ierarhia biserciii este un lucru care ne spune că sunt unele lucruri asupra cărora se cuvine să avem evlavia mai mult decât altele. Aceste fapte prin urmare sunt cât se poate de evidente pentru cei care sunt realmente interesaţi de viaţa Bisericii. Ceea ce trebuie să ştim este că sunt mai mulţi în zilele noastre care ne spune că nu trebuie să avem nici un fel de cunoa;tere asupra ierarhiei Bisericii. Ierarhia Bisercii este un lucru care este instituit de Domnul Iisus Hristos. Aceste fapte ne spune că biserica nu este o instituţie a haosului după cum vor să o facă unii ci ea este o instituţie a ierarhiei şi a valorilor. Este ciuudat pentru unii că ierarhie este în mai multe cazuri un lucru care se leagă de conceptul de evlavie. Acest lucru este aşa fiindcă evlavia nu este anarhică ci este ierarhică.

într-un univers valoric. Trăim într-un univers al valorilor şi acest lucru este bine să fie înţeles de cât mai multă lume. Acest univers al valorilor religioase ne spune că nu putem să cinstim pe un criminal la fel de bine cum am cinstii un sfânt. Aceste fapte sunt evidente dar evident pentru mai mulţi ele trebuie precizate. Evlavia este un lucru care ne face să fim conştienţi că în lumea noastră sunt mai multe entităţi ale haosului şi ale distrugerii, oamenii care nu au nimic sfânt, oamenii care doresc distugerea semenilor lor. Aceste fapte după cum am spus în rândurile de mai sus nu pot să ne laşe indiferenţi. Ele sunt cele care ne spune că evlavia nu este numai un lucru care a fost pe înţelesul şi pe gradul de cultură al omului antic sau medieval ci la fel de bine ea este actual şi pentru omul modern. Omul modern are nevoie de evlavie şi pentru acest lucru el trebuie să cunoască mai bine tradiţia religioasă din care provine.

După cum am spus în rândurile de mai sus, în materie de religie evlavia este un lucru care ne învaţă trei lucruri fundamentale în materie de religie: ierarhia, valoarea şi disciplina. Omul care este evlavios este un om disciplinat. S-a spus de mai multe ori în zilele noastre că practic evlavia este un lucru care se întâlneşte în mult prea multe religii pentru a fii considerată un sentiment cu adevărat real. În lumea noastră sunt oamenii care au evlavie la marii întemeietori de religie: Pantajali, Buda, Mohamed sau Zoroastru. Dacă sunt atât de multe evlavii cum se poate ca toate să fie adevărate? Este adevărat că sunt mai multe evlavii false. Mai recent se ştie şi despre faptul că există o biserică satanistă. Sataniştii sunt cei care aduc un cult diavolului sau celui rău. Este clar că ceea ce numesc ei evlavie este departe de a fii o evlavie adevărată. Pentru a fii o evlavie adevărată ea trebuie să respecte anumite condiţii. Fără de aceste condiţii nu se poate vorbii de o evlavie adevărată: în primul rând evlavia adevărată recunoaşte persoana Domnului Iisus Hristos [după care s-a şi calculat era creştină], la fel de bine evlavia cea adevărată recunoaşte cultul sfinţilor, la fel de bine evlavia adevărată face distincţie dintre virtute şi viciu şi are o ierarhie de valori morale. Aceste lucruri sunt pilonii fundamentali fără de care nu se poate să vorbim despre o evlavie autentică în lumea şi în zilele noastre. Este adevărat că sunt mai multe forme de evlavie pervertită în lumea noastră şi acest lucru nu este întâlnit numai în zilele noastre. Sfinţii apostolic sau alţi sfinţi ai Vechiului Testament cum a fost Sfântul Ilie s-au confruntat cu forme degenerate de evlavie care se concretizau în adorarea zeilor şi a idolilor. Aceste fapte au fost foarte larg răspândite în vechime şi este bine să le ştim şi să le avem în vedere. Părin urmare, nu tot ceea ce lumea noastră denumeşte ca şi evlavie este cu adevărat evlavie. După cum se poate înţelege pentru ca să fie adevărată evlavia trebuie să respecte anumite condiţii şi anumite cerinţe. Prin urmare, acest lucru ne spune că în esenţa ei elvavia nu este modifică de la timp la timp sau de la secol la secol. Fondul evlaviei este acelaşi dar de mai multe ori se schimbă formele în care ea se manifestă. Deşi unele forme se schimbă sunt şi unele care nu se schimbă. În ortodoxie nu se v-a schimba niciodată cât există Biserica, evlavia faţă de sfinţi şi de icoane. Aceste lucruri au fost stabilite de sfinţii părinţi ai bisericii odată pentru totdeauna.[119]

Mergând prin parohia sa, un preot l-a auzit pe un copil vorbind urât cu prietenii săi de joacă şi înjurând. Oprindu-se, l-a întrebat:

- Dacă cineva ar vorbi în limba engleză, ce ai crede despre el?
- Că este un englez, a răspuns băieţelul.
- Dar dacă cineva ar vorbi în limba spaniolă?
- Ar fi un spaniol, desigur.

119 Sfântul Ioan Damaschin, *Trei tratate contra iconoclaștilor*, (Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998).

-Dar dacă ar vorbii franceza?

- Că este francez evident.

- Nu crezi că este la fel şi cu cel care vorbeşte limba lui Dumnezeu ? Un creştin spune doar lucruri frumoase şi folositoare. De la omul rău, dimpotrivă, nu auzi decât vorbe urâte, înjurături şi minciuni. Cum este sufletul omului, aşa sunt şi vorbele sale. Fii atent ce spui, fiindcă, mai devreme sau mai târziu, vei ajunge între cei a căror limbă o vorbeşti! Poţi ajunge între păcătoşi şi diavoli sau între îngeri şi sfinţi.

Am spus această întâmplare pentru a demonstra că există o “limbă a evlaviei.” Ce este limba evlaviei? Această limbă este una care ne îndeamnă să vorbim într-un limbaj cât se poate de cunvincios faţă de Dumnezeu, îngeri şi sfinţi. Această limbă a evlaviei este un lucru care îl deprindem şi trebuie să fim cât se poate de atenţi pentru a nu o uita. După cum am putut constata în lumea noastră sunt oamenii care sunt interesaţi de evlavie şi sunt oamenii care nu nici un fel de interes pentru ea. Adevărul este că în mai multe situaţii evlavia este un lucru care îl plictiseşte pe omul modern. Acest om este un om care este obişnuit cu senzaţii tari şi cu un mode viaţă puternic materialist. Este de remarcat aici că acest om se identifică cu idealurile occidentale care sunt orientate foarte mult în spre lumea materială.[120] Prin urmare, este bine să ştim că este cu adevărat superior omul care este evlavios şi care dă dovadă de evlavie. Acest lucru este aşa fiindcă acest om este un om care rămâne statornic. Evlavia este fără doar şi poate o dovadă de statornicie. Se cuvine să rămânem evlavioşi fiindcă acest lucru este pe placul lui Dumnezeu. Sunt mai mulţi care ne spune că în problem religie lucrurile sunt extrem de încâlcite şi de îmbârligate. Vom vedea că acest lucru este departe de a fii aşa. Există o ordine şi după cum am arătat o ierarhie în probleme de religie. Acest lucru ne spune că trebuie să fim foarte atenţi cu cei din jurul nostru care sunt evlavioşi. În jurul nostru este bine să ne înconjurăm mai mult cu oamenii evlavioşi. Acest lucru este aşa fiindcă în cele din urmă prin comuniunea cu ei şi noi vom ajunge să deprindem evlavia. Am spus că evlavia este un lucru care se deprinde. Deprindem evlavia prin mai multe fapte bune pe care le facem şi la fel de bine prin faptul că ajungem să ne dăm seama de o ierarhie a valorilor în materie de religie. Există o ierarhie a valorilor în materie de religie şi acest lucru este cel mai bine văzut prin ceea ce se poate denumii ca şi evlavie. Evlavia ne spune că una sunt apostolii şi alta a fost Domnul Iisus Hristos, că una sunt sfinţii şi alte sunt preoţii şi slujitorii bisericii, că una sunt episcopii şi alte sunt preoţii şi diaconii. Aceste lucruri nu am putea să ne diferenţiem dacă nu am avea un profund simţ al evlaviei. Evident, pentru mai mulţi care sunt superficiali în probleme de religie şi de credinţă aceste lucru nu au nici un fel de diferenţă. Evlavia este cea care ne învaţă mai

120 Lumea occidentală şi occidentul sunt două lucruri care s-au desprins din orient. Există o mare dispută referitor la suprematia a ceea ce este occidentul sau orientul. Acest fapt nu este prezent numai din zilele noaste ci o păuternică mişcare de sepraţie dintre occident şi orient a apărut în evul mediu. Aceste lucruri ne spun că în probleme de evlavie occidentul are foarte mult de învăţat de la orient. Este foarte adevărat că acest fapt a fost în mai multe momente trecut cu vederea. Occidentul a devenit un mediu în care marea majoritate a concepţilor despre viaţă sunt cât se poate de materisliaste. Omul occindetal în realitate nu vrea să trăiască raiul după această lume ci să îl trăiască aici şi acum. Evident, acest lucru este foarte străin orientului. Este foarte adevărat că occidentul s-a depătat foarte mult de evlavie şi acest lucru a avut în primul rând prin scurtarea slujbelor. În Biserica Catolică s-au făcut ample scurtări din slujbe că în zilele noastre în protestantism s-a ajuns să nu mai fie nici un fel de slujbă. Acest lucru a fost respins întotdeauna de orient care a rămas fidel tradiţiei sfinţilor părinţi.

multe lucruri: că în timp ce unii au ajuns la sfinţenie alţii au ajuns la crime, că în timp ce unii au trăit toate viaţa lor în ortodoxie alţii au devenit ereticii, că unii sunt buni şi alţii sunt răi şamd. Aceste lucruri sunt prin urmare fapte care acum cu sine o puternică conştiinţă axiologică în ceea ce priveşte evlavia. Evlavia este un lucru care în cele mai multe situaţii ne face să ne situăm cât se poate de ortodox în raport cu lumea în care trăim. La fel de bine evlavia nu poate exista şi nici nu se poate manifesta fără de ortodoxie. Noţiunea de evlavie şi noţiunea de ortodoxie sunt legate una de alta şi nu pot exista separat. Acest lucru ne spune că atunci când vedem pe cineva că dă semene de evlavie trebuie să vedem dacă evlavia lui trece de testul ortodoxiei şi al dreptei credinţe. Adevărul este că pentru zilele noastre a avea icoanele sfinţilor, a citii vieţile sfinţilor şi a simţii în cele din urmă evlavie faţă de modul în care şi-au dus ei existenţa este un lucru demodat şi perimat.[121]

O altă mare problemă cu care se confruntă evlavia creştin ortodoxă în zilele şi timpurile noastre este realtivismul. Ce este realtivismul? Relativismul este o concepţie de viaţă în care lucrurile sunt extrem de reprobabile şi se pot schimba extreme de repede. Pentru relativist roşul poate fii albastru, carnea de vită poate fii la fel ca şi cu carnea de porc sau la fel de bine ora 12 fix poate fii la fel de bine şi ora 24 noaptea. Aceste lucruri ne spune că omul care este relativist este un om care la drept vorbind nu are o concepţie foarte clară despre diferenţele din această lume. În lumea noastră există foarte mult relativism. Sunt sate care devin oraşe şi oraşe care devin sate, conducători care uneori au fost deţinuţi, restaurante care servesc mese cu preţuri mari în comunităţi în care veniturile sunt foarte mici, comunităţi care se încheagă şi comunităţi care se împrăştie. Există după cum am dovedit mai mult relativism în zilele noastre. Este adevărat că în spatele relativismului se ascunde comoditatea. Trăim într-o lume cât se poate de comodă. Acest lucru îl putem vedea din faptul că mai ales în lucrările publice ele demarează dar se termină foarte încet. După cum înţelegem supapa prin care supravieţuieşte relativismul este cea care ne spune că în această viaţă trebuie să fim comozi mai bines să ne trăim viaţa fără să ne facem prea multe probleme.[122] La fel de bine sunt mai mulţi oamenii de ştiinţă care sunt adepţi ai relativismului. Aceştia în mai multe situaţii emit teorii şi teoreme cât se poate de complicate prin care ne spun că în mod real cunoaşterea şi tot ceea ce ţine de intelectul

121 Ioan Mihălcescu, *Catehismul creştinului ortodox* (Iaşi, 2009).

122 Relativismul este un lucru cât se poate de evident în zilele noastre în care la fel de bine sunt foarte mulţi care suferă de lene. La fel de bine lenea este un alt lucru care ne duce la tot ceea ce este relativ şi la tot ceea ce înseamnă realtivul. Omul leneş este un om relativ care se mulţumeşte să trăiască în mizerie chiar dacă el ar trebuie să trăiască în ordine şi disciplină. Lenea este un lucru care relativizează foarte mult existenţa noastră. Ea este cea care ne spune că nu trebuie să muncim pentru pâinea zilnică fiindcă la fel de bine ne putem baza pe alţii să o facă. Poate sunt mai puţini conştienţi de acest lucru însă lenea şi realtivismul au foarte multe lucruri în comun. Leneşul se mulţumeşte cu foarte puţin deşi el dacă ar muncii ar putea ajunge să dea rezultate. Aceste lucruri după cum se poate înţelege sunt prezente în lumea noastră şi sunt cele care ajung la un anumit nivel să definească mai multe mentalităţi. Există o mentalitatea a lenei care ne face să fim relativi prin faptul că ajungem să fim ineficenţi. Nu are rost să muncim, nu are rost să ne străduim să fim mai buni, nu are rost să ne nevoim pentru virtute. Aceste lucruri ajung în mai multe cazuri să devină adevărate moduri de a vedea existenţa şi pe om.

omului sunt relative. Ei vin cu tot felul de argumente care în cele din urmă ascund indiferenţa lor faţă de viaţă şi de evlavie. Evlavia nu este relativistă. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă atunci când vorbim despre evlavie pe care o avem faţă de un anumit sfânt nu se poate afirma că acest sfânt este mai puţin sfânt sau este chiar posibil să nu fie sfânt. Acest lucru a putut fii văzut în mai multe cazuri din zilele noastre. Evlavia este un lucru care nu operează cu relativisme chiar dacă pentru mai multă lume din zilele noastre ea este un lucru realtiv. Mai mult decât atât, sunt oamenii care nici măcar nu ştiu ceea ce este evlavie şi la fel de bine acest cuvânt este străim de vocabularul lor.

Ceea ce trebuie să ştim este că relativismul este o problemă care nu ne este de nici un folos. Acest gen de mentalitate spune că în cele mai multe situaţii se bazează pe lucruri mari. Sunt mai mulţi care ne spun în zilele noastre că sunt adepţii globalizării dar ei sunt incapabili să facă distincţie dintre continentele care există pe pământ. În cel de al doilea război mondial acest lucru a putut fii văzut din plin. Trupele sovietice au fost cele care au luptat împotriva naziştilor. Aceste trupe pe unde mergeau le spuneau celor în a căror ţară intrau că propriu zis ei au venit să îi elibereze. Acest lucru a fost doar o simplă amăgiere. Ceea ce s-a putut vedea a fost că pe unde treceau trupele sovietice aceste teritorii au devenit ale lor. Au fost cazuri în care trupele sovietice au plecat din ţările pe care ei "le-au eliberat" numai după 45 de ani. Este foarte clar că şi aici ne putem da seama ceea ce înseamnă realtivismul în lumea noastră. Realtivismul la fel de bine în zilele noastre se manifestă şi în plan moral sau mai bine spus în probleme morale. Sunt mai multe state care au o concepţie foarte relativă despre ceea ce este o familie. O familie după cum a fost lăsată de Dumnezeu este formată dintr-un bărbat, o femeie şi copii care se nasc din aceştia. În zilele noastre acest concept este extrem de relativ. Sunt mai multe state ale lumii care ne spune că familia este la o adică alcătuită şi din două persoane de acelaşi sex. Acest lucru a apărut pe fondul unui fel de realtivizare a omului în zilele noastre. Trebuie să ştim că aceste lucruri sunt adevărate şi nu sunt simple fabulaţii. În materie de religie sunt mai multe credinţe care ne spun că în realitate ceea ce trebuie să facem este că avem evlavie. În cele din urmă nu contează dacă avem evlavie faţă de Domnul Iisus Hristos, Buda sau Mahomed. Toţi aceştia sunt mari iluminaţi ai lumii şi ei ne duc tot la acelaşi lucru sau la acelaşi rezultat. Aceste fapte sunt cele care ne spun că relativismul nu este un lucru bun. În special în credinţele New Age este cât se poate de evident realtivismul. În aceste credinţe toate religiile sunt adevărate şi tot ceea ce trebuie să accepte omul este să trăiască într-un fel de armonie universal cu cei din jur. Aceste lucruri evident sunt eronate. Relativismul este departe de ceea ce înţelegem prin evlavia creştin ortodoxă. Evlavia este un lucru care în nici un caz nu ne duce la relativism. Ea este cea care ne duce la faptul de face diferenţe în existenţă şi în modul de a vedea lumea.[123]

La un călugăr a venit o femeie să-i ceară ajutorul, fiindcă nu avea înţelegere în casă.

- Ce-ai făcut în această situaţie, a întrebat-o călugărul?
- Am încercat să-mi conving bărbatul, certându-l.
- Când aţi avut iar probleme, ce-ai mai făcut?
- Acelaşi lucru, i-a răspuns din nou femeia. I-am reproşat şi l-am certat. Şi de fiecare dată am făcut la fel.

Atunci, călugărul a scos o grămadă de chei şi dându-i una femeii a rugat-o să deschidă uşa din faţa lor. A încercat femeia, dar, nepotrivindu-se cheia respectivă, i-a cerut călugărului altă cheie.

123 *Bruno Wurtz*, *New age* (Editura de Vest, Timișoara, 1994).

- Poate n-ai ştiut cum să deschizi, i-a spus călugărul, mai încearcă!
Dar oricât s-a străduit femeia, nu a putut deschide.
- Părinte, daţi-mi toată grămada de chei şi aflu eu care-i cea potrivită, l-a rugat aceasta.
Privind-o cu căldură, duhovnicul i-a răspuns:
- Acum înţelegi ce-am vrut să-ţi dovedesc? Cum nu poţi tu deschide acea uşă cu o cheie nepotrivită, oricât ai încerca, tot aşa nu poţi deschide sufletul bărbatului tău cu aceeaşi vorbă de ceartă cu care încerci mereu. Caută cheia potrivită şi, dacă o vei găsi, sigur vei putea deschide!

Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru fundamental. Trăim într-o lume care greşeşte şi se fac mari greşeli. Ceea ce trebuie să fim conştienţi este că nu vom ajunge să corectăm lumea din jurul nostru cu violenţă şi agresivitate. Acest mod de a proceda este de mai multe ori considerat oportun şi eficace. Ajutăm cel mai mult lumea înţelegându-o şi la fel de bine mângâindu-o. În lumea noastră după cum am arătat mai sus de mai multe ori confuzia şi relativismul fac ravagii. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să avem o înţelegere bună a lumii în care trăim. Sunt mulţi care deşi trăiesc în această lume nu fac nici cel mai mic efort pentru a o înţelege. Trebuie să înţelegem lumea pentru ca în acest mod în cele din urmă să ajungem să o ajutăm. Ajutorul pe care îl putem oferii lumii din jurul nostru este pentru inii infirm dar acest lucru trebuie să fim conştineţi că este în cele din urmă ceea ce contează. Lumea noastră este o lume în care de cele mai multe ori sunt postulate mai multe ideologii contradictorii. Unii le acceptă în timp ce alţii le dispreţuiesc. Sunt oamenii care trebuie să recunoşatem că nu şi-au ridicat niciodată problema evlaviei.[124] Acest lucru ne spune că avem posibilitatea de a ne petrece timpul în două feluri: avem timp pentru a cultiva evlavia sau avem timp pentru a cultiva păcatul. În cele din urmă trebuie să spunem că ţine de noi ceea ce alegem. Cel mai bine este să alegem să cultivăm evlavia. Acest fapt evident este găsit inconvenient de cei dintre noi care suntem mai neîncrezători în ceea ce priveşte religia. Sunt mulţi care ne spune că tot ceea ce vine din religie dacă nu poate fii demonstrat logic nu trebuie acceptat. Vom vedea că există extrem de multă logică în evlavie. În primul rând evlavia este un lucru logic. Nimic din ceea ce ne cere evlavia nu este ilogic. Acest lucru evident trebuie dovedit. Logica evalviei este cea care

124 Pe fondul incert al lumii în care trăim evlavia este ca şi ploaia după o lungă secetă. Evlavia nu ne cere să raţionalizăm la nesfârşit ceea ce cinstim ci ea ne cere să facem o diferenţă dintre ceea ce merită să cinstim şi ceea ce nu se merită a fii cinstit. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să avem evlavie pentru tot ceea ce credinţa ne spune. În zilele noastre sunt puţăini cei care sunt dispuşi să accepte ceea ce ne vine din credinţă şi religie fiindcă omul este şi a devenit în ultimii ani un sceptic. Tot ceea ce ne spune religia este trecut prin filtrul raţional în cele mai multe cazuri. Trebuie să avem încredere în Biserică cum că ceea ce ne recomandă ea este bun pentru noi. Acest lucru este un fapt care este trecut cu vederea de mai multe ori şi în mai multe situaţii. Avem evlavie faţă de ceea ce ne spune Biserica fiindcă Biserica vorbeşte pentru Hristos. Pentru acest lucru nu avem nevoie de dovezi raţionale pentru a ne întemeia evlavia. Evlavia este un lucru care este clar că nu poate să ne facă decât bine. În zilele noastre evident sunt mai mulţi oamenii care ne spun că evlavia este mai mult un comportament bolnăvicios fiindcă ea nu are cum să ne ajute. Cum să ne ajute faptul că îi cinsitm pe sfinţi, că Îl adorăm pe Dumnezeu, că avem un cult al îngerilor? Aceste lucruri sunt toate superstiţii. Ceea ce trebuie să ştim este că tot ceea ce a propovăduit biserica a fost dovedit de sfinţi şi de marii părinţi duhovniceşti. Pentru acest lucru noi avem nevoie să facem un mic efort pentru a intra în comuniunea Bisercii şi a ceea ce propovăduieşte ea.

ne spune că în această lume de exemplu au trăit sfinţii. Sfinţii au fost persoane care s-au dedicat în întregime pentru Dumnezeu şi între ei şi voia lui Dumnezeu nu a existat nici o diferenţă. Dacă vom cerceta mai bine modul nostru de viaţă vom vedea că noi nu am ajuns la performanţele sfinţilor. Acest lucru ne spune că noi trebuie să avem un anumit respect faţă de cei care au ajuns să realizeze lucruri pe care noi nu le-am putut face. Aşa se face că respectul nostru faţă de sfinţi şi faţă de Dumnezeu se manifestă în evlavie.[125]

În zilele noastre omul este puternic influenţat de un curent raţionalist care îi spune că tot ceea ce poate fii dovedit raţional trebuie acceptat în timp ce ceea ce nu este raţional trebuie repins. După cum am vorbit în rândurile de mai sus, evlavia nu este iraţională. Ea este cea care deşi are o motivaţie raţională de cele mai multe ori ajunge să atingă şi să înfluenţeze sentimentele din om. În acest sens sentimentele care le crează evlavia în om sunt sentimente de cinstire, de veneraţie sau de respect. Trebuie să ne dăm seama că evlavia este cea care ne plasează într-un univers religios sănătos. Avem nevoie de acest lucru mai ales într-o lume care de mai multe ori nu ştie în ce direcţie să o apuce. S-a spus în nenumărate rânduri că pentru a reuşii evlavia trebuie să dea dovadă de faptul că poate fii un reper sau un model pentru omul modern. Adevărul este că omul modern este un care de mai multe ori este asaltat de tot felul de oferte. Aceste oferte în cele mai multe cazuri se manifestă în tot felul de ideologii: iluministe, spiritualiste, realiste, suprarealiste, raţionaliste sau sentimentaiste. Aceste lucruri îi cer omului să le accepte şi să le urmeze. De mai multe ori marile ideologii ale lumii noastre sunt cele care nu au nimic de a face cu duhul evlaviei. În acest mod sunt foarte mulţi care ajuns să păşească pe cări străine şi pe drumuri cât se poate de întortochiate. Lumea de azi are nevoie de un duh puternic şi sănăstos al evavlei. După cum s-a putut vedea acolo unde există evalvie sau în comunităţile în care evlavia este cultivată se poate simţii linişte, pace, înţelegere, frăţietate sau împăcare.[126]

Este foarte adevărat că pentru zilele şi timpurile noastre evlavia este un reper. Sunt mai mulţi oamenii care sunt în căutarea reperelor şi a modelelor. Acest lucru a putut fii văzut în mai multe situaţii şi în mai multe cazuri. Mai ales în rândul tinerilor

125 Clinton Bennett, *În search of the sacred: anthropology and the study of religions* (New York, 1996).

126 Evlavia este un sentiment care angajează toate sentimentele omului. Omul în evlavie ajunge să nu mai simtă neşiniştea şi tristeţea fiindcă evlavia îl duce departe de aceste sentimente. Este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere pe fondul confuz al unei lumii care în mai multe rânduri nu ştie în ce direcţie să o apuce. Este întotdeauna o bună direcţie în care să o apucăm să ajungem să cultivăm evlavia creştin ortodoxă. Aceasta nu este o ofertă pulicitară ci mai mult un fapt care ajunge să ofere sens omului. S-a spus de mai multe ori că omul este o fiinţă care se află în căutarea unui sens. Sunt mai mulţi care simt că viaţa lor nu are nici un sens şi la fel de bine aceşti oameni sunt deznădăjduiţi. Ceea ce putem spune este că evlavia este cea care dacă este luată în serios ajunge să dea sens omului şi să îl ducă într-o direcţie. Prin urmare, evlavia este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere atunci când lucrurile din jurul nostru nu mai au nici o noimă. După cum am spus, lipsa de sens este o trăsătură generică a lumii de azi. acest fapt nu poate să ne lase indiferenţi. Sensul îl găsim cu singuranţă în evlavie. Este trist că deşi sunt mulţi care devin conştienţi de acest lucru preferă să îl ignore. Atunci este foarte adevărat că aceşti oamenii nu mai pot să se plângă de faptul că viaţa lor nu are nici un sens.

acest lucru este extrem de valabil. Tinerii sunt cei care caută repere şi modele pe care să apuce. Acest lucru ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenţi cu ce modele şi repere alegem să urmăm. Este bine să ştim aceste fapte şi aceste lucruri pe fondul unei lumi care de mai multe ori nu ştie în ce direcţie să apuce. Evlavia este lucrul care le spune tinerilor că trebuie să meargă în sensul căutării lui Dumnezeu. Sunt mai mulţi tineri care deşi ar dorii să Îl caute pe Dumnezeu nu ştiu cum să o facă. Ceea ce trebuie să ştie tinerii este că pe Dumnezeu Îl căutăm în evlavie. Evlavia este un lucru care ne poate duce la Dumnezeu şi la fel de bine ne poate descoperii cine este Dumnezeu. La fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că de Dumnezeu nu putem să ne apropiem decât numai într-un duh de evlavie. Aceasta este atitudinea prin care sfinţii părinţi ai ortodoxiei au ajuns să Îl cunoască pe Dumnezeu în lumina Sa necreată. După cum am spus, sfinţii dacă sunt abordaţi cu evlavie de mai multe ori au fost modele de inspiraţie pentru cei care au făcut-o. Când spunem că sfinţii i-au inspirat pe cei care i-au căutat în evlavie şi cu sinceritate nu ne referim la faptul că ei au oferit un fel de inspiraţie poetică ci mai mult că ei au fost cei care le-au descoperit celor care le-au urmat evlavia ce şi cum trebuie să păşeacă pe calea evlaviei. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun că trebuie să avem evlavie faţă de sfinţii şi să continuăm să Îl adorăm pe Dumnezeu. Evlavia este un lucru care la fel de bine deschide în faţa noastră perspective la care noi nici nu am crede că este posibil să ajungem. Acest lucru este aşa fiindcă Dumnezeu doreşte ca noi să fim fiinţe ale evlaviei. Cu cât vom avansa în evlavie cu atât mai mult ne vom apropia de Dumnezeu. Trebuie să spunem că la fel de bine cunoaşterea lui Dumnezeu nu poate să stea separat de evlavia faţă de Dumnezeu. Acest lucru a fost respins de mai multe ori ca fiind neadevărat. Evlavia este cea care în cele din urmă face ca cunoaşterea lui Dumnezeu să fie un lucru care este trăit. O cunoaştere a lui Dumnezeu care nu este trăită este în cele din urmă o cunoaştere nulă. Se ştie că acest lucru a fost făcut în evul mediu de mai mulţi mari teologi catolici care spuneau că în realitate omul trebuie să ajungă la o cunoaştere pur raţională a lui Dumnezeu şi El nu trebuie să experimenteze această cunoaştere în alt fel. Aceste opinii care au fost susţinute de trei mai scolastici medievali [Toma Aquino, Bonaventura şi Duns Scotus] au fost cele care s-au depărat extrem de mult de ceea ce este în sens tradiţional evlavia creştin ortodoxă. Evlavia creştin ortodoxă este la fel de bine o modalitate de a Îl cunoaşte pe Dumnezeu. Pentru ortodoxie este de neconceput să ajungem să Îl cunoaştem pe Dumnezeu separat sau mai bine spus dincolo de evlavie. Cunoaşterea autentică a lui Dumnezeu are loc într-un duh al evalviei. Aceste fapte ne spune că trebuie să fim cât se poate de atenţi la ceea ce ne spune evlavia creştin ortodoxă. Evlavia este un lucru care în cele din urmă ne duce la Dumnezeu şi mai ales o face în atitudinea potrivită.[127]

S-au întâlnit într-o după-amiază, pe uliţa unui sat, preotul din partea locului şi un ţăran din parohia sa. Cum l-a văzut, părintele l-a întrebat:

- Ieri dimineaţă am întâlnit doi săteni ce se certau dintr-o pricină oarecare şi am reuşit în cele din urmă să îi împac. Am văzut că tu ai trecut pe lângă ei fără să-ţi pese şi ţi-ai continuat liniştit drumul. Cum este posibil aşa ceva? Crezi că ai făcut bine?
- Părinte, i-a răspuns omul, eu nu prea cred că este important ceea ce fac. Dumnezeu este puternic şi dacă vrea să mă mântuiască mă va mântui, iar dacă nu vrea să mă mântuiască, atunci aşa va fi, indiferent de ce-aş face eu.
- Vai, fiule, cum poţi să vorbeşti aşa?! i-a răspuns cu blândeţe preotul. Ia spune-mi, de unde vii tu acuma cu sapa în spinare?

---

127 Etienne Gilson, *Filosofia în evul mediu* (Bucureşti, 1995).

- Păi, cum de unde, părinte? De la câmp. Muncesc acolo de azi de dimineaţă. La cât m-am străduit, sper din tot sufletul ca Dumnezeu să-mi dea o recoltă bună.
- Nu crezi că este la fel, fiule, şi cu viaţa şi cu păcatele tale? De ce te duci să munceşti la câmp? Dacă Dumnezeu vrea să ai o recoltă bună, o să le găseşti de-a gata pe toate, dacă nu vrea, de ce te mai osteneşti? Ţi se pare firesc?
- Nu, părinte! Dacă nu muncesc, cum aş putea să am de-ale gurii?
- Aşa este, fiule, dacă munceşti cu drag, Dumnezeu îţi ajută şi obţii o recoltă bună. E, tot aşa, dacă trăieşti fără păcat, purtându-ţi şi ţie de grijă, dar şi celor din jurul tău, atunci Dumnezeu se îndură şi, chiar dacă ai mai greşit în viaţă, îţi iartă păcatul, iar la Judecată vei fi mântuit. Aşa cum buruienile năpădesc o grădină neîngrijită, tot astfel păcatele pun stăpânire pe sufletul omului rău. După cum vei căuta tu ca aceia din jurul tău să aibă linişte şi bucurie, să aibă credinţă şi speranţă în mântuire, tot astfel va căuta şi Dumnezeu ca şi tu să ai parte de toate acestea. Să nu mai faci niciodată ca ieri! Dacă poţi să ajuţi pe cineva, chiar şi cu un sfat sau cu o vorbă bună, fă-o numaidecât, fiindcă trebuie să fim atenţi la tot ce întâlnim în viaţă, căci lumea toată este grădina de care noi toţi trebuie să avem grijă.

Întâmplare de mai sus se potriveşte foarte bine lumii în care trăim. Există în această lume o categorie de oamenii care sunt cât se poate de indiferenţi faţă de credinţa în Dumnezeu şi la fel de bine şi faţă de evlavie. Aceşti oamenii sunt de părere că cel mai potrivit este să te laşi purtat de val. Acest gen de gândire este foarte răspândit în zilele noastre. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia este un lucru cât se poate de active şi ea în nici un caz nu ne duce la indiferenţă.[128] Trebuie să ştim că sunt mai mulţi oamenii care sunt “bolnavi” de indiferenţă. Acest lucru în mare parte este de înţeles. Trăim într-o lume în care suntem asaltaţi de extrem de multă informaţie. Această informaţie ne vine pe canalele tv, pe internet, prin radio sau prin ziare. Ceea ce crează acest mare flux informaţional în om este în cele din urmă incapacitatea lui de a mai reacţiona. Aşa se face că mai mulţi semeni de ai noştiri ajung în cele din urmă să cadă într-o stare de platitudine şi de indiferenţă. Ceea ce este şi mai trist este că din dorinţa de senzaţional mas media din zilele noastre nu mai face o selecţie dintre ceea ce îi este folositor omului să ştie şi cea ce nu aduce nici un fel de folos. Auzim în mas media de mai multe războiae, atentate teroriste, accidente de maşină, explozii la locul de muncă, crime sau violuri. Adevărul este că aceste lucruri îi pot afecta pe cei care sunt mai slabi. Aşa se face că aceştia pentru a se proteja ajung la un fel de stare în care nu le mai pasă de nimic din ceea ce are loc în jurul lor. Acest motiv este pentru ei un fel

---

128 După cum putem deduce indiferenţa faţă de credinţă şi faţă de evlavie este un păcat. Acest lucru a putut fii atestat de mai multe ori. Omul modern însă este un om care de mai multe ori experimentează ceea ce se poate spune platitudinea în probleme de credinţă şi de evlavie. Sunt mai mulţi care ne spune că Biserica şi Ortodoxia ne cer mult prea mult: ne cer să avem evlavie, să postim, să ne rugăm, să fim buni, să facem pelerinaje, să mergem la biserică, să ne spovedim şi să ne împărtăşim. Adevărul este că aceste lucruri sunt foarte mult pentru unii care abea îşi găsesc timp pe crăciun şi de paşti să calce pragul bisercii. De cealaltă parte sunt mai mulţi oameni credincioşi care ne spun că în realitate biserica ne cere foarte puţin. Aceşti oameni care sunt aprinşi de duhul evlaviei sunt cât se poate de adevărat persoane care doresc să îşi manifeste cât mai mult dragostea de Dumnezeu. Ceea ce trebuie să ştim este că pentru un om în care nu există duhul evlaviei tot ceea ce îi cere Biserica este mult prea mult şi el evident considueră Biserica o pierdere de vreme. În aceste situaţii se cuvine să nu mai dăm importanţă celor care ajuns să fie motivaţi de astfel de acţiuni.

de protecţie. În acest sens, aceşti oameni se închid şi faţă de lumea credinţei şi a religiei. Pe de o parte trebuie să îi înţelegem pe aceşti oamenii dar adevărul este că sunt mai mulţi care nu sunt interesaţi de nimic decât de propria persoană. Aşa se face că în zilele noastre evlavia şi credinţa au ajuns să fie un lucru de periferire care nu are nici un sens şi nici o semnificaţie. Evlavia este un lucru care după cum se poate înţelege ne duce la o stare de activitate. Ea este cea care ne face să citim rugăciuni şi acatiste, să facem pelerinaje pe la mănăstiri unde au trăit sfinţi, să postim în posturile rânduite de biserică şi să fim cât se poate de atenţi la ceea ce ne cere biserica.[129]

Adevărul este că lumea din zilele noastre este o lume care este guvernată de principii cum ar fii: dorinţa de averi, bani şi plăceri, dorinţa de a fii celebru şi faimos, dorinţa de a câştiga cât mai mult. Aceste lucruri evident nu sunt deloc compatabile cu duhul evlaviei. De ce este aşa? Este aşa fiindcă evlavia este cea care se raportează întotdeuna la Dumnezeu. Omul modern de foarte puţine ori se raportează la Dumnezeu. Când ne raportăm la Dumnezeu trebuie să avem conştiinţa că trebuie să ne apropriem de Dumnezeu. De Dumnezeu nu ne putem apropia oricum ci mai mult ne apropiem prin ceea ce am putea denumii evlavia. Evalvia este la un anumit nivel cea care Îl face accesibil pe Dumnezeu şi la fel de bine Îl deschide pe Dumnezeu faţă de Dumnezeu. Nu putem să ne apropiem de Dumnezeu în stare de revoltă sau în stare de mânie sau în stare de indiferenţă. Atitudinea cea mai potrivită în care ajungem să intrăm în legătură cu Dumnezeu este evlavia. Pentru mentalitatea generică a lumii noastre şi acest lucru este reprobabil. De ce este aşa? Fiindcă omul modern este un om care întotdeauna este dominat de gândul câştigului. Ce am de câştigat dacă mă apropii de Dumnezeu? Ce am de câştigat dacă am evlavie faţă de Dumnezeu? Adevărul este că atunci când ne apropiem de Dumnezeu cu evlavie am câştigat totul. Acest lucru a fost certificat de mai mulţi sfinţi părinţi ai ortodoxiei.[130]

Ceea ce trebuie să ştim este că la fel de bine evlavia este un sentiment sau un lucru care se înrudeşte şi se leagă foarte mult de recunoştinţă. De ce este acest lucru aşa? În evlavie ne arătăm în realitate recunoştinţa pe care o avem faţă de Dumnezeu, îngeri şi sfinţi. Aceştia sunt cei care merită recunoştinţa noastră. La fel cum avem recunoştinţă faţă de părinţii nostrii care ne-au crescut şi care ne-au educat la fel de bine se cuvine să avem evlavie şi faţă de îngerii şi sfinţii lui Dumnezeu. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă ei sunt cei care au făcut fapte care sunt vrednice de recunoştinţa noastră. De ce spunem că trebuie să avem recunoştinţă faţă de sfinţii

129 Vasile Băncilă, *Duhul sărbătorii* (Bucureşti, 1996).

130 După cum am precizat evlavia este un fapte care ne duce în spre Dumnezeu şi la fel de bine ne face să fim familiari cu Dumnezeu. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun că trebuie să ajungem la un duh al evlaviei. Cu cât avansam în evlavie cu atât mai mult şi Dumnezeu ni se v-a descoperii. Este foarte clar că Deumnezeu nu se descoperă celor care sunt mândrii, orgolioşi, celor care sunt într-o permanentă stare de rebeliune cu lumea din jur, celor care sunt extrem de agresivi sau violenţi. Aceste lucruri sunt cele care în realitate îl duc pe om departe de Dumnezeu. Trebuie să fim atenţi faţă de Dumnezeu fiindcă acest lucru este cel care în cele din urmă v-a ajunge să definească existenţa noastră. Trăim într-o lume în care suntem liberi să urmăm lui Dumnezeu sau nu. Ceea ce trebuie să ştim este că dacă ajungem să urmăm lui Dumnezeu am câştigat totul şi dacă ajungem să ne depărtăm de Dumnezeu am pierdut totul. Aceste fapte sunt cele care ni le-au spus de mai multe ori sfinţii părinţi. Sunt mai mulţi care nu ajung să ne dea crezare numai atunci când le experimentează chiar ei.

lui Dumnezeu? Sfinţii lui Dumnezeu de mai multe ori au făcut lucruri pentru noi care sunt cât se poate de evidente. Ei au luptat pentru ortodoxie în mai multe cazuri pentru ca noi să avem ortodoxia la îndemână şi să nu mai trebuie să ne luptăm noi pentru ea. La fel de bine sfinţii lui Dumnezeu au demonstat de mai multe ori care sunt ereziile pe care trebuie să le evităm. Sfinţii lui Dumnezeu au scris cărţi prin care noi să primim cuvinte de învăţătură şi să ajungem să facem lucruri cât se poate de frumoase şi de plăcute lui Dumnezeu. Sfinţii lui Dumnezeu au fost cei care s-au rugat şi au postit pentru semenii lor şi uneori pentru întreaga lume. Sfinţii lui Dumnezeu de mai multe ori au ajutat pe cei care au fost săraci, ai îmbrăcat pe cei goi, au hrănit pe cei flămânzi şi au mângâiat pe cei care au trecut prin mai multe necazuri. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că pentru tot ceea ce au făcut trebuie să avem recunoştinţă faţă de ei. Sfinţii lui Dumnezeu de mai multe ori au adus mângâiere acolo unde nu mai era nici un fel de speranţă. Aceste lucruri sunt cele care ne spune că sfinţii lui Dumnezeu au fost cei care s-au luptat pentru o lume mai bună. Nu putem să rămânem indiferenţi faţă de aceste lucruri. Sfinţii lui Dumnezeu sunt cei care merită recunoştinţa pentru nevoineţele lor. Unii s-au nevoit departe de lume în locuri pustii şi aride. Aici ei au făcut mai multe rugăciuni pentru noi cei din lume şi acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi. După cum am vorbit mai sus, indiferenţa faţă de sfinţii lui Dumnezeu este un păcat. Este bine să nu cădem în acest păcat. Trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să ne descopere cum este cel mai bine să ne apropiem de El. Acest lucru este ceea ce au făcut sfinţii lui Dumnezeu. Trăim într-o lume în care sentimentul recunoştinţei este din ce în ce mai rar. Acest fapt nu poate să ne lase indiferenţi. În indiferenţa lumii de azi de mai multe ori se pierd contururile dintre cei buni şi cei răi, dintre cei drepţi şi cei nedrepţi, dintre cei virtuoşi şi cei viciaţi. Aceste fapte sunt cele care ne spune că trebuie să fugim de indiferenţă. În mentatitatea indiferentului indiferenţa este cea mai optimă soluţie. Ea este cea care ne spune că nu trebuie să fim nici de partea binelui şi nici de partea răului ci ceea ce trebuie să facem este să ne urmăm propria cale şi propriul destin. Trebuie să ştim că acest lucru este eronat. Este exact soluţia pe care a aplicat-o bogatul din pilda cu săracul Lazăr. Bogatul în gândul său eventual spunea că este indiferent faţă de săracul Lazăr care ajunsese la un aşa grad că câinii îi lingeau rănile. Ceea ce trebuie să ştim că indiferenţa este un lucru care ne face să păcătuim mai ales când în jurul nostru loc lucruri rele. Prin urmare, trebuie să ştim că indiferenţa nu este o soluţie. Ceea ce este o soluţie cu adevărat pentru zilele şi timpurile noastre este mai multe evlavia. Evlavia este cea care ne face să nu fim indiferenţi faţă de Dumnezeu şi de sfinţii Lui.[131]

131 Lawrence Cuningham, John Kelsay, *The sacred quest: an invitation to the study of religion* (Boston, 1993).

Un om credincios şi bogat, când fu aproape de-a muri, zise că dorinţa lui de pe urmă este ca toţi prietenii lui să-l ducă până la groapă. Când muri, într-adevăr toţi prietenii veniră la locuinţa lui ca să-l întovărăşească la locul de veci. Când însă alaiul o luă, spre cimitir, iată că se pomi o ploaie mare. La început, toţi prietenii se ţinură bine. Dar cu cât cortegiul înainta, cu atât, unul câte unul din prietenii mortului, se furişau - şi plecau acasă, până ce la cimitir ajunseră numai doi, care avuseră puterea să înfrunte ploaia. A doua zi, când se deschise testamentul acelui om bogat, aflară că el îşi lăsase averea acelora dintre prietenii lui care aveau să meargă până la groapă. Aşa că cei doi prieteni au împărţit între ei averea. Aşa este, iubiţii mei, şi cu Biserica noastră, Ea cheamă la moştenirea cerurilor pe toţi, dar puţini sunt cei care urmează acestei chemări. Unii fug de oboseală, alţii se tem de ploaia încercărilor, alţii sunt fulgeraţi de trândăvie, iar unii îşi pierd curajul pe drum. Aşa că puţini ajung la ţinta alergării... Mulţi chemaţi, puţini aleşi.

Această pildă ne spune că toţii oamenii sunt chemaţi la evlavie. Cu toţii dacă vom sta mai mult şi vom analiza un sfânt care ne place mai mult sau cu toţii descoperim pe Dumnezeu care ne atrage. Unii sunt atraşi de eternitatea lui Dumnezeu, alţii sunt atraşi de veşnicia lui Dumnezeu, alţii sunt atraşi de atotputernicia lui Dumnezeu, alţii sunt atraţi de atotprezenţa lui Dumnezeu în timp ce alţii sunt atraşi de omniscienţa lui Dumnezeu. Aceste lucruri ne spune că pentru fiecare s-ar găsii un lucru care să ne ducă mai mult în spre Dumnezeu şi la fel de bine să Îl facă pe Dumnezeu accesibil faţă de noi. Este adevărat că Dumnezeu este inaccesibil în esenţa Lui după cum ne învaţă Sfântul Grigorie Palama dar ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu este accesibil în lucările Sale sau mai bine spus prin enerigile Sale. Acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi. Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că sunt mai mulţi care sunt indiferenţi la chemarea lui Dumnezeu de a Îl cunoaşte. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu ne caută pe toţii şi la fel de bine El este Cel care ne aduce pe toţi la Sine. Aceste lucruri şi aceste fapte sunt prin urmare realităţi care nu pot să ne lase fără nici un fel de repercusiune.[132]

După cum putem vedea în mai multe situaţii evlavia este un lucru străin de lumea noastră. Cei care sunt adepţii evlaviei creştin ortodoxe sunt consideraţi habotnici şi fundamentalişti. La fel de bine sunt multe cazuri în care lumea noastră ne spune că prin evlavie nu avansăm şi că ceea ce are nevoie lumea noastră cel mai mult nu este evlavie ci mai mult evoluţia şi avansarea tehnică şi cibernetică. Acestea sunt cele care vor definii în cele din urmă viitorul. La ce bun atunci să ne pierdem timpul cu evlavia? La

132 Prin revelaţie Dumnezeu este Cel care de cele mai multe ori s-a descoperit pe Sine şi El este Cel care în cele din urmă a instutit un fel de chemare universală pe care o simte lumea ca şi întreg şi fiecare dintre noi în particular. Acest fapt după cum am spus este un fapt care trebuie să ne fie extrem de bine înţeleles şi foarte bine cunoscut. Faptul că Dumnezeu se deschide faţă de noi trebuie să fie fără nici o îndoială şansa vieţii noastre. Ceea ce se poate vedea în zilele noastre este că sunt mai mulţi care sunt indiferenţi faţă de Dumnezeu şi la fel de bine nu au nici o dorinţă de a avansa în spre Dumnezeu. Avansăm în spre Dumnezeu şi acest lucru trebuie să fie sensul vieţii noastre. Nu există sens mai superior decât viaţa în Dumnezeu. Aceste lucruri sunt cele care ne spune că trebuie să ne deschidem faţă de Dumnezeu la fel cum şi primul a făcut-o Dumnezeu. Dechiderea faţă de Dumnezeu se face întotdeuna in evlavie şi la fel de bine evlavia este un lucru care ne duce în cele din urmă la sensul existenţei şi al vieţii noastre. Nu poate exista un alt sens al vieţii noastre decât viaţa în Dumnezeu. Acest lucru a fost atestat de toţi sfinţii lui Dumnezeu.

fel bun să cultivăm evlavia? Aceste întrebări sunt de mai multe ori în mintea celor care cred într-un fel de mesianism al tehnicii şi la ştiinţei. Aceşti oamenii cred că mântuirea omului nu v-a venii din religie şi nici din evlavie ci mai mult din ştiinţă şi tehnică. Sunt mai mulţi care sunt de părere că dacă tehnica v-a avansa ea îi v-a putea face pe om nemuritor. Este destul să intrii într-un aparat special pentru ca să poţi întinerii. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că lumea noastră este de mai multe ori mult prea materialistă şi îşi face iluzii în ceea ce priveşte ceea ce ne poate oferii material. Nimic din ceea ce are loc în lumea noastră are loc dincolo de voia şi de ştiinţa lui Dumnezeu. Prin urmare, este foarte adevărat că trebuie să fim cât se poate de ancoraţi în evlavie şi în ceea ce poate să ne ofere ea. Evident, acest lucru nu este considerat prea paluzibil pentru mai mulţi dintre noi. Sunt mai mulţi care ne spun că evlavia este un lucru care ne plictiseşte. La ce bun să ne închinăm la icoane, să facem prostaţii în biserică, să ne spovedim şi să ne împărtăşim? Mai sunt aceste acte actuale pentru secolul al XXI-lea? Evident nu, ni se spune. Evlavia cu tot ceea ce implică ea este o simplă superstiţie a trecutului. Ea în cele din urmă nu mai are nimic să ne ofere. Acest gen de gândire este prezent în mai mulţi semeni de ai noştiri. Pentru acest motiv ei fac ca lumea din jur să privească biserica şi ritualurile nu cu ură ci mai mult cu indiferenţă. Iată că sunt şi oameni care nu se pot adapta la condiţile de viaţă din secolul al XXI-lea şi nu avem ce să facem, trebuie să fim indiferenţi faţă de ei şi noi să ne urmăm drumul şi visele noastre. În rândurile de mai sus am demonstrat că acest gen de mentalitate este unul fals pe care trebuie să îl evităm şi să nu îl luăm în considerare. Evlavia v-a fii actuală cât timp v-a exista această lume fiindcă în cele din urmă cine ţine în viaţă această lume este chiar Dumnezeu. Cum putem să îi fim recunoscători lui Dumnezeu pentru acest lucru? Prin evlavie.[133]

CONCLUZII

Am dorit să scriem o carte despre evlavia creştin ortodoxă în contextual unei lumii care consideră că nu mai este mai nimic de învăţat de elavie. Lumea de azi este o lume care îşi spune mari speranţe în ştiinţe şi în tot ceea ce ne vine din lumea ştiinţifică. Acest fapt trebuie să ne înveţe un fapt fundamental. Evlavia este un adevăr universal valabil indiferent de epoca istorică în care ne aflăm. Prin urmare, una dintre marile premise ale acestei cărţi este că evlavia este un lucru care nu şi-a pierdut din actualitate. Este adevărat că nu trebuie să fim obsedaţi de evlavie dar trebuie să facem ca evlavia să fie o realitate în lumea noastră şi la fel de bine în timpurile în care trăim. În zilele noastre s-a putut vedea că evlavia este o necunoscută. În rândurile noii generaţii a secolului al XXI-lea în mai multe cazuri evlavia este un lucru de periferire şi care nu mai spune nimic. Ceea ce am dorit în rândurile de faţă a fost să exprimăm mai bine cum se manifestă evlavia în zilele noastre. Evlavia este un lucru care după cum înţelegem este manifestată atunci când mintea şi sentimentele sunt în acord. Am vorbit prin urmare despre faptul că evlavia nu este un sentiment orbesc care ne face să acceptăm tot ceea ce ne vine din ea fără să cercetăm. Acest lucru este departe de a fii calea ortodoxă a evlaviei.[134]

Ceea ce am dorit să prezentăm în această carte este că ortodoxia şi creştinismul ortodox este o religie şi o credinţă a evlaviei. Este adevărat după cum am vorbit în rândurile de mai sus că evlavia este întâlnită şi în cazul altor religii. În fiecare religie

---

133 Nicholas Thomas Wright, *Iisus pur si simplu: o noua viziune despre cine a fost, ce a facut si de ce conteaza* (Sibiu, 23015).

omul aduce un fel de evlavie la ceea ce consideră el că este sfânt şi cucernic. Ceea ce trebuie să ştim este că sunt mai multe evlavii false. Din moment ce există un singur Dumnezeu este adevărat că nu poate fii decât o singură evlavie adevărată. Am vorbit în rândurile de mai sus că sunt mai mulţi oameni răi care de mai multe ori au distorsionat ceea ce este evlavia şi tot ceea ce ţine de ea. Acest lucru ne spune că sunt evident mai multe evlavii false pe care trebuie să le evităm. În occident s-a căzut în cealaltă parte în care prin faptul că a fost eliminate cultul creştin ortodox s-a ajuns la pietism care a fost un fel de încercare de a revitaliza cultul şi legătura omului cu Dumnezeu. După cum am vorbit, este adevărat că sunt forme de evlavie degenerescente în lumea noastră. Acest lucru poate fii văzut în cultele animiste şi totemiste care ajung să venereze diferitele spirite bune sau rele şi la fel de bine se mai ajunge să se venereze sufletele strămoşilor. Aceste lucruri ne spun că ele nu pot să fie cu adevărat evlavia autentică. Lumea religiei este o lume fecundă dar trebuie să fim conştienţi că nu toţi cei care se dau pe sine ca şi persoane şi oamenii de credinţă sunt cu adevărat în acest fel. Au fost mai multe cazuri în vechime şi mai ales în antichitate în care mai mulţi oamenii aveau o evlavie oarbă faţă de zei şi faţă de idoli. Creştinii care au respins acest gen de închinare au fost în cele mai multe cazuri torturaţi şi mai apoi condamnaţi la moarte. Aceste lucruri nu pot să ne lase indiferenţi. Prin urmare, este bine să ştim că nu poate fii evlavie fară de credinţa în Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos şi la fel de bine nu poate fii evlavie şi nici fără de credinţa într-un singur Dumnezeu. În vechime au fost mai mulţi care au susţinut că există mai mulţi dumnezei şi ei au ajuns să se închine acestor dumnezei. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că trebuie să cunoaştem foarte bine lumea religiei. Ortodoxia s-a descoperit din cele mai vechi vremuri ca şi o credinţă a evlaviei în care omul putea să ajungă la comuniunea cu Dumnezeu. La fel de bine ceea ce am insistat mai mult în această carte este că evlavia faţă de Dumnezeu duce la comuniunea cu Dumnezeu şi că în mod adevărat nu poate fii comuniune cu Dumnezeu fără de evlavie.[135]

Diaconul care l-a însoţit până de curând pe Patriarhul Pavle al Serbiei în preumblările acestuia prin Belgrad povesteşte despre o lecţie primită din partea marelui ierarh, pe când mergeau ei o dată, împreună, la Biserica Banovo Brdo.

– Cu ce vom merge acolo? Cu maşina? – a întrebat diaconul.

– Nu. Cu autobuzul! – a răspuns Patriarhul, categoric.

---

134 Sunt mai mulţi care ne spune că în ceea ce priveşte conceptul de evlavie trebuie să mergem după preceptul *crede şi nu cerceta*. Adevărul este că acest precept nu se aplică în cazul evlaviei. Biserica chiar ne îndeamnă să citim vieţile sfinţilor şi la fel de bine să citim catehismul bisericii creştin ortodoxe pentru a putea afla cât mai multe lucruri despre evlavia noastră. Prin urmare, în ortodoxie nu suntem chemaţi să credem fără să cercetăm. Credem în Dumnezeu şi acest lucru este un fapt care ne face să avem evlavie faţă de tot ceea ce ne vine de la Dumnezeu. Evlavia este prin urmare un lucru care ne duce la cunoaşterea a ceea ce ne vine de la Dumnezeu. S-a putut vedea în cazul sfinţilor că de mai multe ori Dumnezeu comunică prin evlavie. Comunicarea prin evlavie este un lucru care se face noetic sau mai bine spus spiritual. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că trebuie să vedem evlavia ca şi o metodă de comuniune şi de comunicare. Prin evlavie suntem în comuniune şi în comunicare cu toţi cei care sunt ca şi noi. Evlavia este un lucru care ne uneşteşi care de aduce la un numitor comun.

135 Ioan Ică jr., *Persoane în comuniune: omagiu părintelui profesor Dumitru Stăniloae* (Sibiu, 1993).

– E aglomeraţie mare, zăpuşeală de nedescris în autobuz. Nu e nici foarte aproape…
– Mergem aşa! – i-a retezat vorba, scurt, Patriarhul.
– Prea Fericirea Voastră – a încercat să îl înduplece din nou dicaonul –, e vară, iată, şi multă lume merge la Insula Ţiganlia, la ştrand. Oamenii merg mai mult goi în autobuz. Nu se cade…
– Ştiţi ce, părinte, – a răspuns atunci, liniştit, Patriarhul – vede fiecare ce vrea!

Adevărul este că în lumea noastră omaneii vor ceea ce vor să vadă. Acest lucru este foarte adevărat. Întâmplarea de mai sus cu patriarhul Pavle al Serbei ne spune că acest lucru se potriveşte şi în zilele noastre. Ţine de noi ceea ce dorim să vedem din lumea noastră: dorim să vedem binele sau dorim să vedem răul. Este foarte evident că sunt mulţi care înclină să vadă răul. Aceşti oameni care văd răul sunt cei care în cele din urmă ajung să îşi exprime ceea ce trăiesc ei în interiorul lor sau mai bine spus în viaţa lor lăuntrică. Când omul este rău lăuntric tot ceea ce vede în jurul lui este rău. La fel de bine dacă omul este plin de evlavie în jurul său tot ceea ce v-a vedea în jurul său este locurile unde se manifestă şi se face văzută şi cunoscută evlavia.[136] După cum am arătat mai sus, am dorit să evidenţiem că evlavia este un sentiment profund axiologic. Mai bine spus ea ne face să ne dăm seama de ceea ce este valoare şi de ceea ce este nulitate în jurul nostru. Acest lucru este un fapt pe care mai multă lume îl contestă dar ceea ce trebuie să ştim este că trăim într-o lume care în mai multe situaţii are evlavie faţă de sfinţi numai după ce ei nu mai există. Un astfel de caz a fost Sfântul Ioan Iacon Hozevitul care a fost un sfânt ce a trăit în secolul al XX-lea. Acest sfânt a fost aproape necunoscut în viaţa lui şi a ajuns să fie cunoscut numai după ce a murit când lumea a văzut că a lăsat în urma lui moaşte. Acest gen de lucruri a avut loc de mai multe ori. Atunci când marii sfinţi ai ortodoxiei au ajuns să trăiască în lumea noastră ei au fost nebăgaţi în seamă şi desconsideraţi. Sfinţenia este un lucru care eventual poate fii recunoscută încă din timpul vieţii unei persoane. Acest lucru este prin urmare un fapt care trebuie să ne dea de gândit. De că să nu recunoaştem că unii dintre noi s-au ridicat la sfinţenie? Cum ar fii o lume fără de sfinţi? Ar fii o lume mult mai săracă. Acest lucru este aşa fiindcă sfinţii sunt cei care la drept vorbind doresc o lume mai buni şi de mai multe ori ajung să facă o lume mai bună.

Ce putem face noi în asemenea situaţii? Putem să avem evlavie faţă de sfinţi. Pentru a face acest lucru este bine să nu fim ignoranţi faţă de sfinţii. Mai multă lume din zilele noastre este cât se poate de ignorantă faţă de tot ceea ce ţine de sfinţenie. Sunt mai

---

136 După cum am încercat să arătăm în rândurile de mai sus, evlavia este un sentiment care psihologic poate fii considerat ca şi un lucru care aduce numai bine. Sunt în acest sens mai multe sentimente ale omului pe care psihologia le consideră ca fiind pozitive. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia ne încarcă cu foarte mult pozitivism. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă evlavia este cea care ne face să ne raportăm la cei din jur şi la fel de bine să îi vedem pe cei din jur ca şi metode şi persoane pe care le să urmăm. Se mai poate afirma că în sens psihologic evlavia este formă de a afirma comuniunea. De ce este acest lucru aşa? Fiindcă nu suntem singuri care suntem dublaţi de sentimentul de evlavie şi la fel de bine sunt şi cei din jurul nostru sau de lângă noi. Acest lucru evident nu poate să ne lase singuri. Prin evlavie suntem în comuniune cu persoane faţă de care avem evlavie şi acest lucru că ne spune că în cele din urmă evlavia este un sentiment care duce la eradicarea singurătăţii din om. Evlavia este un sentiment pozitiv şi sunt mai mulţi psihologi şi psihoterapeuţi care ne spun şi ne certifică acest lucru. Trebuie să avem încredere în fapturile şi în îndrumările lor. Fără de ele în cele mai multe situaţii păşim pe căi nesigure şi străine.

multe culte care ne spun că sfinţenia nu poate să fie atinsă în lumea noastră fiindcă numai Dumnezeu este sfânt. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu ajunge să îşi împărtăşească sfinţenia. Sfinţenia este un lucru cât se poate de evident şi la fel de bine ea nu este un lucru care se distribuie în mod egoist. Faptul că există mai multe moaşte de sfinţi ne spune că sfinţenia este un lucru care cu adevărat este posibilă în lumea noastră. Atunci când arătăm evlavie faţă de moaştele unui sfânt nu facem decât să arătăm evlavie faţă de acel sfânt. Moaştele sunt cea mai putrernică dovadă care ne spun că sfinţenia este un lucru care nu este imposibil şi au fost unii care prin credinţă şi nevoinţă multă au ajuns să o dobândească. Nu putem să rămânem indiferenţi la acest lucru ci la fel de bine trebuie să fim deschişi faţă de această realitate. Sfinţenia este un lucru care nu poate duce în cazul nostru decât la evlavie. Avem evlavie faţă de sfinţenia lui Dumnezeu dar avem evlavie şi faţă de sfinţenia sfinţilor fiindcă această evlavie a ajuns să se comunice pe sine. Aceste lucruri sunt cele care stabilesc parametrii în care trebuie să vorbim despre evlavie în zilele şi timpurile noastre.[137]

În cartea noastră am vorbit despre formele liturgice sau mai bine spus despre formele cultice prin care Dumnezeu este adorat şi sfinţii îngeri la fel ca şi sfinţii sunt cinstiţi. Acest lucru este bine să fie ştiut de cât mai multă lume mai ales în contextual în care sunt mulţi care nu ştiu exact care sunt actele evlaviei. Evlavia este un lucru pe care omul îl deprinde din biserică atunci când nu a ajuns să îl deprindă din familia lui. Prin urmare, trebuie să ştim că tot ceea ce ţine de evlavie este un lucru care ne duce în cele din urmă în spre Dumnezeu. Legătura cu Dumnezeu este un lucru care ne face să avem evlavie şi la fel de bine să ne menţinem această evlavie. Am vorbit în această carte despre faptul că sunt mai mulţi şi mai multe persoane care la un anumit moment în viaţa lor au ajuns să practice evlavia dar mai apoi au uitat de acest lucru. Acest fapt ne spune că evlavia trebuie să fie constantă în viaţa omului. Nu este suficent să fim evlavioşi numai într-o anumită perioadă a vieţii şi în rest să nu avem nici un fel de interes în credinţă şi în tot ceea ce ţine de evlavie.[138] După cum putem să ne dăm seama evlavia este un lucru care se simte şi se trăieşte şi nu se teoretizează asupra ei. Sfinţii este adevărat că au ajuns să trăiască evlavia şi nu să scrie tratate savante despre ceea ce este evlavia şi despre modul în care se manifestă ea. Evlavia nu este în nici un fel de formă de îndoctrinare. Sunt mai mulţi care ne spun că în sine evlavia este un fel de

137 Andrei Andreicuţ, *Spiritualitate creştină pe înţelesul tuturor* (Alba Iulia, 2002).

138 În cartea noastră am insistat mai multe pe faptul că evlavia este un lucru care ne duce în spre Dumnezeu şi la fel de bine ea ne menţine în drumul nostru spre Dumnezeu. Acest lucru este bine să îl ştim şi mai ales am vorbit în rândurile de mai sus că părinţii sunt cei care sunt chemaţi să îi educe pe copii lor în duhul evlaviei. Un copil care este educat în duhul evlaviei este un copil mult mai reuşit dect unul care este crescut în mediul secular şi care cunoaşte numai valori seculare. Aceste lucruri sunt aspecte asupra cărora trebuie să medităm mai mult şi ele pot devenii subiectul unor lucrări de referinţă viitoare. În acest sens, sunt mai mulţi care ne spun că nu trebuie să creştem copii în evlavie şi în tot ceea ce ţine de ea fiindcă copii nu trebuie îndoctrinaţi. Acest fapt ne spune că în realitate evlavia nu este sub nici o formă îndoctrinare. Evlavia este un lucru natural şi firesc şi ea este cea pe care în primul rând părinţii au datoria să o creeze în copii lor. Ceea ce s-a putut vedea este că copii care sunt crescuţi în duhul evlaviei sunt de cele mai multe ori mult mai bine educaţi şi cu mult mai bun simţ. Aceste lucruri nu sunt cine ştie ce pentru unii dar ele sunt totuşi realităţi care contează în modul în care alegem să ne creştem copii.

îndoctrinare pe care Biserica o face cu cei pe care îi păstoreşte. Evlavia este o recunoaştere a adevărurilor care ţin de lumea în care trăim. Aceste fapte sunt prin urmare cele care ne spun că trebuie să fim extrem de bine informaţii despre modul în care se manifestă evlavia. Ajungem să avem evlavie atunci când citim despre sfinţii şi despre pătimirile lor pe care le-au suferit pentru credinţa lor cea dreaptă în Dumnezeu.
Este adevărat că sunt mai mulţi care consideră că evlavia este mai mult o formă de îndoctrinare şi că noi nu trebuie să fim îndoctrinaţi. Acest lucru trebuie să ştim că este fals şi în nici un caz nu trebuie să ţinem cont de el. Evlavia este un lucru care în cele mai multe cazuri ne duce la faptul că suntem în comuniune cu Dumnezeu. Evlavia este un lucru care după cum se poate înţelege înseamnă cine sunt persoanele după care trebuie să ne modelăm viaţa. Am vorbit în rândurile de mai sus că sunt mai mulţi care caută modele şi la fel de bine sunt în nevoie de a avea mai multe repere în viaţa de zii cu zii. Aceste repere sunt întotdeauna sugerate de vieţile sfinţilor. Există un sfânt pentru mai fiecare zii a anului astronomic. Acest lucru ne spune că dacă vom căuta vom găsii în cele din urmă un sfânt cu care vom ajunge să ne identificăm. De ce trebuie să ne identificăm cu sfinţii şi la fel de bine de ce trebuie să îi urmăm pe sfinţi? Acest lucru noi îl facem fiindcă în lumea noastră avem nevoie de modele pozitive, de oamenii care au devenit eroi ai virtuţii, de oameni care au lăsat toate ale lumii şi au urmat lui Dumnezeu. Aceste lucruri le putem face şi noi parţial dar ceea ce trebuie să ştim este că sfinţii le-au făcut deplin sau total. Trebuie să fim cât se poate de ancoraţi în evlavie şi în tot ceea ce ţine de ea. Acest fapt ne duce în cele din urmă să ajungem la a experimenta ceea ce este adevărata fericire. Suntem fericiţi cu adevărat atunci când suntem oamenii evlavioşi. Oamenii care nu sunt evlavioşi de mai multe ori ajung să fie cât se poate de neliniştiţi de propria lor conştiinţă. De ce este acest lucru aşa? Evlavia este cea care ne spune că sunt mai multe persoane şi mai mulţi sfinţi care cu adevărat au ajuns la grade de sfinţenie şi de nevoinţă mult mai mare decât noi. Pentru omul care nu are nici un fel de evlavie acest lucru este mai mult o problemă. De ce este acest lucru aşa? Omul care nu are nici un fel de evlavie este unul care se consideră pe sine mai bun decât toţi şi la fel de bine mai superior decât toţi. Prin urmare el este un om cât se poate de orgolios. Orgoliul trebuie să spunem că nu se împacă deloc cu evlavia. Evlavia este prin urmare un fapt pe care trebuie să îl opunem orgoliului şi mândriei. Este bine să ştim că evlavia este şi o formă de smerenie. Când suntem evlavioşi ne arătăm neputinţele şi păcatele noastre care trebuie să fie iertate de Dumnezeu. Acest lucru ne face să îi recunoaştem pe sfinţii lui Dumnezeu care au ajuns la grade mult mai avansate de sfinţenie şi de nevoinţă. Acest lucru ne spune că evlavia este fără doar şi poate un execiţiu de smerenie. Este mai greu de acceptat acest lucru de cei care sunt plini de sine şi care se văd pe sine unici şi fără de nici un fel de egal în această lume. Din nefericire există o categorie de aceşti oamenii care sunt cât se poate de plini de sine şi de înfumuraţi. Ei nu acceptă că au existat sfinţi, ei nu acceptă că sfinţenia lui Dumnezeu poate fii comunicată şi la fel de bine ei nu acceptă că sunt mai mulţi care au ajuns la grade mult mai avansate de nevoinţă şi de asceză.[139]
Se spune că la un moment dat un drumeţ a ajuns la o stână de oi. Acolo s-a întâlnit cu un păstor de oi. Drumeţul a intrat în vorbă cu el:

- Doamne ajută.
- Bună să îţi fie inima.
- Sunteţi păstori de oi?
- Da.

139 Radu Teodorescu, *Smerenia şi modestia ca paradogme creştin ortodoxe* (Cugir, 2015).

- Frumos.
- Aşa este. Ce părere aveţi cum v-a fii vremea astăzi?
- V-a fii exact pe gustul meu.
- De unde ştiţi că v-a fii pe gustul dumneavoastră?
- Simplu domnule: dupa ce mi-am dat seama că nu pot avea parte de tot ce-mi doresc, m-am învăţat să fiu întotdeauna satisfăcut cu ceea ce primesc. De aceea sunt absolut convins că vremea va fi exact pe gustul meu.

Întâmplarea de mai sus ne spune un lucru fundamental: trebuie să acceptăm ceea ce vine de la Dumnezeu ca şi fiind un lucru bun şi ca fiind ceea ce se potriveşte pentru noi. Sunt mai mulţi oamenii care ne spun că în realitate avem toate drepturile să renunţăm la Dumnezeu atunci când Dumnezeu nu împlineşte cererile noastre. Ceea ce ne spune Noul Testament este că Dumnezeu ştie mult mai bine ceea ce este de folos pentru noi şi pentru acest motiv sunt multe situaţii în care El nu ne răspunde la cererile noastre. Este cât se poate de adevărat că Dumnezeu îi iubeşte pe oamenii evlavioşi. De ce este acest lucru aşa? Acest lucru este aşa fiindcă omul evlavios este deschis spre Dumnezeu. Ceea ce trebuie să ştim este că trebuie să fim deschişi în spre Dumnezeu. Acest fapt este un lucru care nu se întâlneşte în toate cazurile.[140]

În această carte am dorim să evidenţiem mai mult faptul că evlavia este un mod de a fii. Acest lucru este ceea ce este propriu ortodoxiei şi creştinismului ortodox. Creştinismul ortodox este o credinţă a evlaviei şi poate că nu există o evlavie mai autentică în această lume decât evlavia creştin ortodoxă. Sunt mai mulţi care ne spun că în jurul bisericilor ortodoxe se poate simţii în mai multe cazuri un duh de evlavie. Evlavia este un fapt pe care îl experimentăm ca şi creştini ortodocşi. De mai multe ori femeilie sunt cele care sunt chemate să fie evlavioase. În zilele noastre pentru femeile care sunt evlavioase li se spune că sunt “mironosiţe.” Acest lucru evident este un termen de bătaie de joc. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia este un lucru care este bun şi chiar femeile nu trebuie să fie descurajate atunci când lumea le califică ca şi “mironosiţe.” Lumea în sine râde de femeile mironosiţe dar ceea ce trebuie să ştim este că femeile mironosiţie au fost femei de adevărat caracter. Ştim că în Noul Testament femeile mironosiţe au fost alături de Domnul Iisus Hristos. În dimineaţa învierii au fost ele cele care au venit la mormântul Domnului Iisus Hristos pentru a Îl lunge cu mirodenii după cum era un obicei la evrei. Iată că nici apostolii nu au avut curajul să vină la mormântul Domnului Iisus Hristos. Femeile mironosiţe sunt cele care sunt cu adevărat un exemplu de evlavie autentic. Trebuie să recunoaştem acest merit al lor. În zilele noastre sunt mai mulţi care nu au nici un fel de cunoştinţe despre cine au fost

140 Suntem deschişi faţă de Dumnezeu fiindcă în primul rând Dumnezeu a fost primul care a fost deschis faţă de noi. Acest lucru a fost făcut prin persoana Domnului Iisus Hristos care a fost o persoană care a adresat o chemare universală: aceea de a fi fii lui Dumnezeu. Prin urmare, în persoana Domnului Iiuss Hristos Dumnezeu a devnit în întâmpinarea noastră. Trebuie să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere în contextul unei lumii care ne spune că nu are nici un rost să fim deschişi faţă de Dumnezeu fiindcă Dumnezeu este innacesibil. Adevărul este că Dunmnezeu este accepsbil şi El este Cel care prin Biserică ne cheamă la Sine. Tot ceea ce trebuie să facem noi este să auzim această chemare şi să îi răspundem. Este bine să nu Îl lăsam pe Dumnezeu să ne aştepte ci mai mult să ieşim chiar noi în întâmpinarea Lui. Dumenezu este prin urmare un lucru pe care evalvia ni-L face accesibil. Acest lucru trebuie să spunem pe fondul unora care sunt atât de mândrii încât cred că ei sunt prea buni pentru Dumnezeu şi nu au nevoie de comuniune cu El. Evident, aceste lucruri sunt false şi trebuie să le evităm.

femeile mironosiţe. Ele sunt un exemplu de evlavie autentic. Deşi ştiau foarte bine că mormântul Domnului Iisus Hristos a fost păzit de soladaţi romani totuşi ele nu au uitat de Hristos şi au venit la El. Ca şi răsplată femeile mironosiţe au fost primele care L-au văzut pe Hristos înviat. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spun cine sunt şi ceea ce au făcut femeile mironosiţe. Femeia este în mai multe feluri mult mai predispusă la evlavie şi acest lucru a putut fii văzut în mai multe situaţii. Femeia trebuie să dea răspuns vocaţiei sale de a fii o persoană a evlaviei. În acest mod şi copii care îi v-a naşte vor ajunge să fie persoane ale evlaviei. Acolo unde femeia nu are nici un fel de evlavie şi copii pe care îi v-a naşte nu vor avea nici un fel de evlavie.[141]

În această carte am vorbit mai mult despre faptul că sunt mai multe forme de evlavie falsă. Un caz celebru din istoria lumii au fost fariseii din vremea lui Hristos care făceau faptele evlaviei numai pentru a fii aclamaţi de lume şi pentru a fii ovaţionaţi. Acest lucru am arătat că mai există şi în zilele noastre. Sunt mai mulţi oameni care frecventează biserica nu din convingere ci pentru a fii bine văzuţi de cei din jurul lor. Acest lucru este ceea ce istoria a denumit ca şi fariseism. Fariseismul este un lucru care este prezent în zilele noastre şi sunt mai mulţi care îl practică. Acest lucru nu înseamnă că noi trebuie să mergem la vânătoare de farisei ci mai mult trebuie să fim conştienţi de care sunt oamenii evlavioşi faţă de cei care sunt prefăcuţi. La o adică atunci când au ceva de câştigat foarte mulţi oameni sunt evlavioşi. Ceea ce se poate vedea este că această evlavie este falsă şi nu este una adevărată. Trebuie să ştim mai bine aceste lucruri şi în această carte am luat răgazul de a vorbii mai mult despre fariseism. Ceea ce trebuie noi ca şi simpli credincioşi să facem este să combatem fariseismul. Acest lucru îl facem prin a evita şi a mustra pe cei care se comportă fariseic. Sunt mulţi care se comportă fariseic fiindcă au diferite interese şi evalvia este un lucru care îi poate ajuta în acest sens.[142] După cum am arătat în această carte fariseismul este un lucru care încă mai există şi el nu s-a încheiat. Acest fapt trebuie să ne spună că trebuie să fim realişti în viaţa duhovnicească. Am mai vorbit în această carte despre faptul că evlavia este cea care ne ajută în drumul mântuirii sau mai bine spus este cea care ne face să fim mai aproape de mântuire. Cum este acest lucru? Acest lucru este aşa fiindcă mântuirea este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere ca fiind câştigat de faptele noastre bune. Una dintre faptele noastre bune este şi evlavia. Evlavia este un lucru care în sens duhovnicesc intră la categoria faptelor bune. Suntem chemaţi să facem fapte bune şi acest lucru înseamnă şi evlavia.

---

141 Paul Evdokimov, *Femeia şi mântuirea lumii* (Bucureşti, 1995).

142 Ceea ce am vorbit în rândurile de mai sus este că teologic sunt mult mai de prefetat oamenii simpli şi evlavioşi decât cei eruditi şi fariseici. Sunt mai mulţi oamenii în zilele noastre mai ales din viaţa publică care manifestă un fel de evlavie faţă de cei din jur pentru ca în acest mod să le câştige încrederea. Ceea ce trebuie să ştim este că evlavia nu este un lucru cu care putem face negoţ sau mai bine cu care putem negocia. Aceste lucruri sunt evident fapte care în mai multe rânduri au putut fii văzute în zilele noastre. Pentru mai multă lume am vorbit despre faptul că evlavia este mai mult un fel de modă. Este la modă pentru unii să fii evlavios, să te îmbraci bisericeşte, să asculţi muzică bisericească şi să fii considerat de cei din jur ca fiind evlavios. Aceste fapte ne spun că trebuie să fim deschişi faţă de evlavie şi de tot ceea ce înseamnă ea. Evlavia nu este un lucru care se măsoară în modul în care ne privesc cei din jur ci mai mult de gradul de înţelegere la care am ajuns în materie de credinţă. Aceste fapte sunt prin urmare cele care trebuie să le avem în vedere atunci când vorbim de fariseism.

Am mai vorbit în această carte că viaţa noastră duhovnicească şi evlavia pe care o avem se manifestă foarte mult în viaţa de parohie. Biserica ne cheamă să fim părtaşi unei parohii şi să participăm activ la viaţa acelei parohii. Acest lucru este un fapt care ajunge să fie mediul în care ne putem desfăşura evlavia. Este adevărat în acest sens că în parohiile unite se poate simţii un duh de evlavie care îl împrătăşesc toţi cei din parohie. Unde este o parohie mai slabă chiar dacă sunt mai mulţi oamenii în acea parohie se poate vedea foarte bine că nu există un duh el evlaviei. Aceste lucruri sunt cele care nu pot să ne lase indiferenţi. Evlavia este un lucru care se manifestă concret prin cât de curată este biserica din care facem parte, cât de frumos este pictrată, cât de frumoase sunt cântările din biserică, cât de uniţi sunt oamenii din acea parohie. Acolo unde nu există evlavie în parohie acest lucru se poate simţii foarte bine: la slujbe vin puţin oamenii, predicile sunt plictisitoare, cântările sunt slabe şamd. Toate aceste lucruri sunt cele care ne spun că în ziele şi în timpurile noastre trebuie să ne redeschidem interestul faţă de evlavie. Trebuie să ne întrebăm şi să ne facem o lecţie de conştiinţă referitor la ce înseamnă Domnul Iisus Hristos pentru noi? Este El cel pe care Îl considerăm mântuitorul nostru? Merită să facem rugăciuni în numele Lui? La fel de bine pentru a ne putea da seama dacă realmente există un duh de evlavie în noi treuie să ne întrebăm dacă Sfânta Maria este cu adevărat un lucru care înseamnă ceva pentru noi? La fel de bine, dacă dorim să ştim dacă sau nu suntem evlavioşi trebuie să ne întrebăm dacă sfinţii lui Dumneezu înseamnă ceva pentru noi? Vom vedea că deşi sunt mai mulţi care spun că sunt oamenii credincioşi aceste lucruri nu înseamnă multe pentru ei. Ceea ce înseamnă mult pentru lumea de azi este în cele mai multe situaţii banii, averile şi plăcerile nelimitate. Aceste lucruri sunt fapte care sunt în lumea noastră mult mai căutate şi mult mai bine văzute decât evlavia. Evlavia după cum am arătat în rândurile de mai sus este de cele mai multe ori considerată un lucru şi nu un fapt care nu mai este actual şi care nu îi mai spune mare lucru omului contemporan. Acest om este un om care trăieşte într-o epocă în care evlavia nu mai este necesară fiindcă tot ceea ce are nevoie omul este să ajungă la cât mai multe avansări tehnice şi tehnologice. Aceste fapte sunt cele asupra cărora am insistat mai mult în paginile acestei cărţi. Am dorit ca prin cartea noastră să adresăm o invitaţie tuturor celor care doresc să ştie ceea ce este evlavia şi cum se manifestă ea. Suntem conştienţi că sunt mulţi care se aflâ începutul drumului lor duhovnicesc şi o carte de acest fel poate să fie o resursă foarte bună în ceea ce înseamnă evlavia şi în modul în care se manifestă ea.[143]

143 Sfântul Teodor Studitul, *Cuvinte duhovniceşti* (Alba Iulia, 1994).